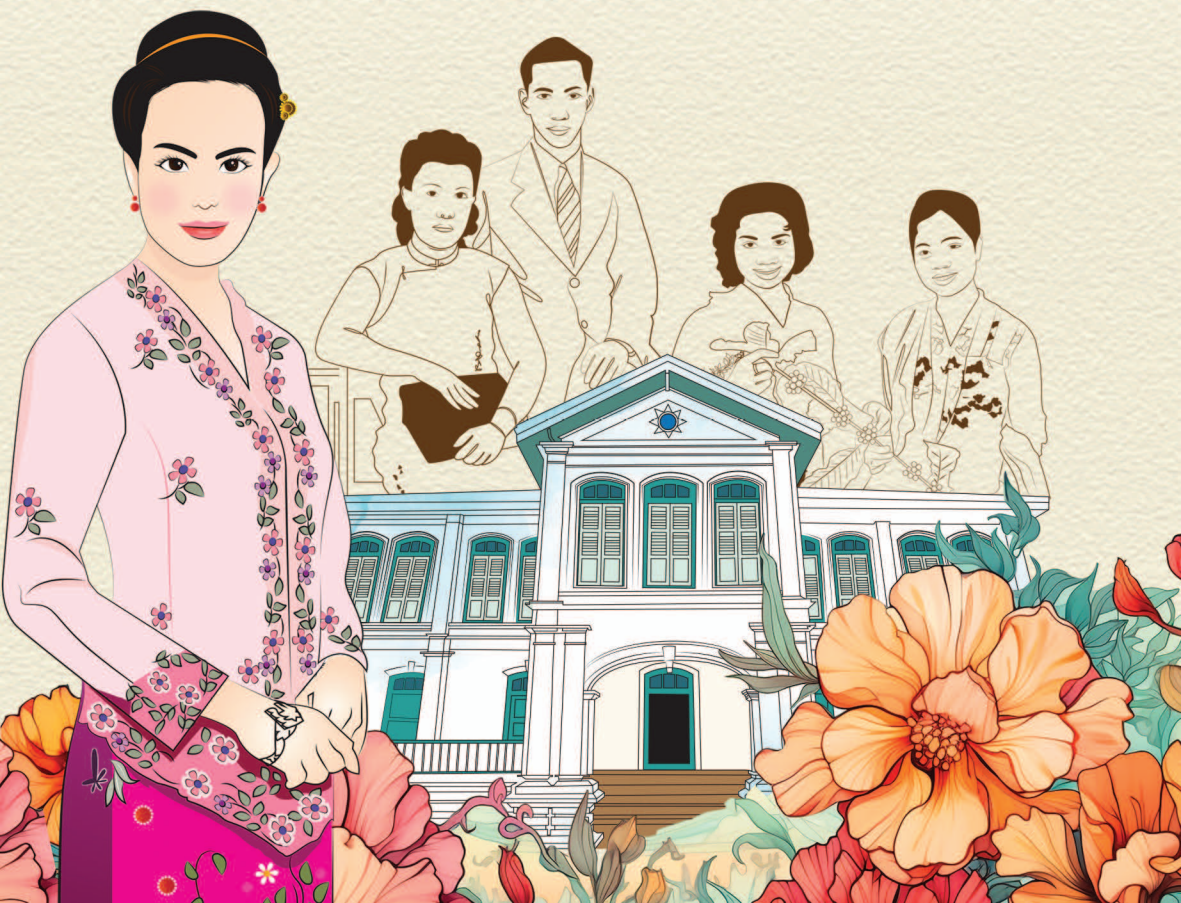

เปอรานากันสตูล

ในภาพถ่าย

เปอรานากันสตุล

ในภาพถ่าย

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

เปอรานากันสตูล ในภาพถ่าย

ISBN 978-616-8018-19-4

จัดพิมพ์โดย	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา 160 หมู่ 4 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา 90000 โทรศัพท์ 074-260200-4 E-mail: saraban@skru.ac.th
ปีที่พิมพ์	2568
จำนวนพิมพ์	500 เล่ม
ทีมปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเชษฐ์ จันทวี รักษาราชการแทนอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศรีโชติ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ผู้เขียน	ดร.อมรา ศรีสุชาติ นายธราพงศ์ ศรีสุชาติ นางสาวศมานนท์ พงษ์พิเนต
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรจง ทองสร้าง ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
บรรณาธิการผู้ช่วย	นางเยาวรัตน์ อมรปิติเจริญ นายศุภกร หनुสม
ศิลปกรรมรูปเล่ม	นายกำพล นาคทิม
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์พิมพ์การ 859/23 ถนนเพชรเกษม ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90110 โทรศัพท์ 081-0972533, 081-6084882 E-mail: kamponnarktim@gmail.com

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

อมรา ศรีสุชาติ.

เปอรานากันสตูล ในภาพถ่าย. - สงขลา : สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, 2568.
210 หน้า.

1. เปอรานากัน. I. ธราพงศ์ ศรีสุชาติ, ผู้ร่วมแต่ง. II. ศมานนท์ พงษ์พิเนต, ผู้ร่วมแต่ง.
III. ชื่อเรื่อง.

391.209593

ISBN 978-616-8018-19-4

คำนำ

พันธกิจหนึ่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา คือ การเสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น และทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นจุดแข็งของสังคมไทยที่ทำให้เราสามารถดำรงความเป็นชาติมาได้จนถึงปัจจุบันนี้

การที่สังคมไทยมีจุดแข็งในเรื่องของพลังปัญญาของแผ่นดิน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรม เนื่องจากบรรพบุรุษได้สั่งสมมวลประสบการณ์ออกมาเป็นหลักคิด ความเชื่อ ความศรัทธา ผ่านพิธีกรรมพิธีการต่าง ๆ หลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับพื้นที่ทางวัฒนธรรมนั้น ๆ มีผู้ร่วมรังสรรค์ขึ้นจากวัฒนธรรมย่อย ๆ กว้างวัฒนธรรม กล่าวสำหรับจังหวัดสตูลซึ่งเป็นหนึ่งในพื้นที่ให้บริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยพหุวัฒนธรรมทั้งไทยพุทธ ไทยมุสลิม และจีน ที่ร่วมกันรังสรรค์กันขึ้นมาเป็นวิถีชีวิต โดยเฉพาะวัฒนธรรมจีนที่ผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมในพื้นที่กลายเป็น “เปอรานากัน” ที่ยังสืบสานผ่านกาลเวลาดังปรากฏในภาพถ่ายแต่ครั้งอดีต ดังที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาจะได้นำเสนอผ่านหนังสือเล่มนี้

ขอบคุณสำนักศิลปะและวัฒนธรรมที่เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนพันธกิจด้านนี้ของมหาวิทยาลัย รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณารวบรวมเรียบเรียงเรื่องราว และอนุเคราะห์ภาพถ่าย “เปอรานากันสตูล” ขึ้นมาเพื่อจะได้ส่งมอบความดีงามเหล่านี้ให้กับลูกหลานในรุ่นถัด ๆ ไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ จันทวี)

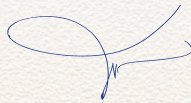
รักษาราชการแทนอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ปราชญ์นัก

สตูล เป็นจังหวัดที่แยกมาจากเมืองไทรบุรี (รัฐเคดะห์ ประเทศมาเลเซีย) ในสมัยรัชกาลที่ 3 ดังนั้นจังหวัดสตูลจึงมีวัฒนธรรมรวมทั้งจากไทรบุรีที่อยู่บนฐานวัฒนธรรมอิสลาม พุทธในพื้นที่ และจีน โดยเฉพาะจีนที่มีบทบาทการค้าทางทะเลจากเมืองท่ามะละกา ก่อนขึ้นมาตั้งถิ่นฐานตามหมู่เกาะและจังหวัดชายฝั่งอันดามัน รวมถึงสตูล

กล่าวจำเพาะจังหวัดสตูลเมื่อครั้งเจ้าเมืองสตูลที่ได้รับการแต่งตั้งมาจากเจ้าเมืองไทรบุรีคือ “พระยาภูมินารธกิติ” ได้ชักชวนคนจีนจากปีนังมาส่งเสริมเศรษฐกิจการค้าทั้งที่ สู่โหวงเปะฮุ (ทุ่งหว้า) ละงู และ มำบังนังคะรา (เทศบาลเมืองสตูล) โดยเฉพาะที่สู่โหวงเปะฮุ ที่ตั้งใจให้เป็นเมืองหลักของสตูลในสมัยนั้น โดยสินค้าหลักที่ส่งเสริมให้คนปลูกกันมากในขณะนั้นคือพริกไทย ที่เป็นสินค้าส่งออกสำคัญของสู่โหวงเปะฮุไปยังปีนัง มีการจัดสร้างตลาด ห้างแถว ถนน สะพาน ซึ่งการดำเนินการทั้งหมดจำเป็นต้องอาศัยแรงงานคนจีนเป็นหลัก รวมถึงชาวอินเดียและคนในพื้นที่ โดยเฉพาะการสร้างอาคารที่ใช้รูปแบบผสมระหว่างโลกตะวันตกกับโลกตะวันออกที่พระยาภูมินารธกิติเห็นจากการที่อังกฤษเข้ามาพัฒนาในปีนัง ที่เรียกจำเพาะว่าสถาปัตยกรรมแบบ “ซิโน-โปรตุเกส” ที่ยังปรากฏหลักฐานในปัจจุบันทั้งที่ สู่โหวงเปะฮุ ฉลุง หรือบ้านจีน (กำปงจีน) และตัวเมืองสตูล การเข้ามาของคนจีนแล้วลงหลักปักฐานในสตูลได้ปรากฏหลักฐานเป็นชื่อบ้านนามเมืองในปัจจุบัน เช่น บ้านจีน เขาจีน ท่าจีน เป็นต้น ซึ่งการเข้ามาอยู่ร่วมกันของชาติพันธุ์ที่หลากหลายก่อให้เกิดวัฒนธรรมร่วมขึ้น โดยเฉพาะการผสมผสานชีวิตและวัฒนธรรมระหว่างมุสลิม จีน ก่อให้เกิดลูกผสม “เปอรานากัน” เช่นที่มะละกา สิงคโปร์ ปีนัง ภูเก็ต ตรัง พังงา กระบี่ และระนอง ซึ่งในปัจจุบัน “เปอรานากันสตูล” ได้วิวัฒน์ผ่านยุคสมัยจนลงตัวในดินแดน สตูล สงบ สะอาด ธรรมชาติบริสุทธิ์

หนังสือเล่มนี้เกิดด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่ายทั้งข้อมูลในภาควิชาการของความเป็น “เปอรานากัน” ข้อมูลภาพถ่าย รวมถึงข้อมูลจากความทรงจำ ในนามของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ใคร่ขอขอบพระคุณผู้มีส่วนทั้งหมดในหนังสือเล่มนี้ ประกอบด้วย ดร.อมรา ศรีสุชาติ อาจารย์ธราพงศ์ ศรีสุชาติ คุณศमानนท์ พฤกษ์พิเนต รองศาสตราจารย์อัมจิต เลิศพงศ์สมบัติ บ้านพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ คุณสุพัตรา (สมันตรัฐ) ยิมัสซา คุณอิม จิงพาณิชย์ UWML Archives คุณกัจจัตนา บินดามะหง คุณจิราวัฒน์ อึ้งสกุล คุณจิตติมา - ลินจง โกยะวาทีน ห้องภาพนครศิลป์ คุณเสาวภาค (อึ้งสุภาณีข) จูห้อง คุณเหลออี วนิชสุวรรณ คุณสัมพันธ์ เจริญกิจการ (Lian Guaming) คุณเอกวิทย์ สนิวรพันธุ์ ครอบครวั “วงศ์สุภาณีขกุล” ครอบครวั “จิงพาณิชย์” ครอบครวั “อัครสุด” คุณสมศักดิ์ พรหมบริรักษ์ ครอบครวั “อึ้งคสุภณีขย์” คุณพินิจ กังวานกิจ คุณสุพร (สมันตรัฐ) ละใบเต็น คุณสมชาย - ราตรี สุขสังธรรม คุณอนงค์ (รงค์ชนะ) มนุษย์จันทร์ คุณจิราวัฒน์ อึ้งสกุล และคุณทวีชัย นิมิตร ที่ได้อนุเคราะห์ในการเรียบเรียงข้อมูล ภาพ และการถ่ายทอดความทรงจำ จนหนังสือเล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะยังประโยชน์แก่ผู้สนใจเรื่องราวของจังหวัดสตูลในมุมของความเป็น “เปอรานากัน” ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรจง ทองสร้าง)

ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	
‘ลูกผสม’	9
จุดเปลี่ยนการวิวัฒนาการพันธุ์ กับการสร้างสรรค์วัฒนธรรมแบบใหม่ในโลกสู่แผ่นดินไทย โดย ดร.อมรา ศรีสุชาติ ธราพงศ์ ศรีสุชาติ	
หมวด 1 ภาพเก่าเมืองสตูล	113
หมวด 2 จีนเปอรานากัน	155
หมวด 3 วิถีชีวิต	181

‘ลูกผสม’

จุดเปลี่ยนการวิวัฒนาการชาติพันธุ์

กับการสร้างสรรค์วัฒนธรรมแบบใหม่ในโลกสู่แผ่นดินไทย

โดย

ดร.อมรา ศรีสุชาติ

ธราพงศ์ ศรีสุชาติ

[บทความประกอบการบรรยาย ‘ศิลปวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่นเปอรานากัน
จังหวัดสตูล’ ณ สมาคมจังหวัดสตูล ถนนสตูลธานี อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล
วันที่ ๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๗; ดำเนินการร่วมกับ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา]

บทนำ

‘ลูกผสม’ (half-caste) หรือ ‘ทายาทของคนเลือดผสม’ (people of multiracial descent were referred to as half-castes/bi-ethnic/poly-ethnic) หมายถึง คนที่มีพ่อกับแม่ ไม่ใช่คนเชื้อชาติ-ภาษาเดียวกัน คือ พ่อเป็นคนเชื้อชาติภาษาหนึ่ง แม่เป็นคนอีกเชื้อชาติภาษาหนึ่ง ถือเป็น ‘การผสมข้ามสายพันธุ์’ ให้กำเนิดลูกซึ่งมีเชื้อสายผสมระหว่างเชื้อชาติพันธุ์ที่ต่างกันอย่างระหว่างพ่อกับแม่ และ/หรือ ‘ผู้เป็นทายาทสืบสายลูกผสม’ นี้สืบมา และเมื่ออยู่ในถิ่นหนึ่งจำนวนมาก ย่อมถือเป็นกลุ่มประชากรที่มีเชื้อสายชาติพันธุ์ผสมเฉพาะ (ethnically mixed people/mixed race people/multiracial people)

ตัวอย่าง ลูกอันเกิดมาจากพ่อ-แม่ที่ต่างชาติพันธุ์ต่างภาษา หรือ ‘ลูกผสม’ สายพันธุ์หนึ่งในพื้นที่หนึ่งบนโลกนี้ คือ ‘ลูกผสม’ ซึ่งเกิดจาก ‘พ่อชาวจีน’ หรือ ‘พ่อเชื้อชาติจีน’ ที่เดินทางมาจากประเทศจีนมาสมกับ ‘แม่คนพื้นถิ่น’ อยู่ในแผ่นดินของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนใหญ่อยู่ในประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ภาคใต้ชายฝั่งทะเลตะวันตกของไทย และเมียนมา มีคำเรียกเฉพาะว่า ‘เปอรานากัน’ (Peranakan)

รากศัพท์ของคำ ‘เปอรานากัน/Peranakan’ ในภาษาอังกฤษ คือ born of แปลว่า เกิดมาจาก... เช่น Peranakan Chinese = a person locally born but of Chinese or mixed Chinese and Malay descent แปลว่า คนและ/หรือผู้สืบเชื้อสายจากคนที่เกิดมาจากพ่อหรือแม่ที่เป็นคนจีนในถิ่น (ที่ไม่ใช่ประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ซึ่งเป็นแผ่นดิน/ประเทศแม่) หรือเกิดจากพ่อแม่ที่ฝ่ายหนึ่งเป็นคนจีน (คนเชื้อชาติจีน) อีกฝ่ายเป็นคนมาเลย์ (คนเชื้อชาติมาเลย์) หรือคนพื้นถิ่นเดิมนั้น; Peranakan Singapura = Singapore-born แปลว่า คน (เปอรานากันที่) เกิดในสิงคโปร์; Peranakan Phuket = Phuket-born แปลว่า คน (เปอรานากันที่) เกิดในภูเก็ต

อนึ่งนักวิชาการสังคมศาสตร์วิเคราะห์ว่า ‘เปอรานากัน’ มาจากคำว่า ‘อนัก’ (anak) ในภาษามลายู แปลว่า ‘**มาเกิดในที่นี้**’ หมายความว่า ‘เกิด ณ ที่นี้ แต่ไม่ใช่คนพื้นถิ่นเดิม’ และต่อมาอยู่กันเป็นชุมชนเฉพาะ เรียกว่า **ชุมชนเปอรานากัน** (Peranakan Community) ไม่จำกัดว่า เป็นชุมชนลูกผสมจากคนจีน แต่หมายรวมถึง ชุมชนลูกผสมที่มาจากเชื้อสายชาติพันธุ์อื่นด้วย เช่น อาหรับ อินเดีย และยุโรป กรณีที่เป็น ‘ลูกผสมจากคนจีน’/‘ลูกผสมจีน’ ซึ่งเรียกว่า ‘**จีนเปอรานากัน**’ (Peranakan-Chinese) มีประชากรเป็นส่วนใหญ่ ‘ลูกผสมที่มีพ่อเป็นชาวจีนมาจากแผ่นดินจีนตอนใต้ หรือ จีนตะวันออกเฉียงใต้’ มาแต่งงานกับ ‘แม่ ซึ่งเป็นหญิงพื้นถิ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้’ โดยเฉพาะหญิงพื้นถิ่นภาคใต้ของไทย หรือ มาเลเซีย หรือ สิงคโปร์ หรือ อินโดนีเซีย หรือ เมียนมา เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ‘ปาปา-ย่าหย่า’ ในภาษาอังกฤษเขียน: Baba-Nyonya; ภาษาจีน ใช้ว่า ปาปา-เหนียงเห่; ปาปา แปลว่า พ่อ, เนียงเห่ แปลว่า เกิดจาก (ฝ่าย) หญิงที่เป็นแม่ (Tahi & Ho, 2013:12)

เปอรานากัน หรือ ชุมชนเปอรานากัน สร้างสรรค์วัฒนธรรมเฉพาะที่มีความผสมผสานกับพื้นเมืองเป็นมรดกตกทอดและสืบทอดถือปฏิบัติให้ประจักษ์จนทุกวันนี้

‘ลูกผสม’ คนแรกของโลก

บนโลกของเรา เมื่อมนุษย์วิวัฒนาการไป ตามนัยหลักฐานโบราณคดี นักโบราณคดีลงความเห็นว่า ถิ่นกำเนิดแรกเริ่มของมนุษย์ส่วนใหญ่อยู่ ณ ทวีปแอฟริกา ต่อมาเดินทางอพยพออกจากพื้นที่ กระจายกันออกไปในแต่ละช่วงเวลา แต่ละระลอก มาสู่ทวีปยุโรป เอเชียกลาง เอเชียตะวันตก จนมาถึงเอเชียตะวันออก แล้วลงมาสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มนุษย์วิวัฒนาการ ปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม และสร้างวัฒนธรรมเพื่อดำรงชีพและความอยู่รอด ทำให้แตกต่างกันในแต่ละถิ่นที่มาโดยลำดับ

การศึกษาพันธุกรรมของกระดูก-ฟันจากซากมนุษย์โบราณโดยการวิเคราะห์ ‘ไมโทคอนเดรีย อีฟ’ (Mitochondrial Eve) พบว่า **ผู้หญิง** หรือ **สตรีเพศ** เท่านั้น ที่มี ‘รหัสพันธุกรรม’ (ดีเอ็นเอ-DNA มาจาก คำเต็มว่า Deoxyribonucleic acid แปลว่า ‘สารพันธุกรรม’ เป็นกรดนิวคลีอิก ทำหน้าที่เก็บข้อมูลทางพันธุกรรมของสิ่งมีชีวิต ดีเอ็นเอส่วนใหญ่อยู่ในรูปโครโมโซม chromosome) นี้ แล้วถ่ายทอดไปให้ลูกหลานสืบไป จึงก่อเกิดแนวคิดที่ว่า พวกเราชาวโลกล้วนก่อเกิดมาจากต้นกำเนิดเดียวกัน คือมาจากแอฟริกา (Welsh, 2011: 1-3)

ปัจจุบัน แนวคิดที่ว่า มนุษย์มีบรรพบุรุษสายเดียวกัน (เป็นพี่น้องเผ่าพันธุ์เดียวกัน) ทั้งโลก ดูจะเป็นคำพูดหรือความคิดแบบอุดมคติมากไป ยังเป็นข้อสงสัยที่ทำให้นักโบราณคดีคงค้นหาความจริงต่อไป ถึงกระนั้น การศึกษารหัสพันธุกรรมของบรรดาโครงกระดูก-ฟันของซากของสิ่งมีชีวิตที่น่าจะเป็นมนุษย์โบราณ เมื่อค้นพบแล้ว จะตั้งชื่อขึ้นต้นด้วย ‘โฮโม’ (Homo) เป็นที่ยอมรับตรงกันอย่างหนึ่งว่า **โฮโม อีเรกตัส** (Homo Erectus) ทั้งหมด (หมายถึง พวกที่มีกายภาพแบบมนุษย์ และยืนตัวตรงได้แล้ว ไม่หลังค่อมหรือแขนลากยาวระพื้นแบบลิง) ก่อกำเนิดขึ้นแล้ววิวัฒนาการไปสู่โฮโม 2 สายพันธุ์ คือ **โฮโม นิแอนเดอธัลเอนซิส** (Homo Neanderthalensis) กับ **โฮโม เซเปียนส์** (Homo Sapiens)

ลองมาสืบสวนหลักฐานกันว่า 2 สายพันธุ์นี้ สายพันธุ์ใด คือ บรรพชนแท้จริงของมนุษย์ปัจจุบันกันแน่ ?

มนุษย์สายพันธุ์แรก อันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ได้สร้างสรวงวัฒนธรรม อันแสดงถึงความเป็น ‘มนุษย์ผู้ทรงภูมิปัญญา’ และ ‘วัฒนธรรมแบบมนุษยชาติ’ บางอย่างที่สร้างขึ้นนั้นคงตกทอดสืบต่อมา นั่นคือสายพันธุ์มนุษย์ที่เรียกกันว่า ‘**นีแอนเดอธัลส์**’ หรือ ‘**โฮโม นิแอนเดอธัลเอนซิส**’ (Neanderthals/Homo Neanderthalensis) ถือกำเนิดขึ้นเมื่อไม่น้อยกว่า 1 ล้าน 4 แสนปีมาแล้ว (1,400,000 Before Present) มนุษย์สายพันธุ์นี้ กระจายกันใช้ชีวิตอยู่ทั้งในทวีปแอฟริกา ยุโรป และเอเชียกลาง ขณะที่มนุษย์นีแอนเดอธัลส์ แพร่ขยายประชากร

ในทวีปยุโรปสืบต่อมาในช่วงหลายแสนปี มนุษย์อีกสายพันธุ์หนึ่งวิวัฒนาการขึ้นในทวีปแอฟริกา ณ ประเทศเอธิโอเปีย และในทวีปยุโรป ณ ประเทศเยอรมนี เรียกว่า ‘โฮโม ไฮเดนเบอร์เกอร์เฮนซิส’ (Homo heidenburgensis) ซึ่งมีชื่อหลักหรือ ชื่อรวม (ร่วมกับ Homo สายพันธุ์อื่น) ว่า ‘โฮโม เซเปียนส์’ (Homo sapiens) เนื่องจากมี ยีนส์ หรือ จีโนม (genome) คล้ายสายพันธุ์บรรพบุรุษตรงของมนุษย์ปัจจุบัน (modern human) ด้วยเหตุนี้ มนุษย์ปัจจุบันที่สืบสายโฮโม เซเปียนส์นี้ จึงมีศัพท์เรียกสายพันธุ์บรรพบุรุษสายตรงของคนปัจจุบันว่า ‘โฮโม เซเปียนส์ เซเปียนส์’ (Homo sapiens sapiens) นั่นเอง (Bahn, 2017: 32 - 33, 36).

ในช่วง 1 แสน ถึง 6 หมื่นปีมาแล้ว มนุษย์สายพันธุ์โฮโม เซเปียนส์ รู้จักการใช้ดินเหนียวสีแดงในการเขียนตกแต่งเครื่องประดับที่ทำจากหอยทะเล เขียนสีบนเปลือกไข่นกกระจอกเทศ และผลิตเครื่องมือเครื่องใช้บางอย่าง พบทั้งในแหล่งที่แอฟริกา (ประเทศแอฟริกาใต้) ยุโรป (ประเทศแอลจีเรีย) และเอเชียหรือตะวันออกกลาง (ประเทศอิสราเอล) (Bahn, 2017: 37)

การพบโครงกระดูกนีแอนเดอธัลส์ที่ถ้ำชานิดาร์ (Shanidar) ทางภาคเหนือของประเทศอิรัก ก่อให้เกิดความรู้ ความคิดว่า มนุษย์สายพันธุ์นีแอนเดอธัลส์ (โฮโม นีแอนเดอธัลเฮนซิส) ปรากฏบนโลกสืบต่อมาอีกไม่น้อยกว่า 6 หมื่นปีมาแล้ว และสืบสายพันธุ์ลงมาถึง 2 พันชั่วคน เคยดำรงชีวิตอยู่ในแหล่งอารยธรรมแรกเริ่มยุคประวัติศาสตร์ของมนุษย์โลก (Howell, 1989: 140 - 142). ทำให้ชวนคิดคำนึงไปได้ว่า อารยธรรมยุคก่อนประวัติศาสตร์ของมนุษย์นีแอนเดอธัลส์ย่อมส่งต่อมาแล้วได้รับการสืบทอดโดยมนุษย์สายพันธุ์โฮโม เซเปียนส์ ซึ่งเป็นสายพันธุ์ตรงของมนุษย์ปัจจุบัน ผู้สร้างอารยธรรมยุคประวัติศาสตร์ในดินแดนตะวันออกกลางหรือบางส่วนของทวีปเอเชียตะวันตกในกลุ่มน้ำไทกริส - ยูเฟรเตส (Tigris - Euphrates) เช่น เมโสโปเตเมีย (Mesopotamia) และกลุ่มแม่น้ำไนล์ (Niles) ในอียิปต์ ซึ่งโด่งดังในตำราประวัติศาสตร์และปรากฏซากโบราณสถานและโบราณวัตถุอันเป็นประจักษ์พยานจนทุกวันนี้

เมื่อ 5 หมื่น ถึง 4 หมื่นปีมาแล้ว มนุษย์นีแอนเดอธัลส์สายหนึ่งซึ่งดำรงชีวิตอยู่ในทวีปยุโรป ริเริ่มการรู้จักนำเอาสีแดงจากดินเทศ (red ochre) มาใช้ในการเขียนแต่งแต้มเปลือกหอยทะเล (หอยเชลล์-Seashells) ของมนุษย์ถ้ำที่ อวีโอนสและอันโตน (Aviones and Antón) ในประเทศสเปน (Bahn, 2017: 30)

ต่อมาประมาณ 3 หมื่น 9 พันปีมาแล้ว มนุษย์นีแอนเดอธัลส์ ริเริ่มสร้าง ‘ศิลปะถ้ำ’ หรือ ‘ศิลปะบนหิน’ (cave art/rock art) อย่างง่าย ๆ เช่น เขียนจุดสีหลาย ๆ จุดบนผนังถ้ำ เขียนสีบนมือแล้วประทับลงบนผนังถ้ำ เช่นที่ ‘ถ้ำของโกรแฮม’ ในยิบรัลตาร์ (Gorham’s cave, Gibraltar) (Bahn, 2017: 33) ภาพเขียนเป็นรูปจุดสีหลายจุด และการเขียนสีบนมือแล้วประทับลงบนผนังถ้ำ เช่นนี้ สืบทอดและกระจายออกไปกว้างไกลนานนับเนื่องมาหลายหมื่นหลายพันปี แม้ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พบในหลายแห่งไปจนถึงทวีปออสเตรเลีย แต่ที่พบว่า มีการสร้างงานศิลปะถ้ำสองรูปแบบนี้ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ณ พื้นที่ใกล้ชายฝั่งทะเลหรือใกล้แม่น้ำสายใหญ่ที่ไหลไปออกสู่ทะเล พบที่ประเทศลาว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (ริมฝั่งแม่น้ำโขง) รัฐกลันตัน (แม่น้ำสุไหงโก-ลก) รัฐซาราวัก (เป็นเกาะ) ประเทศมาเลเซีย ส่วนในภาคใต้ของไทย พบโดดเด่นที่ ถ้ำผีหัวโต อ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ชายฝั่งทะเลอันดามัน อย่างไรก็ตาม ศิลปะถ้ำหรือภาพเขียนบนผนังถ้ำที่พบในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เหล่านี้ มีอายุไม่เลยไกลไปถึงนับหมื่นปีแบบของกลุ่มมนุษย์นีแอนเดอธัลส์ในยุโรป กล่าวคือ ศิลปะถ้ำซึ่งพบในพื้นที่ซึ่งกล่าวมาข้างต้น มีอายุไม่เกิน 1 หมื่นปี ยิ่งพื้นที่ใกล้ทะเล เช่น ศิลปะบนผนังถ้ำที่ เกาะป้อย และ เกาะตะบัน อำเภอยะหริ่ง จังหวัดสตูล มีอายุไม่เกิน 4 พัน ถึง 3 พันปีมาแล้วเท่านั้น ย่อมถือว่าเป็นฝีมือของมนุษย์ที่สืบสายจากมนุษย์โฮโม เซเปียนส์ ซึ่งรับเอาวัฒนธรรมการสร้างงานศิลปะถ้ำมาจากมนุษย์นีแอนเดอธัลส์ ก่อนที่มนุษย์สายพันธุ์นี้จะสูญพันธุ์ไปจากโลก !

ลองมาดูว่า มนุษย์นีแอนเดอธัลส์ กับ มนุษย์โฮโม เซเปียนส์ ทั้ง 2 สายพันธุ์นี้ เกี่ยวเนื่องกันได้อย่างไร ? ทางสายเลือด ? หรือว่า ทางวัฒนธรรม ? หรือทั้งสองอย่าง ?

มนุษย์ 2 สายพันธุ์หลัก คือ มนุษย์นีแอนเดอธัลส์ หรือ โฮโม นีแอนเดอธัลเอนซิส (Homo neanderthalensis) กับ มนุษย์เซเปียนส์ หรือ โฮโมเซเปียนส์ (Homo sapiens) วิวัฒนสืบต่อมา แต่สองสายพันธุ์มีลักษณะทางกายภาพแตกต่างกันอยู่ไม่น้อย ถึงกระนั้นบรรพบุรุษสายตรงของมนุษย์ปัจจุบัน (หรือที่มีลักษณะ ความจุมองร่างกายไม่ต่างจากคนปัจจุบัน) ที่เรียกว่า โฮโมเซเปียนส์ เซเปียนส์ (Homo sapiens sapiens) มีความคล้ายคลึงกับมนุษย์นีแอนเดอธัลส์ คือ การมีกะโหลกศีรษะที่มีความจุมองมากเมื่อเทียบกับสัดส่วนร่างกาย (และเทียบกับสัตว์อื่น) ไม่ต่างจากมนุษย์ปัจจุบัน (Bahn, 2017: 36) มนุษย์นีแอนเดอธัลส์ใช้สมองในการคิดสัมพันธ์กับการใช้มือสร้างสรรค์ประดิษฐกรรมได้ซับซ้อนมากแล้ว สามารถปรับตัวได้ในการดำรงชีวิตบนโลกและสืบสายพันธุ์ต่อมานับแสนปี

ถึงกระนั้นก็มี ‘จุดผกผัน’ ที่ทำให้เผ่าพันธุ์มนุษย์สายพันธุ์นีแอนเดอธัลส์ ‘สาบสูญ’ หายไปจนหมด นักโบราณคดีพยายามค้นหาคำตอบจากเรื่องนี้ มีทฤษฎีหนึ่งที่มาจากการขุดค้นพบ ณ คูหาถ้ำแห่งหนึ่ง ชื่อ กร็อตต์ ดู แรนน (Grotte du Renne) ในเบอร์กันดี ประเทศฝรั่งเศส พบชั้นวัฒนธรรมการอยู่อาศัยของมนุษย์ ช่วงอายุระหว่าง 5 หมื่นลงมาถึง 3 หมื่น 5 พันปีซ้อนทับกัน ชั้นล่างสุดเป็นชั้นวัฒนธรรมของมนุษย์สายพันธุ์นีแอนเดอธัลส์ แต่เมื่อมาถึงชั้น ‘วัฒนธรรมX’ พบว่ามี ‘จี้ห้อยทำจากเขี้ยวสัตว์’ อันเป็นเอกลักษณ์ฝีมือของมนุษย์นีแอนเดอธัลส์ ‘ปะปน’ อยู่กับหลักฐาน/ประดิษฐกรรมจำนวนมากของมนุษย์โฮโม เซเปียนส์ ซึ่งปรากฏขึ้นในชั้น ‘วัฒนธรรมX’ นี้ด้วย จึงกล่าวได้ว่า เมื่อมนุษย์นีแอนเดอธัลส์ลดน้อยลงไป ก็มีมนุษย์โฮโม เซเปียนส์เข้ามาครอบครองพื้นที่อาศัยในถ้ำแห่งนี้แทนเมื่อประมาณ 4 หมื่นปีมาแล้ว จากนั้นอยู่สืบต่อกันมาจนถึง 3 หมื่น 5 พันปีในชั้น ‘วัฒนธรรม X’ นี้ (Bahn, 2017: 34)

แรกทีเดียว นักโบราณคดีวิเคราะห์ว่า การลดลงจนหายไปในที่ที่สุดของมนุษย์สายพันธุ์นีแอนเดอธัลส์ น่าจะมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาวะอากาศที่หนาวเย็นจัดและสัตว์น้อยใหญ่ตายลงมาก ทั้งความหนาวและจำนวนของสัตว์ที่

น้อยลง ทำให้มนุษย์นีแอนเดอธัลส์ประสบปัญหาในการล่ามาเป็นอาหาร ทั้งสภาพอากาศหนาวจัดทำให้ห่อกล่ออย่างลำบากมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงอดอยากและตายกันลงไป การค้นคว้าต่อมาก่อเกิดการสร้างสมมติฐานใหม่ขึ้นว่า คงไม่ใช่มาจากสภาวะอากาศที่เลวร้าย หนาวเย็นจนทนไม่ไหว หรือขาดอาหารตายกันไปหมดเพียงอย่างเดียว แต่น่าจะมาจากการ **‘รุกรานทำลายล้าง’** จากฝีมือของมนุษย์สายพันธุ์โฮโม เซเปียนส์ นี่เอง ถึงกระนั้นหลังจากมีการค้นพบหลักฐานเพิ่มในเวลาต่อมา นำไปสู่การวิเคราะห์ด้วยวิทยาการที่ทันสมัย จึงมีแนวคิดใหม่ว่า เป็นไปได้ไม่น้อยมากที่มนุษย์สายพันธุ์นีแอนเดอธัลส์ช่วงสุดท้ายจะอยู่ร่วมสมัยกับมนุษย์สายพันธุ์โฮโม เซเปียนส์ กล่าวคือ **มนุษย์สายพันธุ์นีแอนเดอธัลส์น่าจะสูญพันธุ์ไปก่อนการเข้ามาของพื้นที่หรือครอบครองพื้นที่** (ซึ่งนีแอนเดอธัลส์เคยครอบครองมาก่อน) ของมนุษย์สายพันธุ์โฮโม เซเปียนส์ ถึงกระนั้นก็มีเบาะแสว่า ในช่วงเปลี่ยนผ่านหรือช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ อาจจะมี **‘การผสมข้ามสายพันธุ์’** ระหว่างมนุษย์สองสายพันธุ์นี้ แต่ผลจากการศึกษาจีโนม (genetics) แม้จะทำได้ไม่น้อยมาก (เพราะยังพบหลักฐานไม่มากพอ) ก็พบว่า **‘ลูกผสม’** อันเกิดจากมนุษย์นีแอนเดอธัลส์กับมนุษย์โฮโม เซเปียนส์ มีเพียงร้อยละ 2 เท่านั้น (Bahn, 2017: 35)

เมื่อวันที่ 7 มีนาคม พุทธศักราช 2564 (ค.ศ. 2021) มีสารคดีเผยแพร่ทางโทรทัศน์ เล่าเรื่องการค้นพบด้วยวิทยาการใหม่ของ จอห์น เชีย (John Shea) นักบรรพชีวินวิทยา (Paleontologist) เขากล่าวถึง การวิเคราะห์ **‘ไมโทคอนเดรียล ดีเอ็นเอ’** (Mitochondrial DNA/mt DNA) ระหว่างซากกระดูกทั้งของมนุษย์สายพันธุ์นีแอนเดอธัลส์และมนุษย์สายพันธุ์โฮโม เซเปียนส์สายหนึ่งซึ่งเรียกกันว่า **‘โครมาญง’** (Cro-Magnon) และสร้างจินตภาพจากหลักฐาน (reconstruction) ว่า เมื่อมนุษย์นีแอนเดอธัลส์กลุ่มเล็ก ๆ รวมตัวกันนั่งผิงกองไฟในภาวะอากาศหนาวเหน็บ ก็ถูกมนุษย์ **‘โครมาญง’** จับตัวมา มนุษย์นีแอนเดอธัลส์ที่ถูกจับตัวมา ฝึกรเรียนรู้พฤติกรรมและวัฒนธรรม (ชีวิตความเป็นอยู่) ที่แตกต่างจากตนของพวกเขา **‘โครมาญง’** หญิงสาวอายุน้อยในกลุ่มหรืออาจเป็นน้องสาวของหัวหน้ากลุ่มนีแอนเดอธัลส์ ก็มาสมสู่ได้เสียกับมนุษย์ **‘โครมาญง’** คนหนึ่ง จนเธอ

ตั้งท้อง เมื่อคลอดลูกจึงเป็นเด็ก ‘ลูกผสม’ (child) ซึ่งคงไม่เป็นที่ยอมรับและถูกรังเกียจเด็ดขาดจากกลุ่ม เธอจึงอุ้มลูกน้อยเดินทางหลบหนีออกไป เธอเดินทางฝ่าหิมะหนาวเหน็บไปอย่างทุขยาก กลับไปยังกลุ่มเดิมของตน เมื่อเธอและเด็ก (ลูกชาย) ตายลง ก็ถูกฝังตามประเพณีของมนุษย์นีแอนเดอธัลส์ ซึ่งมี *ประเพณีฝังศพที่มีเครื่องประกอบศพ* อันแตกต่างไปจากพิธีกรรมของมนุษย์ ‘โครมาญง’

สารคดีแสดงหลักฐานประกอบความเห็นของเทรินดอน ฮอลิเดย์ (Trendon Holiday) และ เคอเทอร์นา ฮาวาติ (Kerterna Havati) ที่กล่าวว่า ณ แหล่งถ้ำของนีแอนเดอธัลส์ในประเทศโปรตุเกส เมื่อประมาณ 2 หมื่น 4 พันปีก่อนคริสตกาล (หรือประมาณ 2 หมื่น 6 พันปีมาแล้ว) ได้พบโครงกระดูกเด็กเล็ก มีลักษณะโครงกระดูกผิดปกติ คือ ส่วนอื่นของโครงกระดูกเป็นแบบเดียวกับกระดูกมนุษย์โฮโม เซเปียนส์ทั่วไป แต่มีกะโหลกหลังยาวแบบมนุษย์นีแอนเดอธัลส์ เด็กคนนี้นั้นแหละคือ เด็ก ‘ลูกผสม’ (half-caste child) ของแม่ที่เป็นนีแอนเดอธัลส์ และพ่อที่เป็นโครมาญง ดังเรื่องภาพยนตร์สารคดีที่สร้างจินตภาพให้เห็นตามที่เราเล่ามาข้างต้น แต่ก็มีความเป็นไปได้ว่าอาจมีการสืบทอดมาจาก ‘ลูกผสม’ ที่เกิดจากการผสมพันธุ์กันระหว่างมนุษย์โครมาญง (โฮโม เซเปียนส์) กับมนุษย์นีแอนเดอธัลส์ ตามหลักฐานข้างต้น (ที่นำมาทำเป็นสารคดีโทรทัศน์ ดังที่เล่ามาแล้ว) ถึงกระนั้นก็มีนักวิชาการทางพันธุศาสตร์แย้งว่า ‘ลูกผสม’ ซึ่งมีสายพันธุ์ที่ต่างกันมากเช่นนี้ ย่อมเป็นไปได้แบบเดียวกับ ‘ม้าผสมกับลา’ เกิดลูกเป็น ‘ล่อ’ แต่ ‘ล่อ’ ย่อมจะ ‘เป็นหมัน’ สืบทอดมีลูกหลานต่อมาไม่ได้ ดังนั้นแนวคิดที่ว่าสายพันธุ์มนุษย์ปัจจุบัน (Modern Man = Homo sapiens sapiens) อย่างเรา ๆ ท่าน ๆ จะสืบสายตรงมาจาก ‘ลูกผสม’ ระหว่างนีแอนเดอธัลส์กับโครมาญง (โฮโม เซเปียนส์) ย่อมเป็นไปได้เลย !

อย่างไรก็ดีนับจาก พ.ศ. 2556 นักวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาด้าน ‘ดีเอ็นเอ’ (DNA) วิเคราะห์ว่า จากตัวอย่างที่มีหรือตรวจสอบได้แล้ว ณ ปัจจุบันนี้คือตัวอย่าง ดีเอ็นเอ (DNA) ของชาวมมนุษย์นีแอนเดอธัลส์ ที่ตายลงเมื่อ 5 หมื่นปีมาแล้วจากแหล่งโนไซบีเรีย เทียบกับกับตัวอย่างดีเอ็นเอ (DNA) จากมนุษย์ปัจจุบันที่ยังมีชีวิต

ซึ่งสืบทอดมาจากบรรพบุรุษคือโฮโม เซเปียนส์ ครั้นนำผลมาวิเคราะห์แล้ว พบว่า จีโนม (Genome) ของมนุษย์นีแอนเดอธัลส์นี้พบว่ามีความแตกต่างกับมนุษย์ปัจจุบัน จึงสรุปว่า เป็นไปไม่ได้ที่มนุษย์ปัจจุบันจะสืบสายตรงมาจากมนุษย์นีแอนเดอธัลส์ ถึงกระนั้นมีการศึกษาต่อมาว่า เมื่อ 804,000 ปีมาแล้วมนุษย์โฮโมไฮเดนเบอร์กเอนซิส (Homo heidenbergensis) เป็นบรรพบุรุษของมนุษย์นีแอนเดอธัลส์ และ มนุษย์ดินีโซแวนส์ (Denisovans) และแยกสายพันธุ์ที่มีลักษณะแตกต่างกันเมื่อ 640,000 ปีมาแล้ว

มนุษย์ดินีโซแวนส์ (Denisovans) มาจากไหน ? ผลการศึกษาจากมนุษย์พบที่ถ้ำดินีโซวา (Denisova Cave) เมื่อ พ.ศ. 2551 เป็นที่มาของการเรียกมนุษย์สายพันธุ์หนึ่งว่า มนุษย์ดินีโซแวนส์ (Denisova hominins/Denisovians) เป็นมนุษย์ถ้ำในภูเขาลต์ (Altai) ในภาคใต้ตอนกลางของไซบีเรีย ประเทศรัสเซีย (ส่วนที่อยู่ในทวีปเอเชีย ติดพรมแดนคาซัคสถาน จีน มองโกเลีย) มนุษย์อยู่ในกลุ่มถ้ำดินีโซวา มีอายุเก่าแก่ตั้งแต่ 285,000 จนถึง 51,200 ปีมาแล้ว ณ ถ้ำหมายเลข 11 ในกลุ่มถ้ำดินีโซวา พบหลักฐานว่ามีเด็กหญิงสาวอายุ 13 ปี กำเนิดขึ้นในช่วง 118,100 - 79,300 ปีมาแล้ว ผลการศึกษาดิเอ็นเอพบว่า เด็กหญิงสาวซึ่งเป็นมนุษย์ดินีโซวา ดินีโซแวนส์คนนี้เป็น ‘ลูกผสม’ ระหว่างพ่อซึ่งเป็นมนุษย์ดินีโซแวนส์ กับแม่ซึ่งเป็นมนุษย์นีแอนเดอธัลส์ นักบรรพชีวินวิทยา นักโบราณคดี ผู้ค้นพบศึกษาวัยจัย เรียกเด็ก ‘ลูกผสม’ คนนี้เล่น ๆ ว่า ‘เดนนิ’ (Denny) ขณะที่มนุษย์ดินีโซแวนส์เดินทางมุ่งมาทางเอเชียตะวันออกเฉียงมาจนถึงพื้นที่ในมหาสมุทรแปซิฟิก และมหาสมุทรอินเดีย มนุษย์นีแอนเดอธัลส์เข้าไปในยุโรป (Krause, J.; Fu, Q.; Good, J.M.; Viola, B.; et al. 2010: 894-897) จนไปปะทะสังสรรค์กับมนุษย์โครมาญง จนมี ‘ลูกผสม’ เกิดขึ้นในยุโรปดังกล่าว

แม้ว่า ‘ลูกผสม’ เกิดจากพ่อสายพันธุ์ ‘โครมาญง’ กับแม่สายพันธุ์ ‘นีแอนเดอธัลส์’ จะไม่สามารถมีลูกหลานสืบต่อมาได้ แต่แนวคิดนี้ก็พัฒนาไปสู่ ‘ทฤษฎีใหม่’ ที่ว่า เมื่อมนุษย์นีแอนเดอธัลส์ถูกมนุษย์โครมาญงจับตัวไป และปะทะสังสรรค์อยู่กับมนุษย์โครมาญงระยะหนึ่ง ครั้นเมื่อหนีกลับมาสู่เผ่าพันธุ์เดิมของตน

อาจนำเอา ‘เชื้อโรค’ บางอย่างที่ดีเชื้อมาจากพวกโครมาณู ('โครมาณู' ด้านทานเชื้อโรคนี้ได้) กลับมาด้วย แล้วพวกเขาเอาเชื้อโรคจาก 'โครมาณู' มาเผยแพร่ติดต่อเป็น 'โรคระบาด' ในหมู่พวกนีแอนเดอธัลส์ของตน เป็นดังนี้ก็เนื่องด้วยลักษณะกายภาพอันแตกต่าง (จากโครมาณู) ของนีแอนเดอธัลส์ไม่อาจด้านทานเชื้อโรคนี้ได้ จึงแพร่ระบาดจนตายลงจนหมดเผ่าพันธุ์ โครงกระดูกของแม่วิยสาว ซึ่งเป็นนีแอนเดอธัลส์ที่ให้กำเนิด 'ลูกผสม' อันเนื่องมาจากพ่อของเด็กซึ่งเป็นลูกของเธอนั้นเป็น 'โครมาณู' ตามเหตุการณ์ในสารคดีข้างต้น ดังนั้นการตายของเธอมาจามาจากการติดเชื้อโรคมาจาก (ผิว) โครมาณู จึงเป็นประจักษ์พยานถึงการแพร่ระบาดของเชื้อโรคที่สภาวะร่างกายของมนุษย์แบบนีแอนเดอธัลส์ด้านทานไม่ได้ จนล้มตายกันหมดสิ้นทุกคน นักวิชาการคือ เอียน ทัตเตอร์ (Ian Tatter) และ จอห์น เชีย (John Shea) มีความเห็นว่า การติดเชื้อโรคที่เกิดการแพร่ระบาดนี้อาจเกิดจากการ **ไอ จาม** ไปสู่กันและกันโดยไม่รู้ตัว และไม่รู้วิธีป้องกัน ส่วนเชอรา บายล์ (Shera Beille) วิเคราะห์ว่า ในยุคน้ำแข็ง (Ice Age) ของโลกนี้ มนุษย์นีแอนเดอธัลส์ต้องเผชิญกับสภาพป่าที่เปลี่ยนแปลงไป อากาศหนาวจัดมาก หายาก ร่ายกายเมื่อติดเชื้อพากันอ่อนแอ จึงเป็นกลุ่มสุดท้ายก่อนล้มตายจนหมด หลังจากยุคน้ำแข็งละลายและนีแอนเดอธัลส์สูญพันธุ์ไปแล้ว 'โครมาณู' ซึ่งคือสายพันธุ์มนุษย์ 'โฮโม เซเปียนส์' ได้กระจายไปทั่วยุโรป และได้รับวิทยาการงานศิลปะสืบทอดจากนีแอนเดอธัลส์ด้วย ต่อมาจึงพัฒนาสร้างศิลปะบนผนังถ้ำ (Cave art/Rock art) ประดับตกแต่งถ้ำได้อย่างวิจิตรบรรจง

ย้อนกลับมาที่ **มนุษย์ดนีโซแวนส์** พวกหนึ่งเดินทางลงมาจาก **เอเชียตะวันออกเฉียง** พบหลักฐานเป็นมนุษย์ถ้ำยุคก่อนประวัติศาสตร์หลายแห่ง บางแห่งอยู่บนแผ่นดินเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ที่ **ถ้ำเห่า** ณ เทือกเขาอันนัม (Annamite mountain) **ประเทศลาว** อยู่ในช่วง 164,000 - 131,000 ปีมาแล้ว พบใน **ถ้ำไปชีฮยา** (Baishiya Karst Cave) ใน **ประเทศจีน** อายุ 48,000 - 32,000 ปีมาแล้ว และผลการศึกษาคนปัจจุบัน ได้แก่ **ชนเผ่าเอด้า** **มักบูคอน** (Aeta Magbukon) บนเกาะลูซอน **ประเทศฟิลิปปินส์** **ชนเผ่าบนเกาะของอินโดนีเซีย** **ตะวันออก**

คนปาปวน คนอบอริจิน ในออสเตรเลีย คนบนเกาะฟิจิ และ คนโพลินีเซียน คนชาไฮ (Jahai) ในมาเลเซีย คนออนเก (Onge) บนเกาะของทะเลอันดามัน คนพื้นถิ่นเหล่านี้มีดีเอ็นเอพันธุกรรมของมนุษย์ดินีโซแวนส์สายพันธุ์ซึ่งพบในถ้ำ ดินีโซวาของรัสเซีย ส่วนผลการศึกษาดีเอ็นเอของคนปัจจุบันที่อยู่ในประเทศจีน ญี่ปุ่น และกลุ่มไท/ไต พบว่ามีดีเอ็นเอที่แตกต่างออกไปจากมนุษย์ดินีโซแวนส์ สายพันธุ์ดังกล่าว จึงสรุปว่า บรรพบุรุษของคนเหล่านี้น่าจะเป็น โฮโม เซเปียนส์ เซเปียนส์ อีกสายหนึ่ง (Yang, Melinda A., 2022: 1-32)

‘ยูนิคอร์น’: สัญลักษณ์บริสุทธิ์ โยงยัคมบุษยชาติหนึ่งเดียวซึ่งจากกันไปไกล

ปัจจุบันยอมรับสมมติฐานที่ว่า ศิลปะถ้ำ ศิลปะบนผนัง (Cave Art/Rock Art) เหล่านี้ ไม่ได้สร้างเป็นงานศิลปะสวยงามเพื่อประดับตกแต่งเพียงอย่างเดียว หรือสร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมการล่าสัตว์เพื่อยังชีพเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความรู้เรื่อง ‘พลัทธิธรรมชาติจากดวงดาวบนท้องฟ้า’ เสมือนเป็นความรู้เรื่อง ดาราศาสตร์ โหราศาสตร์กับปรากฏการณ์ธรรมชาติ การรู้จักคิดนับฤดูกาล วัฏเวลา ที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิต เลวิส วิลเลียมส์ (Lewis-Williams) เสนอว่า ศิลปะถ้ำเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึง โลกบนท้องฟ้า โลกบนแผ่นดิน โลกเบื้องล่าง แผ่นดิน เสมือนจักรวาลคู่ขนาน (ระหว่างโลกความจริงและโลกในมโนภาพเหนือจริง) ตามการรับรู้ของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ (Gosden, 2020: 45-46) ตัวอย่าง ศิลปะถ้ำ ศิลปะบนผนังถ้ำ ที่ปรากฏ ณ ถ้ำลาสโกว์ (Lascaux) ในประเทศฝรั่งเศส มีภาพสัตว์จำนวนมาก มีอายุที่กำหนดจากหลักฐานคือตัวอย่างถ่าน ได้ค่าอายุ 17,190-16,000 ปีมาแล้ว ภาพสัตว์ที่โดดเด่นภาพหนึ่งคือ รูป ‘ลิคอร์น’ (Licorne) มีเขาเป็นเกลียวคล้าย ‘ยูนิคอร์น’ (unicorn) แต่ลิคอร์น มีเขาสองเขา ลักษณะเป็นสัตว์ที่รูปร่างเหมือนม้าขาวหรือแพะขาว แต่ส่วนหัวมีเขาเป็นเกลียวแหลมออกมาจากหน้าผาก ยูนิคอร์นมีเขาเดียว แต่ลิคอร์นมีสองเขา (Barn, 2017: 48-49)

ในสมัยกลางของประวัติศาสตร์ยุโรป (The Medieval period of Europe) ยุคฟื้นฟูวิทยาการ (Renaissance) อธิบายว่า **ยูนิคอร์น** เป็นสัตว์ป่าหายากยิ่ง เป็นสัญลักษณ์ของ **‘ความบริสุทธิ์และสง่างาม’** มีแต่หญิงพรหมจารีเท่านั้นที่จะจับต้องยูนิคอร์นได้ และเขาของยูนิคอร์นเปลี่ยนน้ำพิษให้เป็นน้ำธรรมดา สามารถดื่มกินได้ เขาของมันแทน (อวัยวะ) เพศชาย ลำตัวของมันแทนเพศหญิง ศาสตราจารย์ ฮันส์ บิเดอร์มานน์ (Hans Biedermann) วิเคราะห์ตามหลักฐานโบราณคดีเปรียบเทียบไว้ว่า **‘ยูนิคอร์น’** ที่ปรากฏตามคำพรรณนาของเซสซี (Ctesias) แพทย์และนักประวัติศาสตร์ชาวกรีก ที่มาปฏิบัติหน้าที่ประจำราชสำนักเปอร์เซีย เมื่อประมาณ 400 ปีก่อนคริสตกาล หรือ 2,424 ปีมาแล้ว (นับจากปีปัจจุบัน ค.ศ. 2024; มีการอนุมานว่าเขามีชีวิตอยู่ระหว่าง 434-374 ปีก่อนคริสตกาล); เซสซี เป็นผู้เขียนประวัติศาสตร์เปอร์เซียและประวัติศาสตร์อินเดีย เขียนความตอนหนึ่งว่า: **‘ยูนิคอร์น เป็นสัตว์ที่มีลำตัวเป็นกวางสีขาว มีเขาขดคล้ายเขาม้า มีเขาข้างเดียว เขางอกออกมาจากหน้าผาก’** ศาสตราจารย์ ฮันส์ บิเดอร์มานน์ ลงความเห็นว่า คำพรรณนาเช่นนี้ น่าจะมาจากความรู้ที่เข้าใจคลาดเคลื่อนจากสัตว์ที่เรียกว่า **‘แรตนอเดียว’** ของอินเดีย อันเป็นที่รับรู้ของคนยุโรป อันเนื่องมาจากการติดต่อทางการค้าระหว่างกรีก เปอร์เซีย อินเดีย ในอดีต แนวคิดเรื่องสัญลักษณ์ส่วน **‘เขา’ แทนอวัยวะเพศชาย** กับส่วน **‘ร่างกาย’ แทนเพศหญิง** นั้น โดยนัยของชาวตะวันตกนั้น ย่อมหมายถึงการ **‘ผสม’** เพื่อก่อเกิดความบริสุทธิ์และพลัง (Hulbert (trans), 1986: 360) แนวคิดนี้ทำให้ต้องคำนึงไปถึงรูป **‘มหาโยคี มีเขาสัตว์บนหัว’** กับรูปยูนิคอร์น รูปแรตนอเดียว ที่ปรากฏบนเหรียญหรือบนแผ่นดินเผาในอารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุ (Indus Valley) ในปากีสถานและอินเดีย (หมายถึง อารยธรรมโมohenjo Daro & Harappa) ซึ่งจะได้อธิบายไว้ในตอนต่อไป อย่างไรก็ตามต้องอธิบายเพิ่มเติมว่า **‘แรตนอเดียว’** มีมากในอินเดียก็จริง แต่ในยุคก่อนประวัติศาสตร์มีแรตนอเดียวในพื้นที่ของยุโรปแล้วด้วย ตัวอย่างจากหลักฐานการเขียนรูป **‘แรตนอเดียว’** บนผนังถ้ำแห่งหนึ่งของฝรั่งเศส อายุ 1 หมื่น 5 พันปีมาแล้ว

(Bourlière, 1988: 17) ดังนั้นคนก่อนประวัติศาสตร์ในยุโรปและอาจสืบทอดความรู้มาถึงคนยุคประวัติศาสตร์ในการรับรู้เรื่องแรคนอเดียวที่มีอยู่ในพื้นที่ยุโรปย่อมเป็นไปได้ แต่ ‘แรคนอเดียว’ ในยุโรปจะคงมีสืบบมาจนถึงยุคประวัติศาสตร์ในพื้นที่ยุโรปหรือไม่นั้น ยังไม่พบคำอธิบายในเรื่องนี้

กลับมาที่คำอธิบายเพิ่มเติมของศาสตราจารย์ ฮันส์ บีเดอร์มานน์ (Hans Biedermann) ซึ่งเปรียบเทียบต่อเนื่องไปว่า ตำนานเรื่องความมีพิษและเป็นยาอายุวัฒนะของยูนิคอร์นเกี่ยวโยงไปถึงวงการเคมีเภสัชกรรมโบราณของคนจีนที่เชื่อกันสืบบมาว่า ‘นอแรด’ ที่ได้จากตัวแรคนอเดียว สามารถนำมาปรุงยาใช้เป็นยาอายุวัฒนะ (Hulbert (trans), 1986: 361)

นักจีนวิทยา (Sinologist) ให้คำอธิบายว่า ‘ยูนิคอร์นของจีน’ นั้น คนจีนเรียกว่า ‘ฉีหลิน’ หรือ ‘หลิน’ ซึ่งคนไทยโบราณบันทึกเขียนเป็นภาพไว้ แล้วเรียกสัตว์ประเภทนี้ว่า ‘กิเลน’ ปรากฏขึ้นก่อนสมัยลัทธิขงจื๊อ (Confucius) บางครั้งคนจีนเรียกว่า ‘หลงหม่า’ แปลว่า ‘ม้ามังกร’ มีลักษณะรูปร่างเหมือนกวางมีเขาเดียวบนหน้าผากที่คล้ายสิงโต มีหัวเป็นมังกร หางและตีนเป็นกบเหมือนม้า ฉีหลิน กิเลน ประกอบด้วย 2 คำคือ ฉี หรือ กิ แทน เพศชาย ส่วน หลิน แทน เพศหญิง จึงแสดงดุลยภาพ คนจีนกล่าวว่า ‘กิเลน’ มี 5 สี คือ แดง เหลือง น้ำเงิน ขาว ดำ เชื่อบ้างต่อกันมาว่า ‘กิเลน’ หรือ ‘ยูนิคอร์นของจีน’ นี้ จะปรากฏตัวเมื่อ ‘พระราชผู้ทรงเมตตาธรรม’ หรือ ‘นักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่ (เซียน)’ ปรากฏตัวขึ้นบนโลกนี้ กล่าวกันว่า เมื่อศาสนาจารย์ขงจื๊อ (เจ้าลัทธิขงจื๊อ) ถือกำเนิดบนโลก (ในประเทศจีน) กิเลน หรือ ยูนิคอร์นจีน ได้ปรากฏให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ด้วยแล้ว (Williams, 2000: 413 - 415)

การที่ต้องบอกเล่ายืดยาวจากจุดกำเนิดของสัตว์ผสมที่นำมาสู่ ‘สัตว์ลูกผสม’ ที่เปิ่นหมั่น นับตั้งแต่ ‘ลิกอร์น’ มาถึง ‘ยูนิคอร์น’ จนมาถึง ‘ยูนิคอร์นจีน’ หรือ ‘ฉีหลิน’ หรือ ‘กิเลน’ (ชื่อเรียกขานโดยคนไทย) เช่นนี้ ด้วยเหตุอันเป็นที่รับรู้ตามคติของจีน ที่ว่า ‘ยูนิคอร์นจีน’ หรือ ‘กิเลน’ จัดอยู่ในสัตว์สำคัญ 4

ประเภทของชาวจีน สัตว์อีก 3 ประเภทคือ มังกร นกฟีนิกซ์ (นกหงส์หยก) และ เต่า มีการอธิบายคุณลักษณะว่า ‘กิเลน’ (หรือยูนิคอร์นจีน) เป็นสิ่งประเสริฐดีเลิศ ในบรรดาสัตว์ที่มีขนปกคลุมตัว มีเมตตากรุณาและความปรารถนาดีแก่สัตว์โลก ทั้งปวง ดังนั้นเมื่อ ‘คนจีน’ เดินทางเข้ามายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แล้วเข้ามา แด่งงานกับ ‘คนพื้นเมืองเดิม’ เกิดเป็น ‘ลูกผสม’ เรียกว่า ‘เปอรานากัน’ (Peranakan) ลูกผสมจีนกับชนพื้นเมืองนี้ จึงสืบทอดวัฒนธรรมสำคัญของจีน นั่นคือความเชื่อเรื่อง ‘ยูนิคอร์นจีน’ หรือ ‘กิเลน’ ว่าเป็น สัตว์มงคล (เช่นเดียวกับสัตว์อีก 3 ประเภท: นกหงส์หยก มังกร เต่า) นอกเหนือไปจากความเชื่อเช่นนั้นแล้ว ยังปรากฏการสร้างงานศิลปะ เครื่องใช้ไม้สอยในชีวิตประจำวัน ปรากฏอยู่ใน ‘วัฒนธรรมเปอรานากัน’ อันเป็นที่ประจักษ์ในดินแดนต่าง ๆ ทั้งนอกและในพื้นที่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะขอกล่าวรายละเอียดเรื่องนี้ในตอนต่อไป

ขอย้อนกลับมาที่ *ต้นกำเนิดแห่งยูนิคอร์น* ซึ่งย้อนไปถึง ‘ลิคอร์น’ เพื่อจะได้เข้าใจชัดเจนมากขึ้นในเรื่อง ‘ลูกผสม’ ทั้งของสัตว์และของคน อันเป็นวิวัฒนาการทางอารยธรรมและการถ่ายทอดอารยธรรม วัฒนธรรมในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกใบนี้ เป็นไปได้มากกว่า ‘ลิคอร์น’ (Licorne) ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ (Prehistoric Time) เคยมีอยู่จริง พิเคราะห์จากรูปลักษณะตามภาพเขียนบนผนัง ถ้ำลาสโกว์ และต่อมาปรากฏอยู่ในภาพเขียน ภาพสลัก อันเป็นศิลปกรรม ยุคประวัติศาสตร์ (Historic Time) กลายเป็นสัตว์มี ‘เขาเดียว’ จึงเปลี่ยนไปเรียกว่า ‘ยูนิคอร์น’ (Unicorn) และปรากฏชื่อ คุณลักษณะตามนิยามความหมายที่ไ้ไว้ในเอกสารยุคประวัติศาสตร์ ดังนั้นจึงสันนิษฐานว่า ‘ลิคอร์น’ หรือ ‘ยูนิคอร์น’ น่าจะเป็น สัตว์ ‘ลูกผสม’ (hybrid animal) ระหว่าง ‘ม้ากับมูฟลอน’ (mouflon) หรือ ‘แพะกับมูฟลอน’ (mouflon) สัตว์ที่เรียกว่า ‘มูฟลอน’ (mouflon) นี้ มีลักษณะเป็น ‘แกะป่า เขายาวใหญ่และขนสั้น’ (ปัจจุบันสัตว์ประเภทนี้มีอยู่ที่ประเทศโครเอเชียและซาร์ดิเนีย) ดังนั้นรูปตัว ‘ลิคอร์น’ ที่มนุษย์โฮโม เซเปียนส์ เขียนบนผนังถ้ำลาสโกว์ ประเทศฝรั่งเศส จึงไม่น่าจะเป็นภาพสัตว์ในจินตนาการ

เพราะมีความเป็นไปได้ของการผสมข้ามสายพันธุ์ อีกทั้งภาพสัตว์อื่น ๆ ที่ปรากฏบนผนังถ้ำแห่งนี้ทุกตัวล้วนมีอยู่จริงและสืบสายพันธุ์มาจนทุกวันนี้ เว้นแต่สัตว์ที่เรียกว่า ‘ลิกอร์น’ ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ (prehistoric Licorne) นี่เท่านั้นที่ไม่ปรากฏสืบสายพันธุ์มาถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกับ ‘ยูนิคอร์น’ ในยุคประวัติศาสตร์ (historic Unicorn) น่าจะเป็นสัตว์ป่าชนิดหนึ่งในธรรมชาติ และน่าจะมียุคอยู่บ้าง อาจเกิดจาก ‘การผสมข้ามสายพันธุ์ ของสัตว์ป่า 2 ประเภท’ ตามที่สันนิษฐานนั้น แต่ครั้งการผสมพันธุ์ลักษณะนี้เกิดขึ้นยาก อีกทั้งลูกผสมที่ออกมาคือ ลิกอร์น ยูนิคอร์น ย่อมเป็นหมัน (? ตามทฤษฎีพันธุศาสตร์ ดังที่กล่าวมาแล้ว) จึงไม่สามารถมีลูกสืบเชื้อสายได้ ดังนั้น จึงไม่มีลูกของลิกอร์น ยูนิคอร์นอันเกิดจากพ่อแม่ที่เป็นลิกอร์น ยูนิคอร์น ทำให้ลิกอร์น ยูนิคอร์นเกิดมาน้อย แล้วค่อย ๆ หายสาบสูญไปจนไม่เหลือ ในที่สุดเหลือเพียงคำเล่าลือว่าเป็นสัตว์ในตำนานหรือสัตว์ในเทพนิยายเท่านั้น มิได้มีอยู่จริง

ผู้คนในอารยธรรมยุคประวัติศาสตร์ กับการก่อเกิด ‘ลูกผสม’

เรื่องของสัตว์พิเศษคือ ‘ลิกอร์น’ (Licorn) ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ และ ‘ยูนิคอร์น’ (Unicorn) ในยุคประวัติศาสตร์ เป็น ‘ลูกผสม’ (hybrid offspring) กำเนิดขึ้นจากพ่อแม่ต่างสายพันธุ์ แล้วกลุ่มคนผู้สร้างอารยธรรมในอดีตถือมาเป็นสัญลักษณ์แห่งจุดเริ่มต้นอันเดียวกัน (sign of commonality/symbol of common origin) การแพร่กระจายความรู้เรื่อง ‘สัตว์ลูกผสม’ นี้ นำไปสู่ ‘ภาพ’ แห่งการเชื่อมโยง หรือโยงยืดอกอารยธรรมมนุษยชาติซึ่งอยู่ต่างถิ่นที่สร้างสรรค์โดยมนุษย์ที่แยกเชื้อสายพันธุ์จากจุดกำเนิดความเป็น โฮโม เซเปียนส์ (Homo sapiens) จนมาถึง โฮโม เซเปียนส์ เซเปียนส์ (Homo sapiens sapiens) เดียวกัน ไปสู่การแยกแตกออกไปในหลากหลายสายเชื้อชาติพันธุ์ ต่างมุ่งสร้างวัฒนธรรม อารยธรรมตามช่วงแห่งกาลเวลาเดียวกันและต่างกัน

นักเขียนตะวันตกซึ่งเขียนหนังสือสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ว่า ประวัติศาสตร์บอกเล่าอะไรให้เราควรรู้อะไร และเกิดอะไรขึ้นบนโลกใบนี้ที่มี มนุษย์ สัตว์ พืช กับ สิ่งไม่มีชีวิต ทรัพยากรของโลกซึ่งมนุษย์นำมาใช้สร้างสรรค์อารยธรรมในช่วงเวลาเดียวกันหรือต่าง ๆ กันไป

ตัวอย่างหนึ่งที่น่าประหลาดใจซึ่งหยิบยกมาแสดงไว้ในหนังสือเล่มนี้ มีชื่อหนังสือว่า ‘100 Things to Know about History’ แปลว่า ‘100 สิ่งที่เราควรรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์’ ในหน้า 74 แสดงให้เห็นถึงเรื่องราวของเหตุการณ์ในอดีตของ (ช้าง) แมมมอธ (Mammoths) สัตว์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ซึ่งสืบทอดมาถึงยุคต้นของประวัติศาสตร์ เมื่อ 2,560 ปีก่อนคริสตกาล (ประมาณ 4,500 ปีมาแล้ว) ในช่วงเวลาเดียวกันกับที่ (ช้าง) แมมมอธกลุ่มสุดท้ายเหล่านี้เดินทางท่องถิ่นใน พื้นแผ่นดิน ผืนน้ำข้ามเกาะเวรนเกล (Wrangel Island) ปัจจุบันอยู่ในประเทศรัสเซีย ในเขตหนาวเหน็บขั้วโลกเหนือ และช้างแมมมอธตัวสุดท้ายจบชีวิตลงเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับมนุษย์ใน 3 ภูมิภาคของโลกได้สร้างสรรค์อารยธรรมอันเป็นสิ่งมหัศจรรย์ของโลกขึ้นพร้อมกัน 3 แห่งที่ห่างไกลกันลิบโลก นั่นคือ (1) การสร้างสโตนเฮนจ์ (Stonehenge) สถาปัตยกรรมเรียบง่ายอันมีแผนผังจัดวางในทิศทางระบบดาราศาสตร์อันมหัศจรรย์ บนเกาะใหญ่ของทวีปยุโรปทางตะวันตกสุด ซึ่งปัจจุบันคือประเทศอังกฤษหรือสหราชอาณาจักร; (2) การสร้างพีระมิดกิซา ที่มีขนาดใหญ่ยิ่งด้วยหิน (The Great Pyramid of Giza) สร้างขึ้นตามการบัญชาของ ฟาโรห์ คูฟู แห่งอียิปต์ ณ ดินแดนลุ่มแม่น้ำไนล์ ทางตอนเหนือของทวีปแอฟริกา และ (3) นครโมohenโจ-ทาลาโร (Mohenjo-daro) ที่ก่อสร้างด้วยอิฐ ดินเผาอันกว้างขวาง มีระบบระบายน้ำอันยอดเยี่ยมเพื่อการอยู่อาศัยของชาวเมืองซึ่งมีประชากรถึง 4 หมื่นคน อันเป็นอารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุ (Indus Valley Civilization) ซึ่งปัจจุบันอยู่ในประเทศปากีสถาน (Cowan, Frith, Lacey, & Martin, 2018: 87)

ทั้ง 4 สิ่งข้างต้นเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์โลกพร้อมกัน (คล้ายดังคำกล่าว ว่า ‘จาทรงคสันนิบาต’ : การประชุมพร้อมกันด้วยองค์สี่ เมื่อครั้งพุทธกาล นำไป

สู่การมี ‘วันมาฆบูชา’ ในทุกวันนี้) อันเป็นเหตุการณ์สร้างขึ้นจากพฤติกรรมการหาทางรอดในการดำรงชีวิตของสัตว์และเป็น **ลมหายใจเอือกสุดท้าย** ของ ‘แมมมอธ’ ตัวสุดท้าย สัตว์สายพันธุ์พิเศษของโลก ซึ่ง ‘สูญพันธุ์’ ไปจากโลกใบนี้แล้วในช่วงเวลาเดียวกับที่มนุษย์ชาติใน 3 พื้นที่อันห่างไกลกันบนโลกใบนี้ได้สร้าง ‘อารยธรรม’ อันน่าตกตะลึงเป็น ‘มรดกโลก’ สืบมาจนทุกวันนี้ และเชื้อสายพันธุ์ของมนุษย์เหล่านี้เกิดลูกหลานสืบต่อมา ขณะที่สัตว์สายพันธุ์หนึ่ง ‘สูญพันธุ์’ ไป สายพันธุ์มนุษย์ยัง ‘คงอยู่ยั่งยืนยง’ สืบสายพันธุ์ต่อเนื่องกันมา สายพันธุ์มนุษย์ผู้สร้างอารยธรรมทั้ง 3 แห่งนี้ ตลอดจนอารยธรรม วัฒนธรรมในที่อื่นมากมาย ล้วนมี ‘ลูกผสม’ สืบสายพันธุ์มาอย่างหลากหลายและจำนวนมาก อันมาจากการไม่หยุดนิ่ง เคลื่อนไหว ย้ายถิ่นของคน กลุ่มคน ในอารยธรรม ยุคประวัติศาสตร์ ทั้ง ‘จงใจ’ เพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีกว่า และ ‘จำยอม’ อันเนื่องมาจากการพ่ายแพ้กลุ่มคนที่มีอำนาจบังคับให้เคลื่อนย้ายจากถิ่นฐานเดิมไปสู่ถิ่นฐานใหม่ ไม่ว่าจะเป็นสงครามหรือการถูกจับเป็นเชลย เป็นทาส ฯลฯ

ในยุคประวัติศาสตร์สมัยอาณาจักรโบราณ ณ ลุ่มแม่น้ำไทกริส ยูเฟรติส (ตุรกี/ตุรเคีย : Turkey/Türkiye) และ ลุ่มแม่น้ำไนล์ (อียิปต์) การแผ่อำนาจของอาณาจักรเหล่านี้ ทำให้มีการแต่งงานในวงศ์กษัตริย์ข้ามเชื้อชาติ ภาษา ตัวอย่างเช่น *รัชสมัยฟาโรห์ รามเซส (Faroh Ramesses the Great)* มหาราชแห่งอาณาจักรอียิปต์ (ครองราชย์ 1,301-1,213 ก่อนคริสตกาล) ดำเนินวิถีทางการทูตไม่ต้องทำสงครามกับชนชาติฮิตไตต์ (Hittite) ซึ่งตั้งอาณาจักรบนแผ่นดินประเทศตุรเคียในปัจจุบัน หลังจากฮิตไตต์ต้องการคาร์เดจ (ปัจจุบันอยู่ในประเทศซีเรีย) เพื่อเป็นสถานการค้าออกสู่ทะเลด้านนี้ จึงสมรสกับพระธิดาองค์โตของพระราชแห่งฮิตไตต์ คือ เจ้าหญิงมาธอร์เนอเฟอร์ูเรอ (Maathorneferure) พระนางมีลูกสืบต่อมา ซึ่งเป็น ‘ลูกผสม’ ระหว่างคนชาติอียิปต์กับฮิตไตต์ ฟาโรห์รามเซสมีโอรสธิดารวม 100 คน ซึ่งถือกำเนิดจากแม่ซึ่งเป็นหญิงชาติอียิปต์และแม่ซึ่งเป็นหญิงต่างแคว้นแคว้น หรือต่างชาติอื่น นอกเหนือจากเจ้าหญิงที่มาจากฮิตไตต์ตามที่ระบุไว้แล้ว (Carton, 2020: 12-13) ตัวอย่างเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า การขยายอำนาจทางการเมืองและการเชื่อมอำนาจทางการเมืองของอาณาจักรในตะวันออกกลาง ตอนใต้ยุโรปและตอนเหนือแอฟริกา เพื่อเศรษฐกิจการค้า

สร้างพลังมั่งคั่งให้อาณาจักร นำมาซึ่งสงครามแย่งชิงและหรือการทำสัญญาเป็นพันธมิตรด้วยการ ‘แต่งงานข้ามชาติพันธุ์’ ไม่เพียงเฉพาะชนชั้นระดับผู้ปกครอง แต่อาจจะรวมไปถึงชนชั้นอื่น ๆ ด้วย เช่น นายทหารที่ออกรบแล้วได้เชลยผู้หญิงต่างชาติจากสงครามกลับมาสมสู่จนเกิดลูกหลานสืบต่อมา หรือพ่อค้าที่เดินทางไปค้าขายต่างแดนและได้ผู้หญิงต่างชาติเป็นคู่ครอง มีลูกหลานทิ้งไว้ต่างแดน หรือนำกลับมาบ้านเมืองตน ดังนั้น ‘ลูกผสม’ อันเกิดจากพ่อแม่ต่างชาติพันธุ์นี้เองด้วยสงครามและการค้าของอาณาจักรรุ่นแรก ๆ ในยุคประวัติศาสตร์โลกได้เกิดขึ้นมากมายแล้ว

ขอย้อนกลับมาที่การพบหลักฐานปรากฏรูป ‘ยูนิคอร์น’ บนเหรียญตราบนแผ่นดินเผาในแหล่งอารยธรรมโลกสำคัญอีกแห่งหนึ่งนั่นคือ **อารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุ** ณ แหล่งโมohenjo-daro (Mohenjo-daro) และ หารัปปา (Harappa) ในประเทศปากีสถานและประเทศอินเดีย อายุ 3,250-2,560 ปีก่อนคริสตกาล (หรือประมาณ 5,300 - 4,600 ปีมาแล้ว) ประชากรผู้สร้างอารยธรรมนี้อาจเป็น บรรพบุรุษพวกที่ปัจจุบันเรียกว่า ‘ทราวิเดียน’ (Dravidian) นักวิชาการสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นกลุ่มชนที่มีความสัมพันธ์หรือสืบสายมาจากพวก ‘ซูเมอร์เรียน’ (Sumerians) หรือสายพันธุ์ที่ใกล้ชิดเกี่ยวเนื่องกัน ปรากฏหลักฐานอารยธรรม บางอย่างที่คล้ายคลึงกันกับกลุ่มชนโบราณที่อยู่ในเอเชียตะวันตก (West Asia) คือ ‘ซูเมอร์เรียน’ หรือ ‘ซูเมอร์’ (Sumer) (ปัจจุบันคือ ภาคใต้ภาคกลางของประเทศอิรัก; อารยธรรมซูเมอร์อยู่ทางตอนใต้ของเมโสโปเตเมีย Mesopotamia [ลุ่มน้ำไทกริส ยูแฟรเตส Tigris-Euphrates ปัจจุบันอยู่ในประเทศอิรักและคูเวต]) และยังคงคล้ายกับอารยธรรมของพวกอีลาม (Elam) หรือ อีลามิต์ (Elamite) (ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่ประเทศอิหร่านหรือเปอร์เซียในอดีต) ต่อมาพวกทราวิเดียน ซึ่งตั้งถิ่นฐานทางตอนเหนือ (ภาคใต้ของปากีสถาน ภาคเหนือของอินเดีย) แล้วสร้างอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุขึ้นแล้วนั้น ส่วนหนึ่งอพยพขึ้นเหนือไปตั้งถิ่นฐานในอัฟกานิสถาน เนปาล ภูฏาน และทางตะวันออกสู่ บังกลาเทศ ส่วนใหญ่ค่อย ๆ ทอยอพยพลงมาทางภาคใต้ของอินเดีย หลังจากการรุกรานและเข้ามาครองพื้นที่ของพวกอารยัน (Aryans) หรือ อินโด-อารยัน (Indo-Aryans)

กลุ่มชน ‘อารยัน’ คือกลุ่มชนพวกใด ? ปัจจุบันนักวิชาการวิเคราะห์ว่าพวกนี้เป็นกลุ่มชนที่อพยพมาจากเอเชียตะวันตก ซึ่งมีเชื้อสายสำคัญคือ ‘อเวสตัน-อิหร่าน’ (Avestan Iranians) กลุ่มชนนี้เป็นสายหนึ่งที่เรียกว่า ‘อินโด-ยูโรเปียน’ (Indo-European) สืบสายบรรพบุรุษไปไกลถึง พวกที่เรียกว่า ‘อินโด-เยอรมนิก’ (Indo-Germanic) ในภาคตะวันตกของทวีปยุโรป ถึงกระนั้นก็วิเคราะห์กันว่าพวก ‘อินโด-ยูโรเปียน’ ที่มาอยู่แถบเอเชียตะวันตก หรือตะวันออกกลาง (The Middle-east) หรือเรียกว่า ‘อินโด-อิหร่าน’ (Indo-Iranians) ได้ออกมาจากทวีปยุโรปหรือตะวันออกกลางมาหลายพันปีแล้ว กล่าวคือ อพยพเข้ามาสู่พื้นแผ่นดินแถบภูเขาหิมาลัย แล้วพัฒนาอารยธรรมของตนแยกออกมาเป็นเอกเทศ เรียกว่า ‘อินโด-อารยัน’ (Indo-Aryans) หรือ มักเรียกกันสั้น ๆ ว่า ‘อารยัน’ (Aryans) และเมื่อตั้งถิ่นฐาน ณ พื้นที่ใกล้เทือกเขาหิมาลัย ซึ่งปัจจุบันคือ ประเทศเนปาล ปากีสถาน อินเดีย (ภาคเหนือ) กลุ่มชนอินโด-อารยัน ณ พื้นที่ในภูมิภาคนี้ก็สร้างอารยธรรมใหม่ ซึ่งแม้หลายสิ่งหลายอย่างจะ ‘แตกต่าง’ จากถิ่นกำเนิดเดิมของบรรพชน คือ เอเชียตะวันตก (อินโด-อิหร่าน) แต่ยังสามารถสืบค้น ‘รากเหง้า’ ที่บ่งชี้ความ ‘เหมือนกัน’ ได้ (Tripathi, 2014:14-27)

ด้วยเหตุนี้ จึงขอให้ย้อนกลับไปคำนึงถึงเรื่องอดีตอันไกลโพ้นที่เล่ามาแล้วในเรื่องพัฒนาการของมนุษย์ ‘นีแอนเดอธัลส์’ และ ‘โครมาญง’ ในยุโรปตะวันตก นั่นก็คือ พวกโครมาญงสร้างงานศิลปะรูป ‘ลิตอร์น’ แล้วต่อมาพัฒนามาเป็น ‘ยูนิคอร์น’ ในช่วงสมัยต้นกำเนิดอารยธรรมยุคประวัติศาสตร์ทั้งหลาย ตั้งแต่เมโสโปเตเมีย-ซูเมอร์-อิลามิต-อเวสตันอิหร่าน-ทราวิเดียน (ในเนปาล-ปากีสถาน-อินเดีย) และต่อมาถึง อินโด-อารยัน หรือ อารยัน (ในเนปาล-ปากีสถาน-อินเดีย) ต้องเพิ่มเติมให้คำนึงย้อนกลับไปอีก เพื่อย้าสายสัมพันธ์จากจุดกำเนิดเดียวกันจากหลักฐานการสร้างงานศิลปะในถ้ำของพวก ‘โครมาญง’ ในยุโรปตะวันตก ที่แสดงความคิดเรื่อง ‘โลกสวรรค์-โลกมนุษย์กับปรากฏการณ์ในท้องฟ้าคือการเคลื่อนที่ของดวงดาวบนท้องฟ้ากับการแทนด้วยสัญลักษณ์ของรูปสัตว์’ สิ่งเหล่านี้พัฒนาแนวทางมาสู่การเป็น ‘ภาพสัญลักษณ์จักรวาลวิทยา’ ที่ปรากฏบน

เหรียญตรา, บนแผ่นดินเผา ของกลุ่มชนในอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ (โมहनโจ-ทาร์ และหาร์ปปา) ของกลุ่มชนทราวีเดียน จนไปถึงอารยธรรมของกลุ่มชนอารยัน (เจ้าของอารยธรรมยุคพระเวทที่แสดงภูมิปัญญาเรื่อง ‘จักรวาลวิทยา มีรูปสัตว์ และดวงดาว ปรากฏการณ์ธรรมชาติ’ มาเป็นสัญลักษณ์แทนพลังเทพเจ้าใน ‘ยุคพระเวท’ ซึ่งเข้ามาสู่แผ่นดินเนปาล ปากีสถาน อินเดียในระลอกใหญ่ครั้งหลัง ของ ‘กลุ่มชนอารยัน’ เหล่านี้ได้ เข้าแทนที่ ‘กลุ่มชนทราวีเดียน’ ซึ่งเข้าอยู่มาก่อน และเป็นผู้พัฒนาการสร้างบ้านเมืองเป็นอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ (Indus Valley = โมहनโจ-ทาร์ & หาร์ปปา)

กลุ่มชน ‘อินโด-อารยัน’ (Indo-Aryans) หรือ ‘อารยัน’ (Aryans) ที่เข้ามาแย่งชิงพื้นที่ของเจ้าของถิ่นเดิมหมายถึง ‘ทราวีเดียน’ (Dravidian) ที่อยู่มาก่อน ในพื้นแผ่นดินที่ปัจจุบันคือประเทศเนปาล ปากีสถาน อินเดีย แล้วทำให้เจ้าของถิ่นเดิมคือทราวีเดียนส่วนใหญ่ต้องอพยพลงมาตั้งถิ่นฐานถาวรในภาคใต้ (ของอินเดีย) พวกทราวีเดียนส่วนหนึ่งอพยพเหนือขึ้นไปสู่ อัฟกานิสถาน ภูฏาน อีกส่วนคงอยู่ถิ่นเดิม (เนปาล ภาคเหนือและภาคกลางของพื้นที่อินเดีย และภาคใต้ของปากีสถาน) ภายใต้อำนาจของพวกอารยัน แล้วผสมกลมกลืนกับพวกอารยัน เกิด ‘ลูกผสม’ ขึ้น สืบสายกันมาเป็นลำดับยาวนาน ถึงกระนั้นพวกอารยันได้รับเอาอารยธรรมภูมิปัญญาเดิมของทราวีเดียน ผู้สร้าง ‘อารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ’ (โมहनโจ-ทาร์และหาร์ปปา) เอาไว้ เข้ามาผสมผสานกับอารยธรรมใหม่ที่สร้างขึ้นคือ ‘อารยธรรมยุคพระเวทหรือศาสนาพระเวท’ ของตนเอง (คือ อารยัน) นั่นเอง

ตัวอย่างหนึ่งซึ่งยกมาแต่ต้น ย่อมสามารถอธิบายให้เห็นประจักษ์ยิ่งขึ้น คือ คนใน ‘อารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ’ ได้สร้างรูปบนเหรียญ แผ่นดินเผาซึ่งแสดงรูปสัตว์และสัญลักษณ์หลายรูป ซึ่งรวมทั้ง รูป ‘ยูนิคอร์น’ (Unicorn) และรูป ‘มหาโยคีสวมเขาสัตว์บนเศียร’ (Mahayogi with animal horns) ในทำนองบริกรรมสมาธิ ตามแบบที่เรียกว่า ‘อูรัธวาลิงกะ’ (uradhvalinga ทำนองหนีบองคชาติให้ตั้งชันขึ้นเพื่อรองรับกำหนด) ผู้เขียนได้วิเคราะห์ให้เป็นที่ประจักษ์ในงานวิจัยไว้แล้วว่า รูป ‘มหาโยคีสวมเขาสัตว์บนเศียร’ นี้ คือต้นเค้าแห่งแนวคิดหลัก

ของ ‘ปรัชญาโยคะ’ หรือการปฏิบัติโยคะสมาธิ ซึ่งแสดงในรูปปรากฏการณ์ ‘บุคคลาธิษฐาน’ (personification) ในเวลาต่อมา จึงกล่าวได้ว่า รูปมหายogi แสดงท่าอูฐรวิงคะ นับเป็นรูปแรกเริ่มแห่งการนำไปสู่การสร้างรูปเทพเจ้าในศาสนาฮินดูคือ พระศิวะ (พระศิวะเป็นเจ้าแห่งโยคะ มีพระสมัญญานามว่า ‘มหายogi’) เป็นแกนหลักในปรัชญาโยคะ ซึ่งสืบสานระบบความเชื่อของพวกฮินดูเดียในยุคพระเวทจนมาถึงยุคอุปนิษัท (สมัยแห่งปรัชญา) ยุคมหากาพย์ และยุคปุราณะ ในยุคปุราณะนี้เองที่ศาสนาพุทธพระเวทของพวกอารยันได้พัฒนาไปเป็นศาสนาที่นับถือเทพเจ้าหลายองค์ แล้วอธิบายเรื่องบุคคลาธิษฐานของเทพเจ้าทั้งหลายอย่างแจ่มชัดและหลากหลายไว้ในคัมภีร์หรือวรรณกรรมจำนวนมากและหลากหลาย เรียกว่า ‘ปุราณะ’ (Puranas) นั่นเอง นำไปสู่การก่อเกิดแนวคิดความเชื่ออย่างเป็น ‘ระบบ’ เรียกว่า ‘ศาสนาฮินดู’ สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนโยคีหรือผู้บำเพ็ญตบะตามหลักศาสนาพระเวทสายหนึ่งในสมัยแห่งปรัชญา (อุปนิษัท) ได้เป็นอาจารย์ของเจ้าชายสิทธัตถะแห่งกบิลพัสดุ์ (ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของเนปาลในปัจจุบัน) เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะออกบวช ถึงกระนั้นคำสอนให้บรรลุมะกษะที่โยงยิดกับ ‘ผู้สร้างเพียงแท่งหนึ่งเดียวแห่งจักรวาล’ ตามแนวศาสนาพระเวทก่อเกิดความสงสัยคลางแคลงใจในการบรรลุโมกษะ (ความหลุดพ้น) ด้วย ‘โยคะสมาธิ’ ตามแบบพรหมณในศาสนาพระเวท ทำให้เจ้าชายสิทธัตถะตัดสินใจบำเพ็ญเพียรอันเป็นทางสายกลาง (โยคะสมาธิ มัชฌิมาปฏิปทา) ด้วยตนเองจนบรรลุโมกษะ ตรัสรู้ธรรมเป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและประกาศธรรมที่ทรงตรัสรู้ มีผู้คนออกบวชติดตามพระองค์ เผยแผ่ศาสนาที่เรียกว่า พระพุทธศาสนาสืบต่อมา (Srisuchat, 2007: 37-39)

กลุ่มชนทราวีเดียน หรือ ทราวิท (Dravidian/Dravid) ซึ่งส่วนใหญ่อพยพลงมาจากใต้ของอินเดียในช่วงเวลาผ่านไปหลายพันปี หลายศตวรรษได้ก่อสร้างเป็นอารยธรรมของกลุ่มชน ซึ่งต่อมาในยุคประวัติศาสตร์รัฐโบราณ (The Early States of Historic Period) รู้จักกันในชื่อว่า ‘ทมิฬ’ (Tamils) และ ‘เตลุกู’ (Telukus) สภาพภูมิอากาศและสภาพแวดล้อมทางภาคใต้ของอินเดีย

ต่างจากภูมิภาคทางภาคกลางและภาคเหนือ ทำให้กลุ่มชน ‘ทมิฬ’ (Tamils) เหล่านี้มีวิวัฒนาการไปเป็นกลุ่มชนที่มีผิวคล้ำมากกว่าชนทางพื้นที่ภาคกลางและภาคเหนือที่มีผิวอารยัน (Aryans) เข้าครอบครองและแผ่ขยายอยู่เต็มพื้นที่ถึงกระนั้นพวกอารยันที่เป็นเจ้าของศาสนาพระเวทในยุคพระเวท (Vedic Age) จนสืบต่อมาถึงยุคมหากาพย์ (Epic Age: ยุควรรณกรรมประวัติศาสตร์: มหาภารตะและรามายณะ) และศาสนาฮินดูในยุคปุราณะ (Puranas Age: ยุคแห่งการบันทึกคัมภีร์จำนวนมากที่กล่าวถึงเทพเจ้าและลัทธิศาสนาทั้งหลายเพื่อบอกเล่าและปฏิบัติของศาสนาฮินดู (Hinduism) ที่สืบเนื่องมาจากศาสนาพระเวท [The Vedas] ในยุคพระเวท) ส่วนหนึ่งได้แผ่ขยายอำนาจทั้งทางการเมืองและการศาสนาลงมาทางภาคใต้ ทำให้ทั้งศาสนาฮินดู ศาสนาเชน ศาสนาพุทธ (Hinduism, Jainism, Buddhism) มาพร้อมกับกลุ่มชนอารยัน (ผิวขาว) ที่เดินทางจากตอนเหนือลงมาประสมประสานกับชนทราวิท (ทราวิเดียน-ผิวคล้ำ) ในภาคใต้ของอินเดียเกิดเป็น ‘ลูกผสม’ ระหว่าง อารยันกับทราวิท

กลุ่มชนเหล่านี้ ทั้ง ‘ทราวิเดียนพื้นถิ่นเดิม’ ผิวคล้ำ ทราวิเดียน (ผิวคล้ำ) ที่ผสมกับอารยัน (ผิวขาว) จึงเกิดประชากรเป็น ‘ลูกผสม’ จำนวนมาก (mixed race people/half caste people) ตลอดจน ‘อารยันแท้’ (ที่ยังไม่ผสมกับทราวิเดียน) ส่วนหนึ่งได้อพยพไปยังเกาะลังกา (และบางส่วนเลยไกลไปถึงเกาะมัลดีฟส์ Maldives) แล้วตั้งถิ่นฐานถาวรที่นี่มาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ในกาลเวลาต่อมายังอพยพกันไปมา ทั้งลงไปและย้อนกลับขึ้นมา (สู่อินเดีย โดยเฉพาะผู้ปกครอง ซึ่งมีการแต่งงานในเครือญาติ หรือกับเจ้าต่างเมือง แคว้น) เป็นระลอก ๆ เรื่อยมาในยุคประวัติศาสตร์หลายช่วงสมัย จนมาเป็นชาวศรีลังกาในปัจจุบัน คนเหล่านี้ได้ประดิษฐ์ฐานวัฒนธรรมศาสนาที่นำมาจากอินเดียคือฮินดู (ส่วนใหญ่คือ ‘ทมิฬ’ ทางตอนเหนือของเกาะลังกา) และพระพุทธศาสนา (ของประชากรส่วนใหญ่ของเกาะ) ก่อนยุคล่าอาณานิคมที่ทำให้ศรีลังกากลายเป็นเมืองขึ้นของโปรตุเกสและอังกฤษ ทำให้เกิด ‘ลูกผสม’ คือ คนศรีลังกา (สิงหล ชาวศรีลังกาพื้นถิ่นเดิมที่มาจากอินเดีย) กับ ‘ฝรั่งตะวันตก’ จำนวนหนึ่ง กล่าวคือ ชาวศรีลังกา

ที่มีเชื้อสายตะวันตกนั้น มีบรรพบุรุษสายหนึ่ง (ส่วนใหญ่สายพ่อ) มาจาก โปรตุเกส หรือ เนเธอร์แลนด์ หรือ อังกฤษ ซึ่งเป็นพ่อค้า ทหารที่เข้ามาศรีลังกาและเข้าครอบครองเกาะลังกานาในยุคประวัติศาสตร์สมัยการล่าอาณานิคม (Colonization Period)

อะไรเล่าคือสิ่งบ่งชี้ให้แยกแยะได้ว่า ผู้ใดสืบเชื้อสายมาจาก ‘อารยัน’ ผู้ใดสืบเชื้อสายมาจาก ‘ทราวูเดียน’ หลังจากกาลเวลาผ่านมายาวนานเช่นนี้?

ข้อสงสัยนี้น่าจะมีมาแล้ว ตั้งแต่ช่วงเวลาที่อังกฤษ (สหราชอาณาจักร) เข้ายึดครองอินเดีย และนักบรรพชีวินวิทยา นักชีววิทยา นักโบราณคดี ค้นพบศีกษาวิจัยแหล่งอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ ตลอดจนแหล่งอารยธรรมสำคัญ ๆ ของโลกในที่อื่น ๆ ทั้งการศึกษาวิวัฒนาการและเผ่าพันธุ์เชื้อสายมนุษย์เฟื่องฟูขึ้นพร้อม ๆ กัน

คำตอบในเรื่องนี้ส่วนหนึ่งมาจากงานวิจัยของนักชาติพันธุ์วิทยาชาวอังกฤษซึ่งรับราชการมาประจำในรัฐเบงกอลของอินเดีย ช่วงสมัยที่อินเดียยังเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ระหว่าง พ.ศ. 2416-2428 (ค.ศ. 1873-1885) เขาชื่อ เฮอเบิร์ต โฮป ริชเลย์ (Herbert Hope Risley, 1851-1911 CE) นักชาติพันธุ์วิทยา เขาใช้วิธีที่เรียกว่า ‘มานุษยมาตร’ (Anthropometry) คือการนำคนอินเดียที่อยู่ในที่ต่าง ๆ มาวัดสัดส่วนความสูง กว้าง ของจมูกและทำเป็นข้อมูลสถิติแจกนับ (Anthropometric Data) จัดทำเป็น ‘ดัชนีจมูก’ (Nasal Index) แล้วจึงสรุปว่าคนลักษณะใดคือผู้สืบเชื้อสายอารยันหรือเชื้อสายทราวูเดียน นอกจากนี้เขายังเก็บสถิติแจกนับเช่นนี้เพื่อแยกแยะว่า ลักษณะของผู้ที่มีชนชั้นวรรณะ (caste) ทั้ง 5 ที่แตกต่างกันตามการกำหนดของชาวอินเดีย (ฮินดูชน) ที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อในอดีตจนปัจจุบัน คือ วรรณะพราหมณ์ กษัตริย์ แพทย์ ศูทร และจัณฑาล ลักษณะทางกายภาพโดยการวัดจากจมูกจะบอกได้หรือไม่ อย่างไร ผลวิเคราะห์สรุปได้ อย่างหนึ่งว่า ผู้สืบเชื้อสายที่มีเชื้อสายอารยันมาก่อน ก็ได้รับสถานะที่เป็นวรรณะตั้งแต่สูงที่สุดจนต่ำสุดเช่นเดียวกับพวกเชื้อสายอารยันด้วย (Risley, 1891: 237-238) แม้ว่าวิธีนี้ไม่เป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน อันเนื่องมาจาก ‘ตัวแปร’ สำคัญคือ

ความไม่ชัดเจน หรือแยกแยะ ‘ลูกผสม’ ระหว่างทราวูเดียนกับอารยัน ซึ่งแม้แต่เจ้าตัวเอง (ผู้มาเป็นตัวอย่างให้วัดสัดส่วนจมูกของตน) ก็ไม่อาจบอกได้ หรือ ‘ลูกผสม’ อันเกิดจาก ‘พ่อแม่ต่างวรรณะ’ ที่อยู่ด้วยกันและมี ‘ลูกผสม’ เป็น ‘จันทาล’ ของบางคน ก็อาจถูกปิดบังข้อมูลไว้ก็ได้ แต่ก็นับได้ว่าริชเลย์เป็นผู้บุกเบิกวิธี ‘มานุษยมาตร’ (Anthropometry) ซึ่งเป็นวิธีที่วิทยาศาสตร์ในการศึกษามานุษยวิทยากายภาพที่ยังคงใช้เพื่อการวิจัยมาจนทุกวันนี้ ยิ่งกว่านั้น ข้อเสนอจากผลวิจัยของเขาประกาศให้ทราบถึงสถานภาพแห่ง ‘วรรณะ’ ที่มีใช้ตกทอดมาจากชนชั้นสูงที่เป็นอารยัน แต่ชนพื้นเมืองเดิมก็มีวรรณะสูงได้เช่นเดียวกัน จึงหมายความว่าโดยนัยว่า เรื่องชนชั้นวรรณะเป็นการสมมติขึ้นเท่านั้น ผลวิจัยนี้จึงนำไปสู่กระแสปลุกเร้าในเรื่องสิทธิมนุษยชน หรือการแสวงหาให้คนทุกคนมีความเท่าเทียมกันในสังคม

นับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 18 นักวิชาการ แบ่งมนุษย์ในโลกนี้เป็น 4 สายพันธุ์หลัก คือ **ออสตราลอยด์** [Australoid] ชนผิวน้ำตาล อยู่ในทวีปออสเตรเลีย [คือพวกออบอริจิน] เป็นหลัก; **คอเคซอยด์** [Caucasoid] ชนผิวขาว อยู่ในทวีปยุโรปเป็นหลัก; **มองโกลอยด์** [Mongoloid] ชนผิวเหลืองอยู่ในทวีปเอเชีย เช่น มองโกเลีย ทิเบต จีน; และ **เนกรอยด์** [Negroid] ชนผิวดำ อยู่ในทวีปแอฟริกาเป็นหลัก ดังนั้นบรรพบุรุษดั้งเดิมของชาวศรีลังกาจึงมี 3 สายพันธุ์ ไม่มีสายพันธุ์มองโกลอยด์แต่อย่างใด อนึ่ง สายขาย่อยสายพันธุ์หนึ่งซึ่งเรียกว่า ‘**มองโกลอยด์ใต้**’ (Southern Mongoloid) ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งแผ่นดินที่เป็น **ประเทศไทยปัจจุบันคือถิ่นฐานของสายพันธุ์ ‘มองโกลอยด์ใต้’** นี้

หากยึดตามการกำหนดชื่อการแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ของโลก ตามนักวิชาการตะวันตกที่กำหนดไว้ข้างต้น เมื่อย้อนกลับมาที่เกาะลังกา หลักฐานโบราณคดียืนยันว่าก่อนหน้าที่พวกทราวูเดียน หรือ พวกอารยัน หรือ พวกลูกผสมทราวูเดียนกับอารยันจะลงมายังเกาะลังกา บนเกาะลังกาก็มีชนพื้นเมืองเดิมซึ่งเป็นชาติพันธุ์ที่เรียกว่า ‘**เวทท์ส**’ (Veddhas) หรือ ‘**วินนิยาลัย**’ (Vinniyalaya แปลว่า ชนผู้อยู่ในพื้นที่ภูเขา) อยู่ก่อนแล้ว เวทท์สเป็น ‘**ลูกผสม**’ (interbreeding children)

3 สายพันธุ์คือ ระหว่างชาติพันธุ์ **เนกริโต** (Negrito หรือ เนกรอยด์ Negroid), **ออสตราลอยด์** (Australoid), และ **สายที่มาจากแถบทะเลเมดิเทอเรเนียน** (Yogasundram, 2010: 3). ขยายความได้ว่า สายที่มาจากแถบทะเลเมดิเทอเรเนียน คือ พวกยุโรปใต้ เช่น กรีก อิตาลี นับเป็น **คอเคซอยด์** (Caucasoid) สายพันธุ์หนึ่ง

กลุ่มชน **‘เวททัส’** มีมาแล้วในยุคก่อนประวัติศาสตร์สมัยหินใหม่ (Neolithic Age) เข้ามาอยู่บนเกาะลังกาไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นหกพันปีมาแล้ว (16,000 ปีมาแล้ว) และยังมีพวก **ยักกาส** (Yakkas) และ **นาคาส** (Nagas) พวกยักกาสและนาคาสนี้จะมาจากสายพันธุ์ออสตราลอยด์ (Australoid) กับสืบสายที่มาจากเมดิเทอเรเนียน (พวกยุโรปใต้) คือสายพันธุ์คอเคซอยด์สายหนึ่ง พวกนาคาสตั้งถิ่นฐานทางตอนเหนือ จึงน่าจะเป็นที่มาของการรู้จักชื่อเรียกเกาะลังกาในช่วงแรก ๆ ว่า **‘นาคาทวีป’** (แปลว่าเกาะของพวกนาคา) พวกนี้เข้ามาก่อนที่จะพวกอินโด-อารยัน ทราวิเดียน หรือลูกผสมของทั้งสองสายนี้ (อินโดอารยัน+ทราวิเดียน) จะเข้ามาตั้งถิ่นฐานบนเกาะลังกา แล้วสร้างอาณาจักรรัฐสมัยประวัติศาสตร์ สืบวัฒนธรรมตกทอดยาวนานบนเกาะนี้ (Yogasundram, 2010: 4-5)

ขอเพิ่มเติมให้เห็นภาพความเกี่ยวข้องทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ของ อินเดีย-ศรีลังกากับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า ยังมี **‘เกาะนาคา’** (Naga Island) ซึ่งตั้งอยู่ในทะเลอันดามันระหว่างเกาะลังกากับสุวรรณภูมิ (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ฝั่งตะวันตก ด้วยเหตุนี้ **‘แผนที่ภาพสมัยกรุงศรีอยุธยา’** (เขียนขึ้นประมาณพุทธศตวรรษที่ 23) จึงได้บันทึกเส้นทางการเดินเรือโบราณว่า จะต้องผ่าน **‘เกาะนาคา’** แห่งนี้ก่อนไปยังเกาะลังกา (ประเทศศรีลังกา) ไทยเราก็นึกได้ในแผนที่ฉบับนี้ว่า **‘เกาะคนเปลือย’** ปัจจุบันเกาะนาคาซึ่งคนไทยในอดีตรู้จัก คือ **เกาะนิโคบาร์** (Nicobar Islands) ตั้งอยู่เหนือขึ้นไปจากเกาะสุมาตราในทะเลอันดามัน หรือ อ่าวเบงกอล เป็นเกาะอยู่ในความปกครองของประเทศอินเดีย

เหตุที่ต้องเล่าเรื่อง **‘ลูกผสม’** ที่ปรากฏใน **‘อินเดีย’** และ **‘ศรีลังกา’** เพื่อแสดงให้เห็นว่า ก่อนที่กลุ่มชนจากสองประเทศนี้เดินทางมาเผยแผ่ศาสนาและติดต่อทางการค้ากับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซึ่งมีประเทศไทยรวมอยู่ด้วย) แล้ว

คนที่มาจากอินเดีย-ศรีลังกาบางคน บางกลุ่ม ลงหลักปักฐาน หรือตั้งถิ่นฐาน (ถาวร) บนแผ่นดินสุวรรณภูมิหรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในภาคพื้นแผ่นดินใหญ่และหมู่เกาะนั้น คน/กลุ่มคนเหล่านี้ ไม่ใช่เชื้อสายอินโด-อารยันแท้ ๆ แต่ส่วนใหญ่ล้วนเป็น ‘ลูกผสม’ สืบมาจากบรรพชนในอดีต ตามที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า ล้วนมีต้นรากมาจากยุโรปและเอเชียตะวันตก ซึ่งเป็นมนุษย์สายพันธุ์คอเคซอยด์ ออสตราลอยด์ และเนกริโต (สืบสายจากพวกยักษ์คาส-นาคาส บนเกาะลังกา)

‘กลุ่มชน’ สายพันธุ์ ‘ดั้งเดิม’ และสายพันธุ์ ‘ผสม’ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ก่อนที่จะทราบหรือเข้าใจประวัติความเป็นมาของ ‘ลูกผสม’ ที่ปรากฏขึ้นบนพื้นแผ่นดินเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำต้องทำความเข้าใจถึง สายพันธุ์ต่าง ๆ ของชนพื้นเมืองดั้งเดิมบนพื้นดินนี้ทั้งในอดีตและปัจจุบัน จึงจะทำให้ทราบได้ว่า ชาวต่างชาติที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานดำรงชีพบนพื้นแผ่นดินภูมิภาคนี้ แล้วมีการ ‘ผสมข้ามสายพันธุ์’ (mixed race) ระหว่างชาวต่างชาติกับชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่สืบสายอยู่กันมาบนพื้นดินนี้นับหมื่นนับพันปีมาแล้ว สายพันธุ์ของกลุ่มชนต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นคนพื้นถิ่นดั้งเดิม เป็นมาอย่างไร หรือมีสายพันธุ์ใดกันบ้าง

ตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า นักวิชาการยุโรป ได้จัดสายพันธุ์มนุษย์โดยใช้คำว่า ‘race’ ซึ่งเคยแปลเป็นภาษาไทยว่า ‘เชื้อชาติ’ มาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 18 (กลางพุทธศตวรรษที่ 25 ถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 23) ให้เป็นที่รับรู้ว่ามีสายพันธุ์มนุษย์ ประกอบด้วย (1) คอเคซอยด์ (2) มองโกลอยด์ (3) เนกรอยด์

ต่อมา มีการจัดใหม่หรือเปลี่ยนชื่อเรียกใหม่ ตามแนวคิดของ โจฮันน์ ฟรีดริช บลูเมนบาต (Johann Freidrich Blumenbach มีชีวิตระหว่าง ค.ศ. 1752-1840 หรือ พ.ศ. 2295-2383) นักธรรมชาติวิทยา/นักสรีรวิทยา/นักมานุษยวิทยาชาวเยอรมัน กล่าวคือ เพิ่มเติมเชื้อชาติพันธุ์ (race) Native American และ The Malayan ซึ่งหมายถึง ชนผิวสีน้ำตาลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และหมู่เกาะแปซิฟิก

พัฒนาการความคิดเรื่องนี้มีมาโดยลำดับ นักวิชาการคนสำคัญคือ คาร์เลตัน เอส คูน (Carleton S. Coon มีชีวิตระหว่าง ค.ศ. 1904-1981 หรือ พ.ศ. 2447-2524) มีแนวคิดที่ว่า ‘ชนพื้นเมืองอเมริกัน’ (Native American คนไทยเรียก ‘อินเดียนแดง’) ควรมารวมอยู่กับ มองโกลอยด์ เปลี่ยนการใช้ เนกรอยด์ เป็นเรียกว่า คองกอย (Congoid) แยก กลุ่มชนคอย-ซาน (Khoi-San) ที่อยู่ในแอฟริกาออกมาเป็นอีกสายพันธุ์หนึ่งเรียก แคปอย (Capoid) แล้วเพิ่ม สายพันธุ์ ออสตราลอยด์ (Australoid) ว่าหมายถึง ‘กลุ่มชนคนที่อยู่ในมหาสมุทร แปซิฟิกทางตอนใต้’ (The South-Pacific) ซึ่งคล้ายคลึงกับกลุ่มชน ‘เวททอยด์’ (Veddoids) หรือ ‘อติวาสี’ (Adivasis) ในอินเดีย (กลุ่มเวททอยด์หรือเวทัส เป็นชนพื้นถิ่นบรรพชนของคนศรีลังกาด้วย ดังที่กล่าวมาแล้ว) และกำหนดว่าทั้ง ‘อารยัน’ และ ‘ทราวีเดียน’ ล้วนเป็น ‘คอเคซอยด์’ (Caucasoid) แนวทางแบ่ง ชาติพันธุ์ตามสีผิว ลักษณะทางกายภาพและตามสภาพภูมิศาสตร์ถิ่นฐานข้างต้น เป็นที่ยอมรับอ้างอิงในบางเรื่องมาจนทุกวันนี้ แนวคิดโดดเด่นของคาร์เลตัน เอส คูน ที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มากคือการกล่าวว่า “มนุษย์ 2 ชาติพันธุ์คือ คอเคซอยด์และมองโกลอยด์ เป็นเผ่าพันธุ์มนุษย์ที่ปรับตัวได้ดี มีการเพิ่มประชากร จนครอบครองพื้นที่ตามวิวัฒนาการและระบบสืบสายโลหิตตรง ซึ่งทำให้ทั้งสอง เผ่าพันธุ์ หรือชาติพันธุ์ ประสบผลสำเร็จในการดำรงอยู่ในโลกปัจจุบัน ...ทั้งสอง ชาติพันธุ์นี้เมื่อกำเนิดขึ้นที่แอฟริกาแล้ว ได้เดินทางจากมาสู่ยุโรปซึ่งนับเป็นถิ่นฐาน อันดี นำไปสู่การประดิษฐ์คิดค้นให้เกิดการพัฒนา ทำให้ได้พัฒนาดนเองอย่างมากกว่าชาติพันธุ์อื่น....” (Coon, 1962)

แนวคิดข้างต้นนี้ถูกคัดค้านว่า ยังเป็นแนวคิดที่ก่อเกิด ‘การแบ่งเชื้อชาติ’ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเห็นของนักพันธุศาสตร์/นักชีววิทยาผู้ศึกษาค้นคว้าวิจัย เรื่อง ‘ยีนส์’ (Genes) หรือ ‘ลักษณะทางพันธุกรรม’ คือ ฮีโอดิเซียส กริกอริวิช โดบซานสกี (Theodosius Grigorievich Dobzhansky, มีชีวิตระหว่าง ค.ศ. 1900 -1975 หรือ พ.ศ. 2443-2518) ชาวรัสเซีย ซึ่งย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่รัฐ แคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ปรากฏในผลงานเรื่อง “Genetics and the Origin

of Species” (แปลว่า ‘ลักษณะทางพันธุกรรม (ยีนส์) กับการกำเนิดสายพันธุ์ (สปีชีส์) ต่าง ๆ’ พิมพ์ครั้งแรก ค.ศ. 1937 หรือ พ.ศ. 2480 และพิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง ค.ศ. 1951 หรือ พ.ศ. 2494) ทำให้ มอนตาคิว ฟรานซิส แอสเลย์-มอนตากู (Montague Francis Asley-Montagu มีชีวิตระหว่าง ค.ศ. 1905-1999 หรือ พ.ศ. 2448-2542) นักมานุษยวิทยาคนสำคัญก็เห็นด้วยกับคำกล่าว ข้อเขียนของเขาที่ว่า: “ขอให้เลิกการใช้คำว่า ชาติพันธุ์/race ในการแบ่งแยกเผ่าพันธุ์มนุษย์ในโลก เพราะนำมาซึ่งความไม่เท่าเทียม ความลำเอียงต่อพวกพ้องและแบ่งแยกที่นำไปสู่การขัดแย้ง อันไม่เป็นตามความจริงขัดต่อการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ การจัดแบ่งแยกนั้นใช้ได้ในการจัดหมวดหมู่พืช-สัตว์เท่านั้น เพราะความแตกต่างกันของคนบนโลกมาจากภาวะทางชีวภาพและความหลากหลายของยีนส์เท่านั้น หวังว่างานวิจัยทางวิทยาศาสตร์เรื่องนี้คือ ‘รากเหง้าแห่งยีนส์ (ลักษณะทางพันธุกรรม) ของประชากรโลก’ ย่อมจะนำไปสู่การไม่แบ่งแยกกันและกันด้วยคำว่า ‘เชื้อชาติ’ (race) อีก ต่อไปในอนาคต” (Dobzhansky, 1951) นักพันธุศาสตร์ผู้เชี่ยวชาญเรื่องการวิจัยยีนส์ผู้นี้ ยังย้ำไว้ในหนังสือเรื่อง “The Biology of Ultimate Concern” (แปลว่า ‘ชีววิทยาต่อสิ่งที่ต้องคำนึงสูงสุด’ พิมพ์ ค.ศ. 1967 หรือ พ.ศ. 2510) และ “Genetic Diversity and Human Equality” (แปลว่า ‘ความหลากหลายของลักษณะทางพันธุกรรม (ยีนส์) กับความเท่าเทียมกันของมนุษยชาติ’ พิมพ์ ค.ศ. 1973 หรือ พ.ศ. 2516) แสดงความคิดสำคัญที่ว่า “มนุษยชาติได้มีส่วนแบ่งปันร่วมกันในรากฐานแห่งชีวภาพของมนุษย์ที่มีอยู่ในแต่ละบุคคลตลอดชั่วชีวิต และวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิทธิเฉพาะเจาะจงสำหรับความเป็นมนุษยชาติเท่านั้น ทั้งสองสิ่งนี้ย่อมเชื่อได้ว่า มาจากวิวัฒนาการทางชีวภาพและวิวัฒนาการทางวัฒนธรรม” เขายังโต้แย้งความคิดดั้งเดิม เรื่อง ‘การสืบสายเลือดดีไม่ดีที่จะทำให้อันใดไม่ดี ยิ่งใหญ่หรืออ่อนด้อย ว่าไม่อาจเป็นไปได้ เขาย้ำว่า “ยีนส์ (ลักษณะทางพันธุกรรม) ในตัวมนุษย์จะมีส่วนสร้างบุคคลยิ่งใหญ่หรือคนสำคัญได้อย่างไรกันแล้ว คนจะยิ่งใหญ่ได้ย่อมมาจากโอกาสอันหายาก (ซึ่งเขาได้มาแล้วนั่นเองแหละ) ที่จะนำเขาไปสู่การพัฒนาการตนเองหรือวิวัฒนาการตนเองขึ้นมาให้สำเร็จได้” (Dobzhansky, 1967-1973)

ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันนี้ ในปี ค.ศ. 1952 นักเคมีและนักฟิสิกส์วิทยา (chemist and X-ray crystallographer) สตรีชาวอังกฤษ คือ โรซาลินด์ เอลซี แฟรงกลิน (Rosalin Elsie Franklin มีชีวิตระหว่าง ค.ศ. 1920-1958 หรือ พ.ศ. 2463-2501) นอกจากการค้นพบโมกุลของไวรัสชนิดต่าง ๆ และถ่ายภาพละเอียดให้เห็นโครงสร้างของมันแล้ว อันเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการต่อยอดวิจัย ในวงการแพทย์นำไปสู่การค้นคิดรักษาโรคอันเกิดจากไวรัส (เช่น โควิด 19 หรือ Covid-19) เรื่องสำคัญคือเธอได้ค้นพบโครงสร้างของดีเอ็นเอ (DNA = Deoxy ribonucleic acid) และ อาร์เอ็นเอ (RNA = Ribonucleic acid) อันเป็น โมเลกุล สำคัญหลักของสิ่งมีชีวิตซึ่งเก็บข้อมูลลักษณะทางพันธุกรรมของชีวิตทุกรูปแบบ: คน สัตว์ พืช จุลชีพ จุลินทรีย์ ทั้งยังสามารถแบ่งตัวลอกแบบโมเลกุล อาร์เอ็นเอ (mRNA) ยังนำพา ‘ข้อมูลลักษณะทางพันธุกรรม’ (genetic information) ส่งต่อไปยังผู้สืบเชื้อสายจากการผสมพันธุ์ กล่าวคือถ่ายทอด ลักษณะจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นต่อไป (จากพ่อแม่สู่ลูก) ได้ โรซาลินด์ เอลซี แฟรงกลิน เป็นคนแรกที่สามารถถ่ายภาพด้วยเทคนิคเอกซเรย์คริสตัลโลกราฟี (X-ray crystallography แสดงโครงสร้างโมเลกุลดีเอ็นเอ (DNA) ไว้ได้อย่างแจ่มชัด (ซึ่งรู้จักกันในชื่อว่า Franklin’s DNA X-ray image: the double helix of the DNA molecule = โมเลกุลของดีเอ็นเอมีลักษณะเป็นสายเกลียวบิดไขว้เหมือนบันไดเวียนคู่) ทำให้เข้าใจได้ถึงความสำคัญของดีเอ็นเอ (DNA) ต่อการสืบสาย พันธุกรรมของสิ่งมีชีวิต ผลงานของเธอร่วมกับเพื่อนร่วมงานวิจัยครั้งนี้คือ บัรริส ฮิวจ์ เฟรเดอริก วิลคินส์ (Maurice Hugh Frederick Wilkins มีชีวิตช่วง พ.ศ. 1916-2547) ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร Nature ฉบับวันที่ 25 เมษายน ค.ศ. 1953 (พ.ศ. 2496) ขณะเดียวกันผู้ค้นพบคู่ขนานกับเขาทั้งสองก็ตีพิมพ์ ผลงานการค้นพบเช่นกันลงในวารสารฉบับเดียวกัน เขาคือ เจมส์ วัตสัน (James Dewey Watson มีชีวิตช่วง พ.ศ. 2471 ถึงปัจจุบัน [พ.ศ. 2567]) และฟรานซิส แครรี คอมพ์ตัน คริก (Francis Harry Compton Crick มีชีวิตช่วง พ.ศ. 2449-2538) หากแต่ว่าโรซาลินด์ เอลซี แฟรงกลิน อายุสั้นวัยชราลงด้วยโรคมะเร็ง

เสียก่อน ดังนั้นรางวัลโนเบล (Nobel Prize Award) ค.ศ. 1962 (พ.ศ. 2505) จากการค้นพบและพัฒนาเกี่ยวกับเรื่อง ‘โครงสร้างโมเลกุลของกรดนิวคลีอิก’ ครั้งนี้ จึงตกเป็นของบุคคลทั้งสองและเพื่อนร่วมงานของเธอเพราะรางวัลนี้มีข้อกำหนดว่าจะไม่มอบรางวัลให้กับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น (Carton, 2020: 249)

เรื่องราวของโรซาลินด์ เอลซี แฟรงกลิน (Rosalin Elsie Franklin) และการค้นพบพัฒนาเกี่ยวกับดีเอ็นเอ (DNA) แฟรงกลินมากยิ่งขึ้นนับเป็นการปฏิบัติสำคัญในวิชาพันธุศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาอนุพันธุศาสตร์ ครั้นเมื่อคาร์ล ซิมเมอร์ (Carl Zimmer นักเขียนเรื่องทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับวิวัฒนาการและสายพันธุ์สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้รับรางวัลหลายรางวัลจากหน่วยงาน สมาคมด้านวิทยาศาสตร์และด้านการเขียนของสหรัฐอเมริกา) นำเรื่องราวของเธอและนักวิทยาศาสตร์ที่วิจัยเรื่องดีเอ็นเอ (DNA) และการถ่ายทอดพันธุกรรมของมนุษย์จากบรรพบุรุษครั้งบรรพกาลนั้นเนื่องมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งการถ่ายทอดดีเอ็นเอ (DNA) อันเป็นลักษณะพันธุกรรมของมนุษย์ สัตว์ พืชที่เป็น ‘ลูกผสม’ หรือที่ ‘ไม่ผสมข้ามสายพันธุ์’ ว่าจะมีผลอย่างไรต่อลักษณะทางกายภาพ บุคลิกลักษณะ อุปนิสัย พฤติกรรมและสติปัญญา แม้แต่ตัวของคาร์ล ซิมเมอร์เอง ซึ่งเป็น ‘ลูกผสม’ และภรรยาซึ่งก็เป็น ‘ลูกผสม’ ด้วยเช่นกัน ก็มีความปริวิตกว่าขณะภรรยาเริ่มตั้งครรภ์ หากลูกในท้องเกิดมาแล้วจะมีความบกพร่องในร่างกาย สติปัญญา จนเป็นเด็กพิการได้บ้างหรือไม่? และโรคร้ายทางกรรมพันธุ์ใดจากบรรพบุรุษจะส่งต่อมายังลูกหลานก่อเกิดการเจ็บป่วยทำให้อ่อนแอได้มากน้อยเพียงใด? กระทั่งเขาและภรรยาต้องไปขอคำแนะนำโดยบอกเล่าประวัติให้รายละเอียดย้อนกลับสืบสาวไปถึงบรรพบุรุษ (ว่ามีสายพันธุ์เชื้อชาติใด มีรูปลักษณะการเจ็บป่วยบกพร่องทางสุขภาพเรื่องใดมาจากสาเหตุใด และอะไรบางอย่างที่อนุมานได้ว่าถ่ายทอดทางพันธุกรรม เช่น พ่อตาสีฟ้า ลูกตาสีฟ้า แม่เป็นมะเร็งบ้วนมน ลูกเป็นมะเร็งบ้วนมนเช่นเดียวกัน ฯลฯ) ทั้งตรวจร่างกาย เลือด ฯลฯ ทั้งของเขาและภรรยาโดยละเอียด เพื่อขอให้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญวินิจฉัย และขอคำแนะนำที่จะต้องกระทำตาม (เช่น เด็กมี-ไม่มีโรค/ภาวะบกพร่องทางพันธุกรรม

เช่น ดาร์วินซินโดรม มีลักษณะส่อไปว่าจะพิการเมื่อคลอดออกมา ควรเอาเด็กไว้ได้หรือไม่ อย่างไร ฯลฯ การเขียนเล่าถึงเรื่องดีเอ็นเอ (DNA) นับจากอดีตของพืช สัตว์และมนุษยชาติในโลก โดยนำมาจากตัวอย่างจริงในอดีตจนมาถึงปัจจุบันและการค้นพบใหม่ ๆ ทางวิทยาศาสตร์ในเรื่องนี้ เพื่อให้เข้าใจสายพันธุ์มนุษย์ จุดดี และจุดด้อยของลักษณะทางพันธุกรรมและการคัดเลือกพันธุ์ตามธรรมชาติและการเกิดสายพันธุ์ใหม่ นั่นก็คือการกำเนิด ‘ลูกผสม’ ที่นำไปสู่ ‘จุดเปลี่ยนโลก’ ปรากฏอยู่ในหนังสือที่โด่งดังของเขา มีชื่อหนังสือว่า “She has Her Mother’s Laugh: The Power, Perversions, and Potential of Heredity” (Zimmer, 2018). แปลว่า ‘เธอมีเสียงหัวเราะคล้ายกับแม่ของเธอ: พลังอำนาจ การเบี่ยงเบน คักยภาพของพันธุกรรม’

จากผลการวิจัยตามที่น่ามาเสนอข้างต้น รวมทั้งงานเขียนที่ถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านี้แพร่หลายในหมู่นักโบราณคดี ทำให้มีการหยิบยกมาพิจารณาความสัมพันธ์ของหลักฐานโบราณคดีเกี่ยวกับคนในอดีตกับสายพันธุ์ เชื้อชาติพันธุ์มนุษย์ ปัจจุบันที่ปรากฏบนภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นี้ ศาสตราจารย์ จอห์น เอ็น มิกสิค (Professor John N. Miksic) ศาสตราจารย์ทางโบราณคดีที่มีชื่อเสียงในเรื่องโบราณคดีเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาพิจารณา แต่เปลี่ยนจากการเดินตามแนวทางการกำหนด เชื้อชาติ (race) ดังที่ฝรั่งตะวันตกจัดแบ่งไว้แต่เดิม 4 กลุ่มนั้น มาใช้ ‘ภาษา’ (language) เป็นตัวกำหนดกลุ่มชาติพันธุ์ สายพันธุ์

แม้คำอธิบายข้างล่างต่อไปนี้จะพิจารณาตามข้อมูลที่ประมวลไว้ข้างของ ศาสตราจารย์จอห์น เอ็น มิกสิค แต่ผู้เขียนบทความนี้เห็นว่า จำเป็นต้องนำความเข้าใจแบบเดิมของคนทั่วไปในเรื่อง ‘เชื้อชาติ สายพันธุ์ ตามลักษณะกายภาพ ชีวภาพที่ประจักษ์ได้ด้วยตา’ อันเป็นที่รู้จักอยู่แล้วมาพิจารณาร่วมด้วย เพราะตราบดีที่ผลการวิจัยเรื่อง ‘ดีเอ็นเอ’ (DNA) ของมนุษย์ทั้งในอดีตและปัจจุบันยังไม่สร้างฐานข้อมูลที่จะโยงให้เห็นความสัมพันธ์ที่เหมือนหรือแตกต่างกันออกจาก

กันได้ครบถ้วน เนื่องจากยังอยู่ในระหว่างการวิจัยสืบเนื่อง แม้นักวิชาการด้านนี้ได้พยายามสร้างภาพ ‘แผนที่ ดีเอ็นเอ’ ของมนุษย์อดีต-ปัจจุบันโดยอนุมานแล้วก็ตาม แต่ยังเป็นเพียงขั้นเริ่มต้นเท่านั้น เพราะหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังไม่มีตัวอย่างครอบคลุมมากเพียงพอ จึงจำเป็นต้องอธิบายอย่างง่าย ๆ เพื่อโยงยี่ดะหว่างการแบ่งแบบเดิมกับแบบใหม่ให้ประจักษ์

ข้อคัดค้านอีกอย่างที่ไม่อาจเดินตามแนวคิดเรื่อง การใช้ ‘ภาษา’ เพียงอย่างเดียวมาเป็นตัวกำหนดกลุ่มสายพันธุ์ของคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้อย่างเต็มที่นัก เนื่องจากยังไม่มีหลักฐานมากพอที่จะทำให้ทราบได้ว่า ‘ภาษาพูด’ สื่อสารของมนุษย์ในภูมิภาคนี้นับเนื่องในอดีตกาลกับ ‘ภาษาเขียน’ ‘ตัวอักษร ตัวหนังสือ’ สื่อสารจะเป็นหรือใช้อย่างเดียวกันและผูกพันกับคนสายพันธุ์นั้น ๆ มาแต่ดั้งเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นการถือเอา ‘ภาษา’ เพียงอย่างเดียว มาเป็นสิ่งที่บ่งชี้แบ่งกลุ่มเชื้อชาติพันธุ์ สายพันธุ์ ย่อมคลาดเคลื่อนได้

ตัวอย่างที่เข้าใจเรื่องนี้อย่างง่าย ๆ คือ คนไทย ‘พูด’ ภาษาไทยมาก่อนที่เราจะมี ‘ภาษาเขียน’ คือตัว ‘อักษรไทยใช้เขียนภาษาไทย’ (พ่อขุนรามคำแหงมหาราช โปรดเกล้าฯ ให้ประดิษฐ์และใช้อักษรไทยเมื่อพุทธศักราช 1826) ก่อนหน้าพุทธศักราช 1826 นั้น คนไทยอยู่บนผืนแผ่นดินของเราแล้ว เมื่อเราไม่มีตัวอักษรเขียนภาษา (ไทย) ของตนเอง เราจำเป็นต้องนำเอาอักษร ภาษาของต่างชาติ มาเขียนสื่อสาร เพื่อสื่อสารติดต่อกับชาติอื่นที่รู้ภาษา (พูด-เขียน) นั้น ๆ อย่างแพร่หลายในช่วงเวลานั้น เช่น อักษรปัลลวะจากอินเดียได้ใช้เขียนภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาเขมร ภาษามอญ อักษรขอม อักษรมอญ อักษรของภาษาทั้งสองอย่างหลังนี้มีมาก่อนที่เราจะมีอักษรไทยหลายร้อยปี

ปัจจุบันประชากรในประเทศไทยไม่น้อยกว่า 65 ล้านคน (รวมกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่ม) มีภาษาพูดสื่อสารไม่น้อยกว่า 70 ภาษา (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ, 2547)

อีกตัวอย่างหนึ่งที่ชัดเจนมาจากผลวิจัยที่ว่า ลักษณะทางกายภาพ (ร่างกาย) ของพวก ‘เงาะป่า’ ซึ่งอาศัยอยู่ในชายแดนภาคใต้กับมาเลเซีย คนไทยเรียกว่า ‘เงาะป่า’ ‘ซาไก’ หรือ ‘เซม้าง’ (Semang) คนมาเลย์เรียกว่า ‘เซนอย’ (Senoi) และคนมาเลย์คงเรียกทั้งเซม้างและเซนอย รวม ๆ กันไปว่า ‘ออริง อสลิ’ (Orang Asli) ในภาษามาเลย์แปลว่า ‘คนดั้งเดิม’ ทั้งเซม้างและเซนอยมีลักษณะกายภาพที่คล้ายคลึงกันมาก เป็นลักษณะซึ่งคล้ายกลุ่มสายพันธุ์ที่นักวิชาการสมัยโบราณ (คริสต์ศตวรรษที่ 18-19/กลางพุทธศตวรรษที่ 23 ถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 25) จัดให้เป็น ‘เนกรอยด์’ หรือ ‘เนกริโต’ ดังที่เรารู้จักชนผิวดำในแอฟริกาว่า ‘นิโกร’ หากแต่ชนที่ไทยเรียกรวมไปว่า เงาะป่า ซาไก นี้มิได้ผิวดำจัดเหมือนนิโกร ทั้งเซม้างและเซนอยอาศัยอยู่ในพื้นที่ภูเขา วิถีชีวิตของทั้งเซม้างกับเซนอยมีทั้งเหมือนและต่างกัน กล่าวคือ เข้าป่าล่าสัตว์ เก็บของป่าเหมือนกัน แต่เซนอยยังมีการเพาะปลูกพืชพันธุ์แบบย้ายที่ไปเรื่อย ไม่ปลูกอยู่ที่เดียวขณะที่เซม้างไม่ปลูกพืช เก็บแต่พืชป่ากินเท่านั้น นักวิจัยทางภาษาศาสตร์แสดงข้อมูลให้เห็นว่า **เซม้างใช้ภาษาพูดในกลุ่มภาษาออสโตรเอเชียติก** (ตระกูลมอญ เขมร: Austroasiatic language [Mon-Khmer]) ขณะที่ **เซนอยใช้ภาษาพูดคือภาษามาเลย์สายหนึ่ง** (a Malay language) ซึ่งเป็น *สาขาของออสโตรเนเซียน* (Austronesian Language) แม้แต่ศาสตราจารย์จอห์น มิกสิก ก็ยอมรับว่า ‘*ชนทั้ง 2 กลุ่มนี้มีต้นรากกำเนิดเดียวกัน*’ แต่เวลาที่ผ่านไปกว่า 4,000 ปีได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงยังผลให้ชน 2 กลุ่มมีวิธีการดำรงชีวิตและใช้ภาษาที่ต่างกัน (Miksik & Goh, 2017: 60-61) ผู้เขียนซึ่งเคยเข้าไปศึกษาวิถีชีวิตของเซม้างในจังหวัดยะลา (อำเภอรารโต) เมื่อ พ.ศ. 2529 ซึ่งยังไม่เปลี่ยนแปลงมากเหมือนเช่นปัจจุบัน (พ.ศ. 2567) พบว่ากลุ่มชนเซม้าง ณ ที่นั้นรับเอาคำในภาษามาเลย์มาพอประมาณแล้ว และหันพูดภาษาไทยเพื่อสื่อสารแลกเปลี่ยนของป่ากับเครื่องอุปโภค บริโภคอื่นจากคนไทยในพื้นที่ชายแดนนั้นแล้ว ดังนั้นหากใช้ *ภาษา* เป็นเครื่องกำหนดการแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์หรือสายพันธุ์มนุษย์ ย่อมจะเห็นถึง**ความไม่สอดคล้องกันระหว่างลักษณะทางกายภาพ ภาษา วิถีชีวิต ดังเช่นกรณีเซม้างกับเซนอย** ที่ยกมาข้างต้น ทั้งสองกลุ่มชนมีลักษณะทางกายภาพเหมือนหรือคล้ายกันมาก ใช้ชีวิตอาศัยอยู่

ในพื้นที่ภูเขาเหมือนกัน แต่วิถีดำรงชีพให้ได้มาซึ่งอาหารต่างกันในส่วนหนึ่ง (เช่นอยเพิ่มวิถีการปลูกพืช แต่เขม้งไม่ปลูกพืช) และใช้ภาษาสื่อสารในกลุ่มของตนต่างกันกับอีกกลุ่ม (เช่นอยได้รับอิทธิพลภาษาจากกลุ่มชนมาเลยในพื้นที่ราบมานานพอที่จะเปลี่ยนการพูดภาษาดั้งเดิม [ซึ่งน่าจะใช้ภาษาตระกูลเดียวกับเขม้ง] มาเป็นภาษามาเลย)

อีกประการหนึ่ง **ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้** มีทั้งผืนแผ่นดินและห้วงน้ำกว้างใหญ่ เป็น **พื้นที่เปิด** และมีการติดต่อสัญจรไปมา ผู้คนอพยพเคลื่อนย้ายหลายระลอก มีผู้คนต่างถิ่นเข้ามาหลากหลาย ทั้งการเกิด ‘ลูกผสม’ และ ‘ผู้สืบเชื้อสายลูกผสม’ ย่อมมีมากขึ้นโดยลำดับ มิใช่ลูกผสมระหว่าง 2 เชื้อชาติเท่านั้น แต่ผสมซับซ้อนมากกว่า 2 หรือ 3 เชื้อชาติ นับจากรุ่นสู่รุ่น จึงเป็น ‘ตัวแปร’ ที่ยากต่อการแยกแยะ ต่อการจำแนกความเป็น ‘ตัวตนเฉพาะ’ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะทางชีวภาพและหรือ ภาษาพูด และหรือวัฒนธรรมที่ถือปฏิบัติ ดังนั้นการวิจัยเรื่องดีเอ็นเอ (DNA) ทั้งของชาวมนุษย์โบราณจากการขุดค้นทางโบราณคดี (แหล่งที่กำหนดอายุทางวิทยาศาสตร์ได้แล้ว) กับของมนุษย์ปัจจุบันจากตัวอย่าง ซึ่งต้องได้ทั้งจำนวนและหลากหลายเชื้อชาติพันธุ์ ทั้งข้อมูลลักษณะกายภาพและภาษาและวัฒนธรรมให้ครอบคลุมมากพอของตัวอย่างวิจัยนั้น ๆ จึงจะเป็นแนวทางคำตอบที่จะนำไปสู่การกำหนดกลุ่มเชื้อชาติพันธุ์ของคนในภูมิภาคนี้ได้เป็นระบบเพิ่มขึ้นโดยลำดับ

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Southeast Asia) ซึ่งประกอบด้วยส่วนที่เป็นพื้นที่ภาคพื้นแผ่นดินใหญ่ (the Mainland Southeast Asia) ซึ่งแผ่นดินที่เป็นประเทศไทยปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งแล้ว กับส่วนที่เป็นเกาะ คือ แผ่นดินซึ่งมีน้ำล้อมรอบ (The Archipelago Southeast Asia) ตั้งอยู่ในทะเลอันดามัน ทางตะวันออกของอ่าวเบงกอล ตะวันออกเฉียงใต้ของมหาสมุทรอินเดีย ทะเลจีนใต้ ทะเลซีลีเบส ทะเลโมลุกกะ ทะเลชวา ทะเลบันดา ทะเลอราฟูรา และทางตะวันตกของเฉียงใต้ของมหาสมุทรแปซิฟิกนั้น ในอดีตสืบมาจากยุคก่อนประวัติศาสตร์ จนเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์เป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชนหลายสายพันธุ์ ถึงกระนั้น

สายพันธุ์ของกลุ่มชนที่อาศัยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนแผ่นดินไทยในอดีตและมีมาจนถึงปัจจุบัน ประมวลไว้เป็นเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจเรื่อง ‘การผสมผสานข้ามสายพันธุ์อันสืบเนื่องไม่ขาดสาย’ จากการพิจารณา กลุ่มสายพันธุ์โดดเด่นที่มีในพื้นที่ภูมิภาคนี้ ดังต่อไปนี้:

สายพันธุ์ที่ 1: ชนผิวดำคล้ำ - ตัวเล็ก - ผมหยิกขอด - อยู่บนภูเขา เป็นกลุ่มชนที่สืบสายพันธุ์ - วิถีชีวิตใกล้เคียงกับชนดั้งเดิมยุคก่อนประวัติศาสตร์มากที่สุด คือพัฒนาการไม่มาก วิถีดำรงชีพไม่ต่างจากชนก่อนประวัติศาสตร์นัก เป็นเผ่าพันธุ์ที่ยังไม่ผสมกับสายพันธุ์อื่นมากนัก ปรากฏในพื้นที่จังหวัด ยะลา ตรัง สตูล ของประเทศไทย และอยู่ใน รัฐตอนบนของพม่ามาเลเซีย ซึ่งเป็นขอบชายแดนไทย-มาเลย์ เช่น รัฐปะเทห์ เกอลันตัน เป็นพวกที่เรียกตัวเองว่า มานี (the Maniq people) คนไทยเรียก ซาไก เงาะป่า คนมาเลเซีย เรียก เซมัง (Semang) – พูดภาษาออสโตรเอเชียติก ตระกูลมอญ - เขมร (Austroasiatic language: Mon - Khmer family) ซาไกหรือเซมัง ยังคงใช้ชีวิตในป่าเขา เก็บของป่าล่าสัตว์ และยังมีอีกกลุ่มหนึ่งที่มีลักษณะทางกายภาพคล้ายคลึงกันนี้เรียก เซนอย (Senoi) พูดภาษาตระกูลมาเลย์ (Malayic language) ใช้ชีวิตในป่าเขาเช่นกัน แต่รู้จักเพาะปลูกแบบย้ายพื้นที่ไปเรื่อย ๆ สลับกับการเก็บของป่าล่าสัตว์ จากผลการวิเคราะห์ ดีเอ็นเอ (DNA) ของพวกเซนอย พบว่า มีรหัสพันธุกรรมแบบผสมอยู่มาก (a strong admixture of Haplogroup Flala) ซึ่งผลวิจัยนี้ทำให้คณะนักวิจัยเช่น โซเรส ฮิลล์ (Sores C. Hill) กับ พี. มอร์มินา (P. Mormina) และคณะฯ สรุปว่า พวกเซนอยเป็นชนสายพันธุ์ดั้งเดิมบนผืนแผ่นดินใหญ่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (the Mainland Southeast Asia) ซึ่งสืบทอดมาจากบรรพชน ไม่น้อยกว่า 7,000 ปีมาแล้ว (Hill et al., 2007: 29-43) การที่กลุ่มเซนอยใช้ภาษา มาเลย์ (ต่างจากกลุ่มเซมัง) และยังรู้จักการเพาะปลูกพืช และมีดีเอ็นเอที่แสดงการสืบสายมาจากกลุ่มชนเพราะปลูกพืช (ที่พัฒนาต่อมาถึงยุคประวัติศาสตร์จนเป็นสังคมเมือง) บนพื้นราบของผืนแผ่นดินใหญ่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงเป็นไปได้ว่า กลุ่มชนเซนอยสืบสาย ‘ลูกผสม’ ระหว่างชนภูเขาที่มีวิถีนายพรานเข้าป่า

ล่าสัตว์ เก็บพืชพันธุ์ (Hunter-gatherer) แบบคนยุคก่อนประวัติศาสตร์แรกเริ่ม (เช่น วิถีของเซม้ง) อย่างเดียวกับชนพื้นราบที่เริ่มเพาะปลูกพืชพันธุ์แล้ว ดังนั้น **กลุ่มเซม้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยจึงน่าจะเป็นกลุ่มชนที่รักษาสายพันธุ์ดั้งเดิมได้มากกว่ากลุ่มชนอยที่อยู่ในมาเลเซีย**

สายพันธุ์ที่ 2: กลุ่มชนผิวน้ำตาลคล้ำ - ร่างสันทัด - อยู่ริมฝั่งน้ำและเกาะแก่ง: นักวิชาการด้านภาษากำหนดว่ากลุ่มชนเหล่านี้ส่วนใหญ่ พูดภาษา ‘ออสโตรเนเซียน’ (Austronesian language) เป็นกลุ่มใหญ่ และมีตระกูลภาษาที่แยกย่อยกันออกไปอีกมากตามกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งสืบทอดมาถึงปัจจุบัน กลุ่มชนออสโตรเนเซียน หรือพวกที่ใช้ภาษาออสโตรเนเซียน ตั้งถิ่นฐานในถิ่นดั้งเดิมคือกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมบางกลุ่มในเกาะไต้หวัน (ไทหล่า) ของจีนและเกาะไต้หวัน กลุ่มชาติพันธุ์ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเวียดนาม - กัมพูชา กลุ่มชาติพันธุ์ภาคใต้ของไทยและมาเลเซีย เลยไกลไปถึงเกาะมาดากัสการ์ทางตะวันตกของมหาสมุทรอินเดีย (Miksic & Goh, 2017: 40)

ในภาคใต้ของไทยมีกลุ่มชนที่แสดงวิถีดั้งเดิมหรือรักษาวินัยดั้งเดิมของกลุ่มชนนี้คือ กลุ่มชนที่เรียกว่า ‘ชาวเล’ อูรักลาโว้ยจ มอแกน เป็นกลุ่มชนตั้งถิ่นฐานริมฝั่งทะเลและใช้ชีวิตแบบ ‘ชาวน้ำ’ ดำรงชีพด้วยการออกเรือจับสัตว์น้ำ มีความสามารถสูงในการสัญจรด้วยเรือในท้องทะเล ทำให้กลุ่มชนเหล่านี้บางพวกหนึ่งเดินทางไปได้ถึงถิ่นฐานไกล ๆ ในเกาะแก่งและริมฝั่งทะเลในที่ต่าง ๆ จนพัฒนาเป็นสังคมเมืองโดยลำดับในยุคประวัติศาสตร์ กลุ่มชนนี้พูดภาษาตระกูลออสโตรเนเซียน สาขา ‘มาลาโย-โพลีเนเซียน’

ขยายความย้อนอดีตว่า กลุ่มชนที่นักวิชาการในคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 (กลางพุทธศตวรรษที่ 23 - พุทธศตวรรษที่ 25) เรียกว่า สายพันธุ์ ออสตราลอยด์ สายพันธุ์หนึ่งเข้ามาอยู่บนส่วนแผ่นดินใหญ่ภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และส่วนที่เป็นเกาะ เลยไกลไปถึงทวีปออสเตรเลีย นับตั้งแต่ช่วงเวลาสิ้นสุดยุคน้ำแข็งสมัยไพลสโตซีน (The Pleistocene Glaciations) กล่าวคือ เมื่อ 1 หมื่นปี

มาแล้ว ระดับน้ำทะเลลดต่ำลงถึง 150 เมตร (นับเทียบจากระดับน้ำทะเลในปัจจุบัน) แผ่นดิน (หรือ ภูเขาหิน) ที่ปัจจุบันจมอยู่ใต้ทะเล จึงโผล่มาเป็นเหมือนสะพานดิน - หิน เชื่อมต่อแผ่นดินภาคพื้นแผ่นดินใหญ่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Mainland Southeast Asia) กับหมู่เกาะทั้งหลาย (ที่ปรากฏตามสภาพปัจจุบัน) เช่น คาบสมุทรไทย-มาเลย์ (The Siamo - Malay Peninsula /The Thai - Malay Peninsula) นั่นคือ แผ่นดินส่วนที่เป็นภาคใต้ของไทย - มาเลเซีย เชื่อมต่อกับพื้นที่ เกาะสิงคโปร์ เกาะชวา เกาะบอร์เนียว เกาะสุมาตรา เรียกว่า ‘Sunda Shelf’ (Miksic & Goh, 2017: 40, 61) ดังนั้นหลายแห่งจึงเป็นทะเลตื้น ทำให้คนก่อนประวัติศาสตร์ในช่วงสมัยนี้ใช้เรือสำเภาไปตั้งถิ่นฐานเลยไกลในเกาะหลายแห่งได้

ผลจากการวิเคราะห์รหัสพันธุกรรม (ดีเอ็นเอ) ของชาวกมพูญย์โบราณ และคนปัจจุบัน ในบางพื้นที่บางแหล่งให้ข้อสรุปเบื้องต้นว่า ผู้คนซึ่งอาศัยในเกาะทั้งหลายของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันนับเป็นบรรพชนของกลุ่มที่เรียกว่า ‘มาลาโย - โพลีเนเซียน’ (Malayo-Polynesian) ใช้เรือเดินทางไปไกล และ ‘กลุ่มที่มีลักษณะแบบ (สายพันธุ์ที่สืบทอดมาจากมีจีนส์ (ลักษณะทางพันธุกรรม) ร่วมกันกับโพลีเนเซียน’ (Polynesian Genetic Motif) ปรากฏในกลุ่มชนชายฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ของอินโดนีเซียและชนในกลุ่มเกาะแปซิฟิก กลุ่มชนเหล่านี้จะเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเกาะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ช่วงระหว่าง 17,000 - 11,000 ปีมาแล้ว อนุมานจากหลักฐานโบราณวัตถุที่พบในเกาะใต้หวั่นกับเกาะของฟิลิปปินส์ กลุ่มชนนี้น่าจะเดินทางจากเกาะใต้หวั่นมาเกาะฟิลิปปินส์เมื่อไม่น้อยกว่า 5,000 ปีมาแล้ว ยิ่งกว่านั้นกลุ่มชนเหล่านี้มีลักษณะพันที่เรียกว่า ‘ซุนดาดอนท์’ (Sundadonts) อันเป็น ลักษณะที่ต่าง ออกไปจากพวกมอญโกลอยด์เหนือ หรือ เอเชียตะวันออกเฉียงตอนบน เช่น คนมอญโกเลีย คนไซบีเรีย คนจีน คนญี่ปุ่น (Miksic & Goh, 2017: 86; Scott & Schombag, 2015) ดังนั้นผลจากการวิจัยในปัจจุบันพบว่า กลุ่มชนที่ใช้ภาษาตระกูลออสโตรเนเซียนนี้น่าจะสืบสายบรรพบุรุษตระกูลเดียวกัน เดินทางไปตั้งถิ่นฐานเป็นกลุ่มชนย่อย ๆ ในพื้นที่ของปัจจุบันคือญี่ปุ่น

(หมายถึงชนอินุ - คนพื้นเมืองดั้งเดิมบนเกาะฮอกไกโดประเทศญี่ปุ่น) อินเดีย ศรีลังกา ออสเตรเลีย หมู่เกาะในมหาสมุทรอินเดีย จนถึงมาดากัสการ์ แอฟริกา และอเมริกาใต้ แต่ยังเป็นสิ่งที่ต้องค้นหาต่อไปว่า จุดกำเนิดแห่งบรรพชนของกลุ่มชนสายพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลนี้คือที่ใด? (Miksic & Goh, 2017: 40, 88, 181)

อนึ่งข้อมูลจากการศึกษาลักษณะ **โครงกระดูก - ฟันของมนุษย์โบราณ** จากแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี (แหล่งมรดกโลก) โดยไมเคิล ปีทรูซวิสกี (Michael Pietrusewsky) และ มิเชล ทูมี ดักลาส (Michele Toomy Douglas) นักมานุษยวิทยากายภาพ ชีวภาพให้ข้อมูลที่น่าสนใจว่า คนก่อนประวัติศาสตร์ที่แหล่งบ้านเชียงมีคนส่วนใหญ่มีลักษณะกะโหลก โครงสร้าง ฟัน (แบบซุนดาดอนท์ - Sundadont) แบบคนในเอเชียตะวันออกเฉียง (มองโกลอยด์ได้) แต่มีบางคนที่แสดงลักษณะกรามที่เรียกว่า ‘**ร็อกเกอร์ จอ**’ (rocker jaw: คือ ขากรรไกรโยกไปมาได้เมื่อนำมาวางกับพื้นราบ เปรียบได้กับเก้าอี้โยก) ลักษณะกรามเช่นนี้ พบมากในกลุ่ม **โพลีเนเซียน** (Pietrusewsky and Douglas, 2002) จึงเป็นไปได้ว่า ในอดีตเมื่อน้อยกว่า 4,000 ปีมาแล้วมีการปะทะสังสรรค์ติดต่อ และอาจผสมข้ามสายพันธุ์และมี ‘**ลูกผสมโพลีเนเซียน-มองโกลิเยน**’ จนทำให้ปรากฏ ‘ลักษณะโพลีเนเซียน’ ของคนก่อนประวัติศาสตร์ที่แหล่งบ้านเชียงด้วย งานวิจัยของไมเคิล ปีทรูซวิสกี (Michael Pietrusewsky) ล่าสุดในค.ศ. 2008/ พ.ศ. 2551 และ ค.ศ. 2010 / พ.ศ. 2553 ระบุจากผลการศึกษารูปทรงกะโหลก ศีรษะของมนุษย์โบราณและปัจจุบันทั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โพลีเนเซีย (เช่น กลุ่มเมารี ในนิวซีแลนด์) เมลาเนเซีย และออสเตรเลีย มีผลสรุปว่า คนโบราณในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับคนโพลีเนเซีย (โพลีเนเซียน) มีกะโหลกศีรษะแบบเดียวกัน จึงน่าจะเป็นคนเชื้อสายเดียวกันมาแต่เดิม แต่ทั้งสองกลุ่มสายพันธุ์นี้มีลักษณะกะโหลก แตกต่างออกไปจากคนในเมลาเนเซียและออสเตรเลีย (หมายถึงชนดั้งเดิมในออสเตรเลีย) (Pietrusewsky, 2008: 185 - 220; 2010: 42-54)

กรณีที่คนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย รวมทั้ง **ชนชาวเล หรือ มอแกน** ใช้ภาษา **ออสโตรเนเซียน หรือ มาลาโย-โพลีเนเซียน** (Malayo-Polynesian) เช่น ภาษามาลาย์ (และสืบสายการใช้ภาษาในมาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไนของประชากรส่วนใหญ่ในปัจจุบัน) อันเนื่องมาจากการแผ่อำนาจของอาณาจักรศรีวิชัยจากสุมาตรา ชาว อินโดนีเซียมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 13 - 14 และการเป็นราชธานีหรือศูนย์กลางอำนาจระยะยาวนานของอาณาจักรศรีวิชัยที่ เกอดะห์ มาเลเซีย ในพุทธศตวรรษที่ 15 - 17 **ผู้ปกครองอาณาจักรศรีวิชัยและ พลพรรค (ทหาร คหบดี นักปราชญ์ ผู้นำศาสนา) จากชาว-สุมาตราที่ เข้ามาตั้งรกรากและสร้างราชธานีขึ้นในเมืองสำคัญของภาคใต้** (ในเครือข่าย ราชอาณาจักรศรีวิชัย) บนพื้นที่จังหวัด **ปัตตานี นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี (ไชยา) และสงขลา** ภาษาตระกูลหนึ่งจึงแพร่หลายในหมู่ชนพื้นเมืองบนคาบสมุทร ไทย-มาเลย์นี้ นั่นคือ **‘ภาษามาลาย์’** (ในสายตระกูลภาษามาลาโย-โพลีเนเซียน หรือ ออสโตรเนเซียน) เป็นภาษาในทางการค้าขาย (trade language) ในรัศมี ถึง 5,000 กิโลเมตร ซึ่งทำให้เกิดการไปมาหาสู่และ **‘ผสมผสานกลุ่มสายพันธุ์’** ในพื้นที่อันกว้างไกลที่ติดต่อกันไปมานี้สืบเนื่องต่อมาการเข้ามาประดิษฐานของ ศาสนาอิสลามจากอินโดนีเซียในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีปัตตานีเป็นราชธานี ร่วมสมัยต้น - กลางกรุงศรีอยุธยา (อมรา ศรีสุชาติ, 2544; 2557) จึงเป็นจุดตอกย้ำ การฟื้นฟูการใช้ **‘ภาษามาลาย์’** ซึ่งเป็นสายหนึ่งของ มาลาโย-โพลีเนเซียน นั่นเอง

สายพันธุ์ที่ ๓: กลุ่มชนร่างสันทัดผิวน้ำตาล ใช้ชีวิตในพื้นที่ราบ ปลูก บ้านเรือน เป็นคนใช้ภาษาออสโตรเอเชียติก ตระกูลภาษามอญ-เขมร (Austroasiatic phylum: Mon-Khmer Family) แม้จะใช้ตระกูลภาษาเดียวกัน กับกลุ่มนิกรอยด์หรือสายย่อยนิกริโตที่เป็นพวกชาไก เขมร ก็ตาม แต่กลุ่มชน ส่วนใหญ่ที่ใช้ภาษาตระกูลมอญ เขมร แผ่กว้างไปมากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ และมี ภาษาย่อย ๆ เฉพาะเป็นของตนเองจำนวนมาก กลุ่มคนที่ใช้ภาษานี้อยู่ในพื้นที่ แผ่นดินใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (mainland Southeast Asia) ได้แก่ กัมพูชา เวียดนาม ลาว มาเลเซีย ตะวันออกของอินเดีย ตอนใต้ของจีน เมียนมา

(เช่น มอญ) ชนดั้งเดิมบนเกาะของฟิลิปปินส์; กลุ่มชนชาวเวียดนามน่าจะสืบสายจากพวก ‘หนานเยว่’ ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของจีน มีรากภาษาตระกูลเดียวกันนี้ และสันนิษฐานว่ากลุ่มชนที่ครอบครองอาณาจักรโบราณ เช่น อาณาจักร ฝูหนัน (ตอนใต้ของเวียดนาม) อาณาจักร เจิ้นละ ต่อมาพัฒนาไปเป็น อาณาจักร กัมพูชะ (เขมรโบราณ) อาณาจักร มอญหรือรามัญ ประชากรส่วนใหญ่ใช้ภาษา ออสโตรเอเชียติก (ตระกูลมอญ - เขมร) นี้ (Miksic & Goh, 2017: 40, 155, 181)

ในช่วงประวัติศาสตร์รัฐโบราณ เมื่ออาณาจักรฝูหนันเรืองอำนาจ เข้ามา มีอิทธิพลยึดครองพื้นที่ภาคใต้ของไทยบางช่วงเวลาหนึ่งและการติดต่อทางวัฒนธรรมกับ **ราชอาณาจักรทวารวดี** ในภาคกลางของไทยซึ่งประชากรส่วนหนึ่งใช้ **ภาษามอญ** ทำให้ **ภาษาออสโตรเอเชียติกตระกูลมอญ - เขมร** เข้ามาสู่ **ภาคใต้ของไทย** และรู้จักใช้กันในหมู่ชนอันเป็นประชากรของรัฐต่าง ๆ ของพื้นที่ภาคใต้ด้วย ในขณะเดียวกันภาษาออสโตรเนเซียน (มาลาโย - โปลิเนเซียน เช่น ภาษา มาเลย์: ตามที่กล่าวมาแล้วใน สายพันธุ์ที่ 2) ก็เข้ามาสู่รัฐในภาคใต้ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันนี้ด้วย อันเนื่องมาจากความสัมพันธ์กับอาณาจักรศรีวิชัยจาก สุมาตรา - ชวาของอินโดนีเซีย และการแพร่กระจายของกลุ่มชนมาลาโย - โปลิเนเซียนที่อยู่ตามกลุ่มเกาะมาแต่ดั้งเดิมแล้ว ดังนั้นผู้คนในภาคใต้ของไทยจึงสืบเนื่อง ‘**การผสมผสานระหว่างสายพันธุ์**’ ที่มีภาษาและลักษณะกายภาพที่ ‘แตกต่าง’ ระหว่างกลุ่ม 2 สายพันธุ์นี้มากขึ้นแล้วในยุคประวัติศาสตร์รัฐโบราณนี้ จึงถือว่า มี ‘**ลูกผสม**’ เป็นประชากรของชุมชน เมือง รัฐต่าง ๆ ในภาคใต้หรือบน คาบสมุทไทย-มาเลย์นี้เพิ่มขึ้นมากแล้ว

กลุ่มชนที่ดำรงชีวิตดั้งเดิมใกล้ทะเลสาบเซบู (Lake Sebu) บนเกาะ มินดาเนา (Mindanao) ของประเทศฟิลิปปินส์ปัจจุบัน เรียกว่า กลุ่มชน ‘**ทาสาดาย**’ (Tasaday) เป็นกลุ่มชนที่พูด **ภาษามาโนโบ** (Manobo) ซึ่งเป็นภาษาย่อยของ **ตระกูลออสโตรเอเชียติก** แต่สิ่งที่แปลกออกไปคือ กลุ่มชนนี้ยังอาศัยถ้ำบนภูเขา เป็นที่อยู่อาศัย ใช้ชีวิตแบบชาวถ้ำดังเช่นคนก่อนประวัติศาสตร์ (Reid, 1994)

ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในชายขอบของพื้นแผ่นดินไทย ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ละว้า ปะหล่อง บรู ไล่ ชมุ พลา่ง มละบรี มลาบรี ญ้อกูร (มีในภาคกลาง เช่น ลพบุรี เพชรบูรณ์ด้วย) ใน ภาคกลางหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น กระซอง (จังหวัดตราด) ของ ชัมชอง (จังหวัด จันทบุรี ตราด ระยอง ฉะเชิงเทรา) เป็นกลุ่มชนที่ใช้ (พูด) ภาษาตระกูลออสโตร เอเชียติก (สวี่โล เปรมศรีรัตน์ และคณะ, 2547)

ตัวอย่างการวิเคราะห์กลุ่มชนหนึ่งซึ่งอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย คือ ชนกลุ่มน้อยที่จังหวัดน่าน แพร่และที่มีอยู่ในพื้นที่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาวซึ่งมีพรมแดนติดกัน นั่นคือกลุ่มชน ‘มละบรี’ (แปลว่าคนป่า) เรียก ตนเองว่า **มูมบรี มลาบรี** เดิมคนไทยสมัยก่อนเรียกว่า ‘ผีตองเหลือง’ เป็นชนกลุ่ม น้อยที่ใช้ชีวิตในป่า หาของป่า ล่าสัตว์ ปลุกเฟิงพักในป่า และ **พูดภาษาตระกูล ย่อยมอญ เขมร อันเป็นสายภาษาของตระกูลใหญ่ ออสโตรเอเชียติก** (Austroasiatic Language) นักวิจัยไทยแห่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นำคณะฯ โดຍอาจารย์ จตุพล คำปวนสาย (และผู้ร่วมทีมได้แก่ วิภู กุตะนันท์, ศุภานัน ภูพานิชเจริญกุล และดาวรุ่ง กังวานพงศ์) เก็บตัวอย่างที่จะบ่งออกดีเอ็นเอ (DNA) ได้ของ คนใน กลุ่มมลาบรีกับกลุ่มขมุ (Khmu) กลุ่มถิ่น (T’Hin) กลุ่มมัล (Mal) ได้ข้อสรุปว่า กลุ่มมลาบรีมีลักษณะพันธุกรรมเป็นเอกพันธุ์ (homogeneous) สูงมาก ไม่มีความ หลากหลายใน ‘ไมโทคอนเดรียล ดีเอ็นเอ แสปโลกรุ๊ปส์’ (mitochondrial DNA (mtDNA) haplogroups) แสดงให้เห็นว่าการผสมข้ามสายพันธุ์มีน้อยมาก จึง นับว่ากลุ่มมลาบรีเป็นสายพันธุ์ดั้งเดิมของกลุ่มชนลักษณะกายภาพเช่นนี้ซึ่งใช้ ภาษาออสโตรเอเชียติก สายตระกูลภาษามอญ เขมร กลุ่มมลาบรียังแสดงลักษณะ พันธุกรรมบางอย่างที่คล้ายคลึงกับกลุ่มขมุ ถิ่น มัล (Khmu-H’tin-Mal) จึง สันนิษฐานว่าคนมลาบรีมีบรรพบุรุษร่วมกันกับกลุ่มชาติพันธุ์ขมุ ถิ่น มัลนี้ซึ่งใช้ ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกเช่นเดียวกัน (Kampuansai, Kutanan, Phuphanitcharoenkul, Kangwanpong, 2012) นอกจากนั้นงานวิจัยใน โครงการร่วมกันของ Shuhua Xu กับ ดาวรุ่ง กังวานพงศ์ และคณะฯ เรื่องลักษณะ

ทางพันธุกรรม (ดีเอ็นเอ) ของกลุ่มชนเหล่านี้เปรียบเทียบกับกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลเดียวกันคือ ออสโตรเอเชียติก กับกลุ่มชนที่ใช้ภาษาแตกต่างออกไป คือ กลุ่มจีน ทิเบต (มองโกลอยด์เหนือ) กลุ่มไท กะได (มองโกลอยด์ใต้ ส่วนใหญ่เป็นคนไท ไต ไทย) กลุ่มมาลาโย-โพลีเนเซียน (ออสโตรเนเซียน) พบว่ากลุ่มชนมลาบรี มีลักษณะพันธุกรรมใกล้เคียงหรืออยู่ในพวกเดียวกันกับกลุ่มชนต่าง ๆ ที่ใช้ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกเหมือนกัน และแตกต่างออกไปมากจากกลุ่มที่ใช้ภาษาตระกูลอื่น (Shuhua Xu and Kangwanpong, et al., 2010) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า กลุ่มคนที่พูดภาษาไทย/ไทย หรือคนไทยปัจจุบันเป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มชนมลาบรีที่ใช้ชีวิตแบบคนดั้งเดิมแบบยุคก่อนประวัติศาสตร์ กล่าวได้ว่า คนไทยที่พูดภาษาไทยปัจจุบัน ไม่ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษยุคก่อนประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนมลาบรี และน่าจะมีสายพันธุ์ที่อาจไม่ใช่พวกเดียวกับกลุ่มชนอื่น ๆ ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก (ตระกูลมอญ-เขมร) นั่นเอง

ดังนั้น การติดต่อกับกลุ่มชนยุคประวัติศาสตร์ของกลุ่มที่ใช้ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก (มอญ-เขมร) และ การผสมข้ามสายพันธุ์ ของกลุ่มชนไทยบนพื้นแผ่นดินนี้กับกลุ่มนี้ เป็นมาได้อย่างไร โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงกลุ่มคนในภาคใต้ของไทย ?

ตามที่ปรากฏหลักฐานดังกล่าวมาข้างต้นแล้วว่า คนภาคใต้บนแผ่นดินไทย รู้จักและใช้ภาษา **ออสโตรเอเชียติก (ตระกูลมอญ-เขมร)** อันเนื่องมาจากการติดต่อกับกลุ่มชนในอาณาจักรทวารวดี อาณาจักรสุทนต์ อาณาจักรเขมร ทั้งยังเป็นหลักฐานให้ต้องยอมรับว่า กลุ่มชนในภาคใต้ใช้ รู้จักภาษาตระกูลนี้เป็นอย่างดี จึงปรากฏการใช้ 2 ภาษานี้บันทึกเรื่องราวสำคัญของชุมชน - เมืองของตนเองไว้ ร่องรอยของกลุ่มชนภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลภาษาตระกูลมอญ เขมรนี้ที่สืบมาจนปัจจุบัน คือ กลุ่มชนที่ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งใช้ ‘ภาษาปักซีใต้’ แบบ ‘ภาษาเจ๊ะเห’ กล่าวคือมีคำและไวยากรณ์บางอย่างแบบเดียวกับภาษาเขมร

ส่วนกลุ่มชนที่อยู่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) ซึ่งมีพรมแดนติดกับกัมพูชา มีกลุ่มชนตั้งถิ่นฐานสืบสายบรรพบุรุษเดิมเริ่มจาก **อาณาจักรลพบุรี** ที่รับอิทธิพลทางภาษาจาก **อาณาจักรกัมพูชา/กัมพูชเทศ** (= กัมพูชา/เขมร ปัจจุบัน) มาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 เรื่อยมา ทำให้มีการใช้ภาษาตระกูลมอญ-เขมรอย่างแพร่หลาย กอปรกับภาษาตระกูลนี้ 2 สายภาษาหลัก คือ มอญ และ เขมร มีการประดิษฐ์ตัวหนังสือขึ้นบันทึกก่อนการประดิษฐ์ตัวอักษรไทย จึงเป็นความได้เปรียบ ทำให้ความนิยมในการใช้ภาษาตระกูลนี้สื่อสารแผ่ขยายออกไปได้มาก (อมรา ศรีสุชาติ, 2559(ข): 18-26)

ถึงกระนั้นกลุ่มชนโบราณในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อนหน้าที่จะรับอิทธิพลภาษาตระกูลมอญ-เขมร กลุ่มชนเหล่านี้อาจมีเชื้อสายพันธุ์อื่น หรือการใช้ภาษาพูดอื่นที่มีมาแต่เดิม นอกเหนือภาษาตระกูลมอญ-เขมรนี้ ดังนั้น การศึกษาดีเอ็นเอ (DNA) ของหลักฐานทางกายภาพของซากโครงกระดูก-ฟัน จากงานโบราณคดีในพื้นที่นั้นอาจให้คำตอบที่แตกต่างออกไปก็ได้ แต่เรื่องนี้น่าจะ เป็นไปได้ยาก เนื่องจากวัฒนธรรมการปลงศพของผู้ชายชนมทั้งของศาสนาฮินดู และพระพุทธศาสนามีคตินิยมในการเผาร่างกาย ไม่ฝังร่างกาย ย่อมจะหาตัวอย่าง ซากโครงกระดูกของมนุษย์โบราณยุคประวัติศาสตร์รัฐโบราณและสมัย ประวัติศาสตร์ชาติไทยได้ยากยิ่งแล้ว

สายพันธุ์ที่ 4: กลุ่มชนผิวสีน้ำตาลเข้ม รูปร่างบึกบึน: เป็นสายพันธุ์ ผสมระหว่างเนโกรลอยด์กับออสตราลอยด์ เมื่อได้ลูกผสมเป็นเมลานีซอยด์ก็มา ผสมกับออสตราลอยด์ (ในอินเดียมีชนเผ่าดั้งเดิมบนคาบสมุทรเดกข่าน นับเป็น พวกออสตราลอยด์) อีก เรียกว่า ‘**ออสตราโล-เมลานีซอยด์**’ (Australo-melanesoid) หรือ ‘**ออสตราโล-เมลานีเซียน**’ (Australo-Melanesian) ตัวอย่างที่ชัดเจนของ มนุษย์สายพันธุ์นี้คือชนเผ่าพื้นเมืองในทวีปออสเตรเลีย ที่เรียกว่า ‘**อบอริจิน**’ (Aborigines) การวิจัยทางโบราณคดีพบว่า ชนเผ่าดั้งเดิมบนผืนแผ่นดินใหญ่เอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นถิ่นของชาไก-เหม้ง และชนพื้นเมืองในอินโดนีเซีย หลายเกาะ รวมทั้งปาปัว-นิวกินี น่าจะเป็นต้นกำเนิดของ ออสตราลอยด์ เมื่อ

ผสมกับเมลานีซอยด์เป็นกลุ่ม ‘ออสตราโล-เมลานีเซียน’ แล้ว กลุ่มหนึ่งเดินทางเรือ ไปตั้งถิ่นฐานเป็นพวก **อบอริจิน** (Aborigines) ในทวีปออสเตรเลีย ส่วน ‘ออสตราโล-เมลานีเซียนส์’ กลุ่มหนึ่งยังคงอยู่บนพื้นแผ่นดินใหญ่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบหลักฐานแล้วว่าเป็น ‘คนก่อนประวัติศาสตร์’ กลุ่มหนึ่งในภาคใต้ของไทย

นั่นคือหลักฐานการขุดค้นที่ **ถ้ำชาโก อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง** โดยศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ ภูขจร (คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร) และนำส่วนกระดูก ฟัน ไขว้เคราะห้แล้ว พบว่าชนก่อนประวัติศาสตร์ที่ถ้ำแห่งนี้เมื่อ 1 หมื่นปีมาแล้วเป็นสายพันธุ์ **ออสตราโล-เมลานีเซียน** (สุรินทร์ ภูขจร, 2543.) ย่อมแปลความได้ว่าชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในถ้ำที่จังหวัดตรังนี้ เป็น ‘ลูกผสม’ ระหว่างมนุษย์สายพันธุ์ ‘ออสตราลอยด์’ (Australoid) กับ ‘เมลานีเซียนส์’ (Melanesian) จึงนับเป็นหลักฐานการพบ ‘ลูกผสม’ ที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดบนพื้นแผ่นดินภาคใต้ของไทย

พวกชนในเกาะปาปัวตะวันตก นิวกินี (West Papua New Guinea) เป็นพวกที่ใช้ภาษาตระกูล ‘เมลานีเซียนส์’ (Melanesian Family) และกลุ่มชนที่อาศัยในหมู่เกาะไกล ๆ ทางตะวันออกของอินโดนีเซีย ไปถึงออสเตรเลีย หมู่เกาะฟีจี หมู่เกาะโซโลมอน และ เกาะวานูวาตู ซึ่งอยู่ทางเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือของทวีปออสเตรเลีย เนื่องจากพวกออสตราโล-เมลานีเซียน มีความสามารถในการสร้างเรือ จากเรือขุดจากไม้ทั้งต้น (dug-out canue) สันนิษฐานได้ว่าพวกออสตราโล-เมลานีเซียนใช้เรือขุดเช่นที่วานีเดินทางไปตั้งถิ่นฐานในออสเตรเลียได้ ไม่น้อยกว่า 5 หมื่นปีมาแล้ว

ไม่เพียงแต่กลุ่มชนในยุคก่อนประวัติศาสตร์สามารถเดินทางเคลื่อนย้ายไปมาและไปตั้งถิ่นฐานใหม่ สามารถใช้เรือล่องไปตั้งถิ่นฐานในหมู่เกาะ (ที่มีสายพันธุ์เมลานีเซียน และโพลีเนเซียนอยู่แล้ว) แต่ได้นำพืชพันธุ์ธัญญาหาร สัตว์เลี้ยงไปปลูกเพาะเลี้ยงในพื้นที่เกาะเหล่านั้น ขณะเดียวกันก็นำทรัพยากรจาก

เกาะ เช่น สัตว์และพืชพันธุ์ใหม่ ๆ มาปลูกเลี้ยงบนผืนแผ่นดินใหญ่ได้ด้วย สลับกันไปมาเช่นนี้ ตัวอย่างที่กล่าวขวัญถึงกันมากคือ การนำสัตว์เลี้ยงจากภาคพื้นแผ่นดินใหญ่ (Mainland Southeast Asia) ไปยังหมู่เกาะ แล้วเลยไกลไปถึงออสเตรเลีย (ภูมิประเทศเป็นเกาะมีน้ำล้อมรอบ) โดยทางเรือชุดสัญจรไป คือการพบว่า **สุนัขดิงโก** ของออสเตรเลียมีลักษณะแบบเดียวกับ **สุนัขพื้นบ้านของไทย** (กลุ่มคนสายพันธุ์มองโกลอยด์ใต้ที่ใช้ภาษาไท-ไทย) และสืบสายพันธุ์มาจนปัจจุบันพบหลักฐานว่าคนยุคก่อนประวัติศาสตร์บนแผ่นดินไทยเลี้ยงสุนัขลักษณะเช่นเดียวกันนี้มาก่อน ตัวอย่างเช่น การพบโครงกระดูกสุนัขเลี้ยงในหลุมขุดค้นที่แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง (อายุ 4,000 - 3,000 ปีมาแล้ว) อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 พระราชทานชื่อให้ซากสุนัขตัวนี้ว่า ‘**คุณทองโบราณ**’) ภาพเขียนสี (หรือลงสี) รูปสุนัขอยู่กับกลุ่มคนบนผนังเพิงผาที่เขากันทมงาม อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดนครราชสีมา (อายุประมาณ 3,000 ปีมาแล้ว) และบนเพิงผาที่ถ้ำเขาปลาแร่ จังหวัดอุทัยธานี (อายุประมาณ 3,000 - 2,500 ปีมาแล้ว) เมื่อมีความสามารถในการใช้เรือเป็นพาหนะสูงมาก จึงสามารถเดินทางไปได้ไกล ๆ ได้ ตัวอย่างจากผลการวิจัยหนึ่งแสดงให้เห็นว่า **พันธุ์กล้วย** ชนิดหนึ่ง (Banana phytoliths) ซึ่งขุดค้น (ทางโบราณคดีพบที่กอต ดิจิ (Kot Diji) แหล่งโบราณคดีลุ่มน้ำสินธุในทางตอนใต้ของประเทศปากีสถาน อายุ 2,000 ปีก่อนคริสตกาล (ประมาณ 4,000 ปีมาแล้ว) และยังพบที่ศรีลังกา กำหนดอายุได้ระหว่าง 4,900 - 3,800 ปีมาแล้ว กล้วยพันธุ์นี้มีถิ่นกำเนิดดั้งเดิมบนแผ่นดินเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในหมู่เกาะโดยเฉพาะที่ปาปัวนิวกินี (กลุ่มคนสายพันธุ์ออสตราโล-เมลานีเซียนส์) ที่มีหลักฐานว่า พบมาตั้งแต่ ประมาณ 5,900 - 6,100 ปีมาแล้ว (Premathilake, 2019: 105) และยังมีพืชพันธุ์จากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของกลุ่มชนออสโตรเนเซียนนำไปสู่ดินแดนประเทศโพ้นทะเลออกไป เช่น **ต้นหมาก** และ **ต้นพลู** พืชพื้นถิ่นจากผืนแผ่นดินใหญ่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้นำไปปลูกที่อินเดียมื่อประมาณ 400 ปีก่อนคริสตกาล หรือประมาณ 2,500 ปีมาแล้ว (Zumbroich, 2007 - 2008: 87-140)

สายพันธุ์ที่ 5: กลุ่มชนรูปร่างสันทนต์ ผิวเหลืองจนถึงน้ำตาล ผมหยีต เป็นกลุ่มที่ส่วนใหญ่ใช้ภาษาไท-ไทย กำหนดแบบเดิมเรียกรวม ๆ กันไปว่า ‘มองโกลอยด์ใต้’ (The Southern Mongoloid): แผ่กระจายถิ่นฐานในพื้นที่ ทั้งไกล่ภูเขและพื้นราบริมลำน้ำจนถึงฝั่งทะเลทางตอนใต้ของจีน (จ้วง นุง) จนถึง ทางรัฐอัสสัมและมณีปุระของอินเดีย รัฐฉานในประเทศเมียนมา (หมายถึง ไทใหญ่) ทางตอนเหนือของประเทศเวียดนาม (เช่น กลุ่มชนไทแดง-ไทดำ) ประชากร ส่วนใหญ่ในประเทศลาวและประเทศไทย รวมทั้งชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ไทใหญ่ ไทลื้อ ไทพวน ไทจีน ไทยวน ยอง ภูไท ซึ่งมักตั้งถิ่นฐานบริเวณ ชายแดนไทยกับเพื่อนบ้านในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และบางกลุ่ม ชนเข้ามาตั้งรกรากในภาคกลาง ภาคตะวันตก นักวิชาการได้กำหนดให้คนที่พูด ภาษากลุ่มนี้ว่า ตระกูลภาษา ‘ไท/ไต’ หรือ ‘ไท-กะไต’

อย่างไรก็ตาม การอธิบายว่ากลุ่มชนนี้เป็น ‘มองโกลอยด์ใต้’ (Southern Mongoloids) เป็นคำเรียกเพียงเพื่อแยกออกจากกลุ่ม ‘มองโกลอยด์เหนือ’ (Northern Mongoloids) ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนบนผืนแผ่นดินเอเชียที่กว้างใหญ่คือ **ไซบีเรีย** (คนพื้นถิ่นเดิมของไซบีเรียทางตอนเหนือของประเทศรัสเซีย) **มองโกลเลีย** **ทิเบต** **ภูฏาน** **จีน** **เกาหลี** เท่านั้น ซึ่งมีการศึกษาพบว่า มีลักษณะทางพันธุกรรม (จีนส์ที่มีความการอ่อนไหวต่อการเป็นโรคแตกต่างกันอันเนื่องมาจากลักษณะ พันธุกรรมที่แตกต่างกัน) ลักษณะทางกายภาพบางประการ (เช่น ลักษณะกะโหลก กราม-ฟัน) ตลอดจนตระกูลภาษาที่แตกต่างกัน กล่าวได้ว่า กลุ่มชน ‘ไท/ไต’ ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในรัฐหยุนหนาน/กวางสี ในประเทศจีน บางพวกสืบเชื้อสายหรือ อาจมีสายพันธุ์ใกล้เคียงกับชนเผ่าที่เรียกว่า ‘เยว’ (Yue) ในอดีต ซึ่ง กลุ่มคน ‘เยว’ บางเผ่ามีความสามารถในการเดินเรือ โลหะกรรม ปลุกข้าว จึงเป็นพวกที่เดินทาง ออกจากพื้นที่เดิมมาหาแผ่นดินทำกินใหม่ลงมาถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ปัจจุบันนักโบราณคดีใช้ความเชื่อมโยงของ **กลุ่มชนเยว-ไต-ไท** ทาง ตอนใต้ของจีนลงมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากหลักฐานอย่างหนึ่งคือ

‘วัฒนธรรมกลองมโหระทึก’ ตัวอย่างโดดเด่น คือ ภาพเขียนพิธีกรรมกลองมโหระทึก ที่ Zuojiang Huashan Rock Art มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน (แหล่งมรดกโลก) และในหลายแหล่งทางภาคใต้ของจีน เปรียบเทียบได้กับการพบกลองมโหระทึกมากมายหลายแห่งบนพื้นแผ่นดินใหญ่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (the Mainland Southeast Asia) บนพื้นที่หมู่เกาะ (The Archipelago Southeast Asia)

ถึงกระนั้นงานวิจัยบางชิ้นให้ผลที่วิเคราะห์ได้ว่า ‘เย่ว’ หรือ ‘หนานเย่ว’ ซึ่งมีสายพันธุ์เรียกรวม ๆ ว่า ‘มองโกลอยด์ใต้’ นี้ สายพันธุ์ซึ่งใช้ ภาษาออสโตรเอเชียติก ตระกูลภาษามอญ-เขมร (Austroasiatic phylum: Mon-Khmer Family) กลายมาเป็นบรรพบุรุษของกลุ่มชนปัจจุบันส่วนใหญ่ที่อยู่ในประเทศเมียนมา เช่น ชนเชื้อสาย มอญและกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยหลายชาติพันธุ์ในเมียนมา (ที่มีใช้คนพม่า คนกะเหรี่ยง ซึ่งใช้ภาษาตระกูลจีน-ทิเบต [Sino-Tibetan language] ซึ่งเป็นสายหนึ่งของตระกูลใหญ่คือ ภาษาทิเบโต-เบอร์มัน : the Tibeto-Burman languages); กลุ่มชน ละว้า ส่วย ซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศไทย; ชนบางกลุ่มใน เวียดนาม; ประชากรส่วนใหญ่ในกัมพูชา (คนเขมรดั้งเดิม) และ และ ประชากร (พูดภาษาเขมร) ของไทย ที่มีพรมแดนติดกัมพูชา เช่น ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์

ขณะที่ กลุ่มชน ‘เย่ว’ สายพันธุ์หลักอีกสายพันธุ์หนึ่ง ใช้ ภาษาตระกูลไท (ไท-กะได) อยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่ของ จีนตอนใต้ ของ อินเดียตะวันออกเฉียงใต้ และ ในประเทศไทย-ลาว ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

การผสมผสานกันระหว่างเชื้อชาติของชน ๒ กลุ่มสายพันธุ์ที่พูดภาษาแตกต่างกันนี้ (คือ ภาษาออสโตรเอเชียติก:ตระกูลมอญ-เขมร กับ ภาษาตระกูลไท-กะได) และ ผสม กับกลุ่มสายพันธุ์ดั้งเดิมคือ ‘ออสตราโล-เมลานีเซียน’ และกลุ่มที่พูดภาษาตระกูล ‘ออสโตรนีเซียน’ (เช่น ภาษามาลาย์) เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ รวมไปถึง โพลินีเซียน นับตั้งแต่ ช่วงยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย

(สมัยหินใหม่และโลหะ - ตัวอย่างเช่น ‘คนลูกผสม’ ที่แหล่งบ้านเชียง ดังที่กล่าวมาแล้ว) และยุคประวัติศาสตร์สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ (the Early Historic Period) ซึ่งเป็นช่วงแห่งการตั้งถิ่นฐานบนพื้นราบ ทำเกษตรกรรม กลีกรม เลี้ยงสัตว์ และการเริ่มสร้างบ้าน เมือง แบ่งเป็นกลุ่ม เป็นพวกที่เริ่มมีเขต เขตแดน การดูแลเป็นของตนเอง

ร่องรอยของคน ‘มองโกลอยด์ใต้’ หรือกล่าวได้ว่าเป็น ‘ลูกผสม มองโกลอยด์ใต้กับสายพันธุ์อื่น’ ปรากฏตัวอย่างจากแหล่งโบราณคดี บ้านเชียง (แหล่งมรดกโลก - World Heritage site) ตำบลบ้านเชียง อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี อันเป็นผลงานการขุดค้นทางโบราณคดีแห่งนี้โดยศาสตราจารย์ เกียรติคุณพิสิฐ เจริญวงศ์และ ดร.เชสเตอร์ เอฟ. กอร์มัน (Chester F. Gorman) พบโครงกระดูกในชั้นวัฒนธรรมยุคก่อนประวัติศาสตร์จำนวนมาก โครงกระดูกเหล่านี้ได้นำไปวิเคราะห์โดยไมเคิล ปีทรูซวิสกี้ (Michael Pietrusewsky) และ มิเชล ทุมี้ ดักลาส (Michele Toomy Douglas) สรุปได้ว่า คนก่อนประวัติศาสตร์ที่บ้านเชียง มีลักษณะโครงกระดูกส่วนใหญ่แบบเดียวกับคนเอเชียตะวันออก (East Asians) ซึ่งมีสายพันธุ์เรียกรวม ๆ กันว่า มองโกลอยด์ (Mongoloids) แต่มีลักษณะฟันเป็นแบบ ‘ซุนดาดอนท์’ (Sundadont) ซึ่งเป็นลักษณะบ่งชี้ของ ‘มองโกลอยด์ใต้’ (Southern Mongoloids) หรือ ‘กลุ่มชนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้’ (Southeast Asians) - โพลีเนเซีย (Polynesia) - ไมโครเนเซีย (Micronesia) พบถึง ร้อยละ 70 ขณะที่ร้อยละ 30 มีลักษณะฟันแบบ ‘ซิโนดอนท์’ (Sinodont) หรือฟันแบบ ‘มองโกลอยด์เหนือ’ (Northern Mongoloids) เช่น ‘คนมองโกเลีย’ ‘คนจีน’ ‘คนญี่ปุ่น’ นั่นเอง ถึงกระนั้นยังมีคนที่มีลักษณะ กราม ที่เรียกว่า ‘ร็อกเกอร์ จอ’ (rocker jaw คือขากรรไกรโยกไปมาเมื่อนำมาวางกับพื้นราบ เปรียบได้กับเก้าอี้โยก) อันเป็นลักษณะที่พบมากในกลุ่มชน โพลีเนเซียน (Polynesian) มีถึงร้อยละ 80 ขณะที่คนซึ่งไม่มีฟันแบบนี้มีร้อยละ 63 นอกจากนี้ยังพบว่า โครงกระดูกของคน เพศชาย แสดงถึงลักษณะที่เป็น ‘สายพันธุ์ผสม มากกว่าเพศหญิง’ (Pietrusewsky and Douglas, 2002)

สรุปจากผลการศึกษาข้างต้นได้ว่า คน มองโกลอยด์ใต้ และคน มองโกลอยด์เหนือ (อาจมาจากจีนแผ่นดินใหญ่โดยตรง) และ ‘คนลูกผสมกับ สายพันธุ์โพลีเนเซียน’ น่าจะเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของไทย (ภาคอีสาน) ประมาณ 4,000 - 3,500 ปีมาแล้ว และเป็น ‘คนจีน’ จาก แผ่นดินใหญ่ในยุคเริ่มแรกวัฒนธรรมโลหะแล้ว และน่าจะเข้ามา ‘ผสม’ กับ มองโกลอยด์ใต้ หรือ สายพันธุ์อื่น ที่อยู่บนพื้นแผ่นดินนี้ ดังนั้น ‘ลูกผสมจีน’ จึงเป็น ส่วนหนึ่งของชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ที่บ้านเชียง แล้ว นอกจากนี้แล้ว สัตว์เลี้ยง เช่น วัว น่าจะนำเข้ามามีด้วย เนื่องจากผลการวิเคราะห์ ดีเอ็นเอ (DNA) ของวัวจากแหล่งโบราณคดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย คือ แหล่งบ้านเชียง บ้านดุง บ้านโนนวัด และศรีเทพ ซึ่งมีอายุระหว่าง 3,550 - 1,700 ปีมาแล้ว โดย ดร.วรรณดา สุราช พบว่าเป็นวัวพันธุ์นำเข้าจากตะวันออกไกล เช่น อิหร่าน (แหล่งที่พบการเลี้ยงวัวสายพันธุ์นี้มาก่อน) มายังจีน แล้วเป็นสัตว์เลี้ยงในจีน ต่อมาวัวสายพันธุ์ซึ่งพัฒนาขึ้นในประเทศจีน คนจีนหรือชนพื้นเมืองในจีน (อาจ เป็นหนานเยว่ /เยว่ ?) นำเข้ามาสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย สายพันธุ์วัวนี้ เป็นสายพันธุ์ที่เรียกว่า ‘บอส เทารัส’ (Bos Taurus) หรือ ‘พันธุ์เทารีนแบบจีน’ (Chinese taurines) (Surat, 2019: 107)

สิ่งที่ยังไม่อาจจะบ่งชี้ลงไปก็คือ **คนที่มีลักษณะแบบมองโกลอยด์ใต้** ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนก่อนประวัติศาสตร์บ้านเชียง (แหล่งมรดก โลก) แห่งนี้ เป็นกลุ่มชนที่เป็นบรรพบุรุษสายตรงของมองโกลอยด์ใต้ที่เป็น สายตรงของ ‘คนไทย’ (ที่ใช้ภาษาไทย/ไต) หรือไม่? เนื่องจาก การวิเคราะห์ดีเอ็นเอ (DNA) จากกระดูกและฟันของโครงกระดูกโบราณเหล่านั้นเทียบกับ ‘คนไทยแท้’ (ที่ไม่ผสมกับสายพันธุ์ใด) **ยังหาไม่ได้** และงานวิจัยยังมี **ไม่มาก** เพียงพอ

จากการขุดค้นที่แหล่ง ‘ถ้ำผีแมนโลงละครัก’ อำเภอปางมะผ้า จังหวัด แม่ฮ่องสอน โดยศาสตราจารย์ ดร. รัศมี ชูทรงเดช (คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัย ศิลปากร) และคณะ ระหว่างปี 2556 - 2562 ซึ่งกำหนดอายุได้ 2,300 - 1,000 ปี

มาแล้ว ผลการวิเคราะห์ดีเอ็นเอไมโทคอนเดรีย (แฮปโลกรุ๊ป) จากโครงกระดูกของกลุ่มคน ณ ถ้ำแห่งนี้ โดย ดร.วิญ กุตะนันท์ (นักวิจัยด้านพันธุศาสตร์ และ อาจารย์ประจำภาคชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น) ให้ข้อสรุปเบื้องต้นว่ามีลักษณะทางพันธุกรรมบางอย่างคล้ายกับ **กลุ่มชนไทใหญ่ ไทเขิน** (พูดภาษาไท-กะได/เป็นมองโกลอยด์ได้) และกลุ่มชนลืซู (พูดภาษาจีน-ทิเบต-เป็นมองโกลอยด์เหนือ) และยังคล้ายกับกลุ่มชน ละว้า บรู ไล่ ชมุ (พูดภาษาออสโตร-เอเชียติก) แต่ไม่มีอะไรที่จะเชื่อมโยงได้กับสายพันธุ์นิกริโต (คือมานิ/ซาไก/เซมิง-พูดภาษาออสโตร-เอเชียติก) (วิญ กุตะนันท์ และรัศมี ชูทรงเดช, 2562: 117-131)

ผลวิเคราะห์ข้างต้น ทำให้คำนึงต่อเนื่องได้ว่า กลุ่มคนที่มีลักษณะแบบ ‘มองโกลอยด์ได้’ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **กลุ่มคนที่พูดภาษาไท/ไต** น่าจะเข้ามาอยู่บนพื้นแผ่นดินใน **ภาคเหนือ** ของไทยนี้แล้วไม่น้อยกว่า 2,300 ปีมาแล้ว แม้วิถีชีวิตยังเป็นแบบคนยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายและอาศัยถ้ำเป็นที่อยู่อาศัย/ประกอบพิธีกรรม แต่ได้ติดต่อกับเกี่ยวข้องกับกลุ่มชนพื้นราบที่พัฒนาไปเป็นชุมชนยุคประวัติศาสตร์ที่สร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยบนพื้นราบแล้ว กลุ่มชนเหล่านี้น่าจะสืบสายมาจากชนซึ่งแต่งงานข้ามกลุ่ม (ภาษา) นับเป็น ‘**ลูกผสม**’ ของ กลุ่มชนที่ใช้ **ภาษาไท-กะได** (มองโกลอยด์ได้) กับกลุ่มชนที่ใช้ **ภาษาออสโตร-เอเชียติก** (อาจเป็น มองโกลอยด์ได้ หรือ สายพันธุ์อื่น) จึงนับว่าเป็นหลักฐานของ ‘**ลูกผสม**’ 2 สายพันธุ์นี้แล้วไม่น้อยกว่า 2,300 ปีมาแล้ว

นักวิชาการตะวันตกปัจจุบันยังเห็นว่า สายพันธุ์กลุ่ม ‘มองโกลอยด์ได้’ ที่ใช้ ‘**ภาษาไท/ไต หรือ ไท-กะได**’ เป็นกลุ่มที่เคลื่อนย้ายมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่แผ่นดิน **ประเทศลาวและประเทศไทย** ปัจจุบัน น่าจะเป็นกระแสครั้งใหญ่ไม่เกินพุทธศตวรรษที่ 18 (Miksic & Goh, 2017: 41 - 43; Wyatt, 2003: 2). ถึงกระนั้นผู้เขียนบทความเรื่องนี้ **ยังไม่เห็นพ้อง** เช่นนั้น เนื่องจากการพบว่ามีการใช้ ‘**คำไทย**’ หรือ ‘**ภาษาไทย**’ เขียน/จารลงไว้ปะปนอยู่ในจารึกภาษาขวา จารึกภาษาเขมรไม่น้อยไปกว่าพุทธศตวรรษที่ 12 - 13 แล้ว และการปรากฏ คำเรียก

ชื่อผู้ปกครอง - ขุนนาง - พระภิกษุ - คำสรรพนามยกย่องบุรุษที่ 2 เช่น นำเย่เจีย [เงินออกเสียง] = นายคุณหลุน/กู่หลง [เงินออกเสียง] = ขุนหลวง ปี่จิ่ว [เงินออกเสียง] = ภิกษุ/ภิกษุ ทาน [เงินออกเสียง] = ท่าน: สรรพนามยกย่องบุรุษที่ 2; ซึ่งบันทึกอยู่ในเอกสารโบราณของจีนแล้ว โดยระบุการใช้คำเหล่านี้ว่าอยู่ในรัฐ/ประเทศ **ซีอู่** (แปลว่า ดินแดง) ปัจจุบันคือรัฐเกอเตหฺรวมทั้งส่วนของตอนใต้ของจังหวัดสงขลา (เช่น อำเภอรัตตภูมิ แปลว่าดินแดง) รัฐ/ประเทศ **ผั่นผั่น** (แปลว่า ขามอ่างน้ำ) ปัจจุบันคือจังหวัดสงขลา โดยเฉพาะคาบสมุทรสทิงพระและทะเลสาบสงขลา (ซึ่งภูมิลักษณะเหมือนรูปขามอ่างมีน้ำเต็ม [เมื่อคาบสมุทรฯคือขอบ/ปากของขามอ่าง ทะเลสาบสงขลา คือ น้ำในอ่าง ตัวขามหรืออ่างคือตัวเมืองสงขลาปัจจุบัน] ซึ่งวิเคราะห์แล้วว่าเป็นรัฐ/ประเทศโบราณบนแผ่นดินภาคใต้ของประเทศไทยไม่น้อยกว่าพุทธศตวรรษที่ 10 แล้ว ยิ่งกว่านั้น ยังมีบันทึกของจีนในสมัยราชวงศ์ซ่งซึ่งที่กล่าวตามประวัติศาสตร์จีนขณะกรุงศรีอยุธยาส่งราชทูตไปเมืองจีน กล่าวว่า **‘คนเสียน (สยาม) จากกรุงศรีอยุธยาสืบสายมาจากคนในประเทศโบราณชื่อว่า ประเทศซีอู่’** (อมรา ศรีสุชาติ 2557: 101 - 134; Srisuchat, 2019: 1-13.)

การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนจีนจากประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ หรือ สาธารณรัฐประชาชนจีนปัจจุบันและ/หรือ จากเกาะไต้หวัน-เกาะฮ่องกง-เกาะมาเก๊าบนแผ่นดินเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปรากฏตามผลโดยสรุปจากการวิจัยทางโบราณคดีที่ประเทศสิงคโปร์ หรือ แหล่งก่อเกิดลูกผสมจีนกับชนท้องถิ่น อันเป็นต้นเค้าของการใช้คำเรียกว่า **‘เปอรานากัน’** นั้น พบว่าคนจีนเข้ามายังเกาะสิงคโปร์ก่อนหน้าคริสต์ศตวรรษที่ 14 (กลางพุทธศตวรรษที่ 19) และในช่วงเวลาเดียวกันนี้ เรือจีนได้ให้อิทธิพลต่อชาวพื้นถิ่นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการต่อเรือเดินทะเลข้ามสมุทรไปติดต่อกับดินแดนตะวันออกไกล (จีน-ญี่ปุ่น-โอกินาวา-เกาหลี) และตะวันตกหรือเอเชียใต้ (ศรีลังกา-อินเดีย-บังคลาเทศ) แต่การตั้งถิ่นฐานจริงจังของกลุ่มคนจีนบนแผ่นดินสิงคโปร์ และพื้นที่ ณ บริเวณใกล้ช่องแคบเมอละกา (มะละกา) อันเป็น **‘จุดเริ่มต้นของคนจีนลูกผสม’** หรือ **‘เปอรานากัน’**

นั้น เริ่มขึ้นเมื่อประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ 12 หรือ พุทธกลางศตวรรษที่ 18 พบหลักฐานการสร้างคลังสินค้าซึ่งมีรั้วรอบขอบชิดทำด้วยไม้ของบริเวณหนึ่ง (คล้ายป้อม-ค่าย) ของพ่อค้าชาวจีน ณ ทางตอนเหนือของเกาะสุมาตรา (ตอนใต้ช่องแคบเมอละกา) ในคริสต์ศักราช 1292 (พุทธศักราช 1835) ซึ่งตรงกับที่ หม่า ฮวน ล่ามในคณะของนายพลเจิ้งเหอ บันทึกเรื่องกองเรือสินค้าของพ่อค้าจีนที่มาค้าขายยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ว่า ‘พ่อค้าจีนได้สร้างคลังสินค้าชั่วคราว คล้ายป้อมค่าย’ (Miksic, 2016: 49, 111, 123) **พ่อค้าชาวจีนคงอยู่อาศัยกันที่นี่และมีปฏิสัมพันธ์กับชนพื้นเมือง** บางคนอยู่นานจนแต่งงานกับหญิงพื้นเมือง และเกิดลูกผสมที่ได้ช่วยเหลือกิจการการค้าดูแลคลังสินค้าและค้าขายระหว่างเรือจีนกับสินค้าของคนพื้นถิ่นนั่นเอง จนในที่สุดมาถึง **การตั้งถิ่นฐานถาวรของคนจีน และลูกหลานเชื้อสายจีน** อันเป็นที่มาของการสืบเชื้อสายเป็นลูกผสมจีน ‘เปอรานากัน’ นั่นเอง

สำหรับพื้นแผ่นดินใหญ่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ปรากฏหลักฐานทั้งบันทึกของจีน เช่น บันทึกของ ‘โจวต้ากวน’ เรื่อง ‘ขนบธรรมเนียมประเพณีของเงินละ’ (เงินละ หมายถึง กัมพูชา) ซึ่งเดินทางเข้ามาพร้อมกับคณะทูตยังกรุงกัมพูชาในค.ศ. 1295 (พ.ศ. 1838) กล่าวว่ามิชุนชนชาวจีนตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศนี้แล้ว ตัวอย่างข้อความบันทึกว่า:

“คนจีนที่เป็นพวกลูกเรือ เห็นประโยชน์จากประเทศ
นั้น ที่ไม่ต้องสวมเสื้อผ้า กับทั้งธัญญาหารหาง่าย หาผู้หญิงมา
เป็นภรรยาก็ได้ง่าย บ้านช่องก็จัดหาได้ง่าย เครื่องใช้ไม่สอยหา
ครบถ้วนโดยง่าย การค้าขาย ก็สะดวกดาย จึงมักจะหลบหนี
จากเรือเข้าไปอยู่ในประเทศนั้น”

(เฉลิม ยงบุญเกิด, 2510: 27-31,36) สอดคล้องกับหลักฐานภาพสลักบน
ระเบียงกำแพงนครธม แสดงภาพชีวิตชาวจีน ลูกหลานจีนลูกผสมประกอบ
กิจกรรมต่าง ๆ

ชนต่างชาติ กับ การกำเนิด ‘ลูกผสม’บนพื้นแผ่นดินประเทศไทย

ชาวต่างชาติจากตะวันตกในประวัติศาสตร์ยุคแรก หมายถึงกลุ่มชน ทั้ง 3 กลุ่มจาก อินเดีย-ศรีลังกา (และรวมทั้งมาจากเบงกอล ปัจจุบันคือ รัฐเบงกอลของอินเดีย และประเทศบังคลาเทศ) ดังที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อเข้ามา ตั้งรกรากบน แผ่นดินเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งแผ่นดินใหญ่ (the Mainland Southeast Asia) และพื้นที่ซึ่งเป็นกลุ่มเกาะ (the Archipelagoes Southeast Asia) บางคน บางกลุ่มได้ขึ้นเป็นผู้ปกครอง ผู้นำศาสนา ผู้นำกลุ่มพ่อค้า หัวหน้า สถานการค้า ทำให้เกิดการสมรสกับชนพื้นเมืองเดิม เกิดลูกหลาน ‘ลูกผสม’ ที่ได้รับการสั่งสอนให้รู้จักภาษา ศาสนาของเมือง ประเทศต้นกำเนิดของบรรพบุรุษ จากอินเดีย ศรีลังกา รวมทั้งคตินิยม ขนบธรรมเนียมปฏิบัติตลอดจนศิลปกรรม สร้างสรรค์เป็นมรดกตกทอดมาจนทุกวันนี้ ชนอินเดียและศรีลังกามีอิทธิพลสำคัญ ต่อการทำให้รัฐ ประเทศน้อยใหญ่บนพื้นแผ่นดินประเทศไทย (ปัจจุบัน) เป็นรัฐ หลายรัฐ แบ่งแยกกันปกครอง แล้วจึงรวมกันเป็นรัฐเดียวในเวลาต่อมา มีประชากร นับถือพระพุทธศาสนาและศาสนาฮินดู ต่อมา มีรูปแบบการปกครองที่ปรับเปลี่ยน มาจากระบบการปกครองของอินเดีย เช่น มีพระราชาและขุนนางตามลำดับชั้น ฝ่ายต่าง ๆ พรหมณาจารย์ (อาจารย์ผู้เป็นพรหมณ์ในศาสนาฮินดู) มีบทบาท สำคัญในการวางแผนกระบวนการเรียนรู้ สืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณี ฝ่ายอาณาจักร มีพระสงฆ์เป็นผู้นำจิตวิญญาณฝ่ายศาสนจักร เพียงแต่ ‘ระบบชั้น วรรณะ’ (caste system) แบบฮินดูไม่รับเอามา ไวยากรณ์ระบบภาษาแบบตระกูล อินโด-ยูโรป (สันสกฤต-บาลี) ก็ไม่รับเอามาเป็นระบบการเขียน พุทธ มีเพียงใช้ ‘คำยืม’ (loan words) หลายคำที่ภาษาถิ่นเดิมไม่มี หรือ ไม่ครอบคลุมความหมาย สื่อสาร หรือ เพื่อเสริมแต่งยกระดับความอลังการพุ่มพวยให้กับภาษา (เช่นคำว่า: ธรรมะ ศาสนา ศรัทธา ภิกขุ ภิกษุ พรหมณ์ วิหาร อุโบสถ สวรรค์ นรก นิพพาน อลังการ อัจฉรย์ มหานคร ราชา กษัตริย์ บุโรหิต อาจารย์) ดังนั้นภาษาสันสกฤต- ภาษาบาลีซึ่งสืบทอดต่อมา จึงเป็นเพียงภาษาที่ใช้ในหมู่นักบวช พระสงฆ์ เป็น ภาษาทางศาสนาเพื่อสืบทอดคำสั่งสอนและหลักปฏิบัติศาสนกิจเท่านั้น

สำหรับการเข้ามาตั้งถิ่นฐานบนพื้นแผ่นดินไทย คนที่มาจาก ‘ตะวันตก’ เหล่านี้ (จาก อินเดีย ศรีลังกา บังคลาเทศ) เป็นชนต่างชาติดังกลุ่มหลักที่ **ไม่ใช่คอเคซอยด์แท้** แล้ว และมี ออสตราลอยด์ กับ เนกริโต ผสม หรือไม่ผสม อีกด้วย มีชาวต่างชาติดังกลุ่มน้อยที่เป็น คอเคซอยด์ สายพันธุ์ย่อยคือ ‘อินโด-อิหร่าน’ ซึ่งมาจาก เอเชียตะวันตกและตะวันออกกลาง เช่น อิหร่าน (เปอร์เซีย) อีรัก ทูร์เกีย (ตุรกี) ซึ่งเข้ามา ผสม กับ **ชนพื้นเมือง** ซึ่งกำเนิดจากบรรพชนซึ่งอยู่บนผืนแผ่นดิน (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้) นี่มีมาตั้งแต่ยุคแรกเริ่มประวัติศาสตร์ และเพิ่มมากขึ้น ในยุคประวัติศาสตร์สมัยรัฐโบราณและสมัยประวัติศาสตร์ชาติไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่กลางสมัยกรุงศรีอยุธยา (พุทธศตวรรษที่ 22) อีกทั้งบางครั้ง ‘ชนต่างชาติ’ ซึ่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานเหล่านี้ ยังผสมกันข้ามต่างชาติดังตนเอง = สมรส แต่งงานกัน (เช่น คนอินเดีย+คนอิหร่าน) หรือ ผสมกับชาวต่างชาติที่มาจาก ‘ตะวันออก(ไกล)’ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น จนเกิด ‘**ลูกผสมต่างชาติ**’. นอกจาก โบราณสถาน โบราณวัตถุจำนวนมากที่สัมพันธ์กับคน วัฒนธรรมอินเดีย-ศรีลังกา ซึ่งทรงอิทธิพลสำคัญต่อพัฒนาการคตินิยม วัฒนธรรม สังคมบนพื้นแผ่นดินนี้แล้ว หลักฐานโบราณคดีหลายอย่างที่พบในประเทศของเรา ยังเป็นประจักษ์พยาน เชื่อมโยงกับ**โลกของชาวอินโด-อิหร่าน (คอเคซอยด์)** หรือ **ผู้มาจากเอเชียตะวันตก ตะวันออกกลาง** อยู่พอสมควรทีเดียว (ทั้งนี้ไม่นับสินค้า เช่น เครื่องแก้ว ลูกปัดเครื่องประดับ เครื่องถ้วยชามจากแหล่งที่มาของประเทศ แผ่นดิน ของชนต่างชาติเหล่านี้)

ชาวต่างชาติจากตะวันออก หรือตะวันออกไกล (Far East) มีบทบาทมากในทางการค้าและวัฒนธรรมบางอย่างกับกลุ่มชนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นคือ **ชาวจีน** ซึ่งเป็น สายพันธุ์ ‘**มองโกลอยด์เหนือ**’ (Northern Mongoloid) อันเป็นไปตามนิยามเดิมนับจากคริสต์ศตวรรษที่ 18 ที่ฝรั่งตะวันตกกำหนดไว้แล้วยังคงใช้อยู่โดยคนทั่วไป (ที่มีไข่นักวิชาการด้านวิทยาศาสตร์) เพื่อให้เข้าใจรวม ๆ โดยไม่คำนึงถึงข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ดีเอ็นเอ (DNA) ซึ่งแสดงรายละเอียดความแตกต่างเป็นกลุ่มชนย่อย ๆ ที่ใช้ภาษาจีน ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในปัจจุบัน ณ ที่นี้ นิยาม ‘คนจีน ชาวจีน’ ถือเอา กลุ่มคนที่พูด

‘ภาษาจีน’ เป็นภาษาแม่ และมาจากประเทศ ‘จีนแผ่นดินใหญ่’ (สาธารณรัฐประชาชนจีน) เป็นสำคัญ

ชาวจีน เดินทางจากประเทศจีนซึ่งเป็นประเทศบ้านเกิด เข้ามาปะทะสังสรรค์กับชนพื้นเมืองบนพื้นแผ่นดินไทย หลักฐานโบราณคดีทำให้ทราบว่า **ชาวจีน** บางคน บางกลุ่มน่าจะเข้ามาตั้งรกรากบนพื้นแผ่นดินไทยนับตั้งแต่ **ยุคแรกเริ่มของสมัยประวัติศาสตร์รัฐโบราณ** (Early Historic Period) แล้ว มีหลักฐานการเข้ามาติดต่อค้าขายของคนจีนจากโบราณวัตถุที่เก่าที่สุดในภาคใต้ของไทยคือคันฉ่องสำริดสมัยราชวงศ์ฮั่นของจีน และเงินตราแบบฮั่น มีอายุในช่วงปลายสมัยราชวงศ์ฮั่น หรือ พุทธศตวรรษที่ 8 - 9 (Srisuchat, 2019: 1-13.)

หากยกเว้นไม่พิจารณาการเข้ามาติดต่อของคนจีนจากสินค้า เช่น เครื่องถ้วยชามจีน หรือสื่อเงินตรา เครื่องแลกเปลี่ยนทางการค้า ซึ่งพบเป็นหลักฐานอยู่มากแล้ว ยังมีหลักฐานอื่นที่แสดงให้เห็นได้ว่า มี ‘**ชาวจีน**’ เข้ามาตั้งถิ่นฐานชั่วคราว (ระยะยาว) และถาวรจนเกิดการปะทะสังสรรค์ ‘**สมสู่อยู่กับ**’ กับ ‘**คนพื้นเมือง**’ บนพื้นแผ่นดินไทย จนก่อให้เกิดทายาทเป็น ‘**ลูกผสม**’ หรือ ‘**ลูกผสมจีน**’ แล้วสืบเชื้อสายต่อมาได้นั้น แม้หลักฐานมีน้อยแต่นับได้ว่าเป็นประจักษ์พยานถึงบทบาทสำคัญที่แสดงการเข้ามาตั้งถิ่นฐานและสร้างวัฒนธรรมประเพณีร่วม (กับชนพื้นเมือง + ที่รับมาจากอินเดีย ศรีลังกา อิหร่าน [+ตะวันออกกลางชาติอื่น]) อย่างจริงจัง ดังต่อไปนี้

1) การนำ **ธงจิ้น** หรือ **ธงผ้าไหมแบบจีน** (จิ้นธวัช) และ **หมักจิ้น** ในการเขียน มาประดับถาวรประจำพุทธสถานฝ่ายมหายานแห่งหนึ่ง ตามปรากฏในศิลาจารึกวัดมเหยงค์ พุทธศตวรรษที่ ๑๒ พบที่วัดมเหยงค์ อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ;

2) การพบ **รูปเจ้าแม่กวนอิมกาไหล่ทองแบบจีน** (อายุ พุทธศตวรรษที่ 12) ณ คาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา แสดงให้เห็นการยอมรับคตินิยมแบบจีนของชุมชนพื้นเมือง;

3) การพบ **พระพิมพ์ดินเผา** สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 14 ด้านหนึ่งจารึกภาษาสันสกฤต อักษรปัลลวะของอินเดียได้ **อีกด้านหนึ่งจารึกอักษร ภาษาจีน** ที่เมืองโบราณศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ย่อมแสดงให้เห็นว่า ชาวจีนเข้ามาคลุกคลีร่วมประชาคมกับชนพื้นเมือง **ภาษาจีน อักษรจีน** เป็นที่รู้จักในหมู่ชนพื้นเมืองและนำมาใช้ร่วมกับวัตถุมงคล ซึ่งแสดงถึงชนบประเพณี การทำการใช้พระพิมพ์ตามแบบอินเดียและแบบคติของชาวพุทธพื้นถิ่นเดิมนี้ มีการนำเอาคติจีนมาร่วมด้วย จึงน่าจะมิกลุ่มชนชาวจีนตั้งถิ่นฐานใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มชนพื้นเมืองที่พูดภาษามอญ เขมร ฌ เมืองโบราณศรีเทพ ในภาคกลางซึ่งเชื่อมต่อไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยด้วย;

4) **การใช้ระฆังแบบจีนแล้วจารึกอักษรจีน** พบที่ อำเภอไชยา จังหวัด สุราษฎร์ธานี ย่อมแสดงให้เห็นว่ามีชุมชนชาวจีนตั้งถิ่นฐานเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอยู่ในพื้นที่ซึ่งพบหลักฐานนี้แล้วและได้รับความยินยอมเต็มใจให้ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของตนด้วย;

ตัวอย่างหลักฐานที่ยกมานี้เพื่อชี้ให้เห็นว่า ‘**ลูกผสม**’ หรือ ‘**ลูกผสมจีน**’ ซึ่งเป็น ‘**เด็กลูกครึ่งจีนกับชนพื้นเมือง**’ บนพื้นแผ่นดินไทย หรือ อาจเป็น ‘**เด็กลูกครึ่งจีนกับชนต่างชาติที่มาจากตะวันตก**’ (อินเดีย ศรีลังกา ตะวันออกกลาง) ได้เกิดขึ้นแล้ว ‘**ลูกผสม**’ เหล่านี้จึงถือได้ว่าเป็น ‘**ลูกผสม (จีน) ก่อน เปอรานากัน**’ (Pre- Peranakan Interbreeding Children)

ความสนใจของคนจีนบนแผ่นดินใหญ่ ที่จะติดต่อค้าขาย ความต้องการสินค้าต่างแดน ทำให้มีการเดินทางเรือมาเพิ่มขึ้นมากมาสู่ดินแดน ‘**สุวรรณภูมิ**’ หรือ **เอเชียตะวันออกเฉียงใต้** และทำความรู้จักกับคนพื้นถิ่นเพิ่มมากขึ้นจนคุ้นเคย ก่อเกิดการตั้งถิ่นฐานของคนจีนบนผืนแผ่นดินนี้อย่างจริงจัง (หมายรวมทั้งบนแผ่นดินไทยด้วยนั้น) น่าจะมีขึ้นใน **ต้นสมัยราชวงศ์เอวี่ยน ของจีน** (เป็นราชวงศ์ของชาวมองโกลที่เข้ามายึดครองจีนระหว่างพุทธศักราช 1822 - 1911) ช่วงต้นถึงกลางต้นของสมัยราชวงศ์เอวี่ยน (พ.ศ. 1811 - 1880) ตรงกับ ช่วงสมัยของอาณาจักรลพบุรี (ราชธานีอยู่ที่จังหวัดลพบุรีในปัจจุบัน) และราชอาณาจักร

สุโขไท (ราชธานีอยู่ที่จังหวัดสุโขทัยในปัจจุบัน) และ ราชอาณาจักรสิริธรรมนคร หรือตามพรลิงคะ (ราชธานีอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช) ปรากฏตามหลักฐาน บันทึกในช่วงเวลานี้ของฝ่ายจีนคือ ‘เต้าอี้จื่อแล้ว’ (แปลว่า ‘ความพรรณนาเรื่อง อนารยชนในหมู่เกาะต่าง ๆ’) เรียบเรียงเมื่อพุทธศักราช 1892 โดย ‘วังต้าเอวียน’ นักเดินทางชาวจีนซึ่งเดินทางมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ระหว่างพุทธศักราช 1873 - 1885 ในบันทึกจีนฉบับนี้กล่าวถึง รัฐ 2 แห่งบนแผ่นดินไทยปัจจุบัน พรรณนาถึง เมือง ผู้คน ทรัพยากร สินค้า ของนครศรีธรรมราช (เรียกชื่อเมืองว่า ‘ตานหม่าหลิง’; มาจากชื่อเดิมของนครศรีธรรมราชคือ ตามพรลิงคะ) และของ ปัตตานี (เรียกชื่อเมืองว่า ‘หลิงหยาศีเจียว’; มาจากชื่อเดิมของปัตตานีคือ ลังกาสุกะ ลังกาไสกะ) (Wheatley, 1980: 77,80) ถึงกระนั้น การเรียกคนพื้นถิ่น ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของนักเดินทางจีน นักประวัติศาสตร์จีนว่า ‘อนารยชน’ (ภาษาอังกฤษใช้ว่า ‘Barbarians’) เช่นนี้ ปรากฏในเอกสารหลายฉบับของจีน เพราะคนจีนมักยกตนว่าพวกคนจีนคือผู้มีอารยธรรมสูงกว่าชาติอื่น

บันทึกซึ่งเรียกว่า ‘ริห์ลัฮ์’ (‘Rihla’ แปลว่า ‘การเดินทาง’ จากชื่อเต็ม คือ ‘สิ่งรำลึกจากผู้ซึ่งครุ่นคำนึงถึงความมหัศจรรย์ของนครทั้งหลายและการ เดินทางอันน่าอัศจรรย์ใจ’: A Gift to Those Who Contemplate the Wonders of Cities and the Marvels of Travelling) ของนักเดินทางมุสลิมคือ **อิบนุ บะฏูฏาฮ์** (Ibn Battuta) ชาวโมร็อกโก (มีชีวิตระหว่างค.ศ. 1304 - 1369 = พ.ศ. 1847 - 1912) ใช้เวลา 29 ปี ออกเดินทางไปตะวันออกกลาง (ซาอุดีอาระเบีย อียิปต์ ซีเรีย อิรัก) มายังแอฟริกา (โซมาเลีย ทานซาเนีย ติมบักตูในมาลี ฯลฯ) มายังทูร์เกีย (ตุรกี) ข้ามมหาสมุทรมายังอินเดีย และถูกจับกุมโดยกองทัพมองโกล ที่ไปโจมตีอินเดีย หลังจากถูกปล่อยตัวเขาเดินทางเรือมายังภาคใต้ของอินเดีย และ ล่องมาถึงเกาะมัลดีฟทางตอนใต้ของศรีลังกาและบันทึกว่า เดิมผู้ปกครองที่นี่เป็น พุทธศาสนิกชนและปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นมุสลิม นับถือศาสนาอิสลามแล้ว เขาได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้าผู้พิพากษา (เนื่องจากรู้กฎหมาย บทบัญญัติของศาสนาอิสลาม เป็นอย่างดี) และได้แต่งงานกับเชื้อพระวงศ์ของพระราช าน ที่เกาะมัลดีฟนี้

เขามีภรรยาถึง 4 คน สันนิษฐานว่า คงมีลูกกับภรรยาเหล่านี้ ซึ่งเด็ก ๆ เหล่านี้
ย่อมเป็น ‘ลูกผสม’ ระหว่างพ่อ คือ อิบน์ บะฏฏูฏะฮ์ คนโมร็อกโกกับ แม่ซึ่งเป็น
หญิงพื้นเมืองในมัลดีฟ เขาเดินทางมายังศรีลังกา กลับไปภาคใต้ของอินเดีย และ
เดินทางมุ่งตะวันออกเฉียงเหนือไปยังเบงกอล (บังคลาเทศ) และต่อไปถึงรัฐอัสสัม
ทางตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย (ซึ่งเป็นถิ่นฐานของพวก ‘ไท’ ‘ไต’) จากนั้น
ใน ค.ศ. 1345 (พ.ศ. 1888) เขาเดินทางเรือมายัง ‘อะเจห์’ ทางตะวันตกเฉียง
เหนือของเกาะสุมาตรา (ปัจจุบันอยู่ในประเทศอินโดนีเซีย) และเขาได้กล่าวว่า
ผู้คนที่นี่เป็นมุสลิมกันแล้ว แต่ทว่าทางด้านตะวันออก เช่น เกาะชวายังไม่ใช่มุสลิม
เป็นอันคู่ส่วนใหญ่ เขาเรียกพื้นที่เกาะและแผ่นดินใหญ่บางส่วนของเอเชียตะวัน
ออกเฉียงใต้ ว่า ‘ทาวาลิสี’ (Tawalisi) เขากล่าวว่า ได้ไปเยือน ‘อาณาจักรวิชัย’
ของจามหรือจัมปา (ทางตอนใต้ของเวียดนาม) จากนั้นเขาจึงเดินทางต่อไปยังเมือง
ฉวนโจ้ว เมืองฝูโจ้ว มณฑลฝูเจี้ยน เมืองกวางโจว มณฑลกวางตุ้ง เมืองหางโจว
มณฑลเจ้อเจียง ทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ของจีนซึ่งขณะนั้นปกครองโดย
ราชวงศ์เอวี่ยนซึ่งเป็นพวกมองโกลที่เข้ามายึดครองจีน ณ เมืองฉวนโจ้ว เขาบันทึก
ว่า ณ ที่นี้เป็นแหล่งต่อเรือสินค้าขนาดใหญ่ และยังมีพ่อค้าคนจีนซึ่งเป็นมุสลิม
ผู้มั่งคั่งให้การดูแลเขา คำอธิบายของเขาทำให้ทราบว่ามีพ่อค้าชาวอิหร่านเข้ามา
ตั้งถิ่นฐานและมีบทบาทสำคัญทางการค้าในราชสำนักจีนหรือรัฐบาลย่อยของ
ราชสำนักเอวี่ยน ทั้งที่เมืองฉวนโจ้วและฝูโจ้ว (มณฑลฝูเจี้ยน) มีพื้นที่หรือหมู่บ้าน
สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา (มัสยิด สุเหร่า) ของชาวต่างถิ่นซึ่งเป็นมุสลิม
หรือคนจีนที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามเป็นสัดส่วนโดยเฉพาะแล้ว
(Carton, 2020: 66-67; Gibb, H.A.R., ed. 1929) ดังนั้น จึงเป็นที่ประจักษ์ได้ว่า
มุสลิมจากตะวันออกกลาง (เช่น อิหร่าน อียิปต์) เหล่านี้ย่อม แต่งงานผสมกับ
หญิงจีนพื้นถิ่นและเกิด ‘ลูกผสม’ สืบเชื้อสายต่อมา ส่วนหนึ่งนับถือศาสนาอิสลาม
บางส่วนไม่นับถือศาสนาอิสลามแต่รับรู้การสืบเชื้อสายของตนมาจากบรรพชน
มุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลาม ผู้เขียนได้พบประจักษ์พยานด้วยตนเองเมื่อครั้งไปที่
เมืองฝูโจ้ว และผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติฝูโจ้วได้พาไปยังมัสยิดโบราณ

ของเมืองฝูโจว (ปัจจุบันเป็นเมืองมรดกโลก World Heritage) และบอกเล่าว่า บรรพชนของเธอเป็นมุสลิมและยังมีสุสานอยู่ใกล้มัสยิดแห่งนี้ มีหินปักบนหลุมศพ มุสลิมจากแหล่งฝังศพเก่าหลายแห่ง ป้ายสลักทั้งอักษรจีนและอาหรับ บางส่วนนำไปจัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งเมืองฝูโจว

บันทึกทั้งของนักเดินทางชาวจีนและชาวมุสลิมข้างต้น และบันทึกนักเดินทางอื่น ๆ ในเวลาต่อ ๆ มา เหล่านี้ได้แสดงให้เห็นการเปิด เส้นทางเดินบก - เดินเรือเชื่อมโยงโลกทางตะวันตก คือ ตะวันออกกลาง-อินเดียมายัง มอโกเลีย จีน ญี่ปุ่น เกาหลี โดยต้องผ่านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพื้นแผ่นดิน ทรัพยากรผู้คนบนแผ่นดินนี้ได้รับการกล่าวขวัญถึง รวมทั้งการกล่าวถึง **การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนจีนบนแผ่นดินนี้ และคนจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปตั้งถิ่นฐานบนแผ่นดินจีนในเวลาต่อมา** เช่น ที่เมืองฝูโจว ซึ่งมีพ่อค้ามุสลิมจากตะวันออกกลาง เข้ามาตั้งชุมชนมุสลิมที่เมืองฝูโจวและเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่นแล้ว มุสลิมจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เดินทางมาค้าขายและบางคน บางกลุ่มได้ปักหลักตั้งถิ่นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตั้งแต่ ค.ศ. 1440 - 1470 (พ.ศ. 1983 - 2013) เป็นช่วงเวลาที่พวกไต่เวียต หรือ เวียดนามไปรุกไล่ยึดครองอาณาจักรจัมปา (วิจยันนคร-อมรวดี) ของพวกจาม-จัมปา ซึ่งเป็นชนสายพันธุ์ ‘มาลาโย-โพลีเนเซียน’ มาโดยลำดับ จนอาณาจักรจามหรือจัมปาแตกสลายกระจัดกระจายไป ใน ค.ศ. 1471 (พ.ศ. 2034) พลเมืองจามจำนวนมากพากันอพยพหนีออกไปจากพื้นที่เดิม แม้บางส่วนกระจายไปอยู่พื้นที่อื่นของเวียดนาม แต่ส่วนใหญ่อพยพไปตั้งถิ่นฐานยังราชอาณาจักรกัมพูชา ราชอาณาจักรอยุธยา เมืองเมอละกา เมืองอะเจห์ และภาคตะวันออกเฉียงใต้ของจีน (Andaya & Andaya, 2015: 126 - 127)

ชาวจาม จัมปา ส่วนหนึ่งอพยพไปอยู่ที่ เมืองฉวนโจว และ เมืองฝูโจว ซึ่งเป็นถิ่นที่มั่นของ **พ่อค้ามุสลิม หรือ ‘ลูกผสมจีนกับตะวันออกกลาง’** ครั้นเวลาต่อมาเมื่อไปมาหาสู่กับญาติพี่น้องที่ยังอยู่ในชุมชนชาวจามที่เวียดนาม จึงนำเอาศาสนาอิสลามจากสองเมืองนี้จากจีนเข้าไปเผยแพร่ ทำให้ชน **ชาวจาม จัมปา ซึ่งยังตั้งถิ่นฐานในเวียดนามเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลาม** ประมาณคริสต์ศตวรรษ

ที่ 16 - 17 หรือประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ 22 **ชนชาวจามที่เข้ามายัง** **กรุงศรีอยุธยา**กลุ่มแรกตั้งแต่**พุทธศักราช 2034** ยังมิได้มีการเปลี่ยนการนับถือศาสนา แต่ครั้งติดต่อกับชายกับกลุ่มชนชาวจามที่อพยพไปยังฉนวนไฉ้และฝูไฉ้ซึ่งเปลี่ยนเป็นมุสลิมแล้ว ทั้งการอพยพเข้ามาสู่ **กรุงศรีอยุธยา** ครั้งต่อมา ๆ และเข้ามาอยู่เป็น **กลุ่มใหญ่ในพุทธศตวรรษที่ 22** พระมหากษัตริย์กรุงศรีอยุธยาโปรดเกล้าฯให้ตั้งเป็น **‘ชุมชนชาวจาม’** นอกเกาะเมืองอยุธยา และโปรดเกล้าฯรับเข้าเป็น **‘ทหารอาสาจาม’** ในกองทัพไทย ดังนั้นลูกผสมจามที่เกิดบนแผ่นดินไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา นอกจากลูกหลานของชาวจามที่กรุงศรีอยุธยาเหล่านี้ บางส่วนมี **เชื้อสายจีน+ตะวันออกกลาง+จาม** (มองโกลอยด์เหนือ+คอเคซอยด์ + มาลาโย-โพลีเนเซียน) แล้ว ยังเข้ามา **ผสมกับคนไทยพื้นถิ่น** (มองโกลอยด์ใต้) เป็น **‘ลูกผสมหลายสายพันธุ์’** ซึ่งในที่สุด ลูกหลานที่สืบเชื้อสายหลักของ ‘จาม’ เหล่านี้สืบสายมาถึงปัจจุบันล้วนถือเป็น ‘คนไทย’ ด้วยกันทั้งหมด บางคนยังคงนับถือศาสนาอิสลาม บางคนเปลี่ยนมานับถือพุทธศาสนาแล้วก็มีประจักษ์พยานสำคัญ นอกจากปรากฏตำแหน่งชุมชน หมู่บ้านจามในแผนที่ แผนที่ของกรุงศรีอยุธยาวาดโดยชาวตะวันตกในพุทธศตวรรษที่ 23 แล้ว ยังปรากฏมัสยิดเก่าแก่อันเป็นที่ปฏิบัติศาสนกิจของชาวมุสลิมซึ่งรวมทั้งชุมชนชาวจามที่นับถือศาสนาอิสลาม เรียกว่า **‘มัสยิดตะเกีย’** ซึ่งสันนิษฐานว่า มาจากการก่อตั้งของมุสลิมชาวตุรกี (ตุรกี) ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญทั้งทางการทูตและการค้ากับราชสำนักอยุธยา

การอธิบายเรื่องราวข้างต้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นภาพที่ชัดเจนว่า **‘ลูกผสมจีน’** ไม่ได้มีเพียงคนจีนจากแผ่นดินใหญ่ของจีน (ประเทศจีน) เดินทางมาตั้งถิ่นฐานแล้วแต่งงานกับหญิงพื้นถิ่นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ที่ต่อมาเรียกว่า **‘เปอรานากัน’**) เท่านั้น แต่ในทางกลับกัน คนพื้นถิ่นจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ คนพื้นถิ่นจากตะวันออกกลาง ยังเดินทางไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศจีน และแต่งงานกับคนจีน (หญิงจีน) เกิดเป็นลูกผสมจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ **ลูกผสมจีนกับตะวันออกกลาง** สืบสายลูกหลานเชื้อสายผสมตั้งถิ่นสืบทอดมาบนแผ่นดินจีน แล้วยัง **‘ย้อนกลับมา’** ผสมกับคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งรวมทั้งที่ **ตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย** ด้วย

‘จีนในกรุงศรีอยุธยา’ ส่องสู่การสืบทอดลูกหลาน ‘เปอรานากัน’ จวบจนปัจจุบัน

เมื่อจะกำหนดว่า ‘เปอรานากัน’ ซึ่งเป็น ‘ลูกผสมจีนกับแม่ที่เป็นคนถิ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้’ ควรเริ่มนับในช่วงเวลาใด ? นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่าข้อมูลประวัติศาสตร์ที่ชัดเจนถึงการเข้ามาค้าขาย ตั้งถิ่นฐานของคนจีนจากแผ่นดินใหญ่ประเทศจีนจริงจัง น่าจะถือเอาตั้งแต่ช่วงสมัยราชวงศ์หมิงตอนต้นที่พระเจ้าจักรพรรดิฉินส่ง **นายพลเจิ้งเหอ** คุมกองทัพเรือมหาศาลมาสำรวจและติดต่อทางไมตรีกับประเทศต่าง ๆ ในมหาสมุทรอินเดียและแปซิฟิก อันนับเป็น ‘หมุดหมาย’ ในประวัติศาสตร์สำคัญของโลก ทำให้กระแสนการเดินทางมาตั้งถิ่นฐานของคนจีนจากจีนแผ่นดินใหญ่ไปยังประเทศทั้งหลายในโลกสืบเนื่องมาโดยลำดับ

หลักฐานสำคัญของไทยสอดคล้องกับการกำหนด ‘หมุดหมาย’ เรื่อง ‘ลูกผสมจีน’ ข้างต้น กล่าวคือ มี **ภาพเขียนรูปเขียนทั้ง 8 (ปา-เขียน)** ในอิริยาบถต่าง ๆ บนผนังกรุชั้นบนของกรุภายใน **ปรางค์ประธานวัดราชบูรณะ** รวมทั้ง **พระพิมพ์ดินเผาที่มีจารึกอักษรจีน ภาษาจีน** บรรจุอยู่ในกรุของพระปรางค์วัดราชบูรณะ กรุงศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อายุพุทธศักราช ๑๙๖๗ นักจีนวิทยาคือ อลัน ชอง (Alan Chong) และ จี๊ฟ เว็ด (Geoff Wade) ได้วิเคราะห์แล้วว่า ขึ้นหนึ่งปรากฏ **ชื่อ นามสกุลคนจีน** (หฺยฺ เฉียน) อีกขึ้นหนึ่งปรากฏ **นามสกุลจีน ชื่อไทย** (เฉิน สุ ปู่ตวน - เฉิน คือนามสกุลจีน ปู่ตวน คือชื่อไทย) จึงเชื่อว่า บุคคลหลังนี้เป็น ‘ลูกผสมจีน’ คือ **พ่อคนจีน+แม่คนไทย** จึงตั้งชื่อลูกเช่นนั้น นอกจากปรากฏชื่อ นามสกุลของผู้ทิศพระพิมพ์นี้แล้ว ยังปรากฏข้อความภาษาจีน แปลความได้ว่า: “ราชวงศ์หมิงที่ยิ่งใหญ่ ผู้ทิศนี้เป็นพุทธศาสนิกชน มีนามว่า (ใส่นามสกุล) เพื่อการบุญจึงถวายพระพิมพ์นี้ (ขอ) พระพุทธเจ้าปกป้องคุ้มครองและประสบกุศล” ข้อความเช่นนี้คล้ายนำมาจากพระสูตร 9 คำ (9 ตัวอักษรในภาษาจีน) ซึ่งเคยปรากฏในเอกสาร (พิมพ์ระหว่าง ค.ศ. 1408 - 1430 / พ.ศ. 1951 - 1973) ที่ **สร้างอุทิศถวาย (ให้พระพุทธศาสนา)** โดยนายพลเจิ้งเหอ (มีชีวิตระหว่าง ค.ศ. 1371 - 1437 / พ.ศ. 1914 - 1980)

นายพลเจิ้งเหอ เป็นแม่ทัพจีนผู้โด่งดัง รับพระราชโองการจาก จักรพรรดิหยงเล่อ (ครองราชย์ 1402-1425 / พ.ศ. 1945 - 1967) สมัย ราชวงศ์หมิงของจีน เขานำกองทัพราวานเรือ มีคนบนเรือปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ กันถึง 20,000 นาย พร้อมอาวุธประจำเรือครบครันสำรวจทะเลกว้างไกล ข้ามทวีปเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์โลก เดินทาง 7 ครั้ง แวะ ผ่าน 30 สถานที่ เมืองของหลายรัฐ ประเทศ มีสินค้าไปพร้อมกับเรือเพื่อค้าขายด้วย ได้แก่ เซรามิค ผ้าไหม เครื่องมือ เครื่องใช้เหล็ก ฯลฯ เรือที่บรรทุกสินค้ามีค่าไปขายและนำสินค้า จากต่างแดนที่มีค่ากลับไปเมืองจีนได้แก่ ไข่มุก รัตนชาติ และ เครื่องเทศ คาราวาน เรือของเจิ้งเหอจึงได้รับขนานนามว่า ‘เรือมหาสมบัติ’ (Ship of Treasure) ปฏิบัติการระหว่าง ค.ศ. 1405 - 1433 / พ.ศ. 1948 - 1976 ประเทศสำคัญที่จีน บันทึกลงไว้ว่าแวะ ผ่านในเส้นทางคือ เวียดนาม ไทย/สยาม (กรุงศรีอยุธยา) คาบสมุทไทย-มาเลย์ อินโดนีเซีย อินเดีย ศรีลังกา บังคลาเทศ และไปถึง โซมาเลีย ซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแอฟริกา (Wang Jian and Fang Xiaoyan. 2017: 88-89)

กองเรือของ **นายพลเจิ้งเหอ**มาแวะที่**กรุงศรีอยุธยา** เมื่อเดือน 9 ค.ศ. 1422 / พ.ศ. 1965 (Chong, 2012: 184-185). การเดินทางของเจิ้งเหอยังมีผู้ทำ **แผนที่เมืองต่าง ๆ ที่กองเรือจีนนำโดยเจิ้งเหอ ล่องเรือผ่าน** ปรากฏในเอกสาร สมัยต่อมา เรียกว่า **แผนผัง ‘หวู่-ไผ่-จวี่อู๋’** (แปลว่า ‘บันทึกเพื่อการเตรียมการ ของกองทัพ’) จัดทำโดย เหมาหยวนอี่ ซึ่งประมวลข้อมูลชั้นหลังร่วมด้วย จึงเป็น ข้อมูลระหว่างพ.ศ. 1956 - 2164 นำมาพิมพ์ในหนังสือ **The Golden Khersonese** (แปลว่า แหลมทอง หรือ คาบสมุททอง) ของ พอล วิตลีย์ (Paul Wheatley - ศาสตราจารย์ทางภูมิศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา มีชีวิตระหว่าง ค.ศ. 1921 - 1999/ พ.ศ. 2464 - 2542) พิมพ์ครั้งแรก ค.ศ. 1961 / พ.ศ. 2504. ปรากฏ **ชื่อสถานที่/เมืองซึ่งอยู่ในราชอาณาจักรสยามสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง** บางชื่อ เจ. วี มิลล์ (J.V. Mills) ได้วิเคราะห์ไว้แล้ว นำมาลงไว้ในหนังสือของพอล วิตลีย์เล่มนี้ (Wheatley, 1980: 90-103) ชื่อสถานที่ เมือง เกาะ เฉพาะที่อยู่ในแผ่นดินไทย หรือเคยอยู่ในการปกครองของไทยสมัยต้น-กลางกรุงรัตนโกสินทร์ ผู้เขียนได้ วิเคราะห์เพิ่มเติม แกไขบางชื่อ ดังนี้:

ฝั่งทะเลอันดามัน นับจากเหนือลงใต้ มี ‘**ตาหน้าไขหลี่**’ = ตะนาวศรี; ‘**ตุ้กัวโลวซาน**’ (แปลว่า ภูเขายอดดกสูงเต็มไปด้วยด้วยส่วนที่ยื่นออกไปคล้าย ดินสะพาน) = ภูเขาบริเวณตะกั่วป่า-ตะกั่วทุ่ง และแหลมทางฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ ของเกาะภูเก็ต; ‘**กุ่ลืออู้บูตัง**’ (แปลว่า การกระทำมาแต่โบราณทำให้ภูเขาแห่งนี้ เป็นโพรงถ้ำ) = เกาะบูตัง (ปูเลา บูตัง -เป็นเกาะของประเทศมาเลเซีย) ; ‘**หลง-หย่า-เจียววี่**’ (แปลว่า [เกาะ] ฟันมังกร [ที่มีลักษณะแบบ] เก้าอี้มีพนัก) = เกาะลังกาวิ (-เป็นเกาะของประเทศมาเลเซีย) มองเห็นจากจังหวัดสตูล; ‘**จีต้าเฉียน**’ = ปากน้ำ **เกอตะห์** (เดิมคือรัฐไทรบุรีของไทย ปัจจุบันอยู่ในประเทศ มาเลเซีย); **ปีหลง** (แปลว่า หมาก) = เกาะหมาก/เกาะปีนัง (เดิมคือเกาะหมาก ของไทย ปัจจุบันเป็นเกาะของประเทศมาเลเซีย); ฝั่งทะเลตะวันออก นับจากใต้ ขึ้นเหนือ มี: **หลงซีกา** = ลังกาสูกะ (ปัตตานี); **มาว-ฉู่-จี** = เกาะหนู-เกาะแมว (อยู่หน้าทะเลของตัวจังหวัดสงขลา) ; **ซุนกูหน่า** = สิ่งขระ (สงขลา) ฉงปู่เฉียน (แปลว่า ‘น้ำไม่สูง ไม่ต่ำ: น้ำไม่ลึก’) = (สันนิษฐานว่าคือ) อ่าวบ้านดอน; **ไต้ ไม ลีว** = เกาะเต่า **ไห่เหมินซาน** (แปลว่า ภูเขาเปิดสู่ทะเล) = เกาะสมุย; **ฉีบันโจว** (แปลว่า ‘กลุ่มเกาะหินเล็ก ๆ’) = หมู่เกาะอ่างทอง; **ฝៃซาน** (แปลว่า ภูเขาพระ พระพุทธรูป พระสงฆ์) = (สันนิษฐานว่า คือ) เขาประสงค์ (เขาพระสงฆ์?) อำเภอท่าชนะ จังหวัด สุราษฎร์ธานี; **หม่า อาน ซาน** (แปลว่า ภูเขา[ลักษณะคล้าย]อานม้า; **ชื้อก่าน** (แปลว่า เนินดินแดง เอกสาร ‘สื้นเฟิงเซียงซ่ง’ เรียกว่า ‘ชื้อช่าน’) = เกาะแห่งหนึ่ง นอกฝั่งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์; **ชีเจียวซาน** (แปลว่า ภูเขาอแรด) = ภูเขา แห่งหนึ่งในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์; **ปีเจียวซาน** (แปลว่า ภูเขาเป็นหยักเป็นช่อง) = ภูเขาสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ชื่อข้างต้นนี้ ผู้เขียนวิเคราะห์ได้โดยอาศัยความรู้ทางภูมิศาสตร์ นาม สถานปัจจุบันในการสำรวจภาคสนามประกอบกับการอ้างอิงตำแหน่งจากเอกสาร ซึ่งบันทึกชื่อนามสถานเมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เสด็จฯ ทางเรือไปประพาสเมืองนครศรีธรรมราชและเมืองสงขลา เมื่อพุทธศักราช 2402 ชื่อเอกสารคือ ‘จดหมายเหตุสมเด็จพะจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จ

พระราชดำเนิรประพาสเมืองนครศรีธรรมราชและเมืองสงขลา ปีพ.ศ. 2402’ (ศุภวัฒน์ เกษมศรี (บรรณาธิการ), 2557:1 - 15) เอกสารดังกล่าวยังให้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่า มีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวจีน ซึ่งมีชุมชนชาวไทยอยู่ปะปนกับชุมชนชาวจีน ณ สถานที่ซึ่งระบุข้างต้น ตัวอย่างข้อความในเอกสารฯ หน้า 8, 9, 15 ระบุว่า

“ปากคลองวาน แคนเมืองประจวบ แคนเมืองกำเนิด ต่อกัน มีโรงจีนตั้งอยู่มาก.....เขาสามร้อยยอด นำเขามีบ่อน้ำบ่อหนึ่ง มีเกาชนมสาว เกาชรำ เกาสัตถุฎ เรือเล็กเดินทางในเกาะได้ ตรงสัตถุฎเข้าไปถึงฝั่ง มีคลองชื่อคลองปูลงไปถึงเขาแดง ๆ เป็น แคนเมือง ปราณ-ประจวบต่อกัน มีโรงจีนตั้งอยู่มาก.....ถึงหัวแหลมแคน เมืองสงขลา ไปประมาณ 3 โมงถึงทอดทอง ไปประมาณ 2 โมงถึง ทับแปะละ มีเรือนไทย เรือนจีน อยู่มาก ไปประมาณโมง 1 ถึงพังยาง มีบ้านไทยอยู่มาก...”

สังเกตได้ว่า ชื่อสถานที่ เมือง เกาะ ข้างต้นในบันทึกของจีนเหล่านี้เป็นชื่อที่พ่อค้า นักเดินเรือชาวจีนจากประเทศจีนรู้จักมายาวนานและเป็น ‘หมุดหมาย’ ในการเดินทางมาค้าขายตลอดจนเข้ามาตั้งกิจการค้า และในที่สุดอาศัยอยู่ถาวร รวมทั้งผู้ที่ตั้งใจอพยพมาทำมาหากินและ ตั้งรกราก ตั้งบ้านเรือน ชุมชนใกล้ชิดติดกัน (จากตัวอย่างตามความข้างต้น เมืองสงขลา ณ ‘ทับแปะละ’ [ชื่อระบุว่ามาจากคนจีน] ตั้งเรือนไทย เรือนจีน อยู่ด้วยกัน) ย่อมจะเกิดการแต่งงานผสมปะปนกันระหว่างไทย-จีน จนเกิด ‘ลูกผสมจีน’ ในพื้นที่ของสถานที่ เมือง เกาะ ที่ปรากฏชื่อข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ช่วงสมัยการเข้ามาของกองเรือนายพลเจิ้งเหอเป็นต้นมา

คนไทยและจีนรวมทั้ง ‘ลูกผสมจีน’ ซึ่งสืบเชื้อสายลงมาและตั้งรกรากบนแผ่นดินไทย ต่างเล่าขานสืบต่อกันมาถึงเรื่อง เจิ้งเหอ และการสัมพันธ์ไมตรีกับกรุงศรีอยุธยา จนเป็นรากฐานให้คนจีนเดินทางมาตั้งหลักปักฐานบนแผ่นดินไทยอย่างมิตรไมตรี ความสามารถอันเลื่องชื่อของ เจิ้งเหอ ซึ่งได้ประกอบภารกิจอันน่าอัศจรรย์ในการ ‘สำรวจโลก’ ครั้งนี้ ทำให้เกิดการนับถือว่าเป็น ประหนึ่ง ‘เทพเจ้า’

องค์หนึ่งนำมาผูกโยงกับ ‘ตำนานเจ้าแม่สร้อยดอกหมาก’ ซึ่งเป็นพระราชาธิดาของ จักรพรรดิจีนส่งมาให้พระเจ้าแผ่นดินกรุงศรีอยุธยาและนางได้สิ้นชีพลงที่หน้า **วัดพนัญเชิง** มีการสร้าง ‘ศาลของพระนางสร้อยดอกหมาก’ ขึ้นที่วัดสำคัญแห่งนี้ วัดพนัญเชิงมีพระพุทธรูปสำคัญ แรกสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. 1867 เรียกว่า ‘พระพุทธรูปเจ้าพแนงเชิง’ (พแนงเชิง แปลว่า นั่งขัดสมาธิ) (ประชุม พงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม 1, 2542: 211) ปัจจุบันเรียกนามพระพุทธรูปเป็น ทางราชการว่า ‘**พระพุทธรูปไตรรัตนนายก**’ (แปลว่า ดวงแก้วสามดวง หมายถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์) ชาวบ้านคนไทยเรียก ‘หลวงพ่อดำ’ แต่ชาวจีน เรียกว่า ‘**ซำปอกง**’ (ออกเสียงตามภาษาจีนฮกเกี้ยน ฝูเจี้ยน; ภาษาจีนกลาง ออกเสียง ‘ซานเป่าก่ง’; ซำปอ = ดวงแก้วสามดวง, กง = ปู่) แปลว่า ‘**ปู่แห่งดวง แก้วสามดวง**’ ‘**ปู่แห่งไตรรัตน์**’ ความหมายเช่นนี้ของ ซำปอกง ในภาษาจีน จึง พ้องกับความหมายของ ‘พระพุทธรูปไตรรัตนนายก’ และโยงไปสัมพันธ์กับการยกย่อง **นายพลเจิ้งเหอ** ว่า ‘**ซำปอตัวกลาง**’ แปลว่า ‘ท่านผู้มีนามอันยิ่งใหญ่’ ด้วย คำว่า ‘ซำปอ’ เป็นชื่อบรรดาศักดิ์ในราชสำนักของเจิ้งเหอเมื่อดำรงตำแหน่งชั้นที่ ซึ่งได้ ช่วยเหลือให้พระเจ้าหย่งเล่อได้ขึ้นครองราชสมบัติ นามเดิมของเขาคือ ‘หม่าเหอ’ ครั้นโปรดเกล้าฯ ให้นำกองเรือออกสำรวจทะเลมหาสมุทร พระจักรพรรดิหย่งเล่อ จึงโปรดเกล้าฯ เปลี่ยนนามให้ใหม่ว่า ‘เจิ้งเหอ’ ครั้นเมื่อเจิ้งเหอวายชนม์ แม้เขา เป็นมุสลิมแต่ **คนจีน ลูกครึ่งจีนบนแผ่นดินไทยซึ่งนับถือพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่ยกย่องนับถือ** จึงเรียกพระพุทธรูปสำคัญ ณ วัดพนัญเชิง สถานที่ซึ่งเป็น ตำนานสัมพันธ์ไทย จีน (เช่น ตำนานเจ้าแม่สร้อยดอกหมาก พระเจ้ากรุงจีนส่งมา ถวายพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาแต่น้อยพระทัยจนลั่นใจตายบนเรือสำเภาริมฝั่งแม่น้ำ ท่าวัดพนัญเชิงนี้) และผูกโยงกับการนับถือ ‘**เจิ้งเหอ**’ ตามนามบรรดาศักดิ์ ว่า ‘**ซำปอกง**’ หรือแปลว่า ‘**ปู่ซำปอ**’ เพื่อแสดงนัยยกย่องนับถือ

ในสมัยรัตนโกสินทร์ วัดที่อยู่ในย่านสำคัญของ **คนจีน** หรือ **คนเชื้อสายจีน** ในประเทศไทยมีส่วนในการสร้าง อุปถัมภ์ก็เรียก พระพุทธรูปประธาน ว่า ‘**พระพุทธรูปไตรรัตนนายก**’ ตามแบบนามพระประธานของวัดพนัญเชิง แล้วเรียก

นามในภาษาจีนว่า ‘ซำปอกง’ ไปด้วย เช่น พระพุทธไตรรัตนนายก (หลวงพ่อกำปอกง) วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร; พระพุทธไตรรัตนนายก (หลวงพ่อกำปอกง) วัดอุภัยภาติการาม จังหวัดฉะเชิงเทรา แสดงถึงการยกย่อง ‘เจิ้งเหอ’ ว่าสถิตเสมือน **เทพพิทักษ์พระพุทธรูปและเมื่อบุชาพระพุทธรูป หลวงพ่อกำปอกง ย่อมเท่ากับบูชาเจิ้งเหอไปด้วย** พร้อมกัน คตินิยมเช่นนี้เป็นไปตามความเชื่อของ ‘**ลูกผสมจีน**’ใน**เมืองไทย** ซึ่งไม่ปรากฏในกลุ่มคนจีน ณ จีนแผ่นดินใหญ่ ซึ่งเป็นเมือง ประเทศแม่ของคนจีนที่ย้ายมาตั้งถิ่นฐาน รกรากในประเทศไทย

การยกย่องบุชานายพล ‘เจิ้งเหอ’ ประดุจเทพเจ้าหรือเจ้าผู้พิทักษ์ ซึ่งขนานนามว่า ซำปอกงนี้ ปรากฏอยู่ในพื้นแผ่นดินเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งใน **มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย** ขนานนามอย่างเดียวกันคือ ‘ซำปอกง’ (Sam Po Kong) หรือ ‘**ซาน เป่า กง**’ (ในภาษาจีนกลาง) อนุสาวรีย์ประติมากรรมหินแกรนิตรูปซำปอกงหรือนายพลเจิ้งเหอ ปรากฏอยู่ที่พิพิธภัณฑ์สถาน Stadhuys Museum ที่เมอลักกา (มะละกา) ประเทศมาเลเซีย

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา นอกเหนือจาก ‘**ชาวจีน**’ ซึ่งเป็นคู่ธุรกิจการค้าสืบเนื่องมาโดยไม่ขาดสาย ยังมี ‘**ชาวอินเดีย**’ สืบสายตระกูลพรหมจารยเข้ามาเป็นผู้ประกอบพิธีประจำราชสำนัก หรือพระสงฆ์และคฤหัสถ์ที่เป็นพุทธศาสนิกชน ‘**ชาวศรีลังกา**’ (ติดตามพระสงฆ์) เดินทางเข้ามาเพื่อการพระศาสนาแล้วตั้งหลักปักฐานดูแลชุมชนพระพุทธรศาสนา มิได้กลับคืนไปถิ่นกำเนิด (บ้านเกิด) ของตนจำนวนหนึ่ง ทั้งยังมีผู้คนที่มาจากเพื่อนบ้านใกล้เคียงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยกันนี้ ซึ่งปรากฏร่องรอยหลักฐานชัดเจนจนสืบมาจนทุกวันนี้ เช่น **ชาวมอญ มาเลย์ จาม แขกจาม เขมร ลาว ญวน (เวียดนาม)** ยังมีต่างชาติซึ่งเป็น ‘**สายชาติพันธุ์อื่น**’ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อการประกอบธุรกิจการค้าหรือเป็นผู้แทนการค้าของประเทศแม่ของตน และหรือเข้ามารับราชการในราชสำนักไทยด้วย ชาวต่างชาติที่เข้ามารับราชการและมีบรรดาศักดิ์ในการปฏิบัติหน้าที่ใหญ่โตจริงจังกวรวมทั้งมีสมัครพรรคพวกเข้ามาด้วย เมื่อตั้งหลักปักฐานและสืบสายสกุลปฏิบัติ

หน้าที่ราชการ เป็นขุนนางในราชสำนักต่อ ๆ กันมา จึงเป็นที่รับรู้ตามประวัติศาสตร์
ชาติไทยที่บันทึกไว้ว่า มี ‘ขุนนางชาวจีน’ หรือ ‘ขุนนางเชื้อสายจีน’ ดูแลกิจการ
เรื่องการค้าขายทางฝั่งตะวันออกคือประเทศจีน มีบรรดาศักดิ์เป็น ‘เจ้า
กรมท่าซ้าย’; ‘ขุนนางมุสลิมชาวอิหร่าน’ หรือ ‘ขุนนางมุสลิมชาวอินเดีย’ (นับถือ
ศาสนาอิสลาม) ดูแลกิจการค้าขายทางฝั่งตะวันตก คือกับอินเดีย ตะวันออกกลาง
(รวมทั้งประเทศที่มีประชากรเป็นมุสลิม) มีบรรดาศักดิ์เป็น ‘เจ้ากรมท่าขวา’
หลักฐานที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง: พระทำนูน ในพุทธศักราช 2178
รัชสมัยพระเจ้าปราสาททอง มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯจัดระเบียบภาระหน้าที่
การรับราชการบริหารเศรษฐกิจประเทศโดยแต่งตั้งให้ ขุนนางจีน ขุนนางแขก
รับผิดชอบการค้า ชื่อตำแหน่งและตราประจำตำแหน่ง กล่าวคือ ขุนนางแขก เป็น
เจ้ากรมท่าขวา มีตราพระจุลราชมนตรี ขุนนางจีน เป็น เจ้ากรมท่าซ้าย มีตรา
พระโชติกราชเศรษฐี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2553:107-124) ต่อมาในสมัย
รัตนโกสินทร์ ตำแหน่ง ‘พระจุลราชมนตรี’ เขียน ‘พระจุฬาราชมนตรี’ เป็นพระ
ประมุขสูงสุดของประชาชนชาวไทยมุสลิม หรือผู้นำของศาสนาอิสลามในประเทศไทย
ไม่ได้เป็นตำแหน่งขุนนางรับผิดชอบการค้ากับฝ่ายตะวันตก ประเทศมุสลิมอีก
ต่อไป ส่วนพระโชติกราชเศรษฐี เขียนเป็น **พระยาโชฎิกกราชเศรษฐี** (แปลว่า ผู้มี
ความรุ่งเรืองและเป็นเศรษฐีของพระราชา) ยังคงเป็น **ชาวจีน** หรือ ‘**ลูกผสมจีน**’
หมายถึง **ลูกหลานจีนที่เกิดในเมืองไทย** และหรือเป็น **เชื้อพระวงศ์เชื้อสายจีน**
(เช่น ลูกสาว หลานสาวของเศรษฐี พ่อค้าคหบดีจีนซึ่งถวายตัวเป็นบาทบริจาริกา
สนมเจ้าจอมแล้วมีโอรสกับพระเจ้าแผ่นดิน หรือ ลูก-หลานของพระเจ้าแผ่นดิน)
เป็นผู้รับผิดชอบการค้าขายกับจีน หรือกับทางตะวันออกไกลสืบต่อมา ก่อนจะ
เปลี่ยนมาเป็น กรมพระคลัง และมีตำแหน่งสูงสุดดูแลกิจการเงินทองเศรษฐกิจคือ
เจ้าพระยาพระคลัง

นอกจากนี้แล้ว ยังมีชาวต่างชาติที่เข้ามาเป็น ‘**ทหารรับจ้าง**’ หรือ
‘**ทหารอาสา**’ ในกองทัพเพื่อร่วมรบ โดยเฉพาะการสงครามกับพม่า เช่น ทหาร
อาสาจาม ทหารอาสาญีปุ่น ทหารอาสาฝรั่งฯ หรือเป็น ‘**นายช่างอาวุธในกองทัพ**’
หรือ ‘**สถาปนิก-วิศวกร**’ ในการพัฒนาบ้านเมือง เช่น สร้างป้อมปราการ เช่น

โปรตุเกส ดัตช์ (เนเธอร์แลนด์) ฝรั่งเศส อังกฤษ สเปน และ ญี่ปุ่น กรณีของ **ชาวดัตช์** และ **ชาวญี่ปุ่น** มี สถานการค้า มี คลังสินค้า มี หมู่บ้าน-ชุมชน แม้ไม่มีหลักฐานในประวัติศาสตร์ไทย (เช่น พงศาวดาร) บันทึกถึง **‘การสมรสข้ามสายพันธุ์’** ของผู้เข้ามาตั้งถิ่นฐาน ใช้ชีวิตอยู่บนพื้นแผ่นดินไทยในสมัยอยุธยา แต่ข้อมูลที่ได้จาก บันทึกของชาวต่างชาติ ให้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่า มี **‘ลูกผสม’** อันเกิดจาก **‘ชาวต่างชาติข้ามชาติพันธุ์’** ซึ่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานบนแผ่นดินไทยแล้ว แต่งงานกัน ตัวอย่างที่โด่งดัง เช่น **คอนสแตนติน ฟอลคอน** (Constantin Phaulkon) **ชาวกรีก** ซึ่งโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็น สมุหนายก มีบรรดาศักดิ์ว่า ‘เจ้าพระยาวิไชยเณทร์’ กำกับดูแลพระคลัง (หมายถึงกิจการค้าขาย เศรษฐกิจเงินทองของประเทศ) รวมทั้งมีบทบาทในกิจการต่างประเทศสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (ครองราชย์ พ.ศ. 2199 - 2131) (มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา, 2554: 152-154)

คอนสแตนติน ฟอลคอน (เจ้าพระยาวิไชยเณทร์) สมรสกับ มาริอา กิยูมาร์ ดี ปินญา (Maria Guyomar de Pinha) หรือมักเรียกกันว่า มารี กีมาร์ (Marie Guimar มีชีวิตระหว่าง พ.ศ. 2201-2265) เธอคือ หญิงสาว **‘ลูกผสม’** อันเกิดจากแม่ชาวญี่ปุ่น คือ อูร์ซูลา ยามาตะ (Ursula Yamada) ซึ่งพำนักในหมู่บ้านญี่ปุ่นในกรุงศรีอยุธยา กับ พ่อคือ ฟานิก กิยูมาร์ (Fanik Guyomar) ซึ่งเป็นลูกผสมโปรตุเกส-ญี่ปุ่น-เบงกอล จากเมืองกั้ว ประเทศอินเดีย เข้ามาอยู่ที่หมู่บ้านญี่ปุ่นกรุงศรีอยุธยา อย่างไรก็ดีบันทึกประวัติศาสตร์ของฝรั่ง เชื่อว่า มารี กีมาร์ น่าจะเป็นลูกของบาทหลวงชื่อ โทมัส วัลกัวเนรา (Thomas Vulguneira) ชาวชิลี ซึ่งเป็นชายชู้ของมารดาของเธอ ไม่ว่าจะเป็นไปในทางใด มารี กีมาร์ จึงนับเป็น **‘ลูกผสม’** ระหว่างคนยุโรป (คอเคซอยด์) กับคนญี่ปุ่น (มองโกลอยด์เหนือ) และอาจมีเชื้อสายเบงกอลด้วย (หากพ่อคือ ฟานิก กิยูมาร์ ไม่ใช่บาทหลวงโทมัส วัลกัวเนรา ชายชู้ของแม่) หลังรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และสามีของเธอวายชนม์แล้ว นางเข้ามารับราชการในฝ่ายงานวิเสท (ผู้ทำกับข้าวของหลวงครัวหลวง) ของราชสำนักกรุงศรีอยุธยา ต่อมาได้รับบรรดาศักดิ์เป็น ‘ท้าวทองกิบม้า’ เป็นเจ้าของตำรับขนมไทยที่ปรุงด้วยไข่ ตามตำรับอาหารโปรตุเกส เอกสาร

จดหมายเหตุของฝรั่งเศส กล่าวว่า

“ท้าวทองกีบม้าได้เป็นผู้กำกับการชาวเครื่องพนักงาน
หวาน ท่านท้าวทองกีบม้าผู้นี้ เป็นต้นสั่งสอนให้ชาวสยามทำ
ของหวานคือ ขนมทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง ขนมทองโปร่ง
ทองพลุ ขนมผิง ขนมฝรั่ง ขนมจิง ขนมไข่เต่า ขนมทองม้วน
ขนมลัมป็นนี้ ขนมหม้อแกง และสังขยา”

ซึ่งคนไทยรับเอามาและทำ บริโภคสืบกันต่อมาทุกวันนี้ ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช คอนสแตนติน ฟอลคอน ยังรับใช้หรือเป็นประหนึ่งตัวแทนในกิจการสัมพันธ์ค้าขายกับไทยให้กับราชสำนัก ประเทศฝรั่งเศส ยังผลให้เกิดการส่งทูตไปมาระหว่าง 2 ประเทศในรัชสมัยนี้เป็นครั้งแรกที่มีราชทูตไทยและราชทูตตะวันตกเดินทางมากรุงศรีอยุธยา ในพุทธศักราช 2228 คณะทูตฝรั่งเศสซึ่งมีเมอสิเออร์ เชอวาลิเยร์ เดอ ชอ몽 (Chevalier de Chaumont) เป็นเอกอัครราชทูต และในคณะทูตฯ นี้มี เมอสิเออร์ ซีมง เดอ ลา ลูแบร์ (Monsieur de La Loubère) เป็นผู้จดบันทึกเหตุการณ์และเรื่องราวของประเทศไทย ต่อมาพิมพ์เป็นหนังสือชื่อว่า “Du Royaume de Siam” พิมพ์ครั้งแรกที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศสใน ค.ศ. 1691/ พ.ศ. 2234 ในหนังสือเล่มนี้แสดงภาพแผนผังกรุงศรีอยุธยาซึ่งมีหมู่บ้าน/หรือชุมชนชาวต่างชาติที่ตั้งถิ่นฐานในกรุงศรีอยุธยา (Jacq-Hergoualc’h, 1987: 132) จากแผนที่แสดงให้เห็นว่า **ชุมชนชาวจีนในกรุงศรีอยุธยาคบครองพื้นที่ชุมชนขนาดใหญ่ยิ่งกว่าชาวต่างชาติอื่น** ชุมชนขนาดใหญ่นี้มี 2 พื้นที่ใหญ่ อยู่ทางด้านตะวันออกและด้านใต้ของ ‘เกาะเมืองกรุงศรีอยุธยา’ (เรียกเช่นนี้เพราะพื้นที่ชั้นในของกรุงศรีอยุธยามีน้ำล้อมรอบเปรียบเสมือนเกาะ แม้จนทุกวันนี้) แผนผังนี้จึงเป็นประจักษ์พยานถึงจำนวนของคนจีนและความสำคัญของการตั้งถิ่นฐานของคนจีนที่มาจากประเทศจีนและการก่อเกิด **‘เชื้อสายผสมลูกหลานจีน’ บนแผ่นดินไทยจำนวนมากกว่าชาติใดในกรุงศรีอยุธยา** และคงเป็นเช่นนี้ตราบจนทุกวันนี้

บทบาทของ ‘คนจีน’ ซึ่งตั้งถิ่นฐานชัดเจนในปลายกรุงศรีอยุธยา อันสืบเนื่องมาจากอดีตกาลแห่งความสัมพันธ์ติดต่อกับจีนมายาวนานแล้วนั้น ตามเอกสารประวัติศาสตร์ไทยปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา คือ “**พระรณภูมิสถาน พระนครศรีอยุธยา เอกสารจากหอหลวง**” ปรากฏภาพแจ่มชัดให้เห็นวิถีชีวิตซึ่งมีทั้ง คนจีนที่เดินทางมาจากประเทศจีนในการค้าสำเภากับกรุงศรีอยุธยา กรุงสยาม และคนจีนที่ตั้งบ้านเรือนประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้าง รับราชการ ในกรุงศรีอยุธยา ทั้งภายในเกาะเมืองและรอบเกาะเมือง ดังต่อไปนี้:

-ในวิถีชาวบ้านชั้นนอก: “...ตลาดบกนอกกำแพงพระนคร 30 ตลาด ...ตลาดบ้านจีน ...ตลาดนี้เป้นตลาดใหญ่ ใกล้ทางเรือแลทางบก มีตึกกว้านร้านจีนมาก ขายของจีนมากกว่าของไทย มีศาลเจ้าจีนศาลหนึ่งอยู่ท้ายตลาด 1 ...” ; และ “...บ้านวัดน้ำวน พวกจีนตั้งโรงตีเหล็ก ทำขวานหัวเหล็กบ้าน แลขวานมุลูขาย 1” ; และ “... บ้านในคลองสวนพลู พวกจีนตั้งเตาต้มสุรา เลี้ยงสุกรขาย แลทำเส้นหมี่แห้งขาย 1บ้านคลองเกลือ ชาวบ้านนั้นตั้งโรงสีเข้า ซ้อมเข้า ขายพวกโรงสุราและสำเภาจีน 1 ...บ้านข้างกำแพงนอกกรุง ตรงหัวเลี้ยวตำบลสารพานั้น จีนตั้งโรงย้อมครามผ้า แลด้าย แลผ้าขาย 1 บ้านน้ำวนบางกะจะ มีเรือปากใต้ ปากกว้างสามวาสิบศอก พวกลูกค้าจีนแลแขกจาม ทอดสมอขายน้ำตาลขาย น้ำตาลกรวด สาคุเมดใหญ่ เล็ก ก้ามถัน จีนทนต์แดง หวายตะค้า กระแซงเตย แลสินค้าต่าง ๆ ข้างปากใต้ 1 แลแถวนี้มีแพลอย พวกลูกค้าไทย จีน แขกเทศ แขกจาม นั่งร้านแพขายสรรพสิ่งของต่าง ๆ กันทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำ...”

-ในวิถีชาวเมือง(ในเขตกำแพงเมือง): “ตลาดในกำแพงกรุงเทพมหานคร.....มีตลาดสดขายของเข้าเียนอยู่ในบ้านแขกใหญ่ ใกล้วัดอัมม่วีตตลาดจีน 1.... ถนนย่านบ้านวัดน้อยประตูจีน ขายเครื่องทองเหลืองเคลือบแลโปรด ชื่อตลาดประตูจีน 1 ถนนย่านในไก่ เชิงตะพานประตูจีนไปถึงเชิงตะพานประตูในไก่ เป้นตลาดใหญ่ มีตึกกว้านร้านจีน ตั้งตึกทั้งสองฟากถนนหลวง จีนไทยนั่งร้านขายของสรรพสิ่งของเครื่องสำเภา เครื่องทองเหลือง ทองขาว กระเบื้องถ้วย โถ ชาม แพรสีต่างอย่างจีน แลไหมศรีต่าง ๆ เครื่องมือเหล็กแลสรรพเครื่อง

มาแต่เมืองจีน มีครบ มีของรับประทานเป็นอาหาร แลผลไม้มาแต่เมืองจีน วางราย
ในร้านขายที่ท้องตลาด มีของสดขายเข้าเย็น สุก ร เปด ไก่ปลาทะเล แลปลาน้ำจืด
ปูหอยต่าง ๆ หลายอย่างพัน เปนตลาดใหญ่แวดยิงในกรุง ชื่อตลาดใหญ่
ท้ายพระนคร อยู่ย่านในไก่ 1 ย่านถนนสามม้า ตั้งแต่เชิงสะพานในไก่ กระจันออก
ไปจดถึงหัวมุมพระนครที่ซื้อตำบลหัวสระพานั้น **จีนตั้งโรงทำเครื่องจิ้งอับ แล**
ขนมจีนแห้งต่างต่าง หลายชนิด หลายอย่าง แลช่างจีนทำโต๊ะเตียงตู้ เก้าอี้
น้อยใหญ่ต่างต่างขาย ต่อไปช่างจีนทำถังไม้ ใส่ปลอกไม้แลปลอกเหล็กถึงใหญ่
น้อยหลายชนิด ขายชาวพระนครรับซื้อไปใช้ต่างนางเล้ง แลทำสรรพเครื่องเหล็ก
ต่างต่างขาย แลรับจ้างตีเหล็กรูปพรรณตามใจเขาเมืองมาจ้าง..ย่านโรงเกรียงท้าย
หอรัตนไชย **จีนทำโต๊ะ เตียง เก้าอี้ถักหวายขาย** ชื่อตลาดย่านเตี๋ยง 1.”

ใน **พระราชพิธีหลวง** มี “ทั้งขุนนางพราหมณ์ ขุนนางแขก ขุนนางฝรั่ง
ขุนนางเจ๊ก ขุนนางมอญ ขุนนางลาว และทั้งเศรษฐี คหบดีทั้งปวงนั่งเฝ้าตาม
ตามตำแหน่ง...” ความสัมพันธ์ทางการทูต-การค้าติดต่อกับจีน ระบุว่า
“... นอกกำแพงพระนครเป็นอยู่สำเภา **ส่งพระราชสาสน จมก้องกรุงปักกิ่งทุกปี...**”

-**ศาสนสถานจีน**ประจำย่านตลาดสำคัญ: “...มีตลาดเรือที่แม่น้ำรอบกรุง
เปนตลาดท้องน้ำ เปนตลาดใหญ่ ในท้องน้ำมี 4 ตลาด คือตลาดน้ำวนบางกะจะ
นำวัดเจ้าพระนางเชิง 1 ตลาดปากคลองคูจามท้ายสู่เราแขก 1 ตลาดคอนปากคู
ไม้ร้อง 1 ตลาดปากคลองวัดเดิมนได้ **ศาลเจ้าปูนเท่างัง** 1 เปน ตลาดเอกในท้องน้ำ
4 ตลาดเท่านี้ “ (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2534: 54, 80-82, 84-85, 88, 91, 145,
171)

การรับราชการของชาวจีนหรือลูกผสมจีน ในราชสำนักกรุงศรีอยุธยา
ราชสำนักสยามได้กล่าวถึงแล้วในตอนต้น แต่ข้อมูลสำคัญเพิ่มเติมที่ปรากฏคือ
คนไทยในกรุงศรีอยุธยายังเรียกคนจีนว่า ‘**เจ๊ก**’ (**ขุนนางเจ๊ก**) คำว่า เจ๊กโดยนัยนี้
น่าจะเป็นคำยกย่อง (มาจากที่จีนเรียกว่า อาเจ๊ก) ต่อมาจึงเรียกคนจีนกัน
โดยทั่วไปว่า ‘เจ๊ก’ ข้อมูลเรื่องความรู้ในการติดต่อกับจีนที่เรียกว่า ‘**จมก้อง**’

จิ้มก้อง หรือส่งบรรณาการให้จักรพรรดิจีนเพื่ออำนวยความสะดวกในการค้าขาย
คุณจะไม่สื่อความรู้สึกว่า เป็นการส่งบรรณาการเพื่อแสดงความเป็นเมืองขึ้นหรืออยู่
ภายใต้อาณัติของจีนแต่อย่างใด (การ ‘จิ้มก้อง’ ยกเลิกเด็ดขาดในพ.ศ. 2396 เมื่อ
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตระหนักว่าจีนถือว่าการ ‘จิ้มก้อง’ ‘จิ้นกั๋ง’ คือการ
แสดงความเป็น ‘เมืองขึ้น’ หรือ ‘เมืองอยู่ใต้อาณัติ’ ของจีน) ถึงกระนั้นการกล่าว
ไว้ ณ ที่นี้ ในเอกสารสมัยกรุงศรีอยุธยา นี้ เฉพาะกับจีนซึ่งกระทำเป็นประจำทุกปี
โดยไม่ระบุชาติอื่นใดอีก ย่อมให้น้ำหนักความสำคัญทางการค้ากับจีนเป็นอย่างมาก
สำหรับ **วิถีชีวิตคนจีน ลูกผสมจีน** แสดงอาชีพ **ความชำนาญเชิงช่างหลาย**
อย่าง ตั้งแต่การทำสิ่งใหญ่ ๆ (เครื่องเหล็ก เครื่องไม้) จนมาถึงสิ่งละอันพันละน้อย
เช่น เสื้อผ้า ย้อมผ้า เครื่องตกแต่ง อาหาร เหล้า ขนม การกล่าวถึง **บ้านเรือน**
ของคนจีนก่อสร้างเป็นตึก ซึ่งโดยทั่วไปคนไทยจะสร้างบ้านด้วยไม้เป็นหลัก
การก่อสร้างอาคารด้วยอิฐ (ตึก) ซึ่งก่อด้วยอิฐและเป็นอาคารสองชั้นปรากฏใน
สมัยปลายกรุงศรีอยุธยา จึงเป็นไปได้มากกว่าช่างจีนที่มากับเรือสำเภาได้นำเทคนิค
การก่อสร้างอาคารสองชั้นด้วยอิฐเข้ามาแล้ว ซึ่งการก่อสร้างด้วยอิฐ 2 ชั้นมีมาแล้ว
ในเมืองจีน ไม่ใช่ได้รับมาจากฝรั่งเศสตะวันตกเท่านั้น

อนึ่งการมี **ศาสนสถานเฉพาะ** ซึ่งปลูกสร้าง ตั้งขึ้นโดย **คนจีน** ตามปรากฏ
ความข้างต้น นอกจากแสดงว่า **กลุ่มคนจีน กลุ่มลูก-หลาน-เหลน-โหล่น-ลื้อของ**
คนจีน มีจำนวนมากแล้ว ยังแสดงถึงการยอมรับให้เป็น **‘พลเมืองของ**
กรุงศรีอยุธยา’ ที่มีอิสระในการประกอบกิจการทางศาสนาอย่างถาวร ทั้งยังแสดงถึง
‘แนวคิดใหม่ คติใหม่’ ซึ่งน่าจะมาจากทั้งคนจีนที่มาจากจีนแผ่นดินใหญ่โดยตรง
และ **‘ลูกผสมจีน’** ซึ่งเกิดขึ้นในเมืองไทย เพราะ **พ่อค้าซึ่งเป็นเพศชายย่อมไม่นำ**
ภรรยาหรือผู้หญิงจีนเดินทางมาด้วยกันกับตน เดินทางกันมาแต่เพศชายล้วน
ประจักษ์พยานเรื่องนี้ เช่น ปรากฏภาพวาดของคนไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา
วาดภาพคนจีน **ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ชายโดยสารมากับสำเภาจีน** ปรากฏอยู่ใน
เอกสารสมุดภาพไตรภูมิสมัยกรุงศรีอยุธยา หมายเลข 6 เขียนขึ้นสมัยกรุงศรีอยุธยา
ตอนปลาย พุทธศตวรรษที่ 23 เก็บรักษาที่หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี กรมศิลปากร
ดงนั้นศาลเจ้าที่เรียกว่า ศาลเจ้า **‘ปุนเท่กั๋ง’** ตามระบุในเอกสารไทยเช่นนี้

ออกเสียงตามภาษาจีนแต่จำได้ว่า ‘**ปุ่นเถ้าก้ง**’ หรือ ในภาษาจีนกลาง (จินแมน ดาริน) ว่า ‘**เปิ่นโถวก้ง**’ แปลว่า ‘หัวหน้าผู้อาวุโสที่มีมาแต่ดั้งเดิม’ เพื่อเป็นที่สถิต วิญญาณบรรพบุรุษซึ่งพัฒนาไปเป็น ‘**เทพเจ้า**’ *ผู้คุ้มครองคนเดินเรือทางน้ำ ทางทะเลไปมาค้าขาย และเป็นผู้คุ้มครองชาวจีนท้องถิ่นในชุมชนด้วย* โดยสร้าง เป็นรูปเคารพลักษณะแบบเทพประจำศาลของชาวจีน และถือว่าเป็นที่บูชา แทนการบูชาป้ายสถิตวิญญาณบรรพบุรุษซึ่งชาวจีนนักเดินทางจะไม่นำมาจาก ประเทศจีน เพราะคิดว่าตนจะต้องกลับไปยังบ้านเกิดเพื่อบูชาบรรพบุรุษ แต่เมื่อ กาลเวลาผ่านไป ย่อมมีความจำเป็นและเห็นประโยชน์ใน **การตั้งหลักปักฐานที่ กรุงศรีอยุธยา ทั้งแต่งงานอยู่กินกับคนพื้นถิ่น** (หญิงไทยในกรุงศรีอยุธยา) แล้ว จึงอาจไม่ได้กลับไปไหว้บรรพบุรุษ (ป้ายสถิตวิญญาณ) ที่บ้านเกิดในทุกปี จึงตั้ง ศาลบูชาเทพเจ้าขึ้นแทน ครั้นเมื่อสิ้นชีวิตลงคงส่งสอนลูกหลานให้ประกอบพิธี ทางศาสนา (เช่น ผีงศพ ไหว้เจ้า) และให้ทำป้ายสถิตวิญญาณของตนเอาไว้ ส่วนลูกหลานซึ่งบัดนี้เป็น ‘**ลูกผสม**’ แล้วและสืบกิจการบ้านช่องของปู่-พ่อ ที่มาจากเมืองจีนย่อมให้ลูกหลานของตนทำป้ายสถิตวิญญาณของตนมาตั้งไว้ ในสุสานต่อเนื่องกันมาด้วย ปัจจุบัน จากการสำรวจของนักโบราณคดี (ข้อมูลจาก นายศุทธิภพ จันทรภาขจิ นักโบราณคดีชำนาญการ สำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา) พบว่า **ศาลเจ้าปุ่นเถ้าก้ง** ตามระบุในเอกสารพงศาวดารฯ ข้างต้น ยังมีอยู่จริงในตำแหน่งที่ตั้งเดิม แต่ศาลเดิมคงเสื่อมสภาพไป เจ้าของ ผู้ครอบครองพื้นที่ในปัจจุบันจึงบูรณะขึ้นมาใหม่ ตามสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ผู้เขียนได้มีโอกาสไปสำรวจศาลเจ้าแห่งนี้โดยการนำของนักโบราณคดีดังกล่าว พบว่ามีป้ายแสดงอักษร ภาษาจีนที่ศาลแห่งนี้ระบุว่าเป็น ‘**ศาลเจ้าปุ่นเถ้าก้ง**’ ที่ตั้งอยู่ในภูมิที่ตั้งเดิมจริง แม้ตัวศาลจะมีการสร้างซ่อมแซมขึ้นแทนที่สิ่งปลูกสร้าง เดิมก็ตาม

เรื่องการตั้ง **ศาลเจ้าปุ่นเถ้าก้ง** จากสมัยกรุงศรีอยุธยามีสืบต่อมาถึง สมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ ปรากฏในหลายจังหวัด มีชื่อเรียกออกเสียงต่าง กันออกไปบ้าง เช่น ศาลเจ้าเล่าปุ่นเถ้าก้ง ถนนทรงวาด เขตสัมพันธวงศ์

กรุงเทพมหานคร; ปุ่งเล่ากง (รูปสลักไม้เจ้าพ่อปุ่งเล่ากงมา (ก่อตั้ง พ.ศ. 2367) วัดศาลเจ้า (ก่อตั้ง พ.ศ. 2333) จังหวัดปทุมธานี; ปุ่นเล่ากง (ศาลเจ้าจีนเก่า แห่งท่าจีน) จังหวัดสมุทรสาคร; ปุ่นเล่ากง-มา (ก่อตั้งประมาณพ.ศ. 2470 - 2475) จังหวัดชัยนาท; ปุ่งเต่ากง-มา (ก่อตั้งพ.ศ. 2302) ริมฝั่งแม่น้ำยม จังหวัดสุโขทัย; ปุ่งเล่ากง (ชื่อเดิม: ฮั่วเฮงหักเหา; ก่อตั้ง ประมาณ พ.ศ. 2460 - 2465); ปึงเล่ากง/ ปุ่นเล่ากง/เป็นโถวกง (ก่อตั้งพ.ศ. 2446) จังหวัดน่าน; ปุ่นเล่ากง/ผู้เตอเจิ้งเลิ่น (ก่อตั้ง พ.ศ. 2463) จังหวัดลำปาง; ปุ่งเล่ากง (ก่อตั้ง พ.ศ. 2416) จังหวัดเชียงใหม่; ปุ่นเล่ากง/ปุ่นเล่ากง (ถ้ำน้ำผุด; ก่อตั้งประมาณ พ.ศ. 2350 - 2400) จังหวัดพังงา; ศาลเจ้าปุนเท่างง อำเภอดะกั่วป่า จังหวัดพังงา, ปุ่นเล่ากง จังหวัดภูเก็ต ศาลเจ้า เหล่านี้ในอดีต ส่วนใหญ่ก่อตั้งโดยคนจีน ‘แต้จิ๋ว’ อย่างไรก็ตามปัจจุบันเมื่อมีการ บูรณะศาลเจ้าจึงมีคนจีนทุกกลุ่มมาร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นฮกเกี้ยน ไหหลำ กวางตุ้ง ฯลฯ และถือเป็นศาลเจ้าร่วมกันของคนเชื้อสายจีนในประเทศไทย; **คนจีนในประเทศมาเลเซียและประเทศสิงคโปร์ตั้งศาลเจ้า** เช่นนี้ด้วยเหมือนกัน เรียกว่า ‘ตัวแป๊ะกง’

‘ลูกผสมจีน’ หรือ ‘ลูกครึ่งจีน-ไทย’ ผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์ไทย ไม่น่าจะมีผู้ใดเกินกว่า **สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี หรือ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช** ผู้กอบกู้เอกราชจากการล่มสลายและถูกยึดครอง กรุงศรีอยุธยาโดยกองทัพพม่าในพุทธศักราช 2310 และพระองค์ทรงสถาปนา กรุงธนบุรีเป็นราชธานีของประเทศ พระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ไทยเพียงพระองค์เดียวซึ่งขึ้นครองราชย์สมบัติ ณ ราชธานีแห่งนี้ (ครองราชย์ พ.ศ. 2311 - 2324)

พระราชพงศาวดารและเอกสารประวัติศาสตร์ระบุว่า **สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี** มีพระราชมารดาเป็นหญิงไทยชื่อนกเอี้ยง บิดาเป็น **ชายจีนชื่อ ไหฮอง** มีตำแหน่งเป็นขุนพัฒน์นายอากรบ่อนเบี้ย ตั้งด้วยเยาว์ เจ้าพระยาจักรีสมุหนายก รับเลี้ยงพระองค์ในฐานะบุตรบุญธรรมให้ชื่อว่า ‘สิน’ กล่าวว่า **บิดามาจากมณฑล กว่างตง (กวางตุ้ง)** ในเอกสารของจีนสมัยราชวงศ์ชิง กล่าวว่า พระจักรพรรดิเฉียนหลง (ครองราชย์ พ.ศ. 2279-2339) ออกพระนามของสมเด็จพระเจ้า

กรุงธนบุรีว่า ‘เจ้จเา’ แปลว่า ‘เจ้าแซ่เจ้จ’ ‘กษัตริย์แซ่เจ้จ’ ตรงกับเสียงจีน แต่จี้ว่า ‘แต้’ และพระนามเดิมคือ ‘สิน’ (มูลนิธิสมเด็จพะเทพรัตนราชสุดา, 2554: 183) ทรงได้รับการศึกษาวิทยาการมากมายหลายอย่าง ทรงรอบรู้ภาษาไทย ขอม จีน ญวน บาลี ครั้นถวายตัวเป็นมหาดเล็กแล้ว รับราชการจนได้เป็นเจ้าเมืองตาก คนทั่วไปจึงนิยมเรียกพระองค์ว่า **พระเจ้าตากสิน** แม้หลังจากทรงกอบกู้เอกราชและขึ้นครองราชย์สมบัติเป็นพระเจ้าแผ่นดินแล้วก็ตาม ส่วนการ **สืบสกุลจีน** ของพระองค์ถือว่าทรงเป็นเชื้อสาย ‘**จีนแต้จิ๋ว**’ มีนามสกุลหรือแซ่ คือ **แซ่แต้** ในภาษาจีนกลาง คือ **แซ่เจ้จ** ทั้งพระราชโอรสและพระราชธิดาของพระองค์จึงถือเป็นเชื้อสาย ‘**ลูกผสมจีน ไทย**’ หรือถือเป็น ‘**ลูกเลี้ยวจีน**’ คือ มีเชื้อจีนเพียง 1 ใน 4 ส่วน

พระโอรสองค์หนึ่งของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเกิดจากพระมารดานามว่า ‘ฉิมใหญ่’ เป็นธิดาของเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก (ต่อมาปราบดาภิเษกเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชจักรีวงศ์คือ สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช) พระโอรส ซึ่งถือได้ว่าเป็น ‘**ลูกเลี้ยวจีน**’ อันเกิดจากพระองค์ซึ่งเป็นพ่อซึ่งเป็น ‘ลูกครึ่งจีน ไทย’ (ลูกผสมจีน) กับแม่ที่เป็นไทย (เจ้าจอมมารดาฉิมใหญ่) ทรงพระนาม ‘**สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าสุพันธ์ุวงศ์**’ ต่อมาได้เป็น ‘กรมขุนกษัตริยานุชิต’ ในรัชกาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ลูก-หลาน-เหลน-โหล่น ที่มีเชื้อสายพระเจ้ากรุงธนบุรี ในสายพระเจ้าลูกเธอพระองค์นี้สืบสกุลลงมา ใช้นามสกุลว่า ‘อภัยกุล’ (คณะกรรมการประมวลเอกสารและจดหมายเหตุฯ, 2554:9)

ญาติฝ่ายพระราชมารดา (นางนกเอี้ยง) ของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีชื่อ ‘**เรือง**’ มีเชื้อสายจีน ได้เป็นพระยาเพชรบุรี เจ้าเมืองเพชรบุรี มีลูกชายชื่อบุญมี (ต้นตระกูลนามสกุล บุญ-หลง) สืบทอดความเป็นเจ้าเมืองเพชรบุรีต่อกันบิดามีบรรดาศักดิ์เป็น ‘เจ้าพระยาสุรพดินทร์สุรินทรภักไซย’ ซึ่งถือเป็น ‘**ลูกเลี้ยวจีน**’ แต่งงานกับท่านผู้หญิงเจริญ ทั้งสองท่านคือบิดา มารดาของ ‘**เด็กชาย**’ คนหนึ่งซึ่งถือเป็น ‘**เชื้อสายของลูกเลี้ยวจีน**’ (มีเชื้อจีนน้อยกว่า 1 ใน 4 หรือ 1 ใน 5) มี

นามว่า ‘หน’ ต่อมารับราชการขึ้นสู่ตำแหน่งสูงสุดเป็น **เจ้าพระยาพระคลัง** มักเรียกกันว่า ‘**เจ้าพระยาพระคลังหน**’ (มีชีวิตระหว่างพ.ศ. 2290 - 2348) ท่านผู้นี้คือผู้แปลและเรียบเรียง **วรรณกรรมจีนเลื่องชื่อ** นั่นคือ ‘**สามก๊ก**’ (แปลเรียบเรียงเมื่อ พ.ศ. 2408) อีก 2 คนของท่านชื่อ นิม กับ พุ่ม ได้ถวายตัวเป็นสนมในรัชกาลที่ 2 พระโอรสอันเกิดจากเจ้าจอมมารดานิม คือ พระองค์เจ้าชายมั่ง ต่อมาคือ **สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร** ต้นราชสกุลเดชาดิวงศ์ ณ อยุธยา (คณะกรรมการประมวลเอกสารและจดหมายเหตุฯ. 2554: 23)

กรมพระเดชาดิศร (หลานปู่เจ้าพระยาพระคลังหน ‘**เชื้อสายลูกเสี้ยวจีน**’) ทรงเป็นกวีสำคัญของกรุงรัตนโกสินทร์ พระนิพนธ์ที่สำคัญคือ **โคลงโลกนิติ** (พ.ศ. 2374 - 2378) และทรงเป็นผู้เขียนบรรยายภาพวาด **คนต่างชาติต่างภาษา** ซึ่งเขียนไว้ที่วัดโพธิ์ (วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพฯ) ได้แก่ ภาพ **สระกาฉวน** (ชนอินเดียพวกหนึ่ง) **ญวน** **ญี่ปุ่น** และ **จีน** ภาพเขียนคนจีนที่วัดโพธิ์ ทรงเขียนบรรยายไว้ว่า:

“รูปจีนระบอบเก่าพัน มีผม มวยนา แปลงเปลี่ยนเป็น
เปียเจ็ดตาม ตาดเจ้า ใส่เสื้อสะสวยสม สวมหมวก เจิงสอดเทีย
หุ้มเท้า ทาบหนัง // หมิ่นเมืองมากแซ่สะดวก เดิรถึง กันนา สนุก
บ่ปานกึ่งตั้ง ต่างพร้อง สิ้นคำสิ่งของพึง ใจจัก ดูเฮ คั้นคำแต่ง
ท้องน้ำ แน่นเหนียน//” (นิยะดา เหล่าสุนทร (บรรณาธิการ), 2544:716)

นอกจากมีจิตรกรรม บทกวี ‘โคลงภาพคนต่างภาษา’ 32 ชาติ ที่หน้าต่างวิหารทิศแสดงการแต่งกายของคน 12 ภาษาแล้ว ณ วัดโพธิ์ยังมีประติมากรรมชาวต่างชาติด้วย แต่หักพังสลายสูญหายไปเกือบหมด คงเหลือเพียงรูปปั้นญี่ปุ่น (ชาวโอกินาวา) และ **รูปปั้นจีน (ซัวเถา)** (อมรา ศรีสุชาติ, 2559 (ข): 11)

สรรพความรู้ซึ่งแสดงด้วยภาพและคำบรรยายภาพที่วัดโพธิ์จนได้รับการยกย่องระดับชาติว่าเป็น ‘มหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย’ สร้าง บุญใน

พุทธศักราช 2332 และ 2375 ต่อมาได้รับการประกาศยกย่องจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) ให้เป็น ‘มรดกความทรงจำของโลก’ (Documentary Heritage: Memory of the World) เมื่อค.ศ. 2011 / พ.ศ. 2554 วิทยาการหนึ่งที่อยู่กันมาซึ่งได้รับการบันทึกและจารึกไว้พร้อมประติมากรรมประกอบคือ การนวดตามหลักวิชาการแพทย์แผนไทยเรียกว่า ‘ฤๅษีตัดตน’ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 (ครองราชย์ พ.ศ. 2367 - 2394) จึงโปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการสำนักและพระองค์เองแต่ง นิพนธ์ พระราชนิพนธ์โคลงประกอบ เรียก ‘โคลงภาพฤๅษีตัดตน’ จารึกและมีรูปฤๅษีโยคีจำนวน 80 ท่า จึงปรากฏจารึกและภาพลายเส้นบนหินชนวน และประติมากรรมหล่อโลหะดีบุกและตะกั่ว (หักพังไปเกือบหมดปัจจุบันหล่อเป็นปูนขึ้นใหม่) ซึ่งส่วนใหญ่ปรับเปลี่ยนมาจากการแสดงท่าทางและการนวดตามหลักโยคะของอินเดียคือ ‘หัตถ์โยคะ’ (แปลว่า กระบวนท่าโยคะที่พึงปฏิบัติเพื่อเตรียมความพร้อมของร่างกายสำหรับการปฏิบัติโยคะสมาธิ) ผสมกับภูมิปัญญาพื้นบ้านไทยในการนวด หากแต่มี 1 ท่า เป็นท่าสุดท้าย ซึ่งระบุว่า เป็น ‘ท่าโยคะที่ได้มาจากจีน’ (อมรา ศรีสุชาติ, 2553 (ข): 63-64) กรณียุบท่าโยคะแบบจีน โปรดเกล้าฯ ให้ขุนนาง **ผู้มีเชื้อสายจีน** คือ **ออกญาโชฎีกราชเศรษฐี** เป็นแต่งบทกวีรูปราชัญจีนแสดงท่าโยคะ (แบบจีน) นี้ มีความดังนี้:

“ผู้ผนวดยังแจ้งชื่อหลี่เจ๋ง อยู่เขตรเขาซาเหล้ง ตั้งลัว
ลัทธิท่านเคร่งขมก เมืองท่าน ถือฮอ มือเหวี่ยงผวาท่าจิว รังบ
เส้นสลักทรวง II” (นิยะดา เหล่าสุนทร (บรรณาธิการ), 2544:
801)

ตำแหน่ง **พระยาโชฎีกราชเศรษฐี** ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้ดูแลกรมท่าซ้าย เช่นเดียวสืบเนื่องมาจากสมัยกรุงศรีอยุธยา ส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อสาย **จีนฮกเกี้ยน** (จากมณฑลฝูเจี้ยน จีนตะวันตกเฉียงใต้) เป็นส่วนใหญ่ เพราะมีความชำนาญการเดินสำเภาและค้าขาย ออกญาโชฎีกราชเศรษฐีผู้แต่งโคลงข้างต้น น่าจะหมายถึง พระยาโชฎีกราชเศรษฐี นามเดิมว่า ‘บุญมา’ ตามประวัติกล่าวว่าสังกัดกรมท่าฝ่ายพระราชวังบวร

เป็นที่น่าสังเกตว่า ตำแหน่งออกญา/พระยาโชฎีกกราชเศรษฐี ซึ่งรับราชการดูแลเรื่องรายได้/เศรษฐกิจให้กับราชสำนักและประเทศ ต้องแต่งตั้งจาก **คนจีน/เชื้อสายจีน(ลูกผสมจีน-ลูกเสี้ยวจีน)เสมอ** และบางครั้งยังสืบทายาทในตระกูลเชื้อสายจีนของตนด้วย อย่างไรก็ตาม จะใช้คำนำหน้าคนจีน ลูกผสมเชื้อสายจีนว่า ‘จีน’ นำหน้าชื่อเสมอ แม้จะโปรดเกล้าฯให้ไปปฏิบัติหน้าที่ในสายงานอื่นที่มีใช้ด้านการจัดเก็บรายได้ เศรษฐกิจแล้วก็ตาม ดังปรากฏใน เอกสาร ‘การแต่งตั้งขุนนางไทยในสมัยรัชกาลที่ 5’ ตัวอย่างเช่น:

‘ให้ **จีนฮวด บุตรพระยาโชฎีกกราชเศรษฐี** เปนหลวงบริบูรณ์โภชากร เจ้าภาษี มีตำแหน่งในกรมท่าซ้าย ถือศักดินา ๘๐๐ ตั้งแต่วันที่ ๓ (อังคาร) แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีเถาะเอกศก ศักราช ๑๒๔๑ เปนวันที่ ๔๐๑๘ ในรัชกาลปัตยุบันนี้” ; ให้**จีนสารวัด** เปนขุนพิมาณมณฑียร ปลัดกรมรักษาพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ถือศักดินา ๓๐๐...” ; “ให้**จีนโจ๊ก แซ่กิม** เปนขุนเหมมณฑิราณูรักษผู้รักษาเหมมณฑิยรเทวราช ถือศักดินา ๓๐๐ ตั้งแต่วันที่ ๖ ๑๒ ค่ำ ปีชวดอัฐศก ศักราช ๑๒๓๘...” ; “ให้**จีนเตว แซ่เจีย** เปนขุนประเทศปรีชาคฤสตุจจีน นายอำเภอฝ่ายจีนพวกจีนถือ **ศาสนาคริสต์** ให้ถือนักดินา ๔๐๐ ตั้งแต่วันที่ ๑ (อาทิตย์) แรม ๑๐ ค่ำเดือน ๙ ปีจอฉศก ศักราช ๑๒๓๖ เปนวันที่ ๒๑๒๕ ในรัชกาลปัตยุบันนี้” (กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2521: 253, 216, 225, 38)

อนึ่งมีข้อสังเกต 3 ประการจากการแต่งตั้ง **ขุนนางเชื้อสายจีน** ตามเอกสารข้างต้น ดังนี้: ประการแรก จีนเหล่านี้ เป็น ‘**ลูกผสมจีน**’ ย่อมเกิดในเมืองไทยและเข้ารับราชการ จนได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยมาก ไม่เพียงในเรื่อง **ดูแลกิจการเงิน รายได้** แต่ยังให้**รักษาดูแลพระราชฐาน** ประการที่สอง การยอมรับเรื่องการ **ใช้นามสกุล ‘แซ่’**ของคนจีนซึ่งถือสืบมาจากบรรพบุรุษที่มาจากเมืองจีนยอมให้ใช้สืบต่อมา ก่อนการมีพระราชบัญญัติเรื่องนามสกุลในสมัยรัชกาลที่ 6 ประการที่สาม มี **ลูกหลานจีนนับถือศาสนาคริสต์** จำนวนมาก และต้องแต่งตั้งขุนนางเชื้อสายจีนมาดูแลกลุ่มชนจีนซึ่งเป็นคริสต์ศาสนิกชนเหล่านี้

ตามประวัติของ **คริสตจักรจีนไมตรีจิตแห่งคณะแบปติสต์** (The Maitrichit Chinese Baptist Church ปัจจุบันตั้งอยู่เลขที่ 591 ถนนไมตรีจิต วงเวียน 22 กรกฎาคม กรุงเทพมหานคร) กล่าวว่า สถาปนาขึ้นครั้งแรกในวันที่ 1 กรกฎาคม พุทธศักราช 2380 มีชนชั้นชาวเยอรมันและอังกฤษมาจากสิงคโปร์ มา **ตั้งคริสตจักรให้ชุมชนชาวจีน-ลูกหลานชาวจีนโพ้นทะเลที่กำเนิดในประเทศไทย** และ **‘ลูกหลานจีนลูกผสม’** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **ชาวจีนแต้จิ๋ว** ที่อาศัยอยู่ ณ พื้นที่ใกล้วัดเกาะ จึงเรียกว่า **‘คริสตจักรวัดเกาะ’** ต่อมาจึงย้ายมาตั้งที่ถนนไมตรีจิต คริสตจักรจีนแห่งนี้นับว่ายังขยายสาขาเผยแผ่ศาสนาคริสต์ ไปหลายจังหวัดและมี **สุสานชาวจีนคริสต์ที่จังหวัดนครปฐม จังหวัดชลบุรี** มีสถานศึกษาทั้งในกรุงเทพฯ ชลบุรี ฯลฯ แพลพระคริสต์ธรรมคัมภีร์เป็นภาษาจีน ภาษาไทย เผยแพร่ทั่วไป ทั้งยังไปมาหาสู่ ร่วมมือกันและกันกับคริสตจักรจีนในเมืองซัวเถา บนผืนแผ่นดินใหญ่จีน มี**คริสต์ศาสนิกชนจีนจากซัวเถาอพยพมาตั้งถิ่นฐานบนแผ่นดินไทยมากขึ้น** คริสตจักรแห่งนี้ยังนับได้ว่าเป็นจุดกำเนิด **‘สภาคริสตจักรในประเทศไทยสยาม’** เมื่อพ.ศ. 2477 นับได้ว่าเป็นคริสตจักรโปรเตสแตนต์แห่งแรกในประเทศไทยและเป็นแห่งแรกในทวีปเอเชียของคณะแบปติสต์ ทั้งยังเป็น**คริสตจักรชาวจีนโพ้นทะเลแห่งแรกของโลกอีกด้วย**

อนึ่งลูกหลานจีนที่กำเนิดในกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **ผู้นับถือคริสต์ศาสนา** นอกจากมีชุมชนจีนคริสต์ศาสนิกชนที่ปฏิบัติศาสนกิจ ณ คริสตจักรวัดเกาะ-คริสตจักรไมตรีจิต ซึ่งเป็น **นิกายแบปติสต์** แล้ว ยังปฏิบัติศาสนกิจที่ **คริสตจักรนิกายโรมันคาทอลิก** ซึ่งก่อตั้งโดย **ชาวโปรตุเกส หรือ ลูกผสมไทย-โปรตุเกส** จากกรุงศรีอยุธยา-กรุงธนบุรี มาสร้างโบสถ์หลังแรกขึ้น ณ กรุงรัตนโกสินทร์ ใน พ.ศ. 2330 หลังจากโบสถ์นี้ถูกอัคคีภัยใน พ.ศ. 2407 จึงบูรณะขึ้นใหม่ในรูปโบสถ์ปัจจุบัน ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมแบบกอธิคสร้างใน พ.ศ. 2434 โดยบาทหลวงชาวฝรั่งเศส นั่นคือ **‘คริสตจักรวัดแม่พระลูกประคำ หรือ วัดกาลหว่าร์** (กาลหว่าร์ มาจากคำว่า กัลวารีโอ เป็นชื่อเนินเขาที่พระเยซูคริสต์ถูกตรึงไม้กางเขน) ภายใต้การดูแลของบาทหลวงของโบสถ์แห่งนี้ ซึ่งเดิมมาจากยุโรป ต่อมาบาทหลวงประจำโบสถ์เป็นคนพื้นถิ่นคือ คนไทย หรือ ลูกผสมไทย-

จีน-โปรตุเกส ที่ถือกำเนิดในพื้นที่นี้ เนื่องจากเป็นโบสถ์คริสต์นิกายโรมันคาทอลิกเก่าแก่ที่สุดในกรุงเทพมหานคร และมีสถาปัตยกรรมงดงามทรงคุณค่า ปัจจุบันกรมศิลปากรจึงประกาศขึ้นทะเบียน โบสถ์กาลหว่าร์ เป็นโบราณสถานของชาติ โบสถ์กาลหว่าร์ ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 1318 ถนนโยธา ซอยวาณิช 2 ตลาดน้อย เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร อันเป็นย่านที่มีชุมชนชาวจีนอาศัยอยู่มาก และมีชาวจีน-ลูกหลานจีนนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกอยู่ในพื้นที่จำนวนไม่น้อย ดังนั้นจึงมีการผสมระหว่าง ‘ลูกผสมไทย-โปรตุเกส’ กับ ‘ลูกผสมไทย-จีน’ และลูกผสมของทั้งสองนี้กับลูกหลานของคนไทยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ และที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ ปรากฏการณ์นี้ย่อมแสดงให้เห็น การมีเชื้อสาย ‘ลูกผสมไทย-จีน-ฝรั่ง’ กำเนิดขึ้นบนแผ่นดินไทย ซึ่งเป็นลูกผสมที่นับถือคริสต์ศาสนา แตกต่างออกไปจากการนับถือศาสนาดั้งเดิมของชาวจีนบนแผ่นดินใหญ่ คือ ศาสนาขงจื้อ และพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน เอกสารการแต่งตั้งขุนนางไทยในรัชกาลที่ ๕ เป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นว่า ‘ลูกครึ่งไทย-จีน’/ ‘ลูกเลี้ยวจีน’/ ‘ลูก-หลาน-เหลน-โหล่น-ลื้อ เชื้อสายจีน’ รับราชการเป็นขุนนางไทย มีบรรดาศักดิ์จำนวนไม่น้อย เฉพาะที่ระบุ การใช้คำว่า ‘จีน’ นำหน้าชื่อ มีถึง 40 คน และ ‘จีน’ ตามหลังชื่อ ก็มี เช่น “ให้หลวงสารธรรมาชยุต (โป๊ะจีน) เปนพระทวีปราชชน พลัดฝ่ายจีนเมืองนครชัยศรี ถือศักดินา 600” (กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2521: 148). **ที่ไม่ใช้คำว่า จีน นำหน้า-ตามหลังชื่อ** แต่ทราบได้ว่าเป็น ‘เชื้อสายจีน’ เช่นเดียวกัน เช่น คอซิมก้อง คอซิมบี้ คอซู่เจียง (สาย ณ ระนอง) และที่มีมารดาเป็นไทย และใช้ชื่อไทยแล้ว เช่น ชุ่ม เนตร พัน (สายสกุล ณ สงขลา), พุ่ม (สายสกุล ณ นคร) ซึ่งมักเป็นสายตระกูลเจ้าเมืองในภาคใต้ ส่วนที่เป็นพระยาโชฎีกกราชเศรษฐี มีสายสกุลที่มีนามสกุลสืบมา เช่น ทองจีน ต้นสกุล ไกรฤกษ์, พุก ต้นสกุล โชติกะพุกกะณะ เกียน ต้นสกุล โชติกเสถียร, พัก ต้นสกุล โชติกสวัสดิ์, มั่น ต้นสกุล เลหาเศรษฐี. พระยาโชฎีกกราชเศรษฐี คนสุดท้าย คือ ผ่อง โชติกะพุกกะณะ ดำรงตำแหน่งช่วงพุทธศักราช 2472-2476 อันเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบรัฐธรรมนูญอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข

ขอย้อนกลับมาที่ ‘ลูกเสี้ยวเงิน’ ของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ที่มีบทบาทโด่งดังมากในประวัติศาสตร์ภาคใต้คือ **เจ้าพระยานครศรีธรรมราชชาติเดโชชัย มหิสุริยาธิปัตติ (น้อย)** มักเรียกกันว่า **เจ้าพระยานครน้อย** เป็นพระราชโอรสของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีกับเจ้าจอมมารดาปราง ธิดาของเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (หนู) โปรตเกล้าฯ ให้เป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ต่อจากบิดาบุญธรรมคือ เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (พัฒน์) ระหว่างพุทธศักราช 2354 - 2381 บทบาทสำคัญในการเมือง การปกครองคือนำกองทัพไปปราบเมืองไทรบุรี (ปัจจุบันคือรัฐเกอดะหฺของมาเลเซีย) และสงบศึกขัดแย้งของเจ้าเมืองมุสลิมในพื้นที่นั้น อพยพผู้คนมุสลิมมาที่ตั้งถิ่นฐานในเมืองนครศรีธรรมราช ทำให้ชุมชนมุสลิมแพร่หลายในเมืองนี้ เป็นผู้มีส่วนในการนำไปสู่การทำสนธิสัญญาเบอร์นี (Burney Treaty พ.ศ. 2396) กับประเทศอังกฤษ (สหราชอาณาจักร) เป็นผู้อุปถัมภ์การเดินทางไปศรีลังกาของคณะสงฆ์ไทยจากกรุงเทพมหานคร และเป็นสถาปนิกผู้ออกแบบและกำกับการต่อเรือรบและเรือโดยสารจำนวนมากให้กับกองทัพในรัชสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 (อุดมสมบัติ, 2530; ทิพากรวงศ์มหาโกษาธิปัตติ, 2547) เชื้อสายของเจ้าพระยานครน้อย ต่อมาได้รับพระราชทานนามสกุลว่า **ณ นคร** ดังนั้นสายสกุลนี้จึง **สืบเชื้อสายเงิน** มาจากสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีด้วย

‘**ลูกเสี้ยวเงิน**’ พระองค์หนึ่งซึ่งมีสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเป็นพระราชบิดากับพระสนมหญิงไทยไม่ปรากฏนามเป็นมารดา เป็นผู้มืบทบาทสำคัญในวิชาการแพทย์แผนไทยคือ ‘**พระยาบำเรอราชแพทยา**’ (พระองค์เจ้าชายหนูแดง) ซึ่งได้รับพระบรมราชโองการจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 โปรตเกล้าฯ ให้เป็นผู้ ‘**สืบเสาะแสวงหาตำรายาลักษณะโรคทั้งปวง...ขอให้จดตำรายานั้นมาถวายเพื่อจะได้ตรวจสอบและจดลงเป็นตำราไว้...จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จารึกลงในแผ่นศิลาประดับไว้ในที่ต่าง ๆ...**’ ความนี้ปรากฏอยู่ในบานแพนกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม สรุปความว่า

“ศาลาที่ 16พญาบำเรอราชแพทยาซึ่งเป็นผู้ชำนาญ
ในทางแพทย์เป็นผู้สืบทายาทที่ศักดิ์สิทธิ์จารึกแผ่นศิลาติดได้ทุก
หลัง” (ศานติ ภัคดีคำ, 2561: 247; นิยะดา เหล่าสุนทร
(บรรณาธิการ), ๒๕๕๔: ๙๖)

นอกจากทรงมีเชื้อสายจีนแล้ว สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงใกล้ชิด
ชนชาวจีน และทรงมีพระราชวินิจฉัยไว้ว่าพระราชหฤทัยให้คนจีนเข้ามาช่วยการ
ค้าขายเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นจึงทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง **คนจีนชื่อ
หลูหยาง (เหยียง แซ่เฮา / ตัวแปะ)** ซึ่งเดินทางมาจากเมืองจินมาตั้งถิ่นฐานเป็น
ชาวสวนและชาวประมงที่เมือง**สงขลา**แล้วมีภรรยาเป็นหญิงไทยชาวเมืองพัทลุง
โดยโปรดเกล้าฯ ให้เป็นนายอากรรังนก ให้ยศเป็น หลวง และต่อมาโปรดเกล้าฯ
แต่งตั้งให้เป็น **เจ้าเมืองสงขลา** นั่นคือ เจ้าพระยาสงขลา (เหยียง แซ่เฮา/เหยียง
แซ่เหงา) สืบเชื้อสายเจ้าเมืองลงมาหลายรุ่น เป็นตระกูลครอบครัพลูกผสมจีน
ที่มีชื่อเสียง และผู้สืบสกุลปัจจุบันใช้นามสกุลว่า **‘ณ สงขลา’** มีครอบครัวลูกผสม
จีนตั้งรกรากที่สงขลาหลายตระกูล และมี **วัฒนธรรมผสมแบบไทย-จีน** อย่างลงตัว
และเชื้อสายตระกูลนี้ยังคงรับราชการทำคุณประโยชน์ให้ประเทศชาติสืบต่อมา
ในหลายด้าน (วิเชียรศิริ (ชม) 2553: 85 - 105; สวัสดิ์ศิริศรีสมันตราชภูร์นายก,
2553: 106-117; อมรา ศรีสุชาติ, 2553: 119-160; ญัฐพล ณ สงขลา,
(บรรณาธิการ), 2553). อนึ่งบุคคลผู้สืบตระกูลนี้คนหนึ่งได้เปลี่ยนไปนับถือคริสต์
ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก คือ บาทหลวงฟรังซิส เซเวียร์ อนุรัตน์ ณ สงขลา
ปัจจุบัน เป็นเจ้าอาวาสวัดนักบุญเทเรซา อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
และผู้อำนวยการฝ่ายธรรมทูต อัครสังฆมณฑล กรุงเทพฯ (พ.ศ. 2566)

คนจีนอีกตระกูลหนึ่งที่เข้ามาประกอบกิจการค้าและลูกหลานได้รับ
บรรดาศักดิ์ให้เป็นเจ้าเมืองในภาคใต้ในสมัยรัตนโกสินทร์ คือที่ เมืองระนอง
เจ้าเมืองคือพระยาดำรงสุจริตมหิศรภักดี (ชูเจียง แซ่คอ) ผู้สืบเชื้อสายใช้นามสกุล
ณ ระนอง

ลูกสาวของขุนนาง/พ่อค้าคบคิดจีน หรือ ลูกครึ่งไทย-จีน (ลูกผสมไทย-จีนหรือลูกเสี้ยวจีน) ซึ่งทูลเกล้าฯถวายให้เป็นบาทบริจาริกาของ พระมหากษัตริย์ราชวงศ์จักรี ซึ่งปรากฏนามเป็นเจ้าจอมมารดา มีพระราชโอรสธิดาอันกำเนิดจากพระมหากษัตริย์ ปรากฏพระนามมารดาซึ่งสืบเชื้อสายจีน ทำให้พระโอรสเป็น ‘ลูกผสมเชื้อจีน’ ด้วยแล้ว มีตัวอย่างที่โดดเด่น ดังนี้:

พระยาโชฎีการาชเศรษฐี (ทองจีน) มีบิดาเป็นชาวจีนฮกเกี้ยน มีสกุลจีนว่า แซ่หลิม และเป็น **ต้นสกุลไกรฤกษ์** มีภรรยาเป็นคนไทยคือ คุณหญิงนก ได้ถวายธิดา 3 คน ให้เป็นบาทบริจาริกาในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย นั่นคือ เจ้าจอมยี่สุน เจ้าจอมมารดาอำภา และเจ้าจอมอัม ย่าหรั่ง, **เจ้าจอมมารดาอำภา** มีพระราชโอรส และพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย 6 พระองค์ องค์หนึ่งคือ **พระองค์เจ้าชายปราโมช** เป็นต้นสกุล **ปราโมช** ซึ่งบุคคลในสกุลนี้ 2 ท่านเป็น นายกรัฐมนตรีของประเทศไทย คือ **หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช** และ **หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช**

หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมชได้รับการยกย่องว่าเป็นปราชญ์ของไทย ท่านได้เขียนหนังสือเล่มหนึ่งชื่อ **‘โครงกระดูกในตู้’** เล่าถึงสายตระกูลลูกผสมจีน-ไทยของท่านว่า เจ้าจอมมารดาอำภาซึ่งเป็นทวดของท่านนั้น เป็นลูกสาวครึ่งจีน-ไทย บิดาร่ำรวยมาก จึงเป็นที่อิจฉาริษยาของบรรดาसनกรรมในและเจ้าจอมอื่น ๆ ในวัง แต่เป็นที่รักของพระเจ้าแผ่นดิน รัชกาลที่ 2 คือสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ถึงกับพระราชนิพนธ์ไว้ว่า “สวยสุดพุดจิบจีน เจ้ามีสิน ที่มีศักดิ์ ทั้งวังเขาซังเจ้านัก แต่พี่รักเจ้าคนเดียว” (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2548)

ผู้สืบเชื้อสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 บางพระองค์ ย่อมเป็นลูกผสมที่มีเชื้อสายการผสมหลายสายพันธุ์ นั่นคือเป็น **ลูกผสมไทย กับ สายพันธุ์จากต่างแดนได้แก่ มอญ + แวกเปอร์เซีย (อิหร่าน) + แวกอินเดีย (ฮินดู) + จีน** ซึ่งแจกแจงเป็นลำดับให้ประจักษ์ได้ ดังนี้:

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 เป็นพระราชโอรส

ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กับเจ้าจอมมารดาเรียบ (ต่อมาคือ สมเด็จพระศรีสุลาภ) เจ้าจอมมารดาเรียบเป็นธิดาของคุณหญิงเพ็ญ (คนไทย) กับพระยานนทบุรีศรีมหาอุทยาน (บุญจัน) ลูกชายของท่านชู (หญิงไทยชาวสวน วัดหนึ่ง ธนบุรี) กับพระยาราชวังสัน (หวัง) ซึ่งเป็นแขกมุสลิมและเป็นเจ้าเมืองชลบุรี ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ดังนั้นรัชกาลที่ ๓ จึงเป็น **‘ลูกผสมไทย’** (จากสายพ่อ-รัชกาลที่ 2) กับ **‘เชื้อสายลูกผสมไทย+แขกมุสลิม’** (จากสายแม่-เจ้าจอมมารดาเรียบ)

พระโอรสองค์หนึ่งของรัชกาลที่ 3 คือ **กรมหมื่นมัตยาภิรักษ์** (พระองค์เจ้าชายศิริวงศ์) มีมารดาชื่อ **เจ้าจอมมารดาทรัพย์** เจ้าจอมมารดาทรัพย์นี้ มีบิดา คือ ‘พระอักษรสมบัติ (หม่อมทับ)’ เป็น ‘ไทยเชื้อสายมอญ’ (เป็นลูกชายของหม่อมทองคำ/ท้าวทรงกันดาล/ทรงมอญ) มีมารดาชื่อ ‘ท่านผ่อง’ (ท่านผ่อง มีแม่คือท่านปล้อง [ซึ่งเป็นน้องสาวของท่านเพ็ญซึ่งเป็นมารดาของเจ้าจอมมารดาเรียบ-พระราชมารดาของรัชกาลที่ 3]; มีพ่อคือ พระยาพัทลุง[ทองขาว] พระยาพัทลุง [ทองขาว] นี้มีแม่คือ คุณหญิงแป้น (เชื้อสายมอญ) มีพ่อคือ พระยาพัทลุง[ขุน/ขุนคางเหล็ก] ซึ่งเป็นลูกของพระยาราชวังสัน[ตะตา] ซึ่งเป็นลูกของพระยาพัทลุง [สุเชน] บิดาของพระยาพัทลุง[สุเชน] คือสุลต่านสุลัยมาน เจ้าผู้ครองเมืองสงขลา ในสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา) ดังนั้นเจ้าจอมมารดาทรัพย์ จึงเป็น **‘เชื้อสายลูกหลานผสมไทย+มอญ + แขกมุสลิม’** ด้วยเหตุนี้ **กรมหมื่นมัตยาภิรักษ์** จึงเป็นเชื้อสายผสม **‘ไทย+แขกมุสลิม’** จากสายพ่อ (รัชกาลที่ 3) กับ **‘เชื้อสายผสมไทย+มอญ +แขกมุสลิม’** จากสายแม่ (คือเจ้าจอมมารดาทรัพย์)

กรมหมื่นมัตยาภิรักษ์ (พระองค์เจ้าชายศิริวงศ์) สมรสกับ ‘หม่อมน้อย’ ซึ่งมีบิดาคือนายบุศย์ ชายไทยชาวบางเขน) มีมารดาชื่อ คุณแจ่ม ธิดาพระยารัตนจักร[หงส์ทอง]/สมิงสอดเบาหัวเมืองหรือหน้าคร้ามมอญ ต้นสกุลสุรคุปต์ ดังนั้นหม่อมน้อยจึงเป็น **‘ลูกผสมไทย-มอญ’** กรมหมื่นมัตยาภิรักษ์กับหม่อมน้อยให้กำเนิดบุตรธิดาหลายองค์ องค์หนึ่งคือ **‘หม่อมเจ้าหญิงรำเพยภมราภิรมย์’** ดังนั้นหม่อมเจ้าหญิงรำเพยภมราภิรมย์ จึงสืบเชื้อสายผสมคือ **‘ไทย+มอญ+แขก**

มุสลิม' ในเวลาต่อมา หม่อมเจ้าหญิงรำเพยภมราภิรมย์ ได้รับการสถาปนาเป็น สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี ในรัชกาลที่ 4 และทรงเป็น พระราชมารดา ในรัชกาลที่ 5 ด้วยเหตุนี้ รัชกาลที่ 5 จึงทรงเป็น 'เชื้อสายผสมไทย+มอญ+แขก มุสลิม'

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงมี พระราชโอรสและพระธิดากับพระมเหสี เจ้าจอมมารดาหลายพระองค์ เจ้าจอมมารดาบางท่านซึ่งมีพระโอรสสืบสายลงมาถึงปัจจุบัน เป็นลูกหลานของเชื้อสาย ต่างชาติ เช่น **เจ้าจอมมารดาเชื้อสายจีน** ได้แก่ เจ้าจอมมารดาแช่ม (สืบสายสกุล มั่น แซ่อึ้ง -จีนฮกเกี้ยน นามสกุลผู้สืบสกุลต่อมาคือ กัลยาณมิตร) มีโอรสเป็นต้น ราชสกุล **ประวิตร ณ อยุธยา**, เจ้าจอมมารดาอ่วม (สืบสายสกุล เจ้าสัวยิ้ม นามสกุล ผู้สืบสกุลต่อมาคือ พิศลยบุตร) มีโอรสเป็นต้นราชสกุล **กิตติยากร ณ อยุธยา** ; **เจ้าจอมมารดาเชื้อสายมอญ (รามัญ)** ได้แก่ เจ้าจอมมารดาวาด มีโอรสเป็นต้น ราชสกุล **ฉัตรชัย ณ อยุธยา**, เจ้าจอมมารตามรกฎ (สืบสายสกุล พ่อคนไทย-เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง กับ แม่คนมอญ-ธิดาพระยานครอินทร์รามัญ) มีโอรส เป็นต้นราชสกุล **เพ็ญพัฒน์ ณ อยุธยา** ; **เจ้าจอมมารดาเชื้อสายแขกเปอร์เซีย (อิหร่าน)** ได้แก่ เจ้าจอมมารดาโหมด (สืบสายสกุล เฉากะหมัด -เจ้าพระยาอรรคมหาเสนา (บุณนาศ) มีโอรสเป็นต้นราชสกุล **อาภากร ณ อยุธยา**

พระราชโอรส ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ กับ **พระอัครมเหสี** ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์แห่งราชจักรีวงศ์สืบต่อมา 2 พระองค์ คือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 และ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทรงมีพระราชมารดา คือ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ส่วนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลหรือ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร รัชกาลที่ 8 และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช หรือ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 สืบสาย จากสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ซึ่งเป็น

พระราชโอรสของ สมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ในรัชกาลที่ 5 พระอัครมเหสีทั้งสองพระองค์ในรัชกาลที่ 5 นี้ เป็น พระราชธิดาของ เจ้าจอมมารดาเปี่ยม (สมเด็จพระปิยมาวดีศรีพัชรินทรมาตา) กับ รัชกาลที่ 4 เจ้าจอมมารดาเปี่ยม สืบเชื้อสายฝ่ายมารดาชื่อ ‘นาค’ เป็นลูกสาวของจีนฮกเกี้ยน **แซ่ตั้ง** (หรือแซ่เฉิน ในภาษาจีนกลาง) สืบเชื้อสายฝ่ายบิดาคือ ‘หลวงอาสาสำแดง (แดง)’ ซึ่งมีพ่อคือ พระยาจินดารังสรรค์ (แก้วแขก) มีปู่คือ เจ้าพระยาชำนาญบริรักษ์โกษาธิบดี (อุ) ต้นสกุลนรรัตน์ มีต้นสกุลเป็น **พราหมณ์มาจากอินเดีย** ได้เป็นพราหมณ์ในราชสำนัก เรียกกันว่า ‘พราหมณ์ศรีวิชัย’ ดังนั้น **สายสกุลของพระอัครมเหสี** ในรัชกาลที่ 5 จึงเป็น **‘เชื้อสายลูกผสมจีน (ฮกเกี้ยน)+ แขกอินเดีย (ฮินดู) + ไทย’**

จึงสรุปได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 รัชกาลที่ 7 รัชกาลที่ 8 และรัชกาลที่ 9 ทรงสืบเชื้อสายจาก **‘ลูกผสมไทย+มอญ + แขกมุสลิม เปอร์เซีย+แขกอินโดจีน + จีนฮกเกี้ยน’**.

การนำ ตัวอย่างเรื่องการสืบเชื้อสายของราชสกุลพระมหากษัตริย์และสกุลขุนนางชั้นสูงข้างต้นพรรณนามาโดยลำดับเช่นนี้ เป็นเพราะเอกสารประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่บันทึกเรื่องราวของพระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ ขุนนางชั้นสูงเอาไว้ หากแต่สามัญชนที่มิได้มีเชื้อสายเกี่ยวข้องกับราชสกุลหรือสกุลขุนนางย่อมหายากที่จะมีบันทึกสกุลหรือตระกูลของตน เพราะในโบราณกาล สามัญชนมิได้รู้หนังสือที่จะจดบันทึกเอาไว้ หากมีก็มีบ้างที่เป็นตระกูลของพระสงฆ์ที่มียศบรรดาศักดิ์ และพระสงฆ์เป็นผู้รู้หนังสือและเขียนหนังสือจดบันทึกไว้ ถึงกระนั้นก็มีได้ให้รายละเอียดผู้สืบสายสกุล เนื่องจากพระสงฆ์ไทยย่อมไม่มีทนายสืบต่อมา อาจมีกระแสนิกรสายที่เป็นฝ่ายญาติของพระสงฆ์เหล่านั้น

การจดบันทึกสายตระกูลสามัญชนของบางครอบครัวของคนไทยทั่วไป เริ่มขึ้นเมื่อคนไทยสามัญชนได้รับการศึกษาให้อ่านออกเขียนได้ ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา เหล่านี้มักปรากฏอยู่ในบันทึกการบอกเล่าตกทอดเป็นความทรงจำของลูก-หลาน-เหลน-โหล่น-ลื้อ

หาได้จาก ‘หนังสืองานศพ’ หรือ หนังสือแจกในงานฌาปนกิจของผู้วายชนม์ ของตระกูล/ครอบครัวที่สืบ ‘นามสกุล’ นั้น ๆ ซึ่งมีขึ้นตามพระราชบัญญัตินามสกุล ในรัชกาลที่ 6 เป็นต้นมา ส่วนสายตระกูลที่สืบมาจากต่างชาติที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน ในประเทศไทย โดยเฉพาะสายตระกูลลูก-หลาน-เหลน-โหล่นชาวจีนซึ่งเดินทาง มาจากผืนแผ่นดินใหญ่ในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ ณ ปัจจุบัน ส่วนใหญ่กว่า 99.99 % ได้เปลี่ยนจากการใช้ ‘แซ่’ มาเป็นนามสกุลไทย สมาคมชาวจีนที่ตั้งขึ้นโดยตระกูล แซ่ต่าง ๆ และวัดจีน คริสตจักรจีนทำให้ลูก-หลาน-เหลน-โหล่นจีนซึ่งเป็นเชื้อสาย ผสมเหล่านี้อยู่คงทราบถึง ถิ่นฐานที่มาและ แซ่ ในตระกูลของตน ก่อนที่จะเปลี่ยน มาใช้นามสกุล

ลูก-หลาน-เหลน-โหล่นจีน หรือเชื้อสายผสมจีนเหล่านี้ตั้งถิ่นฐานถาวร และมีสถานะเป็น ‘คนไทย’ เจ้าของแผ่นดินไทยไม่ต่างกับคนไทยพื้นถิ่นที่อยู่มา แต่ดั้งเดิม เช่นเดียวกับชนต่างชาติที่สืบเชื้อสายบรรพบุรุษจาก มอญ เขมร ลาว ขกอินเดีย ขกเปอร์เซีย ญี่ปุ่น ฝรั่งเศสยุโรป รวมทั้งเชื้อสาย ‘ไท’/ ‘ไต’ กลุ่ม ต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบนแผ่นดินไทย โดยสมัครใจหรือจากสาเหตุอื่น เช่น การถูกกวาดต้อนเข้ามาหลังจากศึกสงคราม หรือ การหนีภัยสงคราม ก็ดี ถึงกระนั้นเอกสารการบันทึกเรื่องราวประวัติยังหา ได้ยาก

กรณีเอกสารปัจจุบันซึ่งบันทึก ประวัติของตระกูลชาวจีนจากแผ่นดิน ใหญ่ที่มำตั้งรกรากถาวรในแผ่นดินไทย มีบทบาทสำคัญในสังคมไทย และ สืบสายสกุลลงมาถึงปัจจุบัน จนมี ‘ลูกผสมไทย-จีน’ ของบางตระกูล ซึ่ง นับว่าเป็นงานเขียนหรืองานนิพนธ์ที่นับเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ได้ ตัวอย่างเช่น

(1) เรื่อง ‘คนจีน 200 ปี ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร’ ประกอบด้วย บทความ 6 ภาค มีผู้เขียนหลายคน-หลายบทความ ทั้งเป็นเรื่องเล่าประสบการณ์ การเสนอความคิดวิเคราะห์ การเสนอเรียบเรียงข้อมูลประวัติศาสตร์ มีบุญเกิด อรรถัน เป็นบรรณาธิการ พิมพ์ครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์หนังสือ เส้นทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2525;

(2) เรื่อง ‘มุกมังกร’ (The Dragon’s Pearl; กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ เดอะเนชั่น, 2538) โดย สิริพันธ์ พัทธโนทัย (Sirin Phathanothai) จิตาของนางวิไล (สกุลเดิมไชยกาญจน์) กับ นายสังข์ พัทธโนทัย (มีพ่อชื่อ ฮะ หรือ เจริญ เป็น **ลูกครึ่งจีน-ไทย** ฝ่ายพ่อคือนายเส็ง แซ่ลี้ม ฝ่ายแม่เป็นหญิงไทยคือ นางแหม่ม; พ่อของนายเส็ง คือ นายเอี้ยะ แซ่ลี้ม เป็นชาวจีนอำเภอทุ่งไหล่ จังหวัดแต่จัว มณฑลกว่างตง เดินทางมาอยู่เมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2396) บิดาส่งตัวสิริพันธ์ ไปอยู่กับนายโจวเอินไหล กรุงปักกิ่ง จีนแผ่นดินใหญ่ตั้งแต่วัยเด็กจนโตเป็นผู้ใหญ่ และได้เป็นอดีตติตาบุญธรรมของ ฯพณฯ โจวเอินไหล อดีตนายกรัฐมนตรีจีนอีกด้วย หนังสือเล่มนี้จึงเป็นบันทึกถึงประวัติศาสตร์ของครอบครัวและของตนเอง เมื่ออยู่ในเมืองจีนและเหตุการณ์ความสัมพันธ์ไทย-จีนในช่วงเวลานั้น สิริพันธ์ พัทธโนทัย ยังให้สัมภาษณ์ออกรายการ ‘ตอบโจทย์’ ของสถานีโทรทัศน์ Thai PBS เมื่อวันที่ 1 และ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 ชื่อเรื่องว่า ‘มิตรภาพต้องห้าม 2 แผ่นดิน 60 ปีสะพานเชื่อมไทย-จีน’ รายการนี้ยังคงปรากฏบนสื่อออนไลน์ YouTube มีผู้ติดตามเข้าชมถึง 8.77 ล้านครั้ง (สถิติวันที่ 24 สิงหาคม 2567);

(3) เรื่อง ‘จากสำเภาสู่โพธิสมภาร’ โดย ประตร์ อรรถวิวัฒน์ จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์บันทึกสยาม พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2566 ผู้เขียนระบุไว้ในปกหนังสือว่าเป็น “บันทึกเรื่องราวต้นสกุล ‘โพชยานนท์’ ที่โดยสารเรือสำเภาข้ามน้ำข้ามทะเลมายังแผ่นดินสยาม จนได้มีโอกาสเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี” ;

(4) เรื่อง ‘เป็นจีนเพราะรู้สึก ประวัติศาสตร์เสื้อผืนหมอนใบที่เพิ่งสร้าง’ โดย สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์ มีสายชล สัตยานุรักษ์ เป็นบรรณาธิการ พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ มติชน พ.ศ. 2566. หนังสือเล่มนี้ปรับปรุงจากงานวิจัย ในโครงการวิจัย “ความคิด ระบบคุณค่า และระบบอารมณ์ความรู้สึกของชนชั้นกลางไทย เชื้อสายจีนในกรุงเทพฯ กับการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับชาติและสังคมไทยทศวรรษ 2500- 2550” ภายใต้โครงการเมธีวิจัยอาวุโส ศาสตราจารย์เกียรติคุณสายชล สัตยานุรักษ์ ของกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

หนังสือซึ่งเป็น งานวิจัยประวัติศาสตร์เกี่ยวกับชาวจีนบนแผ่นดินภาคใต้ของไทย โดย ศาสตราจารย์สุริยงค์ พงศ์ไพบุลย์ ดิลก วุฒิปาณิชย์ ประสิทธิ์ จินการณ เรื่อง ‘**จีนทักษิณ วิถีและพลัง**’ ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พิมพ์ครั้งแรกพุทธศักราช 2544 มีภาคผนวก กล่าวถึง ‘**ตระกูลและคนจีนในภาคใต้: กรณีตัวอย่าง**’ แสดงประวัติตระกูลที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานบนแผ่นดินไทย ในยุคกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นต้นมา ขอสรุปเฉพาะดังนี้: **ณ ระนอง** ต้นตระกูลคือ ชูเจียง แซ่คอ เป็นจีนฮกเกี้ยน, เข้ามาตั้งถิ่นฐาน พ.ศ. 2368 ณ เมืองตะกั่วป่า (จังหวัดพังงา) เมืองระนอง/เมืองกระบี่ (จังหวัดระนอง) เมืองหลังสวน (จังหวัดชุมพร) ; **คณานุกรักษ์** ต้นตระกูลคือ ป่วย แซ่ตัน เป็นจีนฮกเกี้ยน, เข้ามาตั้งถิ่นฐาน พ.ศ. 2367 ณ เมืองสงขลา เมืองปัตตานี เมืองยะลา; **วานิช** ต้นตระกูลคือ ฮวด แซ่เอียบ เป็นจีนฮกเกี้ยน, เข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อพ.ศ. 2439 ณ เมืองพังงา เมืองภูเก็ต เมืองกระบี่ เมืองสุราษฎร์ธานี; **ธารสิริโรจน์** ต้นตระกูลคือ หยกเตี้ย แซ่แป๊ะ เป็นจีนฮกเกี้ยน เข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อพ.ศ. ๒๔๔๕ ณ เมืองภูเก็ต; **วงศ์ขจร** ต้นตระกูลคือ ต้นดำ แซ่ตัน เป็นจีนฮกเกี้ยน, เข้ามาตั้งถิ่นฐานประมาณ พ.ศ. 2400 ณ เมืองภูเก็ต; **ศรีสวัสดิ์นุภาพ** ต้นตระกูลคือ ฮวย แซ่ลี เป็นจีนแต้จิ๋ว, เข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อพ.ศ. 2450 ณ อำเภอบางเลน (จังหวัดนครปฐม) กรุงเทพมหานคร อำเภอเมืองสงขลา-อำเภอร่อนด-อำเภหาดใหญ่ (จังหวัดสงขลา); **โชติธรรมาภรณ์** ต้นตระกูลคือ ชุ่นอาน แซ่เอียบ เป็นจีนฮกเกี้ยน, เข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อประมาณพ.ศ. 2440 - 2450 ณ เมืองตะกั่วป่า (จังหวัดพังงา) อำเภอกันตัง (จังหวัดตรัง) จังหวัดภูเก็ต อำเภอทับสะแก (จังหวัดประจวบคีรีขันธ์) มาบตาพุด (จังหวัดระยอง); **จิระนคร** ต้นตระกูลคือ กิชี แซ่เจีย เป็นจีนกว่างตง, เข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อพ.ศ. 2447. ณ กรุงเทพมหานคร อำเภอรัตนพิบูลย์- อำเภอทุ่งสง-อำเภอฉวาง (จังหวัดนครศรีธรรมราช), จังหวัดพัทลุง, อำเภอโคกโพธิ์ (จังหวัดปัตตานี) อำเภอหาดใหญ่ (จังหวัดสงขลา); **เศรษฐภักดี** ต้นตระกูลคือ เชียงสูน แซ่เลี้ยว เป็นจีนแต้จิ๋ว เข้ามาตั้งถิ่นฐาน ประมาณช่วงพ.ศ. 2430 - 2435 ณ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดชุมพร อำเภอหาดใหญ่(จ.สงขลา) กรุงเทพมหานคร; **ภูเก้าล้วน** ต้นตระกูลคือ ตี๋ผิง แซ่ภู เป็นจีนไหหลำ/จีนแคะ, เข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อ

พ.ศ. 2469 ณ อำเภอกันตัง อำเภอปะเหลียน (จังหวัดตรัง) จังหวัดกระบี่; **พันธุ์พืชพันธุ์** ต้นตระกูลคือ อ่องจิว แซ่ผาง หรือ แซ่พัน เป็นจีนฮกจิว/ฮกเกี้ยน เข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อพ.ศ. 2473 ณ อำเภอนาบอน-อำเภอทุ่งใหญ่-อำเภอทุ่งสง-อำเภอฉวาง (จังหวัดนครศรีธรรมราช) อำเภอหลังสวน (จังหวัดชุมพร) อำเภอหาดใหญ่ (จังหวัดสงขลา) (สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, ดิลก วุฒิพาณิชย์, ประสิทธิ์ ชินการณ์, 2544: 168-265).

ที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นตระกูลจีนที่สืบเชื้อสายมาเป็นลูกผสมไทย จีนของภาคใต้ซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นเจ้าของ ชุนนาง คหบดี (เศรษฐี) ร่ำรวยระดับประเทศจึงได้รับการบันทึกไว้ในงานวิจัยดังกล่าว

ในช่วงเวลาเดียวกันกับการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของตระกูลจีนจนถือกำเนิดลูกผสมจีนที่มั่งคั่งด้วยศถาบรรดาศักดิ์และโภคทรัพย์ ก็ยังมีชาวจีนอีกจำนวนมากที่เข้ามายังแผ่นดินภาคใต้ของประเทศไทยซึ่งใช้ชีวิตแบบคนพื้นถิ่นธรรมดาเป็นผู้ใช้แรงงาน ค้าขาย ชาวสวน ชาวไร่ รับราชการในระดับปานกลาง ไม่สูงสุด คนจีนต้นตระกูลของคนเหล่านี้ล้วนอยู่กิน (แต่งงาน) กับหญิงพื้นถิ่น หรือกับหญิงที่มีพ่อเป็นจีนมีแม่เป็นคนพื้นถิ่น ตระกูลของลูกผสมเหล่านี้มิได้รับการบันทึกเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ หรือในงานวิจัยแต่อย่างใด หากแต่บางตระกูลบันทึกเป็นเอกสารเผยแพร่กันในหมู่ญาติตระกูล อยู่ในหนังสือแจกงานศพบ้าง เอกสารสำเนาแจกกันในงานพบปะสังสรรค์ในหมู่ญาติบ้าง เอกสารเหล่านี้ไม่ควรละเลยควรได้รับการบันทึก เก็บรักษาเพื่อเติมเต็มประวัติศาสตร์ประชาชนและประชาชาติบนแผ่นดินของเราในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นจึงขอให้ลูก-หลาน-เหลน-โหล่น-ลื้อ เชื้อสายลูกผสมจีนทั้งหลายควรจดบันทึกเรื่องราวของสายตระกูลตนไว้เป็นหลักฐาน

ตัวอย่างการบันทึกต่อไปนี้เป็นเรื่อง ‘**สามัญชนลูกผสมข้ามสายพันธุ์จากต่างแดนกับคนพื้นถิ่นในภาคใต้ของไทย**’ ที่ชัดเจนกรณีหนึ่ง เป็นเรื่องใกล้ชิดผู้เขียนดังนี้:

สายตระกูลหนึ่งซึ่งปู่ทวดเป็นชายจีนสองพี่น้อง นีหิพุภิกขภัยหรือความอดอยากจากสภาวะธรรมชาติจากเกาะไหหลาน (คนไทยเรียก เกาะไหหลำ) ชายสองพี่น้องนี้ถือแซ่ตามบรรพชนคือ ‘แซ่ลิ้ม’ ในภาษาจีนไหหลำ หรือ ‘แซ่หลิน’ ในภาษาจีนกลาง ‘แซ่หลิน’ แปลว่า ‘หมู่มั้ แมกมั้ ป่ามั้’ ทั้งสองอาศัยเรือสินค้าพร้อมกับเพื่อนพ้องในหมู่บ้านเดียวกันจากเกาะไหหลำมาขึ้นฝั่งที่ปากน้ำในอำเภอท่าศาลาจังหวัดนครศรีธรรมราชในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ชายผู้ที่ได้ใช้แรงงานรับจ้าง ต่อมาประกอบอาชีพเป็นชาวสวน ชาวไร่ ณ ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา ชายผู้น้องเดินทางไปรับจ้างและประกอบอาชีพค้าขาย ณ อำเภอชะอวด ของจังหวัดนี้ ทั้งสองอยู่กินกับหญิงพื้นถิ่นปักซีได้ในพื้นที่นั้น ๆ มีลูกหลานสืบต่อมาหลายคน ครั้นทั้งสองตายลง ลูกหลานของชายจีนผู้น้องที่อำเภอชะอวดมีฐานะมั่งคั่งกว่า จึงซื้อพื้นที่ดินเป็น ‘สุสานจีน’ ฝังร่างบรรพชนชายจีนพี่น้องทั้งสองไว้ ณ สุสานที่อำเภอชะอวดนี้ และเป็นสุสานของลูกหลานของสายฝ่ายน้องซึ่งอยู่ที่อำเภอชะอวดสืบต่อมา เนื่องจากสายนี้มักแต่งงานกับลูกสาว หลานสาวชาวจีนที่มาอยู่ในอำเภอนี้ อำเภอชะอวดมีชาวจีนเข้ามาอาศัยอยู่จำนวนมาก ส่วนเชื้อสายฝ่ายที่คงอยู่ที่อำเภอท่าศาลา ฝ่ายพี่ชายนี้มีลูกชาย 2 คนเริ่มทำสวน ทำไร่ แต่งงานกับหญิงไทยปักซีได้ หลานก็แต่งงานกับหญิงไทยปักซีได้ จึงไม่นิยมที่จะฝังศพหรือสร้างสุสาน แต่ปฏิบัติตามปณิธิแบบชาวไทยพุทธปักซีได้คือการเผาศพและบางคนเก็บอัฐิ (ถ้ากระดูก) ไว้ใน ‘บัว’ หรือเจดีย์บรรจุอัฐิขนาดเล็ก สร้างไว้ในวัดที่ตนศรัทธา หลานชายคนหนึ่งของชายผู้พี่ซึ่งเป็นชาวสวนที่อำเภอท่าศาลาแต่งงานกับหญิงไทยปักซีได้ ซึ่งมีบรรพบุรุษสายแม่สืบมาจากพราหมณ์อินเดียที่อพยพเข้ามาในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ พราหมณ์ผู้นี้เป็นแพทย์และนักดนตรีในราชสำนักของราชวงศ์อินเดียภาคใต้ (ซึ่งมีเชื้อสายทรวาเดีย+อารยัน เป็นคอเคซอยด์ลูกผสม) ลักษณะเด่นทางกายภาพคือ ผิวขาว จมูกโด่ง ดวงตาโต และผมหนาหยักศกเล็กน้อย ดังนั้นลูกของคนทั้งสอง จึงเป็นเชื้อสายจีน+ไทยปักซีได้ กับ เชื้อสายอินเดีย + ไทยปักซีได้ ดังนั้นลูก ๆ ของคนทั้งสองได้ลักษณะเด่นของบรรพชนฝ่ายแม่ (คอเคซอยด์ลูกผสม + มองโกลอยด์ได้ + ออสโตรเนเซียน) ดังกล่าวนี้นานกว่า

ลักษณะเด่นของบรรพชนฝ่ายพ่อ (มองโกลอยด์เหนือ + มาลาโย-โพลีเนเซียน) เนื่องจากบรรพชนของฝ่ายพ่อมาจากเกาะไต้หวัน (ไหหลำ) ซึ่งผลการศึกษา ดีเอ็นเอ บอกว่าชนดั้งเดิมของเกาะนี้เป็นมาลาโย-โพลีเนเซียนเมื่อคนจีนอพยพ จากมณฑลกว่างตง-ฝูเจี้ยนมาอาศัยบนเกาะนี้จึงผสมกับชนพื้นเมืองที่เป็นมาลาโย-โพลีเนเซียน บรรพชนฝ่ายพ่อหรือชายสองพี่น้องซึ่งมีแซ่หลิน แปลว่า หมูไม้ นั้น นักประวัติศาสตร์จีนท่านหนึ่งได้ว่าเคราะห์ว่า ‘แซ่หลิน’ ซึ่งแปลว่า ‘หมูไม้ แมงไม้ ป่าไม้’ นี้ เป็นชาวจีนอพยพมาจากมณฑลฝูเจี้ยนมาอยู่ที่เกาะไต้หวัน เหตุที่สืบเค้า ไปได้ว่าบรรพชนตระกูลของสองพี่น้องแซ่หลินนี้ยอมแต่งงานกับคนพื้นถิ่นที่ สืบเชื้อสายมาลาโย-โพลีเนเซียน เนื่องจากลักษณะพันธุกรรมอย่างหนึ่งของ โพลีเนเซียนคือดวงตาสีน้ำตาลอ่อนและมีขอบรอบดวงตาเป็นสีเขียวอ่อน ได้ปรากฏเป็นลักษณะเด่นอยู่ใน หลาน และเหลน ผู้สืบเชื้อสายมาถึงร้อยละ 75 สายสกุลฝ่ายแม่ซึ่งมีเชื้อสายพราหมณ์อินเดียใช้นามสกุลว่า ‘เวษฎุติ’ (เพราะสืบ สาวเรื่องราวว่าต้นตระกูลเป็นแพทย์) สายสกุลฝ่ายพ่อซึ่งบรรพชนปู่ทวดผู้เป็นพี่ ซึ่งแต่งงานในหมู่คนไทยและประกอบอาชีพชาวสวนแบบคนไทย เปลี่ยนนามสกุล เป็น ‘ศรีสุชาติ’ แปลว่า ‘กำเนิดดีงาม’ ไม่ได้โยงยึดกับความหมายของแซ่เดิม แต่บรรพชนปู่ทวดผู้เป็นน้องซึ่งอยู่ที่อำเภอชะอวดและลูกหลานมักแต่งงานกับ ลูก-หลานจีน เมื่อเปลี่ยนจากแซ่หลิน (ลิ้ม) เป็นนามสกุล จึงตั้งนามสกุลที่คง ความหมายเดิมไว้คือ ‘วรพฤกษ์’ (แปลว่า หมูไม้ดีงาม) ทั้งสองนามสกุลตั้งโดยใช้ ภาษาสันสกฤตตามความนิยมการใช้ภาษานี้ตั้งนามสกุลของคนไทย ทั้งนามสกุล วรพฤกษ์และศรีสุชาติ มีคำพยางค์แรกที่มีความหมายเหมือนกัน แม้จะใช้คำต่างกัน คือ ‘วร’ และ ‘ศรี’ ทั้งสองคำแปลว่า ‘ดีงาม’ สรุปว่า ผู้สืบสกุลรุ่นเหลนของ ชาวจีนแซ่หลิน (แซ่ลิ้ม) ผู้พี่จากเกาะไต้หวัน มีเชื้อสายและลักษณะพันธุกรรม คือ มองโกลอยด์ใต้ + มองโกลอยด์เหนือ + มาลาโย-โพลีเนเซียน + ออสโตรเนเซียน + คอเคเซียน

จากตัวอย่างข้างต้น และประวัติศาสตร์ยาวนานของการผสมข้ามสาย พันธุ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงมาถึงความรู้ ความเข้าใจได้ว่า ลูกผสมจีนบน

แผ่นดินไทย หรือ เปอรานากัน ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คงหายากนักที่จะเป็นจีนที่เป็นมองโกลอยเหนือ + ไทยที่เป็นมองโกลอยใต้หรือ จีนที่เป็นมองโกลอยใต้เหนือ + ออสโตรเนเซียน ในบ้านเราหรือในเพื่อนบ้านในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ล้วนเป็นเชื้อสายจีนผสมหลายสายพันธุ์ทีเดียว

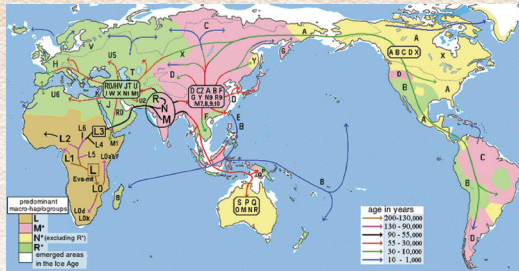
บทสรุปสำหรับการมองอนาคตเรื่อง ‘ลูกผสมจีน’ : จาก ‘ดีเอ็นเอ’ ที่เหมือน – แตกต่างกับแนวคิดการกระจาย ตัว ของคนในอดีต-ปัจจุบัน จนถึง ลูกผสมจีนในต่างแดน

จากการสำรวจ ประมวลสถิติคนจีนโพ้นทะเล หรือ ชาวจีนที่อพยพไปตั้งถิ่นฐานในประเทศอื่น นอกประเทศจีนปัจจุบัน (Overseas Chinese/Chinese Diaspora) พบว่า มีกว่า 50 ล้านคน มีชาวจีนมาตั้งถิ่นฐานในประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากที่สุด กล่าวคือ เทียบจากจำนวนประชากรของประเทศนั้น ๆ ดังนี้ ชาวจีนมีในสิงคโปร์ 75 % ในมาเลเซีย 22.8 % ในประเทศไทย 14% ในประเทศบรูไน ดารุสลาม 10% แต่เมื่อเทียบจำนวนแล้วประเทศไทยมีคนจีนโพ้นทะเลมากที่สุดในโลกคือ 9,392, 792 คน จากการสำรวจสถิติปี พ.ศ. 2555

สถิติข้างต้นเป็นการแสดงภาพประมาณการเพื่อบอกว่าชาวจีนอพยพจากถิ่นกำเนิดเดิมไปตั้งถิ่นฐานในดินแดนอื่นมากน้อยเพียงใด แต่สถิติไม่ได้บอกว่านับคนจีนที่ยังเป็นสัญชาติจีนหรือคนจีนที่เกิดในถิ่นอื่นแล้ว เช่น จีนลูกผสม ลูกผสมจีน ข้อมูลที่สำรวจของสถิติโลกเช่นนี้อาจไม่ถูกต้องนัก เมื่อพิจารณาเบื้องต้นเป็นที่ประจักษ์ว่า ในประเทศสิงคโปร์ คำว่า ‘ชาวจีน’ นั้น ไม่ใช่คนจีนแท้จากจีนแผ่นดินใหญ่ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานบนแผ่นดินนี้ แต่ล้วนเป็น ‘ลูกผสม’ ที่เรียกว่า ‘เปอรานากัน’ ทั้งสิ้น ส่วนประชากรที่เป็นมาเลย์ อินเดียนที่เป็นทมิฬ-ฮินดู ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ผสมกับจีนหรือลูกผสมจีน มีชุมชนแยกออกไปต่างหากจำนวนหนึ่งถึงกระนั้นความผิดแปลกแตกต่างออกไปจากความเป็นจีนดั้งเดิม หรือ ประชากรดั้งเดิมของประเทศสิงคโปร์ คือ รับเอา **ภาษาอังกฤษ** เป็นภาษาสื่อสารทางราชการ

และสื่อสารกันโดยประชาชนทั่วไป (ประชากรสิงคโปร์ทุกคนพูด-เขียน-อ่านภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี) ‘**ลูกผสมชนพื้นเมืองกับจีน**’ ที่สิงคโปร์ มีบทบาทสำคัญมาก ในสิงคโปร์มีพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เรียกว่า ‘**พิพิธภัณฑ์สถานเปอรานากัน**’ ใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า ‘**Peranakan Museum**’ เป็นการเฉพาะเลยทีเดียว พิพิธภัณฑ์สถานเปอรานากันแห่งนี้ รวบรวมโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและเรื่องราวของเปอรานากัน ตั้งแต่พุทธศักราช 2523 และเปิดให้ประชาชนเข้าชมตั้งแต่พุทธศักราช 2551 (Yoong, 2013: 15-21) สำหรับประเทศไทยมีคนจีนและคนเชื้อสายจีน อพยพมาตั้งถิ่นฐานถาวรและมีเชื้อสายจีนลูกผสมน่าจะมากกว่า 14 ล้านคน เพราะชาวจีนจากแผ่นดินใหญ่ที่มาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย หากมีทวด-ปู่-ตา ลูก-หลาน-เหลน-โหล่นที่กำเนิดบนแผ่นดินไทยนั้น เชื้อสายลูกผสมจีนเหล่านี้มิได้ถือว่าเป็นคนจีนอีกต่อไป แต่ล้วนแล้วแต่ถือว่าเป็น ‘ไทย’ มีบัตรประชาชนและสิทธิหน้าที่พลเมืองในฐานะคนไทยทุกประการ แม้ลูกครึ่งไทย-จีนเหล่านี้จะตระหนักว่าตนสืบเชื้อสายมาจากคนจีนก็ตาม อาจกล่าวได้ว่าคนไทยเชื้อสายจีนไม่ว่ามากหรือน้อย ย่อมจะมีจำนวนกว่าครึ่งของคนไทยทั้งประเทศ ถึงกระนั้นการสำรวจเชิงสถิติจริงจัง ยังมิได้ดำเนินการแต่อย่างใด

ภาพแผนที่ข้อมูลสายพันธุ์มนุษย์จากการศึกษาดีเอ็นเอและตารางแจกแจงคนจีนโพ้นทะเลในประเทศต่าง ๆ ข้างล่างนี้ เป็นความคิดรวบยอดที่แสดงให้เห็นถึง การกระจายตัวของสายพันธุ์เชื้อสายต่าง ๆ ตามข้อมูลปัจจุบันที่นำมาประมวลไว้เพื่อให้พิจารณาถึงสายพันธุ์ผสมที่เกิดขึ้นใหม่คือ ‘**ลูกผสมจีน**’ กับสายพันธุ์อื่นซึ่งอยู่บนพื้นที่ต่าง ๆ กัน ซึ่งยังมีได้นำมารวมไว้ในแผนที่ข้อมูลสายพันธุ์มนุษย์นี้ ส่วนตารางแจกแจงคนจีนโพ้นทะเลฯ ซึ่งแสดงถึงการกระจายตัวของคนจีนไปต่างถิ่นฐานโพ้นทะเลหรือในประเทศต่าง ๆ นอกแผ่นดินใหญ่ของจีน ระบุตามปีที่สำรวจ และเทียบจำนวนกับประชากรทั้งประเทศของแต่ละประเทศ ย่อมเสนอให้นำไปสู่การพิจารณาว่า **คนจีน คนเชื้อสายจีน ลูกผสมจีน** ย่อมจะมีบทบาทสำคัญต่อ **ภูมิรัฐศาสตร์-ภูมิเศรษฐศาสตร์และภูมิภาคพันธุ์** ที่จะเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต อย่างไรได้บ้าง ?

แผนที่โลก แสดงสมมติฐานการกระจายตัวของสายพันธุ์มนุษย์ จากข้อมูลการวิเคราะห์ไมโทคอนเดรียล ดี เอ็น เอ

แผนที่นี้ตีพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือและสื่อออนไลน์ทั่วโลก เพื่อให้นักวิชาการใช้อ้างอิงและพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูล หากมีการศึกษาวิเคราะห์มากกว่านี้ในปัจจุบัน-อนาคต; อนุญาตให้นำมาใช้อ้างอิงได้ตามผู้ที่ดำเนินการทำแผนที่นี้ ดังนี้: “Hypothesized map of human migration based on mitochondrial DNA.”
By User: Maulucioni – Migraciones humanas en haplogrupos mitocondriales.PNG, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=32585433>]

แผนที่โลกแสดงผลจากการวิเคราะห์ Y-DNA แอปโลกรูป วาย-ดีเอ็นเอ ของชาวมุขย์โบราณและปัจจุบัน แสดงให้เห็นสายพันธุ์มนุษย์ที่สืบทอด-เกี่ยวเนื่องกัน แสดงผลให้เห็นว่า ภาคเหนือ-ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางด้านตะวันออกของประเทศไทยเป็นกลุ่มเดียวกับลาว-กัมพูชา-เวียดนาม-จีนตอนใต้ เมียนมาตะวันตกและอินเดียตะวันออก (อัสสัม/มณีปุระ) เกาะบอร์เนียว เกาะซาว ส่วนภาคตะวันตกและภาคใต้ของประเทศไทย เป็นกลุ่มเดียวกับจีนแผ่นดินใหญ่ เกาะสุมาตรา ตะวันออก

อ้างอิง

- กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2521. **การแต่งตั้งขุนนางไทยในรัชสมัยรัชกาลที่ 5**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- คณะกรรมการประมวลเอกสารและจดหมายเหตุฯ. 2554. **ราชสกุลวงศ์**. กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช. 2548. **โครงกระดูกในตู้**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- เฉลิม ยงบุญเกิด. 2510. **บันทึกว่าด้วยชนบธรรมเนียมประเพณีของเงินละ**. พระนคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- ณัฐพล ณ สงขลา, บรรณาธิการ. 2553. **พงศาวดารเมืองสงขลา และ โบราณคดี และประวัติศาสตร์เมืองสงขลา**. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันเอก พร้อมศักดิ์ ณ สงขลา 23 มกราคม 2553. กรุงเทพฯ: บริษัท พี. เพรส จำกัด.
- ทิพากรวงศมหาโกษาธิบดี, เจ้าพระยา. 2547. **พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- นิตยา เหล่าสุนทร (บรรณาธิการ). 2544. **ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: คณะสงฆ์วัดพระเชตุพน.
- บุญเกิด อระตัน (บรรณาธิการ). 2525. **คนจีน 200 ปี ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หนังสือเส้นทางเศรษฐกิจ.
- ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม 1. 2544. **ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม 1**. กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- ปรเอตร์ อรรถวิวัฒน์. 2566. **จากสำเนาสุโพธิสมภาร** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บันทึกสยาม.
- มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา. 2554. **นามานุกรมพระมหากษัตริย์ไทย**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2553. **กฎหมายตราสามดวง: พระทำนูน. ฉบับราชบัณฑิตยสถาน จัดพิมพ์ตามต้นฉบับหลวงของสำนักหอสมุดแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

วิเชียรคีรี (ชม), พระยา. 2553. ‘ภาค 1 พงศาวดารเมืองสงขลา’ พงศาวดารเมืองสงขลา และ โบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองสงขลา. อนุรักษ์ ฌ สงขลา, บรรณาธิการ. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันเอก พร้อมศักดิ์ ฌ สงขลา 23 มกราคม 2553. หน้า 85 - 105. กรุงเทพฯ: บริษัท พี. เพรส จำกัด.

วินัย พงศ์ศรีเพียร. (บรรณาธิการ). 2534. **พรรณนาภูมิสถานพระนครศรีอยุธยา เอกสารจากหอหลวง (ฉบับความสมบูรณ์)**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ อูษาคเนย์.

วิภู กุตะนันท์ และรัศมี ชูทรงเดช, 2562. **จีโนมไมโทคอนเดรียของประชากรโบราณ และประชากรปัจจุบันในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน. การประชุมโต๊ะกลม ครั้งที่ 2 โครงการมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์และพลวัตทางวัฒนธรรมบนพื้นที่สูงในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน.** 23 มีนาคม 2562 ห้องประชุม 601 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), หน้า 117-131.

ศานติ ภักดีคำ. 2561. “พระราชโอรส-พระราชธิดาในสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” **ประวัติศาสตร์ไทยสมัยธนบุรี**. หน้า 418-427. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

ศุภวัฒน์ เกษมศรี, พลตรี หม่อมราชวงศ์.(บรรณาธิการ) 2557. **ประชุมเอกสารเก่าเมืองนครศรีธรรมราชในรัชกาลที่ 4**. นนทบุรี: องค์กรสภายดี.

สวสดีศิริศรีสมันตราษฎ์นายก, พระยา. 2553. ‘ภาค 2 พงศาวดารเมืองสงขลา’ พงศาวดารเมืองสงขลา และโบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองสงขลา. อนุรักษ์ ฌ สงขลา, บรรณาธิการ. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันเอก พร้อมศักดิ์ ฌ สงขลา 23 มกราคม 2553. หน้า 106 - 117. กรุงเทพฯ: บริษัท พี. เพรส จำกัด.

สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์. 2566. **เป็นจีนเพราะรู้สึก ประวัติศาสตร์เลื้อยพันหมอนใบที่เพิ่งสร้าง.** สายชล สัตยานุรักษ์ บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

สิรินทร์ พัทธินัย. 2538. **มุกมังกร’ (The Dragon’s Pearl;** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เดอะเนชั่น.

- สุธิวังศ์ พงศ์ไพบูลย์, ดิลก วุฒิพาณิชย์ ประสิทธิ์ ชินการณ. 2544. **จีนทักษิณ วิถีและพลัง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- สุรินทร์ ภูจักรและคณะ. 2543. **รายงานขึ้นสรุปการชุดค้นที่ถ้ำหมอเขียว จังหวัดกระบี่ และถ้ำชาโก จังหวัดตรัง และการศึกษาชาติพันธุ์วิทยาทางโบราณคดีชนกลุ่มน้อยเผ่าชาโก จังหวัดตรัง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. 2547. **แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย (Ethnolinguistic maps of Thailand)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ.
- อมรา ศรีสุชาติ. 2544. **สายรากภาคใต้ ภูมิลักษณะ รูปลักษณะ จิตลักษณะ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนส่งเสริมการ วิจัย.
- _____. 2553 (ก). **‘โบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองสงขลา’**. **พงศาวดารเมืองสงขลา และ โบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองสงขลา**. อนุรักษ์พล สงขลา, บรรณาธิการ. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันเอกพร้อมศักดิ์ ณ สงขลา 23 มกราคม 2553. หน้า 119 - 160. กรุงเทพฯ: บริษัท พี. เพรส จำกัด.
- _____. 2553 (ข). **โยคะ โยคี ฤๅษี ดาบส: จากปรัชญาสู่ศิลปกรรม-จากภารตะสู่สยามประเทศ. พิพิธวิทยาการ รวมบทความวิชาการด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ศิลปะ และพิพิธภัณฑวิทยา 2553**. หน้า 48 - 75. กรุงเทพฯ: สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- _____. 2557. **ศรีวิชัยในสุวรรณทวีป**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- _____. 2559 (ก). **‘ความเป็นไทยและสากลในมรดกความทรงจำแห่งโลก’** นิตยสารศิลปากรปีที่ 59 ฉบับที่ 1 ม.ค. - ก.พ. 2559. หน้า 4 - 11.
- _____. 2559 (ข). **รากแห่งวัฒนธรรมอาเซียน**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- อุดมสมบัติ, หลวง. 2530. **จดหมายเหตุของอุดมสมบัติ พร้อมด้วยอธิบายของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชูปภาพ**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- Andaya, Barbara Watson, Andaya, Leonard Y. **A history of Modern Southern Southeast Asia, 1400-1830**. Cambridge: University Press, 2016.

- Bahn, Paul. 2017. **Archaeology the Whole Story**. London: Themes & Hudson Ltd.
- Bourlière, François. 1988. **The Land and Wildlife of Eurasia**. Second edition. Hong Kong: Time-Life Books.
- Carton, Steven (editor). 2020. **Timelines of Everyone: From Cleopatra and Confucius to Mozart and Malala**. London: Penguin Random House Company.
- Chong, Alan, edited. 2012. **The Many Streams of Buddhist Art in Thailand**. Singapore: Asian Civilisations Museum.
- Coon, Carleton S. 1962. **The Origins of Races**. New York: Alfred A. Knopf.
- Cowan, Laura, Frith, Alex, Lacey, Minna, & Martin, Jerome. 2018. **100 Things to Know about History**. London: Usborne Publishing Ltd.
- Dobzhansky, Th. **Genetics and the Origin of Species**. 1951. 3rded. New York: Columbia University Press.
- . **The Biology of Ultimate Concern**. 1967. New York: New American Library.
- . 1973. **Genetic Diversity and Human Equality**. New York: Basic Books.
- Gibb, H.A.R., ed. (1929), **Ibn Battuta Travels in Asia and Africa (selections)**, London: Routledge. Reissued several times. Extracts are available on the Fordham University site Archived 13 May 2011 at the Wayback Machine.
- Gosden, Chris. 2020. **The History of Magic: From Alchemy to Witchcraft, from the Ice Age to the Present**. Dublin: Penguin Random House, UK.

- Hill, C., Sores, P., Mormina, M., Macaulay, V., Clarke, D., Blumbach, P.B., Vizuite-Forster, M., Foster, P., Bulbeck, D., Oppenheimer, S., & Richards, M. 2007. *A mitochondrial stratigraphy for island Southeast Asia*, **The American Journal of Human Genetics** 80: 29-43.
- Howell, Clark F. 1989. **Early Man**. 2nd edition. Hongkong: Time-Life Books Inc.
- Hulbert, James. (trans). 1986. **Dictionary of Symbolism Cultural Icons & the Meanings behind Them by Hans Biedermann**. New York: A Meridian Books.
- Jacq-Hergoualc'h, Michel. 1987. **Étude Historique du Livre de Simon de La Loubère “Du Royaume de Siam” Paris 1691**. Paris: Editions Recherche sur les Civilisations.
- Kampuansai, Jatupol, Kutanan, Wiphu, Phuphanitcharoenkul, Suphanun, Kangwanpong, Daorong. 2012. *A Suggested Khmuic origin of the hunter-gather Mlabri in northern Thailand: evidence from maternal DNA lineages*. **Genomics and Genetics Vol. 5 No. 2**, July- December 2012. The Official Journal of Genetics Society of Thailand.
- Krause, J.; Fu, Q.; Good, J.M; Viola, B.; et al. 2010. “The complete mitochondrial DNA genome of an unknown hominin from southern Siberia”. **Nature. 464 (7290)**: 894-897.
- Miksic, John N. 2016. **Singapore & The Silk Road of the Sea 1300-1800**. Singapore: National University of Singapore.
- Miksic, John N. & Goh, Geok Yian. 2017. **Ancient Southeast Asia**. New York: Routledge World Archaeology.

- Pietrusewsky M. 2008. *The modern inhabitants of Island Southeast Asia: a craniometric perspective*. In: Indriati E, editor. **Proceedings of the International Seminar on Southeast Asian Paleoanthropology: Recent Advances on Southeast Asian Paleoanthropology and Archaeology**. Laboratory of Bioanthropology and Paleoanthropology, Faculty of Medicine, Gadjah Mada University, Yogyakarta, Indonesia. p 185-20.
- . 2010. *A multivariate analysis of measurements recorded in early and more modern crania from East Asia and Southeast Asia*. **Quaternary International** 211: 42-54.
- Pietrusewsky, M. and Douglas, T. Michele. 2003. **Ban Chiang: a prehistoric village site in northeast Thailand: The human skeletal remains**. Philadelphia: The University of Pennsylvania.
- Premathilake, Rathnasiri. 2019. Maritime Dispersal of Musa bananas in the Early Holocene: Evidence from Sri Lanka. page 105. **Abstract: International Symposium: Ancient Maritime Cross-cultural Exchanges of Asia**. Surat Thenai-Phangnga-Krabi-Phuket, Thailand, 7th – 10th March 2019. Bangkok: The Fine Arts Department.
- Reid, Lawrence A. 1994. Linguistic Archaeology: Tracking Down the Tasaday Language. **Paper presented to the World Archaeology Congress-3: Language, Anthropology and Archaeology**, New Delhi., December, 4-11, 1994.
- Risley, Herbert Hope (1891). *“The Study of Ethnology in India”*. **The Journal of the Anthropological Institute of Great Britain and Ireland**. 20. *Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*: 237–238.

- Scott, George, & Schombag, Roman. 2015. **The Sinodonty and/ or Sundadonty: Revising the Three-Wave Model for the Peopling of the Americas**. The 80th Annual Meeting of the Society for American Academy. (San Francisco, California).
- Shuhua Xu, Daoroong Kangwanpong, Mark Scielstad, Metawee Srikummool, Jatupol Kampuansai, Li Jin. *Genetic evidence supports linguistic affinity of Mlabri-a hunter gatherer group in Thailand*. **The HUGO Pan - Asian SNP Consortium BMC Genetics II**. Article number 18, 19 March 2010.
- Srisuchat, Amara. 2007. “Yoga: The Interpretative Philosophy through Literature and Art in Primary and Secondary Thoughts” in **Sanskrit Studies Centre Journal Volume III**. Pp. 30-70. Bangkok: Sanskrit Studies Centre, Faculty of Archaeology, Silpakorn University, Bangkok, Thailand.
- _____. 2016. **Roots of ASEAN’s Cultures**. Bangkok: The Fine Arts Department, Ministry of Culture.
- _____. 2019: “*Thailand’s Museum Collections telling Noteworthy Stories of the Zhōngguó-Tàiguó Linkage by the Silk Road to the Belt and Road*”, **Guangming Daily China**, Beijing, China, to celebrate the second ‘Belt and Road Summit’ on 26 April 2019. 13 pages.
- Surat, Wunrada. 2019. *The Origin of Prehistoric Cattle excavated from Four Archaeological Sites in Central and Northeastern Thailand: evidence from ancient DNA*. page 107. **Abstract: International Symposium: Ancient Maritime Cross-cultural Exchanges of Asia**. Surat Thenai-Phangnga-Krabi-Phuket, Thailand, 7th – 10th March 2019. Bangkok: The Fine Arts Department.

- Tahi, Ibrahim. & Ho, Valwrie. 2013. **Peranakan Museum Guide**. Singapore: Asian Civilisations Museum.
- Tripathi, Rama Shankar. 2014. **History of Ancient India**. Delhi: Motilal Banarsidass Publishers.
- Wang Jian and Fang Xiaoyan. 2017. **The Illustrated Brief History of China: Culture – Religion – Art – Invention**. Shanghai: Shanghai Press and Publishing Development Company, Ltd.
- Welsh, Frank. 2011. **The History of the World: From the Dawn of Humanity to the Modern Age**. London: Quercus.
- Wheatley, Paul. 1980. **The Golden Khersonese**. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- Williams, C.A.S. 2000. **Outlines of Chinese Symbolism and Art Motives**. Tokyo: The Charles E. Tuttle Company, Inc. Of Rutland, Vermont & Tokyo.
- Wyatt, David K. 2003. **Thailand A short History**. Second Edition. Chiang Mai: Silkworm Books.
- Yang, Melinda A. 2022. “A genetic history of migration, diversification, and admixture in Asia”. *Human Population Genetics and Genomics*. 3 (1): 1-32.
- Yoong, Jackie. 2013. ‘*Paranakan Art and Culture: A History of the Peranakan Museum*’ **Peranakan Museum Guide**, edited by Ibrahim Tahi & Valwrie Ho, page 15-21. Singapore: Asian Civilisations Museum.
- Zimmer, Carl. 2018. **She Has Her Mother’s Laugh: The Powers, Perversions, and Potential of Heredity**. Dutton: New York, New York, 2018.
- Zumbroich, TJ. 2007-2008. *The origin and diffusion of betel chewing: a synthesis of evidence from South Asia, Southeast Asia and beyond*. In **eJournal of Indian Medicine**. 1: 87-140.

หมวด 1

ภาพเก่า เมืองสตูล

ข้อมูลโดย คุณศุภานนท์ พงษ์พิเนต

ภาพจากคลังภาพบ้านพระยาสมันตรัฐบุรินทร์

ไขปริศนา ภาพสี่พระยา สองข้างซ้ายขวาคือใคร ?

บรรยายภาพ :

ภาพถ่ายที่ระลึกในโอกาสรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์เนื่องในพระราชพิธีฉัตรมงคล 11 พฤศจิกายน 2468 ยืน จากซ้ายไปขวา พระยาสุริยานุวงศ์ประวัติ (เต่า บุณนา), พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ (บุรินทร์ สมันตรัฐ หรือศุ่ย บินอับดุลลาห์), พระยาอาชญาพิทักษ์ (เกษ สุนทรรัตน์) นั่ง พระยาภูมินารธกิติ (ภูเดิน บินกูแมะ)

ภาพ ๆ นี้คุ้นตาชาวสตูลไม่น้อย บุรุษ 2 ท่านที่นั่งและยืนกลางภาพนั้น ใคร ๆ ก็รู้จัก ซึ่งก็คือ พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ (ยืน) และพระยาภูมินารธกิติ (นั่ง)

แต่สองข้างซ้ายขวาคือใคร ?

คำตอบมีอยู่ในหนังสือที่พิมพ์แจกในงานพระราชทานดินขมาศพ
ของพระยาสมันตรัฐบุรินทร์เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2506 หน้า 33 - 34 ซึ่งแม้จะ
ไม่มีภาพประกอบ แต่มีรายละเอียดชัดเจนในคำไว้อาลัยที่เขียนว่า

“.....พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ (บุรินทร์ สมันตรัฐ)
ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วได้มีความสัมพันธ์และสนิทสนมกับข้าพเจ้า
มาเป็นเวลาช้านาน เนื่องด้วยได้รับราชการสังกัดกระทรวง
มหาดไทยมาด้วยกัน คือ เมื่อข้าพเจ้ารับราชการเป็นผู้ว่าราชการ
จังหวัดสงขลา เจ้าคุณสมันตรัฐบุรินทร์เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด
สตูล อันมีอาณาเขตใกล้ชิดติดต่อกัน ได้เคยไปมาเยี่ยมเยือน
พบปะกันอยู่เสมอ

ครั้นต่อมาข้าพเจ้าได้ย้ายมารับราชการในตำแหน่ง
ปลัดกระทรวงมหาดไทย เจ้าคุณสมันตรัฐบุรินทร์ได้เป็นผู้แทน
ราษฎรจังหวัดสตูล และได้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
มหาดไทย ได้ร่วมราชการโดยใกล้ชิดกันอีกครั้งหนึ่ง

อนึ่ง เมื่อได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประกาศแต่งตั้ง
สมาชิกวุฒิสภาเพื่อบริหารราชการแผ่นดิน ก็ได้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าคุณสมันตรัฐบุรินทร์เป็นสมาชิก
วุฒิสภาพร้อมกับข้าพเจ้า และท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย นับว่า
ได้ทำราชการร่วมกันเป็นครั้งสุดท้าย และได้ออกจากสมาชิก
ภาพพร้อมกันด้วย

โดยที่เจ้าคุณสมันตรัฐบุรินทร์ได้รับราชการในตำแหน่ง
ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลมาด้วยความเรียบร้อย มีความดี
ความชอบในราชการ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

ทุติยจุลจอมเกล้า ในคราวเดียวกับข้าพเจ้าได้รับ
พระราชทานตราดุษฎีจุลจอมเกล้าพิเศษ จากพระหัตถ์ในงาน
พระราชพิธีฉัตรมงคล เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งที่ระลึก เราจึงได้
ทำการถ่ายรูปร่วมกันไว้เป็นพยานหลักฐานต่อไป.....”

ผู้ที่เขียนคำไว้อาลัยนี้เป็นบุรุษที่ยืนทางซ้ายของภาพซึ่งก็คือ พระยาสุรียา
นวงศ์ประวัติ (เต่า บุนนาค) บุตรชายของ พลโท เจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์
(โต บุนนาค) เป็นหลานปู่เจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (วร บุนนาค) และเป็นเหลน
ของสมเด็จพระยาบรมมหารัษฎ์ริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2431
ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อ พ.ศ. 2517 สิริรวมอายุ 86 ปี

ส่วนบุรุษทางขวามือของภาพคือ พ.ต.อ.พระยาอาชญาพิทักษ์
(เกษ สุนทรรัตน์) เกิดเมื่อ 5 สิงหาคม 2421 ได้มารู้จักคุ้นเคยกับพระยาสมันตรัฐ
บุรินทร์ตั้งแต่ปี 2449 เมื่อย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้บังคับการตำรวจภูธรมณฑล
ปัตตานี ถึง พ.ศ. 2455 ก็ย้ายไปเป็น ผู้บังคับการตำรวจภูธรมณฑลภูเก็ต
พร้อม ๆ กับที่พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ ซึ่งในเวลานั้นเป็นพระโกษาอิศหาก
ย้ายไปเป็นปลัดจังหวัดสตูลในปีเดียวกัน พระยาอาชญาพิทักษ์ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อ
วันที่ 12 พฤศจิกายน 2472 จากพิษไข้มาเลเรีย หลังติดเชื้อมาจากการไปออก
ท้องที่ตรวจราชการขณะกำลังดำรงตำแหน่งผู้บังคับการตำรวจภูธรมณฑล
นครสวรรค์

ภาพนี้ถ่ายประมาณวันที่ 11 พฤศจิกายน 2468 ซึ่งเป็นวันฉัตรมงคล
ครั้งสุดท้ายในรัชสมัยรัชกาลที่ 6 เพียง 15 วันก่อนที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัวจะประชวรพระนาภี เสด็จสวรรคตในวันที่ 26 พฤศจิกายน 2468

ศาลากลาง จังหวัดสตูล 2480

ภาพนี้ถ่ายต้นเดือนมกราคม 2480 ขณะ พ.อ.พระยาพหลพลพยุหเสนา (บุรุษร่างท้วมสวมหมวกเดินนำหน้า) นายกรัฐมนตรีและคณะ มาตรวจราชการ และเยี่ยมเยียนประชาชน 14 จังหวัดภาคใต้ ถึงจังหวัดสตูลในสัปดาห์แรกของเดือนมกราคม 2480 (ขณะนั้นวันขึ้นปีใหม่ของไทยคือวันที่ 1 เมษายน แต่บทความนี้ปรับเดือนปีตามปฏิทินปัจจุบันแล้ว)

ศาลากลางจังหวัดสตูลหลังนี้ตั้งอยู่บนถนนบุรีวานิช บริเวณที่เป็นสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองในปัจจุบัน ตัวอาคารเป็นรูปตัวยูมีมุขหน้า 2 มุข มีบันไดทางขึ้นอาคารอยู่ตรงกลาง หลังคามุงกระเบื้องและมีรั้วเหล็กโปร่ง เสาปูนสี่เหลี่ยมย่อมุมล้อมรอบ ด้านหลังมีหอประชุม

ศาลากลางจังหวัดหลังนี้เป็นศาลากลางหลังแรก สร้างโดยพระยา
ภูมินารักษ์กิติ* ถูกใช้เป็นศาลากลางจังหวัดตั้งแต่แรกสร้างจนถึงปี 2490 จึงย้าย
ไปอุทยานสนุกดิน หลังจากถ่ายภาพนี้ระยะหนึ่งอาคารถูกปรับปรุงโดยรื้อมุงหน้า
ออก เปลี่ยนหลังคาเป็นสังกะสี

ในประวัติย่อของจังหวัดสตูลโดย**เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ** บรรยายถึง
การเปลี่ยนแปลงของอาคารนี้ ว่า

“.....ตงกูบาชะรุดดิน (หลวงอินทวิชัย) ได้จัดให้มี
สถานที่ราชการเมืองสตูล(ศาลากลางจังหวัด).....มีหน้ามุข
สองข้างแต่ถูกตัดออก หลังคาบุกระเบื้องถูกเปลี่ยนเป็นสังกะสี
ด้านหลังเป็นหอประชุมแต่ชำรุดเสียแล้ว...”**

ขณะที่นายกรัฐมนตรีมาตรวจราชการและเยี่ยมเยียนประชาชน
14 จังหวัดภาคใต้ในเดือนมกราคม 2480 นั้น พระยาสมันตรัฐบุรินทร์
(ต๋อย บินอับดุลลาห์/บุรินทร์ สมันตรัฐ) อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลท่านที่ 6 ได้
ร่วมคณะมาด้วยในฐานะรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย*** และท่านเป็น
ผู้ทำหนังสือเชิญให้นายกรัฐมนตรีมาเยี่ยมราษฎรจังหวัดภาคใต้

*พระยาภูมินารักษ์กิติ (2392-2475) ผู้ว่าราชการจังหวัดท่านที่ 5 รักษาการแทนพระยาอภัยนุราช
(ตงกูอับดุลเราะห์มาน) 2439-2442 เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด 2443-2459

** หนังสือประวัติย่อของจังหวัดสตูล, พ.ศ. 2501, หน้า 39

***พระยาสมันตรัฐบุรินทร์เป็นรัฐมนตรีใน ครม.ชุดที่ 5 (16 ธค 2476 - 22 กย 2477), ครม.ชุดที่ 6
(12 กพ 2479 - 9 สค 2480) และ ครม.ชุดที่ 7 (9 สค - 21 ธค 2480)

ไปรษณีย์สตูล พ.ศ. 2445

อาคารที่ทำการไปรษณีย์สตูล สร้างเสร็จมาตั้งแต่ปี 2445 โดยพระยา
ภูมินารถภักดี เจ้าเมืองสตูลเวลานั้น สร้างพร้อม ๆ กับคุกหาสน์ภูเต็นและตึก
ซิโนโปรตุเกสบนถนนบุรีวานิช เพื่อใช้เป็นที่ทำทำการไปรษณีย์แทนที่ทำการเดิม

ตัวอาคารเป็นอาคารไม้สองชั้นหลังคาปั้นหยา มุงกระเบื้องกาบกล้วย
เหมือนกับอาคารทุกแห่งที่สร้างโดยพระยาภูมินารถภักดีในสมัยนั้น เป็นอาคาร
เดี่ยวรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีเสาก่ออิฐฉาบปูนขนาดใหญ่รอบอาคาร ด้านหน้า
เป็นเสาย่อมุมมีบัวหัวเสาทั้งสองชั้น

การไปรษณีย์ในจังหวัดสตูลมีความก้าวหน้าก่อนจังหวัดอื่น ๆ ทั่วประเทศ
รวมทั้งกรุงเทพมหานครที่เพิ่งเปิดที่ทำทำการไปรษณีย์แห่งแรกเมื่อปี 2426* แต่สตูล

*ที่ทำทำการไปรษณีย์แห่งแรกของไทยเปิดเมื่อ 4 สิงหาคม 2426 ที่กรุงเทพมหานคร

มีบริการส่งจดหมายและพัสดุภัณฑ์อย่างเป็นทางการมาก่อนนั้นหลายปี เป็นบริการไปรษณีย์ระหว่างสตูลกับเมืองต่าง ๆ บนแหลมมลายูผ่านรัฐเปอร์ลิส มีที่ทำการไปรษณีย์ตั้งอยู่เยื้องกับมัสยิดมาบังไปทางทิศตะวันออก ปัจจุบันคือที่ทำการองค์การโทรศัพท์จังหวัดสตูล ถนนสฤษฎีภูมิหารถ นายไปรษณีย์คนแรกชื่อ “กูหนัน”**

อาคารนี้สร้างบนถนนสมันตประดิษฐ์บนที่ตั้งที่เดียวกับไปรษณีย์ในปัจจุบัน ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่ทำการไปรษณีย์แห่งที่สอง ทำหน้าที่เป็นที่ทำการไปรษณีย์ตั้งแต่แรกสร้างจนถึงวันสุดท้ายในปี 2508 จึงถูกรื้อทิ้งเพราะความชำรุดของอาคาร

**สมัยปกครองของตงกูฮิสมาแอล ตั้งแต่ พ.ศ. 2419-2430 การไปรษณีย์เริ่มมีครั้งแรกในช่วงกลางของสมัยปกครอง ในยุคของตงกูฮิสมาแอลนี้ได้มีการสร้างเสาโทรเลขเพื่อวางสายไปเชื่อมกับหัวเมืองมลายูของสยามที่เปอร์ลิส งานวางเสาโทรเลขเริ่มจากตัวเมืองเก่าสตูลไปยังบ้านควน กำปงจันนา (ฉลุง/บ้านจัน) กุบังปะโหลต แต่สิ้นสุดแค่นั้นเพราะท่านถึงแก่อนิจกรรมเสียก่อน

ศาลจังหวัดสตูล พ.ศ. 2454

ปลายปี 2479 ต่อเนื่องถึงต้นปี 2480* หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้ 4 ปีเศษ พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) นายกรัฐมนตรี ขณะนั้น** ได้เดินทางเยี่ยมราษฎรจังหวัดต่างๆทั่วภาคใต้ทั้ง 14 จังหวัดรวมทั้ง เดินทางไปยังรัฐเปอร์ค เมืองสุโงปัดตานี เกาะลังกาวิ รัฐเคตะห์ โดยมีพระยาสมันตรัฐบุรินทร์เดินทางมากับคณะในฐานะรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ด้วย

ในภาพ พระยาพลฯเสด็จจากการตรวจเยี่ยมศาลลงจากบันไดเดินมา ขึ้นรถยนต์ทะเบียน สข 0395 ภาพแสดงให้เห็นอาคารสวยงามของศาลจังหวัดสตูล

*นับตามปฏิทินปัจจุบัน ที่ยึดเอาวันที่ 1 มกราคมเป็นวันขึ้นปีใหม่

**พระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 2 ต่อจากพระยามโนปกรณนิติธาดา

อาคารหลังนี้สร้างเมื่อปี 2454 หลังจากสตูลเปลี่ยนสถานะจากเมืองประเทศราชมาเป็นส่วนหนึ่งของสยาม สมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ตได้ดำเนินการให้มีการตั้งศาลยุติธรรมเหมือนจังหวัดอื่นทั่วประเทศ โดยส่งหลวงพิณสังหาร (สุดใจ ไกรจิตติ) เป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งศาลจังหวัดสตูล ได้มีการจัดซื้อที่ดินขนาด 10 ไร่บนถนนสมันตประดิษฐ์ ในราคา 1000 เหรียญ และสร้างอาคารไม้ชั้นเดียว ยกพื้นหลังคาปั้นหยานามูขั่ว มีเชิงชายฉลุลายงดงามหลังคามุงกระเบื้องว่าว สิ้นค่าก่อสร้าง 3,500 เหรียญ***

มณฑลภูเก็ตได้ส่งหลวงประสานสรรพเหตุ (เกี้ยว รัตนดิลก ณ ภูเก็ต) มาเป็นผู้พิพากษา นายจวน เป็นผู้พิพากษารอง ขุนอาจอาวุธการเป็นยกกระบัตร มาประจำที่นี้ อาคารหลังนี้ถูกใช้เป็นที่ทำการศาลยุติธรรมจนถึงปี 2506 จึงมีการก่อสร้างอาคารใหม่เป็นอาคารโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กก่ออิฐถือปูนสูง 2 ชั้น สถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ราคา 1.3 ล้านบาท เปิดใช้เมื่อปี 2507 และยังคงใช้มาถึงปัจจุบัน เวลานี้เป็นที่ทำการศาลเยาวชนและครอบครัว

เพราะเหตุที่ต้องใช้ที่ตั้งอาคารไม้หลังเก่า เพื่อสร้างอาคารที่ทำการศาลหลังใหม่ จึงต้องรื้ออาคารไม้แสนงามหลังนี้ออก

***ขณะนั้นสตูลยังใช้เงินเหรียญอาณานิคมช่องแคบ (Straits Settlement Currency) อย่างกว้างขวาง อัตราแลกเปลี่ยน 1 เหรียญ = 1.50 บาท

ภาพถ่ายที่ระลึกการแสดงละครเรื่อง “เลือดรักชาติ” ละครโรงเรียนเทศบาล ท่ามกลางกระแสเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส

ภาพและข้อมูล

- สุพัตรา (สมันตรัฐ) ยิมัสชา เจ้าของภาพและเรื่องราว
- อิม จิงพานิชย์ ผู้ถ่ายทอดความทรงจำ

ปลายปี 2483 กระแสแห่งความรักชาติเชื้อวกรากไปทั่วประเทศ เมื่อฝรั่งเศสที่ปกครองอินโดจีนล่งล้ำชายแดนด้านอรัญประเทศเข้ามา ขณะนั้นเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ยุโรปแล้วตั้งแต่ปี 2482 เยอรมันส่งกองทัพยึดฝรั่งเศสได้ในปีถัดมา แต่เหตุการณ์ด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังสงบอยู่

ความรู้สึกของคนไทยต่อฝรั่งเศสนั้นคุกรุ่นสะสมมาตั้งแต่คราวเสียดินแดนพระตะบอง เสียมราฐ ศรีโสภณตั้งแต่ ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436) และฝรั่งเศสยึดจันทบุรีไว้นานนับสิบปีก่อนจะคืนให้ในปี 2446 ต่อมาช่วงปลายปี 2483 ชายแดนด้านอรัญประเทศเกิดความตึงเครียดเมื่อมีการนำปัญหาเรื่องพรมแดนมาเจรจากัน

รัฐบาลหลวงพิบูลสงคราม ปลุกกระแสรักชาติขึ้นต่อต้านฝรั่งเศส ผ่านรายการวิทยุ “นายมัน นายคง” ของกรมประชาสัมพันธ์ เพื่อต่อต้านและเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส ฝรั่งเศสจัดรายการวิทยุ “นายน้ำมนักัด” เป็นภาษาไทยออกอากาศโต้ตอบกันไปมา* กระแสเรียกร้องดินแดนคืนพุ่งถึงขีดสุด นิสิตจุฬาฯ และนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ออกมาเดินขบวนเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศสเมื่อ 8 ตุลาคม 2483 โดยมี **พลตรีหลวงพิบูลสงคราม** ** นายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุดคอยโบกธงต้อนรับ นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองเดินขบวนร่วมกับประชาชนอีกหลายครั้ง เลือดรักชาติคุกรุ่นอบอวลอยู่ในตัวคนไทยทุกคนในเวลานั้น

มีการสู้รบที่ชายแดนอินโดจีนเป็นครั้งคราว ทหารไทยประสบชัยชนะเหนือทหารฝรั่งเศสแทบทุกครั้ง กระแสความภูมิใจในชาติเกิดขึ้นทุกหนแห่ง ท่ามกลางกระแสรักชาติอันเชี่ยวกราก โรงเรียนเทศบาลได้จัดให้เด็กชั้น ป.4 แสดงละครปลุกใจในโรงเรียนเทศบาลซึ่งตั้งอยู่ที่ตลาดสดวัดเมืงวัน ที่ 29 ธันวาคม 2483 บทละครนั้นเป็นบทละครร้องของคณะสิทธิพรบันเทิง ผู้แสดงเป็นนักเรียนชั้นประถม 4 ซึ่งมีอายุเฉลี่ย 11-12 ปี ณ เวลานั้น

“เลือดรักชาติ” คือชื่อละคร มีเรื่องราวเล่าถึงประวัติศาสตร์และเอกราชของชาติไทย การเสียดินแดนให้จักรวรรดินิยมนักล่าเมืองขึ้น กระตุ้นให้เกิดความรักชาติและรวมน้ำใจเป็นหนึ่งเดียว

นางเอกละครวันนั้นมีผู้แสดงคือ **เด็กหญิงกิมอิม แซ่กั่ว** หรือ “อาม่าอิม” (นางอิม จิงพานิชย์ คฤหบดีเจ้าของอาณาจักรธุรกิจ “สินเกียรติ”) ผู้แสดงเป็นพระเอกคือ **เด็กหญิงขา** (นางขา โปะบุญขึ้น) ตัวละครอื่น ๆ มีอีกหลายคน รวมทั้ง **เด็กหญิงสุพัตรา สมันตรัฐ** เจ้าของภาพนี้

*เนตร เขมะโยธิน, ชีวิตนายพล, สนพ.ผดุงศึกษา กรุงเทพฯ, 2499, หน้า77

**ยศขณะนั้น

ภาพจากคลังภาพบ้านพระยาสมันต์รัฐบุรินทร์

จอมพล ป. และท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงครามเปิด สมาคมวัฒนธรรมหญิง จังหวัดสตูล

เป็นการมาเยือนสตูลครั้งที่ 2* ของจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีคนที่ 3 ของประเทศไทย เพื่อมาเปิดอาคารที่ทำการสมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิงจังหวัดสตูล ซึ่งเพิ่งจัดตั้งเสร็จ ตั้งอยู่ที่ศูนย์สารสนเทศองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูลในปัจจุบัน (ปากซอย ณ นคร)

ก่อนหน้านั้นในปี พ.ศ. 2496 รัฐบาลมีคำสั่งให้ทุกจังหวัดจัดตั้ง “สมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิง” ขึ้น เพื่อส่งเสริมให้สตรีดูแลสวัสดิการครอบครัวและสังคม ทำกุศลสาธารณะประโยชน์ ตามความมุ่งหมายของสำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิง สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งมี ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม เป็นประธาน

*จอมพล ป. พิบูลสงครามมาจังหวัดสตูลครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2483 โดยประมาณ

ทุกจังหวัดสามารถตั้งสมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิงได้ภายในปี 2497 จังหวัดใหญ่ ๆ หลายแห่งก่อตั้งเสร็จตั้งแต่ปี 2496 เลยทีเดียว จังหวัดสตูลโดย **นางอารีราชการณีย์** (มณฑา สมุนดิษฐ์) ภริยาผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลขณะนั้น** ก่อตั้งเสร็จในปีถัดมา

จอมพล ป. พิบูลสงคราม เดินทางโดยทางรถยนต์จากจังหวัดพัทลุง มาถึงสตูลในช่วงเย็นของวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2498 ตามกำหนดการ เปิดอาคารสมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิงระบุนเวลา 15.30 น. แต่ขบวนของนายกรัฐมนตรีมาถึงช้ากว่ากำหนดการมาก กว่าที่จะเสร็จพิธีก็ค่ำมาก จึงถึงเวลารับประทานอาหารร่วมกัน

พระยาสมันตรัฐบุรินทร์กับจอมพล ป. พิบูลสงคราม คู่กันเคยกันดีตั้งแต่ครั้งจอมพล ป. ยังเป็น พันโท หลวงพิบูลสงคราม ด้วยท่านทั้งสองเป็นรัฐมนตรีในรัฐบาล **พลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา** (พจน์ พหลโยธิน) ช่วงปี พ.ศ. 2476-2477 ครั้งนั้นหลวงพิบูลสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พระยาสมันตรัฐบุรินทร์เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

เสร็จจากรับประทานอาหารค่ำ จอมพล ป.พิบูลสงคราม และภริยา พักค้างคืนที่จวนผู้ว่าราชการจังหวัดหลังใหม่ที่เพิ่งสร้างเสร็จได้ไม่นาน วันรุ่งขึ้น ท่านและคณะเดินทางต่อไปยังจังหวัดสงขลาแต่เช้า เพื่อให้ทันกำหนดการพิธีเปิดสมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิงจังหวัดสงขลาในเวลา 11.30 น.

**ขุนอารีราชการณีย์ (จิต สมุนดิษฐ์) เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลคนที่ 19 ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ 3 เมษายน 2494 - 6 สิงหาคม 2500

สตูลวันนี้ และเมื่อ 50 ปีก่อน*

*ภาพเก่าถ่ายประมาณปี พ.ศ. 2508 ภาพใหม่ถ่ายปี 2562

ภาพถ่ายมุมสูงจากมุมมองของนกสองภาพนี้ ถ่ายห่ากักรึ่ดวรวรช เห็นภาพตัวเมืองสตูลแทบจะเป็นมุมเดียวกัน แต่สตูลในสองภาพนี้ข่า่งต่างกักรึ่ดวรวรช เหลือเกิน

สตูลในภาพเก่าดงตามธรรมเนียม มีต้นไม้ใหญ่ทุกมุมเมือง ตรงเส้นขอบฟ้าคือทะเลอันดามัน ถัดมาเห็นคั้ดกั้ดกว้างใหญ่ของคลอง ม่าบั้ง ต่าลงมาคือถนนสตูลธานีที่ทอดตัวยาวตามแนวเหนือใต้ของเมือง ถนนสตูลธานีที่บรรดาข้าราชการที่ย้ายมารับตำแหน่งใหม่ทีนั้ในสมัยนั้น มักจะบอกใครต่อใครว่า ทั้งจังหวัดมีถนนอยู่สายเดียว

ความจริงตอนนั้นเรามีถนนหลักอยู่สามสาย คือ สุลกานูกุล (ทางไปด่านเกาะนก) สตูลธานี (ทางเข้าเมือง) และบุรีวานิช (ย่านการค้าสำคัญของเมือง)

พ.ศ. 2508 ถนนสุลกานูกุลช่วงต้น ๆ นั้น คึกคักกว่าบุรีวานิชมาก เพราะอยู่ใกล้ตลาดสดมากกว่า** มีคนเดินขั้ดวรวรชซื้อขายสินค้ากันตลอดทั้งวัน แต่บุรีวานิชมีร้านค้าใหญ่และมีโรงแรมถึง 3 แห่งในเวลานั้ คือโรงแรมเซ่งวุ่นเซียง อยู่ฝั่งตีกิโนโปรตุกิส โรงแรมไทยนิยม และสุขสวัสดิ์ ซึ่งเป็นห้องแถวไม้ ฝั่งตะวันตกของถนน ทั้งเมืองยามนั้นมิกั้ดวรวรชอยู่แค่ 2 แห่ง ขายอาหารจีน ทั้งคู่คือสตูลซุรลกับเซ่งวุ่นเซียง อาหารของเซ่งวุ่นเซียงเป็นอาหารจีนฮาลาล***

ถัดมาตรงกลางภาพคือศาลากลางจังหวัดสตูล ตอนที่ถ่ายภาพนี้ ศาลากลางเพิ่งสร้างเสร็จได้สองปี ต่าลงมาอีกนิกั้ดวรวรชคือทุ่งเฉลิมสุข ปัจจุบันเป็นสนามฟุตบอลของโรงเรียนพิมานพิทยาสรรค์ ด้านขวาของสนามฟุตบอลคือโรงเรียนสตูลวิทยา ภูเขาในภาพคือเขาโต๊ะหยงกง หน้าเขาตรงที่เป็นที่ราบคือ

** ตลาดสดเทศบาลเมืองสตูลยามนั้น ตั้งอยู่ที่ตลาดไต้รุ่งเก่าและธนาคารกสิกรไทยสาขาสตูลในปัจจุบัน

***ไม่มีส่วนประกอบของสุกร ใช้เนื้อสัตว์เป็นไปตามหลักศาสนาอิสลาม

เขตวัดสตูลสันตยาราม หรือวัดป่าช้าไทย บริเวณนั้นถูกปราบทำให้เตียนเพื่อใช้เป็น
ที่เผาศพของชาวไทย****

ภาพเก่าถ่ายโดย **คุณเต็มศักดิ์ สมันตรัฐ** ช่างภาพสมัครเล่น ท่านถ่ายภาพ
นี้ขณะดำรงตำแหน่งนายอำเภอเมืองสตูล***** เป็นภาพถ่ายจากเฮลิคอปเตอร์
ระหว่างการบินตรวจราชการจากเหตุน้ำท่วม

ภาพมุมสูงจังหวัดสตูลปัจจุบันถ่ายโดย **คุณธนกร ดำริห์ใจจริง** (Niiwz
Tanakorn) ช่างภาพอาชีพ ถ่ายด้วย “โดรน” (อากาศยานไร้คนขับ)

****พ.ศ. 2508 ในจังหวัดสตูล คนไทยแท้ ๆ เท่านั้น ที่มาปณิกศพด้วยการเผา คนจีนและคนไทย
เชื้อสายจีน มาปณิกศพด้วยการฝังเช่นเดียวกับชาวมุสลิม

*****นายเต็มศักดิ์ สมันตรัฐ (2471-2524) บุตรชายคนโตของพระยาสมันตรัฐบุรินทร์
จบการศึกษารัฐศาสตรบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง เป็นศิษย์เก่าโรงเรียนสตูล
วิทยา อัสสัมชัญ และอำนวยการศิลป์ เริ่มรับราชการครั้งแรกเมื่อปี 2496 ด้วยตำแหน่งปลัดอำเภอเมือง
ยะลา ปี 2504 เลื่อนเป็นนายอำเภอละงู จังหวัดสตูล ปลายปี 2506 จนถึงปลายปี 2511 เป็นนาย
อำเภอเมืองสตูล จากนั้นย้ายไปรับตำแหน่งอีกหลายจังหวัดแล้วจึงกลับมาเป็นปลัดจังหวัดสตูลในปี
2516 ถึงปี 2519 ก้าวกระโดดไปเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีตามความประสงค์ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์
ปราโมช นายกรัฐมนตรีขณะนั้น ต่อมาย้ายไปรับตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดตรังและชุมพร ตามลำดับ
นายเต็มศักดิ์ สมันตรัฐ ถึงแก่กรรมในปี 2524 ด้วยโรคหัวใจขณะดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัด
ชุมพร

ภาพของ UWML Archives ถ่ายภาพโดย Dr.Robert L Pendleton

ถนนสายสตูล-ควนเบียด หรือถนนยนตรการกำธร ทางหลวงหมายเลข 406 ถ่ายเมื่อปี 2478

ถนนยนตรการกำธร คือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 406 เมื่อแรกสร้าง มีต้นทางที่สถานีรถไฟควนเนียงจังหวัดสงขลา และมีปลายทางที่ด่านศุลกากร เกาะนกจังหวัดสตูล ระยะทางกว่า 90 กิโลเมตร ใช้เวลาก่อสร้างนานนับสิบปี เพราะการสร้างทางสมัยก่อนนั้นไม่มีเครื่องจักรที่มีความสามารถเท่าปัจจุบัน เครื่องจักรกลแต่ละชิ้นใหญ่เทอะทะ ทำงานช้า และต้องซ่อมแซมบ่อย การทำทาง บางตอนต้องบุกเบิกไปตามป่าเขา ซึ่งเคยเป็นทางเดินเท้าแคบ ๆ ที่ผู้คนใช้สัญจร มาแต่เดิม การกีดขวางคดงอของทางตลอดระยะเวลาสร้างทางสายนี้ อยู่ในความ รับผิดชอบของ **ขุนยนตรการกำธร** นายช่างสร้างทางของกรมทาง กระทรวงคมนาคม มีต้นสังกัดอยู่ที่มณฑลนครศรีธรรมราช ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลา

ขุนยนตรการกำธรมีชื่อว่า “มล” ภูมิลำเนาเดิมเป็นชาวยะลา เรียนวิชาช่างโยธามาจากที่นั่น เช่นเดียวกับ **นายมิตร บุญปลั่ง** ช่างโยธาลูกน้องของท่าน เมื่อมาสร้างทางสายควนเนียง - สตูล ทีมช่างและคนงานต้องสร้างค่ายพักอาศัยตามป่าเขา เคลื่อนย้ายไปตามทางที่สร้างนานหลายปี กว่าทางจะเสร็จ

การสร้างทางเริ่มจากหน้าสถานีรถไฟควนเนียงตัดมายังคูหา รัตภูมิ ท่าชะมวง นาสีทอง เขาพระ เขาสอยดาว คลองกั่ว หุ่น้อย ช่วงที่ถึงหุ่น้อย นายมิตร บุญปลั่ง ลูกน้องของท่านได้พบรักกับสาวมุสลิมเชื้อสายจีนชื่อ **นางสาวแม่ มรรคาเขต** ซึ่งมีมารดาเป็นคนจีน ทั้งสองได้แต่งงานกันตามประเพณีอิสลาม และมีบุตรสาวด้วยกันหนึ่งคนชื่อ **เด็กหญิงละม่อม บุญปลั่ง**

เดือนธันวาคมปี 2459 ระหว่างที่กำลังสร้างทางสายควนเนียง - สตูลนั้น ขุนยนตรการกำธรได้รับพระราชทานนามสกุลจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงขนานนามสกุลตามชื่อทวดของขุนยนตรการกำธร ซึ่งมีชื่อว่า “โตะหรณ” นามสกุลนั้นคือ “รณะนันท์” ทรงสะกดเป็นภาษาอังกฤษว่า “Ranananda”

ทางกว่า 90 กิโลเมตรสร้างเสร็จสมบูรณ์ถึงด่านศุลกากรเกาะนกเมื่อกลางปี 2466 เป็นถนนดินอัดแน่นเรียบ บางตอนใช้ช้างลากเครื่องบดถนน บางตอนใช้รถบดเครื่องจักรไอน้ำ ถนนส่วนใหญ่ใช้แรงงานมนุษย์ถางป่า และช่วยทุบหินให้ละเอียดเพื่อให้ “รถบด” อัดหินก้อนเล็กนั้นให้แน่นเป็นเนื้อเดียว ไม่ร่วนซุย ถนนยาวเกือบร้อยกิโลเมตรไม่มีช่วงไหนลาดยางหรือเทคอนกรีต

แต่ปีที่สร้างทางเสร็จช่างมิตร บุญปลั่ง ก็หย่ากับนางแม่ภรรยา ชาวหุ่น้อย เมื่อพ่อแม่แยกทางกัน เด็กหญิงละม่อม บุญปลั่ง อยู่ในความอุปการะของขุนยนตรการกำธรผู้บังคับบัญชาของบิดา ซึ่งเลี้ยงเธอมาเหมือนลูกคนหนึ่ง ทั้งที่ “ขุนยนตร” ก็มีครอบครัวมีบุตรธิดาของตนเองแล้ว

หลังจากยกเลิกระบบมณฑลเทศาภิบาลในปี 2475 - 2476 ได้มีการจัดตั้งเขตการทางสงขลาในปี 2480 ขุนยมนตรการกำธรได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นหลวงยมนตรการกำธร (มล ธรณีนันท์) ได้ดำรงตำแหน่งผู้บังคับบัญชาเขตการทางสงขลาตั้งแต่ปี 2480 จนเกษียณอายุราชการในปี 2490

ปลายปี 2493 ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม* รัฐบาลมีแนวคิดตั้งชื่อถนนต่าง ๆ ตามชื่อนายช่างผู้สร้าง จึงมีการตั้งชื่อทางหลวง 44 สาย ประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษา** ตัวอย่างชื่อทางหลวงที่เรารู้จักกันดี ได้แก่

1. ทางหลวงสายกรุงเทพ-ชลบุรี-ระยอง-ตราด ตั้งชื่อว่า “ถนนสุขุมวิท” ตามราชทินนามของ **พระพิศาลสุขุมวิท** (ประสพ สุขุม) อดีตอธิบดีกรมทางในราชกิจจานุเบกษาสะกด “สุขุมวิท” แต่ปัจจุบันสะกดเป็น “สุขุมวิท”

2. ทางหลวงสายกรุงเทพ-หาดใหญ่ ตั้งชื่อว่า “ถนนเพชรเกษม” ตามราชทินนามของ **หลวงเพชรเกษมวิถีสวัสดิ์** (แถม เพชรเกษม) อดีตอธิบดีกรมทาง

3. ทางหลวงสายมีนบุรี-ฉะเชิงเทรา-ปราจีนบุรี ชื่อ “ถนนสุวินทวงศ์” เพื่อเป็นเกียรติแก่ **นายเกษม สุวินทวงศ์** นายช่างกำกับเขตการทางปราจีนบุรี

4. ทางหลวงสายนนทบุรี-ปากเกร็ด-ปทุมธานี ตั้งชื่อว่า “ถนนติวานนท์” ตามนามสกุลของ **ขุนจิตชาญตรจว** (เขียวชาญ ช ติวานนท์) อดีตนายช่างกำกับเขตการทางกรุงเทพ

5. ทางหลวงสายอนุสาวรีย์หลักสี่-ปากเกร็ด ตั้งชื่อว่า “ถนนแจ้งวัฒนะ” เป็นเกียรติแก่ **นายชลอ แจ้งวัฒนะ** นายช่างกำกับแขวงการทางกรุงเทพที่ 2

6. ทางหลวงสายบางเขน-นนทบุรี ตั้งชื่อว่า “ถนนงามวงศ์วาน” เพื่อเป็นเกียรติแก่ **นายดำรง งามวงศ์วาน** อดีตช่างกำกับหมวดการทางนนทบุรี

7. ทางหลวงสายปัตตานี-ยะลา ตั้งชื่อว่า “ถนนสิโรธรส” เพื่อเป็นเกียรติแก่ **นายสุบิน สิโรธรส** นายช่างแขวง

*เป็นรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม ชุดที่ 4 (28 มิถุนายน 2492 - 29 พฤศจิกายน 2494)

**ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 17 ลงวันที่ 12 ธันวาคม 2493

8. ทางหลวงสาย เด่นไชย-แพร่-น่าน ตั้งชื่อว่า “ถนนยันตรกิจโกศล” ตามราชทินนามของ **หลวงยันตรกิจโกศล** (วาริ ยันตรกิจโกศล) นายช่างกำกับแขวงการทางแพร่

9. ทางหลวงสายยะลา-เบตง ตั้งชื่อ “ถนนสุขยางค์” ตามนามสกุลของ พระยาสารศาสตร์ศิริลักษณ์ (สรรเสริญ สุขยางค์) อดีตนายช่างทางเอก

10. ทางหลวงสายสงขลา-สะเดา ตั้งชื่อว่า “ถนนกาญจนวนิชย์” ตามนามสกุลของ **พระยาประทีปกมลศาสตร์** (ประทีต รัตนจิต กาญจนวนิชย์) อดีตนายช่างทางสงขลา

และทางหลวงหมายเลข 406 สายควนเนียง-สตูล ตั้งชื่อว่า “ถนนยนตรการกำธร” ตามราชทินนามของ **หลวงยนตรการกำธร** (มล รัตนันท์)***

***ทางหลวงหมายเลข 406 มีระยะทางรวม 99.890 กิโลเมตร ช่วงจากควนเนียงมาถึงเชิงสะพานต่ายยฝั้งทิศเหนือซึ่งอยู่ในเขตตำบลคลองขุด มีชื่อว่าถนนยนตรการกำธร จากเชิงสะพานต่ายยฝั้งทิศใต้อยู่ในเขตตำบลพิมาน อำเภอเมืองจังหวัดสตูลมีชื่อว่า ถนนสตูลธานี สิ้นสุดที่สามแยกวงเวียนมังกรหน้าศาลเจ้าโป้เจ้เก้ง เลี้ยวขวามีชื่อว่าถนนสมันตประดิษฐ์ ระยะทางประมาณร้อยเมตรแล้วเลี้ยวซ้ายไปด้านศุลกากรเกาะนก ช่วงนี้มีชื่อว่าถนนศุลกากรกุล ระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร

ภาพจากคลังภาพบ้านพระยาสมันตรัฐบุรินทร์

รถบัสสตูล - ควนเนียง พ.ศ. 2480

สมัยก่อนถ้าชาวสตูลจะไปหาดใหญ่หรือสงขลา เราต้องนั่งรถยนต์ไปขึ้นรถไฟที่สถานีควนเนียงแล้วไปลงสถานีหาดใหญ่ เพราะทางหลวงหมายเลข 4 - ถนนเพชรเกษมช่วงท่าชะมวง - ควนล้ง - หาดใหญ่ (ถนนไปหาดใหญ่สายเก่า) ยังไม่ได้สร้าง รถบัสหรือรถประจำทางจึงมีเพียงสายเดียว คือ สตูล - ควนเนียง

ภาพนี้ถ่ายประมาณปี พ.ศ. 2480 บนถนนสตูลธานี บริเวณที่เป็นตลาดแลจันตรงข้ามคลินิกหมอโยธิน ในภาพเห็นรถบัสจอดอยู่หลายคัน เป็นขบวนรถเหมาที่กำลังจอดรอข้าราชการระดับกรมการเมืองที่แวะมาคารวะ **พระยาสมันตรัฐบุรินทร์** อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล ก่อนออกเดินทางย้ายไปรับตำแหน่งที่จังหวัดอื่น

โปรดสังเกตผู้คนในภาพนั่งกางเกงขาสั้นไม่สวมรองเท้า วัฒนธรรมการสวมรองเท้าเริ่มในปี 2484 ตามประกาศรัฏฐินิยมฉบับที่ 10 ของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่กำหนดให้ผู้ชายสวมกางเกงขายาวแบบสากล สวมรองเท้าหุ้มส้นและหรือหุ้มข้อและสวมถุงเท้า ส่วนผู้หญิงก็ต้องสวมหมวก ใส่เสื้อนอกคลุมไหล่ สวมผ้าถุง ใส่รองเท้าหรือหุ้มส้นและถุงเท้า

อาคารสำนักงานที่ดินจังหวัดสตูล

ภาพถ่ายในปี 2496

ศมานนท์ พฤกษ์พินิต เจ้าของภาพ
ภูจิรตนา บินตัมะหง ผู้ให้ข้อมูลบ้าน

รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ออกพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดินพุทธศักราช 2497 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2497 เพื่อให้ทุกจังหวัดจัดการดำเนินการออกโฉนดที่ดินให้แก่เจ้าของผู้ครอบครองที่ดินทั่วพระราชอาณาจักร กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดิน แจ้งการครอบครองที่ดินต่อนายอำเภอภายใน 180 วัน เพื่อให้เจ้าหน้าที่สำนักงานที่ดินเดินสำรวจทำการรังวัดเพื่อออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศ แต่กว่าจังหวัดสตูลจะเปิดสำนักงานที่ดินได้ ก็ล่วงเข้าปี 2500 โดยเช่าบ้านของ **ขุนวิธานจรรยา** (แวญโ๊ะ๊ะ มะโรหบุตร) ในซอยสตูลธานี 6 (ตัมะหงวิถึ) เป็นสำนักงาน ทำพิธีเปิดสำนักงานในวันที่ 27 ธันวาคม 2500

ในวันเปิดสำนักงานที่ดินที่บ้านนี้เป็นวันแรก นายวิชาญ บรรณโคภิชฐ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลขณะนั้น* เป็นประธานในพิธีเปิดได้มอบโฉนดที่ดินในเมืองเป็นปฐมฤกษ์แก่เจ้าของที่ดิน 17 ราย เนื้อที่รวม 4 ไร่ 36 ตารางวาเศษ

บ้านแสนงามหลังนี้เป็นบ้านไม้สองชั้นมุงหลังคาด้วยกระเบื้องว่าวหันหน้าไปทางทิศตะวันออก และหันด้านข้างเข้าหาถนน เดิมเป็นของ **กุหย่า บินตำมะหง** บุตรสาวของ **พระยาภูมินารถภักดี** กับ **นางเจ๊ะโสม** ภรรยาหลวงชาวไทรบุรี เมื่ออายุย่างเข้าวัยสาวกุหย่าได้แต่งงานกับ **กูฮามิต บินตำมะหง** ซึ่งเป็นเครือญาติกัน ทั้งคู่มีบุตรเพียงคนเดียวคือ **กูฮามาต บินตำมะหง****

ต่อมากูฮามิตถึงแก่กรรม กุหย่าได้พบรักใหม่กับข้าราชการธรรมการชาวปัตตานีชื่อขุนวิธานจรรยา*** ทั้งสองท่านแต่งงานกัน และอาศัยอยู่ในบ้านหลังนี้แต่ไม่นานหลังจากนั้นกุหย่าก็เสียชีวิต มรดกจึงตกแก่ขุนวิธานจรรยาผู้เป็นสามี

ปี 2500 ขุนวิธานจรรยาได้ย้ายกลับบ้านเดิม จึงปล่อยเช่าแก่สำนักงานที่ดินจังหวัดสตูลในราคาเดือนละ 600 บาท จนกระทั่งถึงปี 2503**** ราชการได้สร้างอาคารสำนักที่ดินบนลานด้านทิศใต้ของคฤหาสน์กูเด็น จึงเลิกสัญญาเช่าบ้านของขุนวิธานจรรยา

ภายหลังขุนวิธานจรรยาได้ขายบ้านพร้อมที่ดินให้กับ **เถ้าแก่เจ็ง ไฮ เซ่ง** ต้นสกุล “จตุรวัชรมัย” ผู้ก่อตั้งศาลเจ้าปึงเถ่ากงและเจ้าของบ้าน 2497 ที่ฉลุลงเนื่องจากอาคารหลังนี้เป็นเรือนไม้ เมื่อมีอายุหลายสิบปีบ้านก็ผุพังลง เจ้าของใหม่

* นายวิชาญ บรรณโคภิชฐ์ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล ตั้งแต่ 1 สิงหาคม 2500 - 1 ตุลาคม 2501

** กูฮามาต บินตำมะหง บุตรชายเพียงคนเดียวของกุหย่า เป็นนายกเทศมนตรีเมืองสตูลในปี 2487 กูฮามาตมีภรรยา 4 คน จึงมีทายาทมากมายได้แก่นายวิชระ นายวิธาน นายจิรา นายวินิตย์ นายยาตรา นายพิมาน บินตำมะหง

*** กระทรวงธรรมการ ชื่อเดิมของกระทรวงศึกษาธิการ

**** ปี พ.ศ. 2503 โดยประมาณ

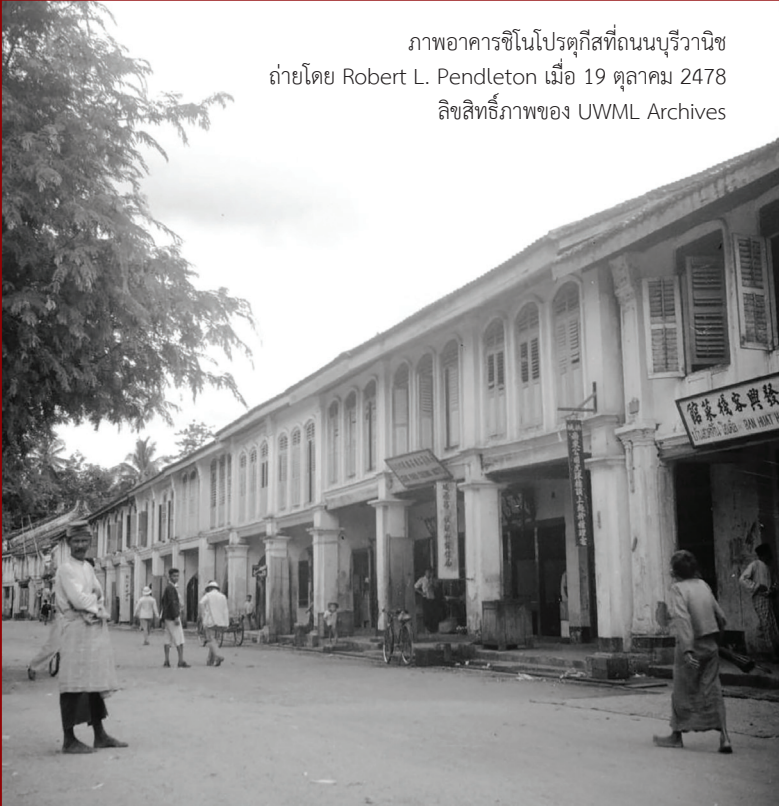
จึงรื้อออกเหลือเพียงที่ดินเปล่า ๆ ตั้งอยู่ในซอย สตุลธานี 6 (ตำมะหงวิถึ) จนถึงปัจจุบันที่ดินก็ยังอยู่ในความครอบครองของบุตรหลานเจ้ ไข่ แซ่

ความจริงงานด้านโฉนดที่ดินในสตุลมีมาตั้งแต่สมัยปกครองของ **พระยาอภัยนุราช** (ตงกู้อับดุลเราะห์มาน) ปี พ.ศ. 2439 เป็นอย่างช้า ปีนั่นเมืองสตุลมีเจ้าหน้าที่รังวัด 2 คน และมีเจ้าหน้าที่เขียนหลักฐานที่ดินถึง 3 คน

[บันทึกจดหมายเหตุพระยาภูมินารถภักดี ลงวันที่ 18 เดือน 7 รอยับ (Rajab) ฮ.ศ. 1317 (พ.ศ. 2439) หน้า 42]

หนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินเรียกว่า **การัน** ย่อมาจาก Guarantee of Ownership (การรับรองความเป็นเจ้าของ) เป็นเอกสารพิมพ์บนกระดาษการ์ดหนาด้วยภาษามลายูโบราณ เอกสารนี้ไม่ได้รับความสนใจเท่าใดนักหลังจากสมัยปกครองของพระยาภูมินารถภักดี เพราะสตุลหันไปยึดเอกสารของราชการสยามเป็นหลัก ไม่มีการออกการันที่ดินเพิ่มเติม แต่ผู้ที่ได้รับการันแล้วยังคงเก็บรักษาไว้เมื่อราชการให้แจ้งการครอบครองที่ดินต่อนายอำเภอภายใน 180 วัน มีผู้นำเอกสารนี้ไปแสดง แต่ก็กลายเป็นเอกสารที่สิ้นกระแสการใช้งานแล้ว

ภาพอาคารชิโนโปรตุกีสที่ถนนบุรีวานิช
ถ่ายโดย Robert L. Pendleton เมื่อ 19 ตุลาคม 2478
ลิขสิทธิ์ภาพของ UWML Archives

อาคารชิโนโปรตุกีสริมถนนบุรีวานิช

อาคารชิโนโปรตุกีสริมถนนบุรีวานิช เริ่มสร้างในช่วงเดียวกับคฤหาสน์
กูเต็น คือช่วงเวลาทศวรรษที่ 2440 ไม่ได้สร้างทีเดียวพร้อมกันหมดทั้งแนวแบบ
โครงการอสังหาริมทรัพย์ปัจจุบัน แต่สร้างทีละสองห้องสามห้องจนครบ 31 ห้อง
โดยเริ่มต้นสร้างที่บ้านเลขที่ 17 และบ้านที่ถูกรื้อเพื่อสร้างธนาคารกรุงเทพก่อน

ห้องที่สร้างถัดมาคือสองห้องริมติดกับสี่แยก และถัดมาอีกสามห้องเป็นอาคารราชพัสดุ ในสมัยของพระยาภูมินารักษ์ดีจะเว้นช่วงกลางไว้ เหตุที่เว้นช่วงกลางไว้เพราะช่วงกลางเป็นโรงเผาปูนขาว จะมีกองเปลือกหอยตลับหรือที่ชาวสตูลเรียกว่า “หอยปะ” เป็นกองพะเนินเทินทึกในสมัยนั้น และกองเปลือกหอยพวกนี้ กลายเป็นฐานรองรับตึกชิโนโปรตุกีสช่วงกลางอย่างดี

เราอาจสงสัยว่าทำไมโรงเผาปูนขาวมาอยู่กลางเมือง ความจริงแล้วโรงปูนขาวตั้งอยู่ก่อน แต่ตึกชิโนโปรตุกีสมาทีหลัง การเผาปูนขาวต้องมีใบอนุญาต เจ้าแกโรงปูนชื่อ **ลิ้ม อา ปิว** ขออนุญาตเจ้าเมืองเผาปูนขาวถูกต้องตามกฎหมาย ใบอนุญาตมีอายุถึง 5 ปี

“25-5-ปีอิจเราะห์ 1321** ในราชการเมืองสตูล หนังสือจาก กูเต็นผู้ว่าราชการเมืองสตูล ถึงนายลิ้ม อา ปิว เจ้าแกโรงเผาปูนขาว แห่ง มำบังนังคะรา ด้วย นายลิ้ม อา ปิว ได้ขออนุญาตเผาปูนขาว เป็นเวลา 5 ปี ซึ่งจะต้องนำเปลือกหอยจากฝั่งทะเลหรือในลำคลอง หรือจากที่ดินที่มีผู้ถือครอง ตามหนังสือลงวันที่ 25-5-ฮศ. 1321 (พ.ศ. 2443) บัดนี้ทางการได้อนุญาตให้นายลิ้ม อา ปิว ดำเนินการเผาปูนขาว และเก็บเปลือกหอยในพื้นที่ดังกล่าวได้ และห้ามผู้ใดคัดค้านและก่อเหตุวุ่นวาย” (บันทึกจดหมายเหตุพระยาภูมินารักษ์ดี เล่มที่ 1 หน้า 560)

ถ้าเราสังเกตรูปถ่ายเก่า ๆ จะพบว่า อาคารสองฝั่งบนถนนบุรีวานิช ฝั่งตะวันตกเป็นห้องแถวไม้ แต่ฝั่งตะวันออกจะเป็นปูน ก็เพราะว่าที่ดินฝั่งตะวันตกนั้นเป็นที่ลุ่มน้ำขึ้นถึง พื้นบ้านชั้นล่างเป็นไม้ทั้งหมด แต่ปัจจุบันการถมที่ทำให้ดินแน่นสามารถสร้างอาคารสูงแบบโรงแรมสินเกียรติบุรีและสินเกียรติธานีได้โดยไม่ต้องกลัวว่าจะทรุด

อาคารชิโนโปรตุกีสที่สร้างเป็นแบบเรียบ ๆ ไม่มีปูนปั้นตกแต่งลวดลายใด ๆ จะมีก็การตกแต่งแต่บัวหัวเสาและตีนเสาท่อนั้น ตัวอาคารเป็นแบบผนังรับน้ำหนัก ผนังชั้นล่างจะหนามาก และหนากว่าชั้นบน เพื่อรับน้ำหนักผนังชั้นบน

ที่เป็นดังนี้เพราะสมัยนั้นเหล็กเส้นเป็นสิ่งหายาก เสาด้านหน้าอาคารที่เป็นเสาใหญ่ ๆ นั้นข้างในไม่มีเหล็กสักเส้น

วัสดุก่อสร้างนำเข้ามาจากปิ่นังและไทรบุรี ทั้งอิฐ กระเบื้องมุงหลังคา ซึ่งเป็นกระเบื้องกาบกล้วย และกระเบื้องปูพื้นซึ่งเป็นกระเบื้องเทอรากอต้า การนำเข้ามาทำโดยบรรทุกเรือใบสองเสามาจากปิ่นังหรือปากน้ำไทรบุรีแล่นใบเข้ามาจอดที่เกาะนก ถ้ายวัสดุก่อสร้างลงเรือเล็ก แล้วล่องใบหรือใช้คนพายเข้ามาจนถึงท่าแข่งหิน จากนั้นก็ให้ลูกหาบ ๆ มาที่สถานที่ก่อสร้าง

อาคารถูกสร้างครบทุกหลังในสมัย **พระยาสมันตรัฐบุรินทร์** เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด (2459-2475) ท่านให้ปลูกต้นมะขามไว้กลางถนน เพื่อแบ่งถนนเป็นสองฝั่ง มะขามจำนวน 12 ต้น แทนเดือน 12 เดือน ปัจจุบันมีการปลูกทดแทนหลายรุ่น ในปี 2560 เหลือต้นเก่าประมาณครึ่งหนึ่ง และตายไปโดยไม่ได้ปลูกทดแทนหนึ่งต้น พอถึงปี 2567 ต้นมะขามตายเพิ่มอีก 2 ต้น จึงเหลืออยู่แค่ 9 ต้น

อาคารชิโนโปรตุกีสถนนบุรีวานิชไม่สวยงามเท่าของจังหวัดภูเก็ต แต่ภูมิทัศน์ของมันทำให้ดูมีเสน่ห์ดึงดูดใจ ถนนกว้าง และอาคารเรียงตัวตามความโค้งของถนนให้ความรู้สึกย้อนยุค ปัจจุบันถูกดัดแปลงไปมากเพราะการเปลี่ยนบานหน้าต่างแบบใหม่ที่ไร้ความงาม แต่นั่นไม่เลวร้ายเท่ากับการรื้ออาคารเก่าทิ้ง แล้วสร้างอาคารแบบใหม่สูงโด่เด่ไม่เข้ากับอาคารข้างเคียง เช่น ที่บ้านเลขที่ 39-41 หน้าต่างเดิมดูได้ที่ร้านมิตรหญิงเลขที่ 27 และพื้นเทอรากอต้าเหลืออยู่แค่ที่เดียวคือบ้านของ **คุณมนตรี สมันตรัฐ** เลขที่ 33

ถนนบุรีวานิชทั้งสายอยู่ในเขตเมืองเก่าสตูล ที่เพิ่งได้รับการประกาศเขตเมืองเก่าเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2559 สิ่งนี้พอจะเป็นความหวังเล็ก ๆ ว่า อาคารชิโนโปรตุกีสริมถนนบุรีวานิชที่เหลืออยู่จะยังคงสภาพนี้และหวังว่ามันจะดีขึ้นบ้างในอนาคต ทั้งหมดขึ้นกับความตระหนักรู้และวิสัยทัศน์ของผู้เกี่ยวข้อง

ภาพจากคลังภาพบ้านพระยาสมันตรัฐบุรินทร์

ต้นมะขามเกาะกลาง ถนนบุรีวานิช

ถนนบุรีวานิชถ่ายในยามบ่ายวันหนึ่ง จากทิศตะวันตกเฉียงใต้ของป้อมยาม มองเห็นป้อมยามและต้นมะขามที่ปลูกไว้เพื่อแบ่งถนนออกเป็นสองฝั่ง มะขามต้นที่หนึ่งใกล้กับป้อมยามมีรถสามล้อจอดอาศัยร่มเงาทั้งวัน และต้นที่ 2 มีรถประจำทางจอดที่โคนต้นเพราะตรงนั้นอยู่ใกล้สำนักงานทางหุ้นส่วนจำกัดสตูลขนส่ง 2503

ภาพนี้ถ่ายระหว่างปี 2503 - 2505 ก่อนที่ต้นมะขามต้นที่ 2 จะถูกทางพาโยชนร้อนแสบเรียด (มหาวิทยาลัยแหลมตะลุมพุก) พัดล้มลงกลางดึกวันที่ 25 ตุลาคม 2505 และถ่ายหลังจาก นายไกรสิทธิ์ อังสุพานิช จดทะเบียนทางหุ้นส่วนจำกัดสตูลขนส่งในปี 2503 เพื่อรับสัมปทานเดินรถสายสตูล-หาดใหญ่ ทำให้รถโดยสารที่จอดกระจัดกระจายตามบ้านเจ้าของรถมาจอดรวมกันที่เดียวบริเวณที่เป็นเกาะกลางถนนบุรีวานิชในปัจจุบัน

ภาพสะพานตายายถ่ายเมื่อปี 2509 ขณะขบวนศพของ อ่อง ฮาว เสี่ยง
บิดาคณิกาพล อัครสุด กำลังข้ามสะพานตายายเพื่อไปยังสุสานจ้งหัวจิ้งซัว (中華義山)
ของสมาคมจ้งหัว

สะพานตายาย ชื่อที่เพี้ยนจากภาษามลายู ปาปันตันโย ปาปันตาโย (Papan Tanyai)

ตอนที่ **ตนกูมัมหมัดอาเก็บ** ตั้งเมืองสตูลใหม่ ๆ หลังปี 2382 ท่านได้สร้างถนนเชื่อมเมืองมาบังสาครา* ไปยังกำปงจีนา (Kampung Cina/ฉลุง/บ้านจีน) ตรงชายขอบเมืองมาบังด้านทิศเหนือมีลำคลองสายหนึ่งชื่อคลองเจ๊ะสมาดทอดตัวจากทิศตะวันออกคดโค้งไปทางทิศตะวันตก ถนนเส้นนั้นต้องข้ามลำคลองนี้เพื่อไปยังกำปงจีนา

*“นครีลโตยมาบังสาครา” (Negeri Setul Membang Segara) เป็นชื่อเมืองสตูลเมื่อแรกสร้างสมัยตนกูมัมหมัดอาเก็บ หมายถึงสตูลทั้งจังหวัดรวมทุกเขตปกครอง Setul เป็นการสะกดคำตามภาษามลายูรูมี ออกเสียงมลายูกลางว่า “เซอตูล” มลายูถิ่นออกเสียง “สโตย” ภาษาเขียน ๆ เหมือนกันแต่ออกเสียงต่างกัน “มาบังสาครา” (Membang Segara) หมายถึง ตัวตำบลมาบังซึ่งเป็นศูนย์กลางการปกครอง แปลว่า “มาบังริมสายน้ำ” [พบหลักฐานในเอกสารของเฮนรี เบอร์นี เรียกชื่อตัวตำบลมาบังว่า Membang Segara เมื่อปี 2368 ก่อนตนกูมัมหมัดอาเก็บจะสร้างเมือง] ต่อมาตำบลนี้ถูกเรียกว่า “มาบังนครา” (Membang Negara) แปลว่า “นครมาบัง” ในสมัยปกครองของพระยาอภัยนุราช (ตนกูอับลเราะห์มาน) [พบหลักฐานในบันทึกจดหมายเหตุพระยาภูมินารถภักดีเรียก “มาบังนครา” ในเอกสารเล่มที่ 1 หน้า 52 ลงวันที่ 11 เดือน 10 ฮ.ศ. 1317 (พ.ศ. 2439)]

มีเรื่องเล่าว่า สะพานข้ามคลองที่สร้างสมัยแรก ๆ ทำจากไม้กระดานแผ่นยาววางบนเสาและคาน สมัยนั้นไม่แข็งแรงเท่าใดนัก เวลาคนเดินข้ามจึงเกิดอาการยวบยาบ ภาษามลายูเรียกไม้กระดานว่าปาปัน (papan) อาการยวบยาบคือ อันยัล (anjäl) ในภาษามลายูกลาง แต่มลายูถิ่นสตูลออกเสียงว่า “อันย้าย” ชาวสตูลสมัยนั้นเรียกสะพานนี้ว่า “ยัมบาตันปาปันอันย้าย” (Jambatan Papan Anjal)**

ในสมัย **พระยาภูมินารักษ์** เรียกสะพานนี้ว่า ยัมบาตันปาปันตันไย (Jambatan Papan Tanyai)*** แปลว่า สะพานกระดานกระทืบ ต่อมาเมื่อคนสตูลพูดภาษาไทยกันมากขึ้นคำเรียกก็กร่อนสั้นลงและผสมคำไทยเป็น “พานต้าย้าย” ในช่วง พ.ศ. 2510-2530 เราเรียกกันว่า “พานต้าย้าย” ยังมีเสียงไม้ไผ่อยู่ตลอดเวลา

“(สะพานต้าย้าย)” ไม่เคยมีชื่ออย่างเป็นทางการ คำว่า “พานต้าย้าย” เป็นชื่อที่เราเรียกตาม ๆ กัน จนกระทั่งกรมทางหลวงไปทำป้ายชื่อคลองเจ๊ะสมาด (อ่านว่า เจ๊ะ-สะ-หมาด) ผิดเป็น “คลองต้ายาย” สะพานนี้จึงมีชื่อเพี้ยนไปเป็น “สะพานต้ายาย” ไปโดยปริยาย

** ยัมบาตัน (Jambatan) แปลว่า สะพาน “Jambatan Papan Anjal” จึงแปลว่า “สะพานไม้กระดาน

***พบหลักฐานชื่อนี้ในบันทึกจดหมายเหตุพระยาภูมินารักษ์ เล่ม 1 หน้า 326 ลงวันที่ 15 เดือน 10 อ.ศ.1319 (พ.ศ. 2441) และ เล่ม 1 หน้า 591 ลงวันที่ 8 เดือน 8 อ.ศ.1321 (พ.ศ. 2443)

คำ papan tanyai [เสียง ny ออกเสียงขึ้นจมูก จึงมีเสียงคล้ายคำว่า ตา-ไญ หรือ ตาญ้าย/ต้าย้าย] papan Tanyai แปลว่า กระดานกระทืบ ยวบยาบ”

ภาพของครอบครัวอัครสุด

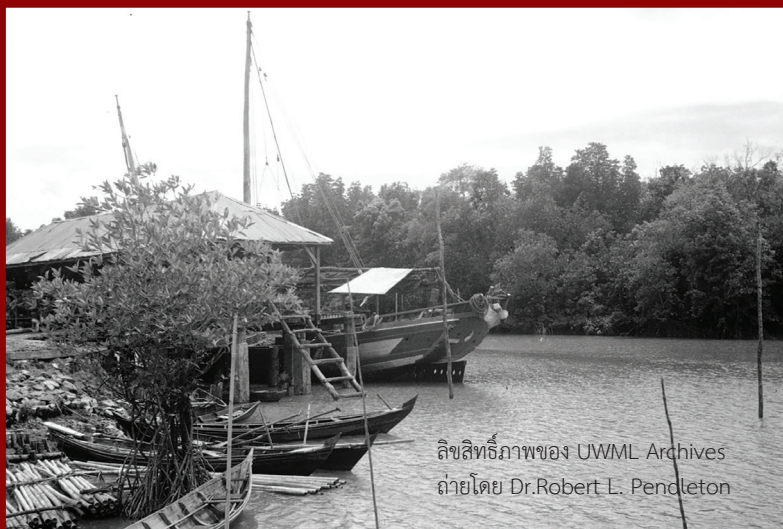
ฝายตุ่ม

บ้านตุ่ม อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล

ฝายดุน ส้างปิดกั้นคลองดุนเพื่อกักน้ำไว้ใช้ในการเกษตร ตั้งอยู่ที่บ้านดุน อำเภอดอนดิน จังหวัดสตูล เป็นฝายคอนกรีต สูง 3.10 เมตร สันฝายยาว 40 เมตร เพื่อทดน้ำส่งให้พื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการ ประมาณ 32,600 ไร่ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2501 เสร็จ พ.ศ. 2507

ฝายดุนเป็นฝายกั้นน้ำอยู่ระหว่างหุบเขาขนาดย่อม 2 ลูก มีพรรณไม้ต่าง ๆ สวยงามและร่มรื่น อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 22 กิโลเมตร ด้วยทัศนียภาพอันงดงามทำให้ชาวเมืองนิยมไปพักผ่อนและ “คดห่อ” นำอาหารไปปิกนิกกันที่นี่

ภาพนี้ถ่ายราว พ.ศ. 2507-2508 โดยประมาณ เมื่อครอบครัว “อัครสุด” ไปปิกนิกที่นั่นตามความนิยมของสมัยนั้น

ลิขสิทธิ์ภาพของ UWML Archives
ถ่ายโดย Dr.Robert L. Pendleton

ด้านศุลกากรเกาะนก พ.ศ. 2478

ด้านศุลกากรเกาะนก จังหวัดสตูล มีหลักฐานว่าด้านแห่งนี้ตั้งมาตั้งแต่สมัย **พระยาภูมินารักษ์** เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นอย่างดี* ก่อนหน้านั้นด้านศุลกากรอาจตั้งอยู่ที่บ้านศาลากันตง** ซึ่งอยู่ใกล้ตัวเมืองมากกว่า ในภาพนี้จะเห็นส่วนที่ทำการด่านสร้างยื่นไปในน้ำ มีเรือสำเภาที่เรียกว่า “เรือตงกั๋ง” จอดเทียบอยู่ ณ เวลาที่ถ่ายภาพนี้เป็นเรือเปล่า

* สมัยปกครองของพระยาภูมินารักษ์ 2443-2459 เป็นช่วงเวลาดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดก่อนนี้ทำหน้าที่ “ผู้รั้ง” ทำการแทนผู้ว่าราชการจังหวัดในปี 2439-2443 โดยที่ตัวผู้ว่าราชการจังหวัด (พระยาอภัยนุราช-ตนกูอับดุลเราะห์มาน) ยังมีชีวิตอยู่ เมื่อพระยาอภัยนุราช (ตนกูอับดุลเราะห์มาน) ถึงแก่อนิจกรรมในปี 2442 ก็รักษาราชการแทน จนได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดเมื่อ 14 มิถุนายน 2443

** บ้านศาลากันตง คือบริเวณที่ตั้งวิทยาลัยเทคนิคสตูล เป็นท่าเรือติดคลองมาบัง

ภาพชุดนี้ถ่ายโดย ดร.โรเบิร์ต ลาติมอร์ เพนเดินตัน (Dr.Robert L. Pendleton) นักสำรวจชาวอเมริกัน ซึ่งเดินทางสำรวจประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย ติดต่อกันเป็นเวลานานหลายปี และได้บันทึกภาพถ่ายอันทรงคุณค่าไว้มากมาย ปัจจุบันคอลเลคชันภาพทั้งหมดของเขาถูกเก็บรักษาไว้อย่างดีที่หอจดหมายเหตุของมหาวิทยาลัยวิสคอนซินวิทยาเขตมิลวอกี (University of Wisconsin at Milwaukee) สหรัฐอเมริกา

เมื่อมาถึงเมืองไทย เพนเดิลตันได้รับเป็นที่ปรึกษาให้แก่กรมเกษตรและการประมง กระทรวงเกษตรราธิการ ใช้ช่วงเวลา 2 ปีที่อยู่ในประเทศไทยทำการสำรวจสภาพดินทั่วทุกภาค และจัดทำแผนที่ดินและหินพื้นผิวฉบับแรกชื่อ “Previsional Map of the soils and surface rocks of the kingdom of Thailand by Robert L. Pendleton”

เพนเดิลตัน มาถึงสตูลเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2478 ด้วยรถเช่าจากอำเภอหาดใหญ่หมายเลขทะเบียน สงขลา 0167 พักหนึ่งคืนและเดินทางออกจากสตูลในวันรุ่งขึ้น บันทึกภาพสำคัญไว้กว่า 10 ภาพ รวมทั้งภาพตึกซิโนโปรตุกีสริมถนนบุรีวานิชอันแสนงาม

ภาพถ่ายโดย Dr.Robert L. Pendleton ปัจจุบันได้รับการรักษาไว้ที่หอจดหมายเหตุ
แห่งมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน วิทยาเขตมิลวอคี (UWML Archives)

ภายในระวางเรือใบสองเสาเรือตงกั๋ง

ภาพภายในระวางเรือใบสองเสา (เรือตงกั๋ง) ลำที่จอดอยู่หน้าด่าน
ศุลกากรเกาะนก เรือตงกั๋งคือเรือสำเภาจีนที่แล่นด้วยแรงลม เป็นเรือสินค้าขายฝ่ง
ที่นิยมใช้ในช่องแคบมะละกาก่อนการมาถึงของเรือกลไฟ

ภาพของคุณจิราวัฒน์ อังสกล

ดารากาพย์นครจากกรุงเทพฯ พร ไพโรจน์

พร ไพโรจน์ ดารากาพย์นครจากกรุงเทพฯ มาโชว์ตัวที่โรงภาพยนตร์นิวสตูลรามา ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามร้านไอศกรีมเมืองทอง ภาพนี้ถ่ายประมาณปี 2506 - 2510 เวลาที่ดารายามาโชว์ตัวที่โรงภาพยนตร์นิวสตูล ก็จะมีทีมเจ้าบ้านนำโดย “น้ำเขต” **นายเขต พรหมเดชะ** อดีตประธานสภาเทศบาลเมืองสตูล และ “โกหววน” **นายสงวน เตียววิริยะกุล** อดีตผู้จัดการร้านสหกรณ์สตูล (จำกั๊ดสินไช้) คอยต้อนรับ ปัจจุบันน้ำเขตเสียชีวิตแล้ว โกหววนยังมีชีวิตอยู่เพียงแต่ท่านย้ายไปอยู่กรุงเทพมหานคร ๑ จึงจะกลับมาสตูลสักครั้ง

ยามนั้นสตูลยังขาดแคลนแหล่งท่องเที่ยว พาดาราไปไม่กี่ที่ก็หมด ที่ ๆ จะพาไป ในที่สุดพามาเที่ยวหลุมถ่านท่าไม้ไผ่ ในภาพที่เห็นนี้ดาราหนุ่มยืนบนกองไม้โก่งก้างที่ตัดเป็นท่อน ๆ ยังไม่ริดเปลือก ยาวท่อนละหนึ่งหลา (90 เซนติเมตร) วางกองสูง 90 เซนติเมตร แต่ละกองจะมีปริมาตร 1 ลูกบาศก์หลา ที่กองดังนี้เพื่อ
ง่ายต่อการจ่ายค่าแรง

ไม้เหล่านี้ใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับหม้อต้มเครื่องจักรไอน้ำ ไม้ฟันทั้งหมดนี้ถูกนำไปจำหน่ายที่ปิ้งเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับหม้อต้มและเป็นเชื้อเพลิงในอุตสาหกรรมหลอมแร่ดีบุกที่ปิ้ง

ภาพของคุณจิราวัฒน์ อึ้งสกุล

การเมืองไทย ปี 2518

ภาพนี้ช่างภาพต้องการถ่ายสาวรุ่นน้องทางเกวียนขี่มอเตอร์ไซด์ แต่
ทุกอย่างในภาพนี้ ล้วนมีเรื่องราวน่าสนใจทั้งสิ้น

รถ

มอเตอร์ไซค์ Honda C-50 ใหม่เอี่ยมคันนี้ ราคาออกห่างเพียง 3,000 กว่าบาทเท่านั้นในเวลานั้น รถจอดอยู่หน้าห้องแถวไม้ชั้นเดียวหัวมุมสี่แยก จะไปถึงฝั่งตะวันออก เลขที่ 79/3 ถนนศุภกานูกุล บ้านหลังนี้โดนรื้อไปหลายปีแล้ว พักปัจจุบันเป็นร้านขายเฟอร์นิเจอร์ติดกับร้านซ่อมมอเตอร์ไซค์ “สตูลอวกาศ” - ขวัญใจเด็กแว้น ที่ไม่น่าเชื่อคือรถรุ่นนี้ยังเป็นที่ชื่นชอบของนักบิตเรทโทร (Retro Biker) ในยุคปัจจุบัน*

ประตู

สมัยนั้นประตูเหล็กยัดมีราคาแพงมาก ประตูร้านค้าห้องแถวไม้มักทำจากไม้กระดานแผ่นยาวหลาย ๆ แผ่นติดบานพับสลักไปมาเป็นบานเพี้ยม เวลาเปิดก็พับไปพับมาเหมือนหีบเพลงชักหรือแอคคอร์ดียน (Accordion) เวลาปิดประตูก็ยัดจนสุดทุกแผ่นและมีไม้ขวางกระหนาบรื้อย่นอตไว้ดังภาพ

โปสเตอร์หาเสียง

สิ่งที่น่าสนใจในภาพนี้อยู่ที่โปสเตอร์หาเสียงเลือกตั้ง 5 ใบที่ปิดกาวติดไว้ที่บานประตู เป็นใบปิด (โปสเตอร์) หาเสียงของผู้สมัครอิสระและผู้สมัครจากพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่รณรงค์หาเสียงให้คนไปเลือกตัวเองในวันเลือกตั้งทั่วไป 26 มกราคม 2518 ใบปิด 5 ใบ เห็นชื่อผู้สมัครเพียง 3 ท่าน

* นักบิตเรทโทร (Retro Biker) คือกลุ่มผู้นิยมรถจักรยานยนต์รุ่นเก่า บางคนซื้อซากรถมาบูรณะให้เหมือนเดิม ชิ้นส่วนที่ใช้ต้องเป็นของเดิม ๆ

ครูถาวร มิตรเปรียญ ผู้สมัครเบอร์ 10 จากพรรคประชาธิปัตย์

นายยืนหยัด ใจสมุทร ผู้ “สละตำแหน่งอัยการ” มาเป็นผู้สมัคร เบอร์ 8

นายบพิตร นาคพันธ์ ไม่เห็นหมายเลข ในใบปิดระบุพรรคสังคมนิยม
แห่งประเทศไทย

การเมือง

การเลือกตั้งคราวนั้น เป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 11 ของประเทศไทย เลือกกันในวันอาทิตย์ที่ 26 มกราคม 2518 เป็นการเลือกตั้งทั่วไปในอัตราส่วนประชากร 150,000 คน ต่อผู้แทนราษฎร 1 คน ได้ ส.ส. ทั่วประเทศ 269 คน ผลการเลือกตั้งพรรคประชาธิปัตย์นำมาเป็นอันดับหนึ่ง 72 เสียง พรรคสังคม 45 เสียง ชาติไทย 28 เสียง เกษตรสังคม 19 เสียง พรรคกิจสังคมของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช 18 เสียง ที่เหลือเป็นพรรคเล็ก พรรคน้อย

สมัยนั้นสตูลมี ส.ส. ได้แค่คนเดียว ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. สตูลคราวนั้น คือ **นายชูลิน โคนันท์** สังกัดพรรคธรรมสังคม และได้เป็น ส.ส. สมัยที่ 2 โดยเว้นห่างจากสมัยแรก** เกือบ 4 ปี เพราะ **จอมพล ถนอม กิตติขจร** ทำรัฐประหารตัวเอง เช่นเดียวกับ **นายชวน หลีกภัย** ได้เป็น ส.ส. ครั้งที่ 2 สังกัดพรรคประชาธิปัตย์

การเลือกตั้งครั้งนี้ทำให้ประเทศไทยได้รัฐบาลชุดที่ 35 ซึ่งมี **ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช** หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งรวบรวมเสียงข้างมากจัดตั้งรัฐบาลในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ ได้เป็นนายกรัฐมนตรี และ **นายชวน หลีกภัย** ได้รับการวางตัวเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม แต่ยังไม่ทันได้ปฏิบัติหน้าที่ รัฐบาลก็ไม่ได้ รับความไว้วางใจจากสภาในการแถลงนโยบายต่อสภาในวันที่ 6 มีนาคม 2518

รัฐบาลชุดที่ 35 จึงสิ้นสุดลงตั้งแต่ยังไม่ลงมือทำงาน และมีอายุเพียง 22 วัน เท่านั้น***

การเลือกตั้งครั้งนั้น **ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช** ตั้งพรรคกิจสังคมขึ้นมา เป็นคู่แข่งกับพรรคประชาธิปัตย์ แม้ว่าผลการเลือกตั้งพรรคกิจสังคมจะได้ ส.ส. เพียง 18 เสียง แต่การอภิปรายโต้แย้งนโยบายของรัฐบาล **ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช** ผู้เป็น พี่ชายนั้น **ม.ร.ว.คึกฤทธิ์** วิจารณ์และแสดงวิสัยทัศน์โน้มน้าวใจจนสมาชิกมีมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ถึง 152 เสียง เกินกึ่งหนึ่ง ทำให้รัฐบาลต้องพ้นจากตำแหน่งไป****

และทำให้รัฐธรรมนูญฉบับถัดมา (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519) กำหนดว่า การแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภาให้เป็นไป โดยไม่มีการลงมติไว้วางใจ เป็นบรรทัดฐานมาจนถึงปัจจุบัน

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ หัวหน้าพรรคกิจสังคมที่มี ส.ส.เพียง 18 เสียง จัดว่าเป็น พรรคเล็กลำดับที่ 5 สร้างปาฏิหาริย์จัดตั้งรัฐบาลผสมที่มีตัวท่านเป็นนายกรัฐมนตรี คนที่ 13 ของประเทศไทย รัฐบาลคึกฤทธิ์เป็นรัฐบาลชุดที่ 36 ที่มีอายุเพียง 1 ปี 1 เดือน 3 วัน***** แต่ได้ทิ้งผลงานการกระจายรายได้สู่ชนบทด้วยนโยบาย ผันเงินเพื่อสร้างงานในชนบท

“เงินผันคึกฤทธิ์” ต้นแบบนโยบายการเมืองประชานิยม ที่ถูกกล่าวขวัญถึงจนทุกวันนี้

** การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 11 (10 กุมภาพันธ์ 2512) อายุสภาสิ้นสุดลงเพราะ จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีขณะนั้น ยึดอำนาจตัวเองในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514

*** รัฐบาลพ้นจากตำแหน่งวันที่ 14 มีนาคม 2518

**** เบื้องหลังคือการเดินเกมลับมือของพรรคกิจสังคม

***** วาระของรัฐบาลชุดที่ 36 (ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช) 17 มีนาคม 2518 - 20 เมษายน 2519 รวม 1 ปี 1 เดือน 3 วัน

หมวด 2

จีนเปอรานากัน

ภาพของห้องภาพนครศิลป์

สมาคมจังหวัด กับตำนานแห่งความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว

คนจีนเมื่อไปอยู่ที่ไหนก็จะรวมตัวกันเป็นสมาคมหรือเป็นชมรมเสมอ ในเมืองเก่าสตูลก็เช่นกัน ชาวจีนรวมตัวกันสร้างโรงเรียนสร้างศาลเจ้าพร้อม ๆ กับการสร้างชุมชนจีน เพียงแต่ยังไม่พบหลักฐานการก่อตั้งสมาคมก่อนหน้านี้ หลักฐานเก่าที่สุดที่พบคือบันทึกความทรงจำของครูใหญ่ โกลย ลีว เจียง* ที่ท่าน

*บันทึกความทรงจำของครูใหญ่โกลย ลีว เจียง เขียนเป็นภาษาจีนหนาเพียง 41 หน้า พูดถึงการศึกษา และชีวิตการทำงานของท่านเอง เป็นบันทึกที่เขียนเมื่ออายุมากแล้ว เป็นเอกสารประวัติศาสตร์ประเภท หลักฐานชั้นสอง (Secondary Sources) ไม่ใช่บันทึกประจำวัน หรือจดหมายเหตุรายวัน ข้อมูลบางส่วนจากบันทึกความทรงจำของครูใหญ่โกลย ลีว เจียง และคำบอกเล่าของบุตรสาวของท่าน คุณจิตติมา - ลินจง โกลยวาทีน

ระบุว่า สมาคมจังหวักก่อตั้งอย่างเป็นทางการในฤดูร้อนของปี 2480 เริ่มจากชาวจีนประมาณสิบคน นำโดย **ขุนพูนพานิช** (ลี กว อ้วน) **ขุนชินธุระการ** (เทียนอัว ลิมกุลพงษ์) และ **ครูโกย ลีว เจียง** ครูใหญ่โรงเรียนจังหวัก เริ่มแรกใช้บ้าน **ขุนพูนพานิช** เลขที่ 187 ถนนสตูลธานีเป็นสำนักงาน

เมื่อเริ่มแรกก่อตั้งยังไม่ได้จดทะเบียนสมาคม แต่รวมกันเป็นชมรม ตั้งชื่อว่า “**ตัด หยิ่น เสีย**” แปลว่าชมรมปัญญาชน ต่อมาได้ขอจดทะเบียนก่อตั้งเป็นสมาคมในวันที่ 10 ตุลาคมปีเดียวกัน

แต่ด้วยนโยบายชาตินิยมของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม การจดทะเบียนกลายเป็นโมฆะในเวลาต่อมา จนกระทั่งรัฐบาลจอมพล ป. พ้นจากอำนาจในเดือนสิงหาคม 2487 **นายอุดม บุญยประสพ** ผู้ว่าราชการจังหวัดขณะนั้นเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการรวมตัวกันเพื่อทำงานให้แก่สังคมของชาวจีน ได้ช่วยให้มีการจดทะเบียนสมาคมครั้งใหม่ในชื่อ “**สมาคมจังหวัก**” สำเร็จในวันที่ 27 กันยายน 2487 หลังจากท่านได้รับคำสั่งย้ายไปรับราชการที่อื่นเพียง 2 สัปดาห์

สมาคมจังหวักมีขุนพูนพานิชเป็นนายกสมาคมท่านแรก ปีถัดมาเมื่อท่านถึงแก่กรรมขุนชินธุระการเป็นนายกสมาคมท่านต่อมา เมื่อนายกสมาคมท่านแรกถึงแก่กรรม สมาคมจังหวักจึงย้ายมาเข้าบ้านเลขที่ 19 ถนนบุรีวานิชเป็นที่ทำการสมาคม ให้บริการงานพิธีแต่งงาน งานศพ มีถ้วยชาม โต๊ะ เก้าอี้ ให้สมาชิกยืมใช้ในงานพิธีและงานเลี้ยงต่าง ๆ มีเจ้าหน้าที่และกรรมการสมาคมเป็นพิธีกรดำเนินการให้แก่สมาชิก

จนถึงปี 2499 สมาคมได้ซื้อที่ดินซึ่งเป็นที่ตั้งของสมาคมในปัจจุบัน คณะกรรมการขณะนั้นซึ่งประกอบด้วย **นายศักดิ์ ตันตระการสกุล** บิดาของ **นายสุจินต์ ตันตระการสกุล** **นายอั้ง จู ก็** บิดาของ **นายไกรสิทธิ์ อังสุพานิช** เป็นเหรียญครูใหญ่ **ครูใหญ่ โกย ลีว เจียง** นายกสมาคมได้สร้างอาคารสำนักงานของสมาคมเป็นอาคารสถาปัตยกรรมอาร์ตเดคโค สูงสามชั้น แล้วเสร็จในปี 2500

มีงานเฉลิมฉลองอาคารในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ปีเดียวกัน

เมื่อเทียบกับนายกสมาคมท่านแรกและท่านที่สอง ครูใหญ่โกย ลัว เจียง มีสถานภาพทางเศรษฐกิจดีอย่างมาก สองท่านแรกเป็นคนหบดีใหญ่ ขุนพุนพานิช นั้นถึงแก่กรรมหลังจากก่อตั้งสมาคมได้เพียงปีเดียว ส่วนขุนชินธุระการ รับตำแหน่งเมื่อมีอายุมากแล้ว สมาคมจึงยังไม่มีที่ทำการของตนเอง

ครูใหญ่โกย ลัว เจียง เป็นครูมาถึง 30 ปีจึงมีลูกศิษย์มากมาย เบื้องต้น ท่านมีดำริที่จะสร้างที่ทำการของสมาคมเป็นอาคารแค่ชั้นเดียว แต่พอลูกศิษย์ ทราบก็มีการบอกต่อ ๆ กัน ต่างคนต่างนำเงินมาบริจาคสมทบจึงสามารถสร้าง อาคารเดี่ยวแสนงามหลังนี้ได้ถึงสามชั้นเสร็จสมบูรณ์ภายในหนึ่งปี

พ.ศ. 2499 การสร้างอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กจะต้องนำข้าวสาคูจำพวก เหล็กและปูนซีเมนต์ลงเรือมาจากปิ่นัง ทั้งสองสิ่งนี้จึงมีราคาแพงมาก พื้นชั้นสอง และชั้นสามจึงต้องปูด้วยไม้เพื่อลดค่าใช้จ่าย แต่อาคารนั้นถูกออกแบบให้ชั้นสาม เป็นดาดฟ้าครึ่งหนึ่ง พื้นดาดฟ้าหนา 5 นิ้ว มีพื้นที่กว่า 50 ตารางเมตร เป็น คอนกรีตเสริมเหล็ก

การเทพูนดาดฟ้าต้องเทให้เสร็จทั้งหมดในครั้งเดียว เพื่อว่าเมื่อโดนความร้อนจากแสงแดดหรือโดนความเย็นจากฝน คอนกรีตจะขยายตัวและหดตัว พร้อม ๆ กันเพราะเป็นเนื้อเดียวกัน มันก็ไม่แตกไม่ร้าว ซึ่งต้องใช้คอนกรีตผสม เป็นจำนวนมาก สมัยนั้นยังไม่มีรถโม่ปูนและปั้นจั่นยกปูนขึ้นตึกสามชั้นเพื่อเท ให้เสร็จในคราวเดียว ช่างปูนและคนงานก่อสร้างก็ไม่มีकिन การเทพูนดาดฟ้าจึง เป็นเรื่องที่แทบจะเป็นไปไม่ได้

มีความประทับใจที่สะท้อนให้เห็นความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ของหนุ่มสาวสมัยนั้น เมื่อครูใหญ่ทราบปัญหาจากผู้รับเหมา ท่านจึงวางแผนให้ บรรดาศิษย์เก่าง้าวมาช่วยงาน เมื่อถึงวันนัดในปลายปี 2499 หนุ่มสาวทั้งเมือง นับร้อย ๆ คนยืนแถวเรียงหนึ่งต่อกันตั้งแต่ลานผสมปูนชั้นล่าง ยืนเรียงต่อ ๆ

กันไปตามบันไดขึ้นชั้นสองจนถึงชั้นสามและดาดฟ้า คอยรับส่งถึงปูนมือต่อมือคน
ต่อคนส่งต่อกันเป็นทอด ๆ

การเพนุนหนา 5 นิ้ว ขนาดกว่า 50 ตารางเมตรจึงสำเร็จในเวลาไม่กี่
ชั่วโมง เป็นดาดฟ้าคอนกรีตแห่งแรกในจังหวัดสตูล และพื้นดาดฟ้าสมาคมจังหวัด
ไม่เคยรั่วไม่เคยร้าวจนบัดนี้

ภาพของห้องภาพนครศิลป์

วันเปิดอาคาร ที่ทำการสมาคมจังหวัด 14 กุมภาพันธ์ 2500

วันเปิดอาคารที่ทำการสมาคมจังหวัด 14 กุมภาพันธ์ 2500 สมาคมเจริญ
ขุนอารีราชกรินทร์ (ชิต สมนดิษฐ์) ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลเป็นประธานในพิธีเปิด
ขณะนั้นท่านผู้ว่าฯ กำลังลาบวชเป็นพระสงฆ์ ท่านก็รับนิมนต์มาเป็นประธาน
ในวันนั้น

แขกคนสำคัญอีกท่านคือพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ ในวัย 86 ปี (บุรุษ
สวมสูทสีขาวใส่แว่นตาดำ) อาหารที่รับประทานนั้นเกิดจากความร่วมแรงร่วมใจ
กันของสมาชิกสุภาพสตรีทั้งหลาย เพราะใน พ.ศ. 2500 สตูลยังไม่มีธุรกิจจัดเลี้ยง
ภัตตาคารที่มีก็เป็นภัตตาคารเล็ก ๆ ไม่สามารถรับจัดเลี้ยงงานใด ๆ ได้เลย มีแต่กุ๊ก
ของภัตตาคารที่ไปช่วยงานเป็นน้ำใจเท่านั้น ถ้วยจานชามโต๊ะเก้าอี้ที่ใช้ก็เป็นของ
สมาคมที่มีบริการให้สมาชิกหยิบยืม

ภาพของคุณเสาวภาค (อังสุภาณิข) จูห้อง
บุตรสาวของหนุ่มสาวในภาพ

ภาพคู่สมรสใหม่จากครอบครัวทายาทของ ขุนเพ็ญพานิชย์ (อู่ กา โห)

ภาพคู่สมรสใหม่จากครอบครัวทายาทของ **ขุนเพ็ญพานิชย์**
(อู่ กา โห) คหบดีชาวสุโขทัย (ทุ่งหว้า) ถ่ายจากสตูดิโอในปิ่นาง ชายในชุดสูท
สากล หญิงในชุดกิ๊พ้า เป็นเครื่องแต่งกายที่นิยมสวมใส่หลังสงครามโลก
ครั้งที่ 2

ภาพของคุณเหลื่อ วนิสุวรรณ

ร้านเหมยฟ้า

ร้านเหมยฟ้า เป็นร้านขายเครื่องดื่มสำหรับให้หนุ่มสาวในยุค 1950 ได้พบปะสังสรรค์กัน ร้านนี้เกิดขึ้นเพราะบรรดาชายหนุ่มเปอรานากันในยุคนั้นอยากมีสถานที่สำหรับพบปะพูดคุยกัน หลายคนจึงลงขันกันเปิดร้านนี้ขึ้นมาที่เรือนแถวไม้ 2 ชั้น ข้างสมาคมจหว ภาพนี้ถ่ายในวันเปิดร้านราวปี 2500 - 2502 หลังจากเปิดสมาคมจหวได้ไม่นาน

คุณนายละเอียด พูนพานิช ภรรยาหม้ายของขุนพูนพานิช เป็นสตรีเพียงท่านเดียวในภาพให้เกียรติเป็นประธานในพิธีเปิด ในภาพท่านนั่งโสร่งปาเต๊ะและใส่เสื้อเกอบายา (Kebaya) อย่างง่าย บุรุษที่ยืนเคียงท่านด้านขวาคือ **คุณศักดิ์ ตันตระการสกุล** (ตัน บุ่น ของ) บิดาของ **คุณสุจินต์ ตันตระการสกุล** อดีตนายกเทศมนตรีและนายกสมาคมจหวคนปัจจุบัน

อาคารไม้หลังนี้ถูกรื้อทิ้งเนื่องจากความชำรุดราวปี 2530 สโมสรโรตารีได้ปรับปรุงเป็นสวนหย่อมระยะหนึ่ง ปัจจุบันคือสวนกล้วยปากซอยบรรจบฝั่งถนนสตูลธานีติดกับสมาคมจหว

ภาพของคุณสัมพันธ์ เจริญกิจการ (Lian Guaming)

บ้านนายเย็น บ้านชิโนโปรตุกีสทรงผสม

บ้านชิโนโปรตุกีสทรงผสมหลังนี้มีสัดส่วนสวยงามมาก สร้างช่วงปี 2499 มีลักษณะพิเศษสองอย่างคือ เป็นบ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ ชั้นล่างเป็นปูน ส่วนชั้นบนเป็นไม้ มีระเบียงด้านหน้า หลังคาครึ่งปั้นหยาคึ่งจั่ว ซึ่งจะไม่พบในแบบบ้านชิโนโปรตุกีสที่เป็นช็อบเฮาส์ (อาคารพาณิชย์กึ่งที่อยู่อาศัย) ตัวบ้านทาสีเหลืองเข้ม หน้าต่างโค้งกรุกระจกสีสวยงาม บ้านนี้สร้างโดย **นายเย็น จินตะ** คหบดีชาวตำบลบ้านจั่น ตัวบ้านอยู่ถัดจากวัดตุลาราม (วัดฉลุ) ไปทางเหนือเล็กน้อย ชาวบ้านจีนเรียกบ้านนี้ว่า “**บ้านนายเย็น**” ตามชื่อเจ้าของบ้าน

ภาพนี้ถ่ายเมื่อปี 2539 ก่อนถูกรื้อทิ้งทั้งหลังพร้อม ๆ กับรั้วเดิมและศาลาการเปรียญเก่าแก่ของวัดตุลาราม เพื่อขยายถนนนยตรการทำให้กว้างขึ้นเท่าขนาดปัจจุบัน

ภาพของคุณเอกวิทย์ สีนวพันธ์

อาคารชิโนโปรตุกีส กุ่งหว้า

กุ่งหว้ามีชื่อเดิมว่าสุโขงอุเป เป็นแหล่งปลูกและส่งออกพริกไทย สมัยปกครองของ **พระยาอภัยนุราช** (ตนกูอัปดุลเราะห์มาน สมัยปกครอง 2430 - 2443) ต่อเนื่องถึงสมัย**พระยาภูมินารถภักดี** (2433 - 2459)

การค้าพริกไทยทำให้สุโขงอุเปเจริญและคึกคักมาก มีการก่อสร้างอาคาร ชิโนโปรตุกีสสองฝั่งถนนสายละงู-ตรัง หลายสิบหลังในช่วงสี่แยกกลางเมือง สุโขงอุเป ชาวจีนเปอรานากันที่นี่มีฐานะร่ำรวยและสามารถตั้งตัวได้จากสวนพริกไทยและธุรกิจค้าพริกไทย นิยมจ้างช่างภาพจากปิ่นมามันติกเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในชีวิตเมื่อช่างภาพมาถึงก็ถ่ายภาพแล้วนำกลับไปล้างอัดขยายในปิ่นม แล้วจึงส่งกลับมาให้ผู้ว่าจ้างทางเรือ

ภายหลังราคาพริกไทยตกต่ำ ทำให้สุโขงอุเปซึ่งได้ชื่อว่า “ปิ่นน้อย” พลอยซบเซาไปด้วย

ภาพของครอบครัว “วงศ์สุภานิชกุล”

ร้านค้าบนถนนสตูลธานี พ.ศ. 2478

ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 181 ถนนสตูลธานี ตรงข้ามโรงพิมพ์เมืองสตูล ใกล้ศาลเจ้าโปเจ้เก็ง ป้ายร้านขนาดใหญ่ยาว 5 เมตรเต็มความกว้างหน้าร้าน เขียนชื่อร้านเน้นภาษาจีนเป็นหลัก ระบุชื่อร้านและสิ่งของที่ขาย มีชื่อเป็นภาษาอังกฤษขนาดเล็กเหมือนกัน เขียนอย่างงดงาม มีชื่อภาษามลายูขนาดเล็กพอ ๆ กับภาษาไทย และด้วยชื่อภาษาไทยทำให้เรารู้ว่าคนเขียนป้ายไม่ใช่คนไทยและไม่รู้ภาษาไทย

ป้ายทำในปีนัง นำลงเรือมาติดตั้งที่นี่ เจ้าของร้านเป็นชาวจีนชื่อ เต็ง ก่า หลิม หรือ ตั้น ก่า หลิม บิดาของ คุณปรีชา วงศ์สุภาณิชกุล เด็กชายขวามือในภาพ

คุณปรีชาเกิดเมื่อปี 2476 แต่ร้านค้านี้เปิดก่อนหน้านั้นนับสิบ ๆ ปี ภาษาจีน ไทย อังกฤษ และมลายูตรงกลางระบุชื่อร้าน “เต็ง* เอ่ง เสิ่ง”

ด้านซ้ายมีตัวอักษร 4 คู่แปลจากซ้ายไปขวาว่า “จำหน่าย/ของกิน/ถ้วยชามเครื่องเคลือบ/ของใช้”**

ตัวอักษรด้านขวามี 4 คู่เช่นกันแต่คู่ขวาสุดภาพลบเลือนอ่านไม่ออก 3 คู่ที่เหลืออ่านจากคู่ซ้ายไปขวาได้ความว่า “ผ้าผืน (ผ้าจีน) /ยุโรป อเมริกา/เมืองบรรพบุรุษ”

น่าสนใจที่ไม่เรียกเมืองจีนว่า “จกั้ว” แบบที่เรียกกันทั่วไป แต่ใช้คำว่า “โจ้วกั้ว” ซึ่งแปลว่าเมืองบรรพบุรุษ เป็นการใช้คำซึ่งแสดงให้เห็นภาพการอพยพของคนจีนที่มาตั้งหลักปักฐานในแดนไกล แต่ไม่เคยลืมบ้านเกิดเมืองนอนของตน

ถังไม้ 2 ใบหน้าร้านปกติเป็นที่บรรจุน้ำตาลอ้อย (Brown Sugar) ถังหนึ่ง อีกถังบรรจุน้ำตาลทรายแดง (น้ำตาลทรายแบบไม่ฟอกสี) ตามร้านของชำสมัยก่อนจะเห็นถังไม้ 2 ใบวางไว้อย่างนี้เสมอ ส่วนในร้านจะมีถังเหล็กสีดำทรงกระบอกเอาไวใส่ถ่านหินลิกไนต์สำหรับจำหน่าย ถังนั้นต้องปิดฝาปิดชิดไม่ให้ออกซิเจนทำปฏิกิริยากับถ่านหิน

* “เต็ง” คำนี้จะน่าจะเป็นภาษากวางตุ้ง คำนี้ออกเสียงฮกเกี้ยนว่า “ตั้น” ออกเสียงแมนดาริน (ภาษาจีนกลาง) ว่า “เต็ง” ซึ่งก็คือแซ่เต็ง แซ่เดียวกับเต็งเสี่ยวผิงอดีตผู้นำจีน

** ดูคำอ่านเป็นภาษาจีนกลางและคำแปล จากภาพประกอบได้โพสต์

เหตุที่โฆษณาว่าเป็นสินค้านำเข้าจากยุโรป อเมริกาและเมืองจีน เพราะสินค้าในบ้านมาจากปิ่นปักเป็นหลัก พ่อค้าชาวปิ่นปักนิยมส่งสินค้าจากต่างประเทศโดยตรง และเหตุที่นำสินค้าจากปิ่นปักมาขายก็เพราะการขนส่งทางเรือทำได้ง่ายกว่าประหยัดต้นทุนกว่าที่จะขนส่งสินค้ามาทางบกจากอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา***

ปัจจุบันบ้านหลังนี้ยังคงอยู่ ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก แต่ร้าน “เต็ง เอ่ง เส็ง” เลิกกิจการหลังจากถ่ายภาพนี้เพียงไม่กี่ปี **คุณปรีชา วงศ์สุภาณีขลุ** ไม่ได้อาศัยอยู่ที่นี่ แต่ย้ายไปอยู่ที่โรงแรมไทยอบอุ่นเฮ้าส์ ซึ่งเป็นกิจการของบุตรชายท่าน

สิ่งที่น่าสนใจในภาพถ่ายของชาวสตูลคือ เรามักจะเห็นภาพเด็กชายเปลือยกายอยู่เสมอ ไม่ใช่เพราะไร้วัฒนธรรมหรือขาดแคลนเครื่องนุ่งห่ม แต่เด็กชายเล็ก ๆ อายุ 3 ขวบลงมาจะถูกจับ “แก๊ผ้า” ทุกครั้งที่มีการถ่ายรูป เพื่อโชว์การมี “ลูกชาย” ไว้สืบสกุลของครอบครัวนั่นเอง

*** เวลานั้นยังไม่มีถนนเชื่อมหาดใหญ่-สตูล ถ้าจะไปหาดใหญ่ต้องไปต่อรถไฟที่ควนเนียง

ครอบครัว “จิ่งพานิชย์” ขณะเริ่มต้นสร้างอาณาจักร

อาณาจักรธุรกิจของสินเกียรติเริ่มจากการล้มสลายของบริษัทจังหวัดสตูลพาณิชย์ของรัฐบาลในปี 2501 โดยการประมูลกิจการจำหน่ายสุราและยาสูบของบริษัทจังหวัดสตูลพาณิชย์ เป็นการเริ่มก่อร่างสร้างตัวจากจุดนั้นจนสะสมทุนขยายกิจการสร้างอาณาจักรธุรกิจเป็นกลุ่มทุนแถวหน้าของจังหวัดในปัจจุบัน

ภาพนี้ถ่ายราวปี 2500 หน้าร้านสินเกียรติพานิช เลขที่ 55 ซึ่งเป็นอาคารชิโนโปรตุกิสที่สร้างหลังสุดท้ายบนถนนบุรีวานิช

ภาพครอบครัว “อัครสุต”

ภาพครอบครัว “อัครสุต” ถ่ายราวปี 2500 โดยมี “อ่อง ฮาว เสี่ยง” คหบดีชาวจีนอพยพต้นสกุล “อัครสุต” และภรรยาชาวจีนของท่านที่แต่งกายแบบสตรีจีนแท้คือสวมเสื้อป้ายกระดุมผ้าสีดำ นุ่งกางเกงบั้งลิ้นสีดำ เป็นสตรีจีนจากครอบครัวคหบดี โปรดสังเกตการรัดเท้าและสวมใส่รองเท้าดอกบัวทองคำที่นิยมทำในครอบครัวผู้มีฐานะ

ในเมืองสตูลมีสตรีจีนเพียงไม่กี่ท่านที่อพยพมาพร้อมครอบครัว สตรีเหล่านี้มีเท้าเล็กเพราะการรัดเท้า ชาวบ้านจะเรียกว่า “จิ้นตีนตุ๊ก” หรือ “จิ้นตีนปุก” สตรีจีนที่รัดเท้าจึงมีความเป็นจีนแท้ในสายเลือด มาชั้นบุตรหลานของท่านจึงแต่งงานข้ามวัฒนธรรมกับคนไทย

ภาพถ่ายที่ระลึก

แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลสตูล

ภาพถ่ายที่ระลึกเมื่อ นายแพทย์สุพัฒน์ บัวเลิศ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสตูลขณะนั้น นำแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลสตูลมาร่วมงานมงคลที่ร้านนครศิลป์

ถ่ายราวปี 2498 - 2500 แฉกหน้าจากซ้าย คนที่ 2 คือ นายบำบ่า ออสกุล ที่ นายแพทย์สุพัฒน์ บัวเลิศ ที่ 3 ครูใหญ่โกย ลีว เจียง เจ้าของร้านนครศิลป์และครูใหญ่โรงเรียนจงหัว

ช่วงปี 2495 - 2515 เป็นช่วงเวลาที่มีความสัมพันธ์อันดียิ่งระหว่างพ่อค้าจีนกับข้าราชการทุกหมู่เหล่า ผู้นำที่สร้างความสัมพันธ์อันดีนี้คือ ครูใหญ่โกย ลีว เจียง และ นายสิน จิงพาณิชย์ เจ้าของร้านหนังสือ “สินเจริญ”

ภาพถ่ายครอบครัวในวันเคลื่อนศพ อ๋อง ฮาว เสียง คหบดีต้นสกุล “อัครสุต”

ภาพถ่ายหมู่ของครอบครัวในวันเคลื่อนศพของ อ๋อง ฮาว เสียง คหบดีต้นสกุล “อัครสุต” ไปยังสุสาน ถ่ายในปี 2509 มีการประดับประดาบริเวณพิธีศพแบบจีนดั้งเดิม มี “เต็กป้อ” หรือหรีดผ้าดิบเขียนอักษรจีนสีดำสรรเสริญเกียรติคุณผู้วายชนม์ บุตรชายหญิงและหลานซึ่งเป็นหลานที่เกิดจากบุตรชายจะต้องสวมใส่เสื้อผ้าดิบและชุดกระสอบ เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูสูงสุดต่อบุพการีผู้ล่วงลับ ชุดกระสอบหมายถึงการละทิ้งสิ่งปรุงแต่งใด ๆ เป็นการกำลังไว้ทุกข์ด้วยความเศร้าเสียใจต่อผู้วายชนม์

ภาพของคุณสมศักดิ์ พรหมบริรักษ์

ขบวนรถแห่ศพชาวจีน

ขบวนรถแห่ศพชาวจีนกำลังขับผ่านปั้มเชลล์และเอสโซ่ซึ่งอยู่ติดกัน มีเพียงซอยเล็ก ๆ คั่นกลาง ปัจจุบันบริเวณปั้มเอสโซ่คือตลาดแลจันท์ ภาพนี้ ถ่ายราวปี 2520 - 2530

ป้ายเขตเทศบาลเมืองสตูล พ.ศ. 2499

ป้ายบอกเขตเทศบาลเมืองสตูลอันแสงงดงามนี้สร้างสมัย **นายมิตร สมนันธุ์** เป็นนายกเทศมนตรี ท่านเป็นนายกเทศมนตรีคนที่ 3 ซึ่งดำรงตำแหน่งถึง 3 สมัยนานนับสิบปี (2487, 2489 - 2498) ตัวป้ายปักอยู่ที่เชิงสะพานตายาย หรือที่ชาวสตูลเรียกว่า “หัวสะพานตายาย”

ภาพนี้ถ่ายเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2499 เป็นภาพจากขบวนศพของมารดาครูใหญ่โรงเรียนจงหัว - ครูโกย สิว เจียง ภาพแสดงให้เห็นการเคลื่อนศพไปสุสานด้วยวิธีโบราณคือการหาม เครื่องครอบชุดแบหามเรียกว่า “ก่วนต้า” ซึ่ง

สามารถระบุเพศของผู้วายชนม์ได้จากยอดก่วันท่า หากผู้เสียชีวิตเป็นหญิง ยอดก่วันท่าจะเป็นรูปนกกกระเรียนดังภาพนี้ แต่หากเป็นชาย บนยอดก่วันท่าก็จะเป็นรูปสิงห์หรือไซในภาษาจีน

จุดนี้จะเป็นจุดพักใหญ่ของการส่งศพสมัยนั้น เมื่อตั้งศพบำเพ็ญกุศลครบกำหนด วันฝังศพช่วงเช้าจะมีพิธีเคารพศพ เสร็จแล้วก็เคลื่อนศพจากบ้านมายังสุสาน ทุกขบวนต้องเคลื่อนผ่านถนนบุรีวานิชเป็นการอัญเชิญจะเดินตามขบวนมาจนถึงเชิงสะพานตายาย ซึ่งจะเป็นจุดอำลา จุดนี้ผู้มาส่งศพจะไม่ข้ามสะพานไปสุสาน (เว้นแต่ญาติพี่น้องเพื่อนสนิทและคนช่วยหามศพที่จะข้ามสะพานไปประกอบพิธีฝังที่นั่น) บุตรหลานของผู้วายชนม์จะคุกเข่าลงคำนับเป็นการขอบคุณแขก

พระครูอรรมเมธี รับนิมนต์มาสวดบังสุกุล ศพบิดาของนายกมล อังคศุภนิชย์

พระครูอรรมเมธี ขันติภาณี สังฆปาโมกข์ (เปรี๊ญ ฐิตาโก) เจ้าอาวาส
รูปที่ 5 ของวัดชนาธิปเฉลิม และเจ้าคณะรูปแรกของจังหวัดสตูล รับนิมนต์มาสวด
บังสุกุลศพบิดาของ นายกมล อังคศุภนิชย์ ที่ฮวงซุ้ยในสุสานจวงหัวจี๊ซัว ตำบล
คลองขุด ท่ามกลางสายฝน

ภาพของห้องภาพนครศิลป์

ภาพถ่ายสาวรุ่นชาวเปอรานากัน

สาวรุ่นชาวเปอรานากันถ่ายภาพร่วมกันหน้าศาลเจ้าโป้เจ้แก้งหลังเก่า
ภาพราวปี 2490 - 2499

แถวหน้าจากซ้ายลำดับที่ 1 โกย บั่น จู (ธิดีมา ก้วพานิช) ที่ 2 หลิม จุย เซียน (มณีวรรณ เตียวสกุล) ที่ 4 ตัน เหล่ ขวน ที่ 5 กัง เพ็ก ขวน (เพ็กขวน กังวานกิจ) ที่ 7 สำรวย แซ่ลี (“มะหลวย” เจ้าตำหรับข้าวมันแกงต่อแหมะห้รางวัลอาหารวัฒนธรรมสตูล มะหลวยเป็นสาวจีนที่แต่งงานกับชาวมุสลิม รับอิสลามและรับสูตรข้าวมันแกงต่อแหมะห้จากครอบครัวสามี) ที่ 8 อ่อง ชุน โป้ย ภายหลังแต่งงานใช้นามสกุลศรีโกคาศัย เจ้าของธุรกิจละงูคำ้วสดู ที่ 9 ตัน จิน หยิน (จินหยิน ลีธนะกุล) ที่ 10 ส่วยยี ที่ 11 ครุสุกัญญา (สุ เกียต)

ภาพของห้องภาพนครศิลป์

ลงแขกช่วยทำอาหารงานเลี้ยงวันเกิด ของนางคุณ หย่ง ตี

หญิงสาวกำลังปอกอ้อย ในการลงแขกช่วยทำอาหารงานเลี้ยงวันเกิดของ
นางคุณ หย่ง ตี มารดาครูใหญ่โกลย สี่ว เจียง ถ่ายราวปี 2468

การแต่งกายของหญิงสาวสมัยนั้นแต่งตามท้องถิ่นนิยม ยังนุ่งโจงกระเบน
แต่ตัวเสื้อเป็นแบบเสื้อที่นิยมกันในช่วงปี 2480 - 2520 มักเป็นเสื้อเข้ารูปแขน
สั้น ยาวต่ำกว่าเอวสูงเหนือสะโพกเล็กน้อยผ่าหน้าติดกระดุม ไม่มีปก สร้างความ
แตกต่างด้วยการเลือกลายผ้าที่ผู้สวมใส่ถูกใจ

การลงแขกช่วยงานของชาวเปอรานากันในงานวันเกิดของ **นางคู หย่ง ตี้** มารดาของครูโกย สิว เจียง ครูใหญ่โรงเรียนจงหัว สตรีสูงอายุ 2 ท่านในภาพ ไ่ว้มมวยตำ นุ่งโสร่งปาเต๊ะ ใส่เสื้อเต๋า (เสื้อสั้นคอตั้งแขนจีบของสตรีในวัฒนธรรมเปอรานากัน) ติดกระดุมทองสำหรับละ 5 เม็ด ส่วนผู้มีอายุน้อยลงมา แต่งกายตามสมัยนิยมขณะนั้น

นักบาสเกตบอลทีม “เสี้ยวเหิน” (เยาวมิตร)

นักกีฬาบาสเกตบอลทีม “เสี้ยวเหิน” (เยาวมิตร) รุ่นประถมของโรงเรียนจังหวั่ ถ่ายราวปี พ.ศ. 2499 เด็กนักเรียนโรงเรียนนี้เป็นบุตรหลานชาวจีนในตัวเมืองสตูล แทบทุกคนในภาพนี้ล้วนมีบิดาหรือปู่หรือตาเป็นจีนอพยพ

แถวหน้าที่ 1 จากซ้าย (ยังไม่ทราบชื่อ เป็นบุตรชายของตัน ออ หยิว - นายออหยิว ตันพานิช) ที่ 2 ลี บุ่น ซี (โกแก่ - บุญศิริ พุนพานิช บุตรชายของ ลี อ้อเหลง/หลานชายของขุนพุนพานิช) ที่ 3 หลิม ช่าย ท้อง (ชัยพัฒน์ ลิ้มะวุฒิกุล) ที่ 4 กัง หล่า ฮวด (พิณ กังวานกิจ นักวิจัยระดับชาติผู้ประสบความสำเร็จในการเพาะพันธุ์กุ้งกุลาดำ เพาะพันธุ์ปลากะรัง โดยวิธีผสมเทียม คิดค้นวิธีการเร่งปลากะพงให้วางไข่โดยวิธีธรรมชาติ ริเริ่มการเลี้ยงปลาทะเลในกระชัง เป็นผู้ปรับปรุงหลักสูตรและรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ให้แก่สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่ง) ที่ 5 หลิม หัว ตีน (อุดม ลิ้มสกุล)

แถวยืนที่ 1 จากซ้าย เอี้ยว เจียง ซื่อ (จองซื่อ เอี้ยวเหล็ก) ที่ 2 เพียร แซ่ตั้ง ที่ 3 หงอ กิม เหลียง (นายแพทย์พิสิฐ โพธินาถ) ที่ 4 โกย สู้ เบ่ง (สุบิน โกยะวาทีน บุตรชายของครูใหญ่โกย สู้ เจียง) ที่ 5 สงวน เตียว วิริยะกุล ครูฝึกและผู้จัดการทีม ที่ 6 ตัน หยิ่น เสี่ยง (บุตรชายของตัน เฮง บู้ ตันสกุล อสมภินวัณน์) ที่ 7 เจี้ย เส้า ฮวด (บุญมี เจียรพะพัฒน์พงศ์) ที่ 8 ลี บุน ซื่อ (บุญลือ พูนพานิช)

กรรมการ 2 ท่านในภาพคือ พ.ต.ท.นิเวศน์ หัซซะวณิช บุตรชายของหลวงเรืองฤทธิ์รักษาราชการ อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล และ หลิมฮับ ต่าย (บิดาของชัยพัฒน์ ลิ้มะรุฒิกุล นักกีฬาในทีม)

หมวด 3

วิถีวิถี

ภาพของคุณสุพร (สมันตรัฐ) ละโว้เค็น

มาชะยาวิ เมื่อ 50 ปีก่อน

มาชะยาวิ (Masuk Jawi)* คือพิธีขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศของชายมุสลิม ทำให้แก่เด็กชายที่มีอายุระหว่าง 8 - 12 ปี เป็นการปฏิบัติตามสุนนะห์หรือวิถีดำเนินชีวิตของอิสลามิกชนที่มี **นบีมุฮัมมัด** ศาสดาของศาสนาอิสลามเป็นแบบอย่าง จึงมีชื่อเป็นทางการว่าการเข้าสู่สุนด์** แต่ภาษาอาหรับเรียกว่า “คีตาน”

ภาพถ่ายขาวดำชุดที่เห็นนี้ เป็นภาพการเข้าสู่สุนด์หมู่เมื่อ 50 ปี ก่อนของเด็กชาย 11 คน ชาวบ้านหัวทาง ตำบลพิมาน อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ซึ่งเวลานั้นยังเดินทางไปมาลำบาก มีถนนแคบ ๆ พอให้จักรยานหรือมอเตอร์ไซค์วิ่งได้เท่านั้น

*มาชะยาวิ แยกศัพท์ได้เป็น 2 คำ คือมาชะ (masuk) แปลว่าเข้า และยาวิ (Jawi) หมายถึงมลายู มาชะยาวิ จึงหมายถึงการเป็นมลายูหรือการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม สมัย 50 ปีก่อน ชาวสตูลเรียกว่าการ “เข้าแขก”

**สุนด์ มาจากคำว่า “สุนนะห์”

สิ่งที่น่าสังเกตคือ เราจะเห็นการให้ความสำคัญต่อพิธีนี้จากการแต่งกายของเด็กชายทุกคน ที่สวมใส่เสื้อผ้านิยบาล มีเครื่องประดับตกแต่งร่างกาย ทุกคนสวมหมวกซงเก๊ะ (Songkok) มีผ้ายาวผืนหนึ่งพันร่างกาย

ความหมายของผ้าที่พันนี้ อาจารย์ยอภินันท์ ฮะอูรา อติตประธานชมรมตาดีกาสตุล กรุณาให้คำอธิบายไว้ว่า ผู้ที่สละผ้าผืนพาดไหล่ข้างเดียวนั้น หมายความว่าจะเป็นผู้ครองตนตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา ส่วนการสละพาดทั้งสองข้างหรือสละแบบตะเบงมานั้น หมายถึงเป็นผู้มีจิตใจกล้าหาญแบบนักรบ

ก่อนถึงพิธีเข้าสู่หนัด จะมีการเฉลิมฉลองเพื่อเป็นเกียรติแก่เด็กโบราณจะให้เด็กขี่คอโซว์ตัวรอบหมู่บ้าน เมื่อใกล้ถึงเวลาก็นำเด็กไปอาบน้ำจนตัวเย็น แล้วนุ่งโจงกระเบนใหม่ เพื่อว่าเมื่อถึงเวลา “ขลิบ” เลือดจะไม่ออกมา

ผู้ที่ทำหน้าที่ขลิบเรียกว่า “โตะมูเต็ง” (Mudim) ต้องมีความชำนาญ สมัยนั้นยังไม่มีการใช้ยาฆ่าเชื้อและแอลกอฮอล์เช็ดแผลเหมือนทุกวันนี้ สิ่งที่ใช้แทนมีดคือไม้ไผ่เหลาจนบางและคมนำไปต้มจนสะอาด ปักไว้บนท่อนต้นกล้วยเพื่อไม่ให้สัมผัสกับอะไรอย่างอื่นนอกจากอากาศ เมื่อขลิบเสร็จก็จะโยงผ้าโจงกับเพดานบ้านเป็นรูปกระโจม เพื่อไม่ให้เนื้อผ้าสัมผัสกับแผล แผลจะได้รับการดูแลไม่ให้สกปรก เมื่อ 50 ปีก่อน ยังไม่มียาฆ่าเชื้อ หรือยาปฏิชีวนะใช้กันเหมือนทุกวันนี้

หลังจากนั้นเด็กชายก็จะต้องกล่าวคำปฏิญาณภาษาอาหรับ 2 ประโยคต่อหน้าพยานอย่างน้อย 2 คน ประโยคแรกเป็นการปฏิญาณต่อพระเจ้าแปลว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลเลาะห์ ประโยคที่สองเป็นการปฏิญาณต่อศาสดาแปลว่า นบีมุฮัมมัดเป็นรอซูล (ผู้เผยแพรศาสนา) ของพระองค์ เมื่อครบถ้วนแล้วเด็กชายคนนั้นก็เป็นมุสลิมโดยสมบูรณ์

50 ปีก่อนการเข้าสู่หน้ทำตามความสะดวก ไม่มีฤดูกาล แต่ทุกวันนี้ เดือนมีนาคมและเดือนเมษายน กลายเป็นฤดูกาลเข้าสู่หน้ เพราะเป็นช่วงเวลาปิดเทอมของเด็ก ๆ และผู้ทำการขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศคือบุคลากรทางการแพทย์ ไม่ใช่โต๊ะมุเต็งอีกต่อไปแล้ว ทั้งยาชา ยาแก้ปวด และยาแก้อักเสบ ตลอดจนยาฆ่าเชื้อ ช่วยให้เด็กชายผ่านพิธีนี้ไปได้ง่ายขึ้น

หลาย ๆ แห่งในสตูล ยังให้ความสำคัญกับพิธี มีการเฉลิมฉลอง และมีการแต่งกายให้เด็กอย่างสวยงาม และมีหลายแห่งที่ทำอย่างเรียบง่ายแต่ถูกต้องตามหลักศาสนา

50 ปีที่ผ่านมา อิสลามมิกชนในสตูลยังมั่นคงในวิถีอิสลาม ยังคงมีวัตรปฏิบัติเช่นที่บรรพชนเคยปฏิบัติ นั่นคือปฏิบัติตามแนวทางของนบี

ภาพของคุณสุพร (สมันตรัฐ) ละใบเตย

ก่อนเข้าพิธีขลิบปลายอวัยวะเพศ

ก่อนเข้าพิธีขลิบปลายอวัยวะเพศ เด็กชายทั้ง 11 คน ต้องอาบน้ำให้สะอาดและให้อุณหภูมิในร่างกายลดลง เพื่อไม่ให้เลือดไหลออกมากในขั้นตอนการขลิบ แล้วห่มท่อนล่างด้วยผ้าขาวม้าเพียงผืนเดียว รอเข้าพิธี

ภาพจากคลังภาพบ้านพระยาสมันตรัฐบุรินทร์

สืลัต ศิลปะการต่อสู้ของชาวมลายู

สืลัตเป็นศิลปะการต่อสู้ของชาวมลายู สืลัตมีการแสดงการต่อสู้
เช่นนี้มานานแล้ว ภาพนี้ถ่ายราวปี 2506 ที่สวนสาธารณะเขาโต๊ะพญาวัง
เพื่อต้อนรับข้าราชการการเมืองที่ลงพื้นที่ตรวจราชการเวลานั้น

ภาพจากคลังภาพบ้านพระยาสมันตรัฐบุรินทร์

การลงแขกช่วยงานบุญหรือ ของชาวมุสลิม

การลงแขกช่วยงานบุญหรือของชาวมุสลิม ภาพนี้เป็นการเตรียมจัดงานเลี้ยงบุญหรือที่บ้านพระยาสมันตรัฐบุรินทร์

ภาพของคุณสมชาย - ราตรี สุขสำราญ ในอัลบั้มภาพ “อนุสรณ์ชาวเรือ”

เมืองเก่าสตูล ถนนสมันตประดิษฐ์ตัดกับบุรีวานิช

เมืองเก่าสตูลบริเวณถนนสมันตประดิษฐ์ ตัดกับบุรีวานิช ถ่ายเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2513 เห็นด้านหลังของอาคารชิโนโปรตุกีสเลขที่ 73 ถนนบุรีวานิช ซึ่งเป็นร้านเพทพานิชแต่ชาวเมืองเรียกกันทั่วไปว่า “ร้านแม่ภาพ” ตามชื่อของนางภาพ สมันตรัฐ น้องสาวของพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ ผู้ก่อตั้งร้าน

ภาพนี้ถ่ายเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2513 เป็นภาพในชุด “อนุสรณ์ชาวเรือ” ซึ่งเป็นอัลบั้มบันทึกภาพขบวนแห่ผ้าป่าสามัคคีของผู้ประกอบอาชีพประมงในจังหวัดสตูล ผ้าป่าขบวนนี้นำไปทอด ณ วัดหน้าเมือง บ้านศาลากระเบื้อง* ตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล เป็นงานทอดผ้าป่าที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในยุคนั้น

พ.ศ. 2513 หลังคาของอาคารชิโนโปรตุกีสบนถนนบุรีวานิชทุกหลังยังมุงด้วยกระเบื้องกาบกล้วยแบบจีน

*บ้านศาลากระเบื้องปัจจุบันเรียกว่าบ้านหน้าเมืองตามชื่อวัด

ภาพจากอัลบั้ม “อนุสรณ์ชาวเรือ” ของคุณสมชาย-ราตรี สุขสังธรรม

สี่แยกป้อมไฟ พ.ศ. 2513

ภาพจากขบวนแห่ผ้าป่าสามัคคีอันยิ่งใหญ่เป็นเหตุการณ์แห่งปีของผู้ประกอบอาชีพประมงในจังหวัดสตูล พ.ศ. 2513 สตูลยังไม่มีไฟฟ้าจนแม้แต่แห่งเดียว สมัยนั้นจึงเรียกแยกนี้สั้น ๆ ว่า “ป้อม” เพราะ พ.ศ. นั้น เรามีป้อมตำรวจแค่แห่งเดียวเท่านั้น สี่แยกนี้เป็นจุดตัดกันของถนน 3 สายคือ บุรีวานิช สมันตประดิษฐ์ และสุลกานุกูล

มองตรงไปเห็นหลังคาบ้านหยาบๆ กระเบื้องว่าวของอาคารหลังปูเต๊ะเก่ามองไกลไปก็ก่อดินเห็นหลังคายาวของห้องแถวไม้สูงสองชั้นในซอยหน้าวิกนิว* ขวามือของภาพเห็นหลังคาสังกะสีทรงनुชั้นดารา** (Nusantara Roof) ที่นิยมสร้างในคาบสมุทรมลายูในยุคก่อน อาคารหลังนี้คือร้าน “ฮวดโหลง” ร้านขายของเบ็ดเตล็ดที่มีของทุกอย่างมาวางจำหน่าย ส่วนรถหัดที่กำลังเลี้ยวเข้าถนนบุรีวานิชคันนี้ เป็นรถของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองสตูล ที่ถูกนำมาร่วมขบวนแห่ผ้าป่าสามัคคีของผู้ประกอบอาชีพประมงเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2513

*ซอยหน้าโรงภาพยนตร์ “นิวสตูลรามา”

**หลังคาनुชั้นดารา คือหลังคาทรงปิรามิด

ภาพของคุณสุพร (สมันตรัฐ) ละใบเต็น

ร้านมิตรหญิง แหล่งรวมหนังสือพิมพ์และนิตยสาร

หน้าร้านมิตรหญิง ถ่ายราวปี 2522 มิตรหญิงเป็นแหล่งรวมหนังสือพิมพ์ นิตยสารของจังหวัดสตูล ร้านมิตรหญิงก่อตั้งมานานกว่า 80 ปี โดย **นายมิตร สมันตรัฐ** อดีตนายกเทศมนตรี 3 สมัย เดิมชื่อร้าน “สตูลพานิช” จำหน่ายหนังสือเล่ม นิตยสาร รายเดือน รายสัปดาห์ และรายปักษ์ เมื่อนายมิตรเสียชีวิตในปี 2498 นางจิ (ยานาอาตี) **สมันตรัฐ** ภรรยาของท่านได้เปลี่ยนชื่อร้านใหม่เพื่อเป็นที่ระลึกถึงสามี ผู้ล่วงลับว่า “มิตรหญิง” จำหน่ายหนังสือ - นิตยสารเหมือนเดิมแต่เพิ่มสินค้าหมวด อุปกรณ์เย็บปักถักร้อยสำหรับทำงานฝีมือและงานอดิเรกของสุภาพสตรีเพิ่มเติม

ภาพนี้ **บังแอ๊ด อรุณ ละใบเต็น** สามีของ **กัะติมะห์** บุตรสาวคนสุดท้อง ของ **มะจิ** ยืนอยู่หน้าร้าน มีชายหนุ่มมายืนเลือกซื้อนิตยสารยอดนิยม “บางกอก รายสัปดาห์” ขวัญใจสุภาพบุรุษชาวสตูลทุกวัยทุกอาชีพ

ภาพของห้องภาพนครศิลป์

การทำปลาอิงฉ้าง (ปลากระตักตากแห้ง) ของพรชัยการประมง

การทำปลาอิงฉ้าง (ปลากระตัก) ตากแห้งของพรชัยการประมงที่อ่าว
ตะโละอูดังด้านใต้เกาะ อ่าวนี้เป็นที่กักบริเวณของนักโทษการเมืองในช่วงปี
ถึง 2486 ภาพนี้ถ่ายเมื่อ 21 - 25 มีนาคม 2506 ก่อนการประกาศเขตอุทยาน
แห่งชาติเกาะตะรุเตา 10 ปี

กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เสนอให้รัฐบาล **จอมพล ถนอม กิตติขจร** ประกาศพื้นที่บริเวณหมู่เกาะตะรุเตา อาดัง ราวี และเกาะอื่น ๆ ในบริเวณเดียวกันเป็นอุทยานแห่งชาติ สภาบริหารคณะปฏิวัติ ได้มีมติเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2515 เห็นชอบในหลักการ

เดือนมีนาคม 2516 **นายเต็ม สมิตินันท์** ผู้เชี่ยวชาญทางพฤกษศาสตร์ป่าไม้ **นายไพโรจน์ สุวรรณการ** หัวหน้ากองอุทยานแห่งชาติ และคณะจึงได้เดินทางไปสำรวจเกาะตะรุเตา เกาะอาดัง-ราวี และหมู่เกาะใกล้เคียง ปรากฏว่าเป็นหมู่เกาะที่มีความสวยงาม อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีสภาพธรรมชาติที่น่าสนใจ เหมาะแก่การจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเล ซึ่งคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติได้มีมติให้ดำเนินการจัดตั้งเกาะตะรุเตาเป็นอุทยานแห่งชาติโดยเร็ว

กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ จึงมีคำสั่งที่ 960/2516 ลงวันที่ 11 กันยายน 2516 ให้ **นายบุญเรือง สายคร** นักวิชาการป่าไม้ตรี และ **นายปรีชา รัตนภรณ์** นักวิชาการป่าไม้ตรี ไปดำเนินการจัดตั้งเกาะดังกล่าวเป็นอุทยานแห่งชาติ

กรมป่าไม้ได้ขอถอนสภาพจากการเป็นเขตหวงห้ามเพื่อการราชทัณฑ์ในบริเวณที่ดินดังกล่าว จัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ มีพระราชกฤษฎีกากำหนดที่ดินเกาะตะรุเตา เกาะอาดัง เกาะราวี และเกาะอื่น ๆ ในท้องที่ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล รวมเนื้อที่ประมาณ 931,250 ไร่ หรือ 1,490 ตารางกิโลเมตร เป็นอุทยานแห่งชาติตะรุเตา โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 91 ตอนที่ 68 ลงวันที่ 19 เมษายน 2517 นับเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 8 ของประเทศและเป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลแห่งแรกของไทย

ภาพของคณองค์ (รงค์ชนะ) มนุษย์จันทร์

สตูล เมืองวัฒนธรรมกาแฟ

ประวัติการปลูกกาแฟในสตูลนั้น เริ่มหลังสนธิสัญญาระหว่าง
กรุงสยามกับอังกฤษ พ.ศ. 2452 (Anglo-Siamese Treaty 1909) เมื่อ
สตูลแยกตัวออกจากไทรบุรีมาอยู่ในความปกครองของมณฑลเทศาภิบาล
ภูเก็ต ซึ่งมี พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอ ชิม บี้) เป็น
สมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ตขณะนั้น

สมัยที่พระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง*
ท่านมี นโยบาย

“...ให้ราษฎรซึ่งตั้งบ้านเรือนมีที่ทำมาหารับ
ประทานอยู่แล้ว จะให้เรือนหนึ่งปลูกหมาก 100 ต้น

*พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอ ชิม บี้) เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดตรังตั้งแต่ พ.ศ. 2433
ถึง พ.ศ.2443 จึงได้เลื่อนตำแหน่งเป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต

มะพร้าว 50 ต้น กะปิเรียนเข้าแฟ 50 ต้น เพราะต้นไม้
3 อย่างนี้ปลูกง่าย ไม่ต้องขุดร่องแลรดน้ำ ต้นหมาก ต้น
เข้าแฟนี้ ข้าพระพุทธเจ้าจะให้หนักโทษทำไว้ เมื่อราษฎร
ผู้ใดขอไปปลูกจะได้ให้ ไม่คิดเอาเงิน ต้นหมาก ต้น
มะพร้าว 6 ปีจึงจะได้ผล เข้าแฟ 2 ปีจะได้ผล...”

(เอกสารจดหมายเหตุเรื่อง “พระยารัษฎานุประดิษฐ์มีความเห็นจัดการบ้าน
เมือง และให้พระยารัษฎาทำรายงานสินค้าเมืองตรัง เมืองปะเหลียน”
วันที่ ๒๘ มกราคม ร.ศ. ๑๑๑ ถึงวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๑๒) (พ.ศ.
๒๔๓๔ - พ.ศ. ๒๔๓๕)

พระยารัษฎานุประดิษฐ์เริ่มส่งเสริมการปลูกกาแฟอย่างจริงจัง
ในปี 2434 - 2435 ที่จังหวัดตรัง ต่อมาในปี 2443 ท่านได้ดำรงตำแหน่ง
สมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ตที่มีอำนาจปกครองเมืองภูเก็ต เมืองถลาง
เมืองระนอง เมืองพังงา เมืองตะกั่วป่า เมืองกระบี่ เมืองตรัง และเมืองสตูล
ที่เพิ่มเข้ามาใหม่ในปี 2452 เมืองต่าง ๆ เหล่านี้ต่างขนานรับนโยบายการ
ปลูกพืชดังกล่าว

“...โดยเหตุนี้เจ้าคุณรัษฎานุประดิษฐ์ท่านจึง
คิดให้ราษฎรปลูกผลอลาติน ต้นไม้ล้มลุกและยืนต้น เช่น
ปลูกข่า ตะไคร้ พริก มะเขือ มะละกอ มะพร้าว และ
เลี้ยงไก่ครัวเรือนละ 5 แม่ ให้ทางราชการของจังหวัด
ถือเป็นเรื่องสำคัญส่วนหนึ่งของการปกครอง ถ้าจังหวัด
อำเภอ ตำบลหมู่บ้านใดมีการละเมิดไม่สนใจแนะนำให้
ราษฎรได้กระทำสวนครัวให้เต็มที่ดินได้กล่าวมาแล้ว
ก็จะถือว่าบรรดาหัวหน้าผู้ปกครองท้องถิ่นเหล่านั้น
ละเมิดต่อหน้าที่อันพึงควรกระทำ...”

(ประวัติย่อ พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) สมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต ณะเพาะที่เกี่ยวกับราชการทางจังหวัดสตูล โดยพระยาสมันตรัฐบุรินทร์)

อย่างไรก็ดี ยังไม่พบหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรเรื่องการปลูกกาแฟในเอกสารของจังหวัดสตูล ยังไม่พบคำว่า “กาแฟ” หรือคำที่คล้ายกันเช่น “เข้าแฟ” แต่อย่างใด

จนถึงปี 2468 สตูลถูกย้ายมาอยู่ใต้การปกครองของมณฑลนครศรีธรรมราชด้วยเหตุที่ถนนสายควนเนียง-สตูล** สร้างเสร็จแล้ว สตูลสามารถติดต่อกับหัวเมืองภาคใต้อื่น ๆ เช่น สงขลา พัทลุง ด้วยระบบคมนาคมทางบก

ในรายงานการตรวจราชการฉบับที่ 2/2471 ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2471 อันมีชื่อเสียงยิ่งของพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ ที่ท่านได้ทำรายงานการตรวจราชการเพื่อเสนอต่อ **มหาอำมาตย์ตรี พระยาศรีธรรมราช** (ทองคำ กาญจนโชติ) สมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลนครศรีธรรมราชได้มีการกล่าวถึงการปลูกกาแฟไว้ละเอียดพอสมควร

“...การเพาะปลูกต้องถือเอาพื้นแผ่นดินเป็นเกณฑ์ ถ้าพื้นแผ่นดินขอบมะพร้าว กาแฟ พริกไทย และผลไม้ที่ขึ้นต้น ในระหว่างให้ปลูกต้นไม้ล้มลุกเป็นไผ่หุ่ย ใช้ไปพลางก่อน เช่น ถั่ว กล้าย มัน ส่วนพริกไทย กาแฟเป็นต้นไม้ที่ปลูกง่ายได้ผลเร็วกว่ายาง ข้าพเจ้าได้พยายามอธิบายและชักตัวอย่างกับวิธีทำสวนสมัยใหม่ให้ราษฎรฟัง อีกทั้งได้ชี้เขตภูมิซึ่งเหมาะสมกับพรรณไม้ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นตำบล ๆ ไป... ข้าพเจ้าได้

**คือทางหลวงหมายเลข 406 ถนนยนตรการกำธร

พยายามอธิบายให้เปลี่ยนแปลงการเพาะปลูกมาตั้งแต่
พ.ศ. 2470 แล้ว...”

“...สวนกาแฟชนิดใหญ่ที่อำเภอมาบ๊ว้งได้มี
ราษฎรปลูกขึ้น 1 สวน เป็นจำนวนกาแฟหลายหมื่นต้น
สวนกาแฟชนิดเล็ก 1 สวน เป็นจำนวนกาแฟหลาย
หมื่นต้นเหมือนกัน...”***

นายสุจิต นาคพันธุ์ อดีตปลัดอำเภอเมืองสตูล ได้ให้ข้อมูล
ในหนังสือประวัติและเรื่องน่ารู้ของพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ
ปี 2506 ว่า

“...พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ส่งเสริมให้ราษฎร
ทุกอำเภอปลูกกาแฟพริกไทย จนปรากฏว่าในขณะนั้น
ราษฎรต่างพากันทำสวนกาแฟและพริกไทยกันเป็น
จำนวนมาก จนเป็นสินค้าส่งออกไปยังต่างประเทศ
(ปีนั้น)****

สำหรับกาแฟนั้นปรากฏสืบต่อกันมา ชาวสตูล
นิยมปลูกกาแฟไว้กินตามบ้านโดยทั่วไป และชาวสตูล
นับว่านิยมดื่มกาแฟเป็นประจำทุกคร้วเรือน ใช้กาแฟ
เป็นสิ่งที่สำหรับรับแขก สังเกตได้ว่าพอแขกไปนั่งบ้านใด

***สวนกาแฟชนิดใหญ่ สันนิษฐานว่าน่าจะหมายถึงพันธุ์โรบัสต้าที่มีเมล็ดกาแฟรูปร่างกลมมีขนาดใหญ่กว่า และสวนกาแฟชนิดเล็กน่าจะหมายถึงพันธุ์อารบิก้าที่มีเมล็ดกาแฟรูปร่างเรียวกว่า
นำสังเกตที่มีการปลูกกาแฟทั้งสองสายพันธุ์ในพื้นที่อำเภอเดียวกันที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลใกล้เคียงกัน คืออำเภอเมืองสตูล (ชื่อเดิมของอำเภอเมืองสตูลคืออำเภอม่าบ๊ว)

****พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลตั้งแต่ปี 2459 ถึง 2475

ไม่ว่าจะในป่า หมู่บ้านห่างไกล เจ้าบ้านจะยกกาแฟดำ
ชงทั้งกากอย่างเข้มข้นออกรับแขกทันที...”

วันที่ 16 และ 22 ธันวาคม 2477 พระยาสมันตรัฐบุรินทร์
ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนแรกของจังหวัดสตูลได้แสดงปาฐกถา
ทางวิทยุกระจายเสียงเรื่อง “สภาพจังหวัดสตูล” ท่านระบุถึงอาชีพของ
ชาวสตูลว่า

“...การอาชีพของพลเมืองจังหวัดนี้ ที่เป็นล่ำ
เป็นลั่นนั้นคือ :-

1. การทำนา ซึ่งเป็นนาดำทั้งสิ้น
2. ทำสวนมะพร้าว ซื้อมาขายกันเป็นผลใน
พื้นเมืองบ้าง ทำน้ำมันมะพร้าวบ้าง ส่วนมากทำมะพร้าว
แห้งขายส่งต่างประเทศ
3. ทำสวนยางพารารับเบอร์ยางนี้ทำเป็นแผ่น
ขายส่งต่างประเทศ
4. ทำสวนพริกไทย ขายส่งต่างประเทศ
5. ทำสวนกาแฟ
6. ทำสวนผลไม้มีอาทิ เช่น ส้มจุก ส้มโอ
ส้มเขียวหวาน เงาะทุเรียน และผลไม้ชนิดต่าง ๆ...”

จะเห็นได้ว่า ในปี 2477 การปลูกกาแฟได้รับความนิยมไม่น้อย
เป็นอาชีพยอดนิยมอันดับที่ 5 ของชาวสตูลเลยทีเดียว น่าสังเกตที่ท่าน
ไม่ระบุว่ากาแฟเป็นสินค้าส่งออก จึงอนุมานได้ว่ากาแฟที่ปลูกนั้นใช้บริโภค
กันในท้องถิ่น

สอดคล้องกับเรื่องเล่าท้องถิ่นตามหมู่บ้านตำบลต่าง ๆ ทั่วทั้งจังหวัด มีครอบครัวจำนวนมากที่บรรพบุรุษเคยทำสวนกาแฟ บางแห่งยังมีต้นกาแฟเก่าแก่อายุนับร้อยปีเหลือไว้เป็นหลักฐาน เช่น ต้นกาแฟเก่าแก่ที่บ้านเกาะใหญ่ ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง ที่บรรพบุรุษของ **นายคอลิต วาสิตง** นำพันธุ์มาจากบ้านบุกิตยามู อำเภอควนโดนมาปลูก

การทำสวนกาแฟได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจังอีกครั้งในสมัยที่ **นายวิเวก จันทโรจน์วงศ์** เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล***** มีการเพาะพันธุ์กาแฟแจกแก่ชาวสวนที่ต้องการปลูกที่สถานีวิจัยการเกษตรที่บ้านกระดู่ ตำบลควนขัน บนถนนวิเศษมยุรา (ถนนสายสตูล - เจ๊ะปิลัง) ในปี 2502 มีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการปลูกกาแฟกันอย่างกว้างขวาง ถึงกับมีภาพโปสเตอร์ขนาดใหญ่ของฟรีเซนเตอร์กาแฟที่ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลส่งไปยังกระทรวงเกษตรและได้รับการอัดขยายเพื่อประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการปลูกกาแฟไว้ที่ห้องโถงชั้นล่างของกระทรวงเกษตรขณะนั้น

สวนกาแฟสตูลเล็กไปในช่วงทศวรรษที่ 2510 - 2520 เพราะการมาถึงของกาแฟผงที่ให้ความสะดวกแก่พ่อค้าร้านโกโก้และครัวเรือนชาวสตูลที่ไม่ต้องคั่วและบดกาแฟเอง ความสะดวกนี้ทำให้ชาวสวนกาแฟขายกาแฟไม่ได้ราคา เมื่อรายได้จากสวนกาแฟไม่คุ้มทุน สวนกาแฟจึงค่อย ๆ เปลี่ยนไปเป็นสวนยางที่ละเจ้าสองเจ้าจนหมด จนแทบไม่เหลือต้นกาแฟดั้งเดิมในที่อื่น ๆ ยกเว้นที่ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลงและตำบลควนโดนอำเภอควนโดน เพียงสองสามแห่งเท่านั้นที่ยังคงมีต้นกาแฟเก่าแก่หลงเหลืออยู่

*****นายวิเวก จันทโรจน์วงศ์ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2501 ถึง 27 ตุลาคม 2506 ท่านผู้เคยมาเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลแล้วครั้งหนึ่งเมื่อ 19 ตุลาคม 2489 ถึง 14 มีนาคม 2490

ภาพจากคลังภาพบ้านพระยาสมันตรัฐบุรินทร์

การฝึกอาชีพของชาวสตูล

การฝึกอาชีพของชาวสตูล โดยหน่วยพัฒนาเคลื่อนที่ของอำเภอเมืองสตูล จัดขึ้นที่ตำบลบ้านควน หญิงสาวเชื้อสายมลายูในภาพสวมเสื้อเกอบายาและนุ่งโจงกระเบน แต่ไม่คลุมศีรษะ

สุพัตรา (สมันตวิจิตร) ยิมัสสา เจ้าของภาพและข้อมูล

สตูลภาพยนตร์โรงภาพยนตร์แห่งแรกของสตูล

การชมมหรสพเป็นเรื่องใหม่ที่เกิดขึ้นก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นที่ตื่นเต้นของชาวเมือง โดยเฉพาะในเทศกาลเฉลิมฉลอง เช่น ตรุษจีน หรือฮารีรายา เมืองทั้งเมืองคึกคักเต็มไปด้วยรอยยิ้มและความสุข

“ทหารช่างผลัญภัย” รอบปฐมฤกษ์เป็นภาพยนตร์ชาวดำ กำลังเข้าฉายที่ “สตูลภาพยนตร์” โรงภาพยนตร์แห่งแรกของจังหวัดสตูล ผู้จัดการจึงทำประชาสัมพันธ์ชุดใหญ่อย่างเต็มที่ มีทั้งแตรวง สแตนดอิน ตัวละครชนิดจัดใหญ่ไฟกระพริบเรียกลูกค้าเสียงดังสนั่นสนั่นไหวกันทั่วเมือง

ภาพนี้ถ่ายประมาณปี 2483 โรงภาพยนตร์เปิดมาพักใหญ่ จนอาคารเก่าแล้ว ที่ตั้งโรงหนัง “สตูลภาพยนตร์” ก็คือพิกัดเดียวกับ “นิวสตูลราม่า” ของ **นายฮวด ก้วพานิช** ในเวลาต่อมา*

ไม่ทราบชื่อเจ้าของโรงภาพยนตร์ แต่ผู้จัดการคือชายหนุ่มสวมแว่นตาที่ยืนข้างหลังคนปาหนวดเพิ่มถือขวานเล่มใหญ่ในภาพ - **นายมิตร สมนัทรัฐ** บุตรชายของ **ขุนเทพพานิช** และ **นางภาพ สมนัทรัฐ** นายมิตร เป็นนักธุรกิจไฟแรง นอกจากเป็นผู้จัดการโรงหนังแล้ว ยังเป็นเจ้าของร้าน “สตูลพานิช” เลขที่ 27 ถนนบุรีวานิช ขายเครื่องเขียน หนังสือ และอุปกรณ์งานฝีมือ อีกหลายปีต่อมาท่านชนะการเลือกตั้งท้องถิ่นได้เป็นนายกเทศมนตรี 3 สมัย

สมัยนั้นสตูลยังไม่มีไฟฟ้า แต่เมืองกลับคึกคักในเวลาค่ำคืน โรงหนังมีเครื่องผลิตกระแสไฟฟ้าไว้ใช้เอง ถึงกลางคืน ผู้คนแต่งตัวสวยงาม มาชมภาพยนตร์ โดยเฉพาะเมื่อมีโปรแกรมพิเศษในวันเฉลิมฉลองต่าง ๆ เช่น ฉลองวันฮารีรายา ปีใหม่ หรือตรุษจีน ฉายหนังกันจนดึกดื่น ผู้คนจับจ่ายใช้สอยเงินสะพัดทั้งแม่ค้าขนมหวาน คนขับสามล้อ ต่างมีความสุขกันทั่ว

*อยู่ตรงข้ามกับร้านไอศกรีมเมืองทอง ถนนสมันตประดิษฐ์

**นายมิตร เป็นนายกเทศมนตรีเมืองสตูลท่านที่ 3 สมัยแรก 26 มกราคม - 2 พฤษภาคม 2487 สมัยที่ 2 ต่อเนื่องถึงสมัยที่ 3 ตั้งแต่กุมภาพันธ์ 2489 - ถึง 10 กุมภาพันธ์ 2498

กาวนา ชนะจิตร

กาวนา ชนะจิตร ดาราภาพยนตร์มาโชว์ตัวที่โรงภาพยนตร์นิวสตูลรามา ราวปี 2506 - 2510 การโชว์ตัวของดาราสาวเป็นเหตุการ์ณแห่งปีของชาวสตูลเนื่องจากมีนานทีปีหน เป็นแม่เหล็กดึงดูดให้คนต่างตำบลมาตีตัวดูดาราสาว เด็กสาว ๆ จะเดินตามดาราสาวเป็นพรวนเวลาดารานั่งรถเปิดประทุนชมเมืองก็จะมีหนุ่มน้อยสาวน้อยวิ่งตามรถไปตลอดทาง

กาวนา ชนะจิตร เป็นดาราสาวที่หล่อสวยจีน มีชื่อเล่นว่า “หยิน” เมื่อมาโชว์ตัว จึงมีวัยรุ่นจีนเดินตามขบวนดาราราวอย่างคึกคัก

ภาพของคุณทวิชัย นิมิตร

การแสดงของเด็กนักเรียน

การแสดงของเด็กนักเรียนราวปี 2500 - 2510 มีการแต่งกายแบบพื้นถิ่น (มลายู) ชาวเกาะทะเลใต้ ซึ่งเป็นที่นิยมสมัยนั้นใช้ผ้าปาเต๊ะสีสันจัดจ้านมาทำกึ่งกระโปรงกึ่งผ้านุ่งและเสื้อเกาะอก มีการแต่งกายแบบหญิงไทยหม่มสไบถึง 4 แบบ ผ้านุ่งถุงไทยจับจีบหน้านางที่ทำอย่างไม่ชำนาญนักเนื่องจากไม่ใช่วัฒนธรรมของคนในพื้นที่

ภาพจากคลังภาพบ้านพระยาสมันตรัฐบุรินทร์

งานต้อนรับปีใหม่ 2502

ช่วงปี 2498 - 2510 นับเป็นช่วงเวลาแห่งความสงบสุขรุ่งเรืองของชาวสตูล แต่ละปีจะมีการเฉลิมฉลองอย่างสนุกสนานเพราะความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างข้าราชการ พ่อค้า และประชาชน ภาพนี้เป็น การฉลองปีใหม่ 2502 มีการประกวดนางงามประจำปีโดยคัดเลือกหญิงสาวซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าราชการใหม่มาประกวดหาเทพีประจำปีเพื่อส่งไปประกวดนางงามภาค 9 ที่สงขลา สุภาพบุรุษที่ยืนหน้าสุดคือ พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ อดีตผู้ว่าราชการท่านที่ 6 ของจังหวัดสตูล

...พ่อค้าชาวจีนคงอยู่อาศัยกันที่นี่และมีปฏิสัมพันธ์กับชนพื้นเมือง บางคน
อยู่นานจนแต่งงานกับหญิงพื้นเมืองและเกิดลูกผสมที่ได้ช่วยเหลือกิจการ
การเฝ้าดูแลคลังสินค้าและค้าขายระหว่างเรือจีนกับสินค้าของคนพื้นถิ่น
นั่นเอง จนในที่สุดมาถึง การตั้งถิ่นฐานถาวรของคนจีนและลูกหลาน
เชื้อสายจีน อันเป็นที่มาของการสืบเชื้อสายเป็นลูกผสมจีน 'เปอรานากัน'...

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
Office of Arts and Cultural Songkhla Rajabhat University

เปอรานากันสุด ในภาพถ่าย

ISBN 978-616-8018-19-4

9 786168 018194 >